Ion Popescu-Puțuri

ISTORIE ȘI REVOLUȚIE

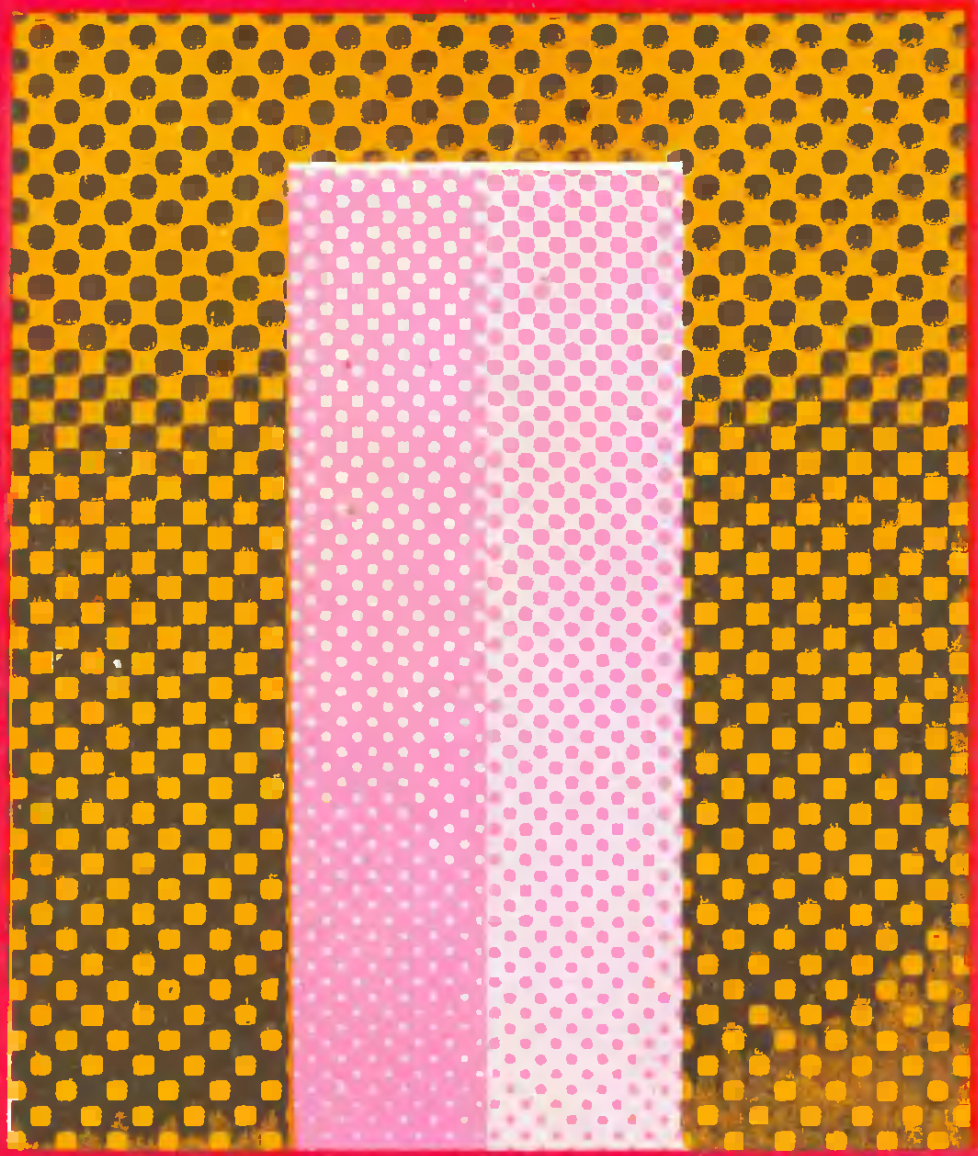

EDITURA ALBATROS

ION POPESCU-PUȚURI

ISTORIE ȘI REVOLUȚIE

Coperta de ANDREI DAN

ION POPESCU-PUȚURI

ISTORIE ȘI REVOLUȚIE

* *

EDITURA ALBATROS
BUCUREȘTI
1987

I
GÎNDIREA ŞI PRACTICA REVOLUŢIONARĂ PROFUND NOVATOARE ALE CONDUCĂTORULUI PARTIDULUI ŞI STATULUI NOSTRU

GÎNDIREA ȘI ACTIVITATEA REVOLUȚIONARĂ CREATOARE ALE TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU ÎN CONDUCEREA DESTINELOR POPORULUI ROMÂN

Înțelepciunea coborîtă din milenii și îmbogățită prin experiența veacurilor a fost întotdeauna izvorul capacității poporului român de a-și alege în frunte pe cei mai buni și mai de virtute dintre fiii săi.

Istoria a dat țării omul de glorie la vreme de glorie. Momentele cruciale pentru existența și devenirea poporului român s-au transfigurat în personalitatea, voința, dîrzenia și înalta chibzuire politică a unor mari conducători, participanți de prim rang la ascensiunea istoriei noastre în numele și pe temeiul aspirațiilor acestui pămînt.

Într-o asemenea continuitate, pe care istoria a validat-o și a gravat-o cu litere de aur în cartea vieții românești, se află numele celui mai vrednic fiu al patriei, comunist de omenie, făurar de istorie, Nicolae Ceaușescu, omul a cărui viață se contopește întru totul cu istoria contemporană a țării, cu viața poporului, cu viitorul patriei socialiste și comuniste.

Patriot înflăcărat, internaționalist consecvent, tovarășul Nicolae Ceaușescu este chintesența celor mai nobile virtuți ale poporului, a celor mai înalte idealuri și țeluri, cărora le-a consacrat mai bine de cinci decenii din pilduitoarea sa viață. Secretarul general al partidului și președintele României se identifică, prin întreaga sa luptă și viață, cu simțirea și aspirațiile de libertate, cu demnitatea și mîndria poporului ro-

mân. Cutezanța sa revoluționară în abordarea celor mai complexe probleme, spiritul creator în definirea căilor de făurire a noii societăți, plecînd de la legitățile generale, aplicate la particularitățile României, au substanțializat patrimoniul politic și spiritual național și universal.

În cei peste douăzeci și doi de ani de cînd tovarășul Nicolae Ceaușescu se află în fruntea partidului și a țării, ani care condensează o etapă nouă în istoria edificării socialismului în România, poporul român s-a convins pe deplin, prin propria experiență, de rodnicia conducerii clarvăzătoare, expresie elocventă a dinamismului, spiritului științific, a puterii de muncă și dăruire revoluționară, trăsături proprii tovarășului Nicolae Ceaușescu, ce au definit și definesc cea mai impetuoasă dezvoltare a patriei din întreaga ei istorie.

Conducător revoluționar, cu o bogată experiență în activitatea de conducere a celor mai diverse domenii de activitate, stimat și prețuit de popor pentru marea înțelegere a spiritului contemporan al dezvoltării, receptiv la tot ceea ce este nou și servește progresului patriei și omenirii, tovarășul Nicolae Ceaușescu a adus și aduce o contribuție decisivă la marile izbînzi ale socialismului pe pămîntul României.

Congresele IX—XIII, conferințele naționale ale partidului, care au imprimat țării un ritm fără precedent de dezvoltare pe toate planurile, reprezintă, în același timp, un adaos de substanță pe planul ascensiunii politice, economice și sociale a României, la ridicarea țării la cotele celei mai înalte deveniri.

Odată cu Congresul al IX-lea al partidului, în mersul socialist al României se inaugurează o perioadă în care cunoaște o amploare fără precedent procesul de perfecționare și de modernizare a tuturor laturilor vieții sociale, a structurilor organizatorice, a formelor și metodelor planificării economiei naționale, potrivit condițiilor concrete și cerințelor etapei de dezvoltare a României, a raporturilor sociale de producție și a relațiilor între oameni, a cadrului legislativ și a celui insti-

tuțional, în sensul lărgirii și adîncirii democrației, al participării tot mai active a celor ce muncesc la conducerea treburilor țării. Au fost supuse analizei critice, în spirit științific, toate compartimentele de activitate, fiind relevate succesele și dezvăluite deficiențele, rămînerile în urmă ; au fost combătute manifestările subiectiviste, tendințele conservatoare și elaborate măsuri constructive, înnoitoare menite să asigure progresul general al societății, mersul ascendent și rapid al economiei, științei și culturii românești.

Partidul Comunist Român, în frunte cu secretarul său general, a desfășurat o bogată activitate de fundamentare a liniei sale politice generale, a tacticii și strategiei în etapa edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării treptate a patriei spre comunism, de elaborare teoretică, creativă, în lumina concepției materialist-dialectice și istorice, pe baza studierii profunde a realităților naționale și internaționale, a unor probleme principale, de cardinală însemnătate, cum sînt : conținutul și trăsăturile societății socialiste multilateral dezvoltate și căile înfăptuirii ei ; principiile fundamentale ale trecerii în viitor spre societatea comunistă ; procesul dialectic al creșterii rolului clasei muncitoare și al partidului ; lărgirea și perfecționarea democrației socialiste în perioada edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și în perspectiva înaintării spre comunism ; căile de soluționare a contradicțiilor în socialism ; rolul națiunii și evoluția funcțiilor statului în socialism ; dialectica raportului național-internațional în construirea noii societăți ; principiile relațiilor dintre state, dintre partidele comuniste și muncitorești ; democratizarea relațiilor internaționale ș.a.

Desfășurarea unei ample activități teoretice, stimularea climatului ideologic fecund, de dezbatere temeinică a problemelor edificării societății socialiste în țara noastră, a celor privind evoluția lumii contemporane, îmbinarea spiritului științific cutezător cu investigarea aprofundată a realității, a cerințelor obiective, a noilor fenomene sociale, contactul permanent cu

problemele ridicate de viață, cu oamenii, confruntarea continuă a teoriei cu practica sînt laturi indisolubil legate de personalitatea secretarului general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, care contribuie în mod hotărîtor, exemplar la elaborarea politicii interne și internaționale a partidului și statului nostru. Gîndirea sa social-politică, întreaga sa operă revoluționară sînt un exemplu de spirit creator, un remarcabil aport la îmbogățirea de către partidul nostru a tezaurului teoretic al socialismului științific cu experiența revoluției și construcției socialiste din România. Prin întreaga sa viață, secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România reprezintă expresia dragostei nețărmurite și a devotamentului înălțător față de popor, slujind cu credință aspirațiile sale de progres și prosperitate, idealurile socialismului, ale păcii și înțelegerii între popoare.

Preocuparea neobosită a Partidului Comunist Român de a cunoaște realitățile în esența lor, de a studia procesul revoluționar contemporan în continuă devenire, de a asigura permanent concordanța dintre linia politică generală și cerințele dezvoltării sociale izvorăsc din considerentul că viabilitatea și justețea liniei politice constau în realismul inițiativelor și al măsurilor adoptate, în capacitatea de a acționa creator, de a răspunde nemijlocit cerințelor concrete. Partidul nostru pornește, în aceasta, de la constatarea că socialismul științific nu reprezintă o însumare rigidă de teze imuabile, ci o știință revoluționară mereu vie, în necontenită îmbogățire prin raportarea la realitate, la tot ceea ce apare nou în știință. O asemenea concepție și orientare practică dobîndește o importanță excepțională în zilele noastre, cînd imensa varietate a condițiilor specifice în care activează partidele comuniste, diversitatea căilor trecerii spre socialism, schimbările profunde și rapide pe care le cunoaște lumea contemporană impun cu acuitate abordarea în spirit creator a teoriei revoluționare; aceste schimbări ridică acut în fața partidelor comuniste și muncitorești noi probleme și sarcini complexe, care nu pot fi

soluționate prin aplicarea uniformă a unor principii generale, ci necesită imperios cercetarea de fundament a noilor realități.

Pentru dezvoltarea gîndirii creatoare, a spiritului novator, Partidul Comunist Român intensifică și extinde dezbaterile ideologice, confruntarea de opinii, schimbul de idei. Larga deschidere și receptivitate față de noile aspecte sociale, stimularea dialogului și confruntării fertile de păreri sînt însoțite de cultivarea intransigenței și spiritului ofensiv împotriva oricăror concepții retrograde, neștiințifice.

O strălucită materializare a acestui spirit o constituie documentele congreselor IX-XIII ale partidului, elaborate pe temeiul unei analize profund științifice, realiste, în spiritul materialismului dialectic și istoric. Rod al bogatei activități teoretice a Partidului Comunist Român, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, documentele congreselor partidului abordează probleme teoretice de cardinală însemnătate ale etapei actuale a construcției socialiste în România și dau soluții științifice, originale, rezultate din aplicarea principiilor generale ale socialismului științific la condițiile concrete ale țării noastre.

Expresie a activității teoretice și practice laborioase desfășurată de partidul nostru, sintetizînd cerințele obiective ale dezvoltării societății, Programul — cartă de bază ideologică, teoretică și politică a P.C.R. — stabilește într-o perspectivă cuprinzătoare și unitară strategia generală și orientările tactice ale partidului și statului nostru pentru o perioadă de 20 pînă la 25 de ani. El fundamentează științific principiile de bază ale societății socialiste multilateral dezvoltate — ca etapă superioară a socialismului —, obiectivele și direcțiile de bază ale politicii și activității externe ale partidului și statului nostru. Programul dă partidului și poporului o orientare clară în eforturile pentru întărirea solidarității internaționale a forțelor revoluționare, progresiste, antiimperialiste, pentru o politică de prietenie și colaborare între popoarele lumii.

Congresele partidului au dat o înaltă apreciere contribuției nemijlocite, de inestimabilă valoare, a tovarășului Nicolae Ceaușescu la fundamentarea teoretică și la elaborarea Programului, la stabilirea liniei generale și a direcțiilor principale de acțiune în vederea edificării cu succes a societății socialiste multilateral dezvoltate și trecerii treptate la construcția comunismului în țara noastră.

Spiritul creator al concepției P.C.R. de construire a socialismului și-a găsit o vie expresie în definirea conținutului, trăsăturilor și obiectivelor etapei edificării societății socialiste multilateral dezvoltate — etapă obiectiv necesară în procesul trecerii spre comunism.

Înfăptuirea societății socialiste multilateral dezvoltate presupune mutații calitative în toate procesele și laturile caracteristice acestei societăți : creșterea puternică a forțelor de producție pe baza cuceririlor revoluției tehnice-științifice și amplasarea lor rațională pe întreg teritoriul țării ; îmbunătățirea continuă a structurii economiei naționale, în pas cu exigențele revoluției tehnice-științifice și corespunzător cerințelor diviziunii internaționale a muncii ; valorificarea la un nivel superior al resurselor materiale și umane ale țării, în vederea creșterii venitului național și a bunăstării poporului ; egalizarea nivelului de dezvoltare a României cu țările socialiste avansate din punctul de vedere economic, apropierea țării noastre de statele industriale dezvoltate ale lumii, perfecționarea continuă a relațiilor de producție, a conducerii și organizării activității economice și sociale, dezvoltarea acțiunii conștiente pentru soluționarea contradicțiilor, înlăturarea vechiului și promovarea noului în toate sectoarele de activitate ; dezvoltarea învățămîntului, în strînsă legătură cu cerințele producției de bunuri materiale și ale activității spirituale, a științei și culturii, corespunzător cu necesitățile generale ale progresului material și spiritual ; intensificarea și perfecționarea activității politice, ideologice și educative de formare a omului nou, de afirmare în viață a principiilor eticii și echității socialiste, de înar-

mare a oamenilor muncii cu concepția materialist-dialectică, de formare și dezvoltare a conștiinței socialiste a întregului popor, promovarea și mai puternică a principiilor socialiste de muncă și repartiție, ridicarea continuă a nivelului de trai material și spiritual al întregului popor ; adîncirea democrației socialiste, prin lărgirea și perfecționarea cadrului organizatoric de participare activă și efectivă a clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii la conducerea societății, la elaborarea și la înfăptuirea politicii interne și externe a partidului ; creșterea și mai accentuată a rolului clasei muncitoare și al partidului ei de avangardă în întreaga viață socială, o și mai mare apropiere între clasele și categoriile sociale, întărirea continuă a unității socialiste a întregului popor ; lărgirea permanentă și diversificarea cooperării economice cu toate țările socialiste, cu țările în curs de dezvoltare, cu toate statele lumii.

Obiectivele stabilite relevă caracterul unitar, armonios al concepției P.C.R. despre societatea socialistă multilateral dezvoltată și crearea premiselor înaintării treptate a României spre comunism, concepție care înmănunchează într-un tot indestructibil toate laturile vieții sociale și stabilește direcțiile și sarcinile concrete pentru dezvoltarea lor.

Această viziune atotcuprinzătoare asupra obiectivelor edificării societății socialiste multilateral dezvoltate concepute în sensul satisfacerii cît mai depline a trebuințelor materiale și spirituale ale oamenilor muncii constituie o contribuție originală a partidului nostru la îmbogățirea tezaurului universal al gîndirii marxiste contemporane în domeniul social-politic.

Pornind de la concepția că forța și superioritatea noii orînduiri se afirmă nu numai prin ritmul rapid al dezvoltării economice, ci și prin adîncirea continuă a democrației socialiste, congresele, conferințele naționale ale partidului au acordat o mare atenție îmbunătățirii continue a organizării societății noastre, perfecționării conducerii economiei, a tuturor sectoarelor vieții sociale, în concordanță cu cerințele etapei actuale de dezvoltare a țării. Ca urmare a îndeplinirii ferme

a acestei orientări, ultimii ani au fost deosebit de rodnici pe linia modernizării și primenirii structurale organizatorice — esența acestei laborioase activități constînd în îmbunătățirea mecanismului conducerii centralizate și coordonării unitare a diferitelor sectoare ale vieții economice-sociale, concomitent cu adîncirea democrației socialiste.

Ca o preocupare fundamentală a conducerii partidului, a secretarului său general s-a afirmat grija pentru raționalizarea aparatului de partid, de stat și economic la toate verigile, pentru creșterea continuă a funcționalității sale prin conturarea unor forme și structuri mai suple și mai eficiente, eliminarea paralelismelor, a suprapunerilor și factorilor de tergiversare, simplificarea și reducerea drumului deciziilor, creșterea operativității și eficienței. Caracteristic acestei perioade a fost orientarea tot mai fermă a organizațiilor de partid și de stat spre activitatea concretă, practică pentru rezolvarea efectivă a problemelor, pe primul plan situîndu-se aprecierea activității desfășurate prin prisma rezultatelor obținute.

Dînd expresie preocupării de perfecționare a organizării conducerii și planificării economiei naționale, de îmbunătățire a forțelor și metodelor de conducere a vieții sociale, partidul a promovat consecvent măsuri menite să asigure concordanța armonioasă a pîrghiilor economice și social-politice cu imperativele vieții economice, sociale, politice, spirituale. Caracteristica acestor măsuri — fie că este vorba de planificarea activității economice-sociale, de creșterea rolului organelor și organizațiilor de partid, fie de perspectiva împletirii tot mai strînse a activității partidului, statului și celorlalte organisme sociale — constă în faptul că vizează toate domeniile hotărîtoare ale activității economice și sociale : dezvoltarea în ritm înalt a forțelor de producție, progresul producției de bunuri materiale, în pas cu cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ridicarea nivelului de trai al maselor, perfecționarea noilor relații de producție și sociale, afirmarea în viață a principiilor eticii și echității socialiste. Din inițiativa și sub

conducerea partidului, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, în toate aceste domenii vitale ale construcției socialiste perfecționarea se manifestă ca o trăsătură fundamentală, ca una din sursele transformărilor calitative înnoitoare. Larga deschidere spre nou, spre factorii dinamizatori ai progresului reflectă capacitatea partidului de a orienta științific eforturile națiunii noastre socialiste, de a se manifesta ca purtător al autenticei inițiative istorice.

Succesele obținute în toate domeniile confirmă faptul că măsurile de perfecționare inițiate de partid, de secretarul său general au un rol dinamizator asupra dezvoltării economice și sociale a țării, deschizînd calea valorificării resurselor materiale și umane, ridicării reale a eficienței activității economice, generînd un impuls puternic realizării actualului cincinal.

Contribuția tovarășului Nicolae Ceaușescu la rezolvarea problemelor teoretice și de construcție practică a socialismului în țara noastră se materializează și în fundamentarea tezei privind caracterul legic al întăririi continue a rolului conducător al partidului. Perfecționarea activității organizațiilor de partid, creșterea combativității lor față de lipsuri și neajunsuri, amplificarea muncii organizatorice și politice-educative a acestora reprezintă o chezășie a succeselor în făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Semnificativ pentru procesul de continuă adîncire a democrației socialiste este dezvoltarea cadrului organizatoric menit să înlesnească participarea directă, tot mai intensă a maselor la conducerea treburilor obștești. Dialogul permanent cu poporul, ca principală metodă de conducere, a partidului și statului, și-a găsit expresie într-un șir de manifestări cu amplă rezonanță : consfătuiri republicane pe ramuri de activitate, vizite de lucru ale secretarului general al partidului în județe, cu prilejul cărora a fost analizat, într-un spirit de înaltă exigență, modul cum sînt aplicate hotărîrile congreselor, ale conferințelor naționale, au fost adoptate operativ măsuri eficiente

pentru înlăturarea deficienţelor, pentru ridicarea activităţii la un nivel mereu superior.

Perioada ultimilor ani este elocventă pentru consecvenţa cu care partidul nostru se călăuzeşte după concepţia potrivit căreia un factor primordial al întregii activităţi de transformare revoluţionară a societăţii îl constituie formarea omului nou, caracterizat printr-o înaltă conştiinţă socialistă, un larg orizont cultural, prin atitudinea înaintată în muncă, familie şi societate. În spiritul programului ideologic ca parte integrantă a procesului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate se desfăşoară, pe multiple planuri, o vastă activitate politică-educativă avînd drept obiectiv fundamental însuşirea organică de către toţi oamenii muncii a spiritului revoluţionar, aşezarea fermă a relaţiilor sociale pe baza principiilor eticii şi echităţii socialiste. Această activitate, aflată permanent pe agenda de lucru a secretarului general al partidului nostru, care a cuprins în sfera ei de influenţă cele mai largi mase ale populaţiei, cu precădere tineretul, îşi arată tot mai mult roadele în stimularea cultului muncii, a atitudinii înaintate faţă de avutul obştesc, în întărirea ordinii şi disciplinei în producţie şi în viaţa socială, în promovarea intransigenţei împotriva oricăror influenţe ale ideologiei şi moralei burgheze, ca şi a manifestărilor vechiului în modul de gîndire şi de comportare. Principala cerinţă pe care partidul o pune în faţa activităţii politice-ideologice constă în cultivarea stăruitoare a sentimentului înaltei responsabilităţi sociale, astfel încît toţi cetăţenii să judece fiecare act social prin prisma intereselor generale ale poporului, ale societăţii.

Întreaga activitate de educaţie socialistă a maselor este orientată de către partid spre o strînsă legătură cu activitatea productivă, cu practica social-politică, ca principal teren de formare a conştiinţei socialiste.

În lumina acestei concepţii, desfăşurarea unei permanente activităţi politice-ideologice şi de educaţie socialistă repre-

zintă un atribut esențial al exercitării rolului conducător al partidului, o necesitate obiectivă în întreaga perioadă de edificare a socialismului și comunismului.

Pornind de la datele realității sociale, de la spiritul creator al teoriei socialismului științific, secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, a formulat ideea de mare semnificație teoretică și practică potrivit căreia în condițiile societății socialiste rămînerea în urmă a conștiinței sociale față de existența socială nu are un caracter fatal, că partidul dispune de toate condițiile pentru ca, pe baza unei vaste activități politice-educative, să ridice conștiința socială a oamenilor la nivelul noii lor existențe obiective. Subliniind necesitatea combaterii concepției de natură să conducă la pasivitate, la atitudini de toleranță față de deprinderi și manifestări retrograde, tovarășul Nicolae Ceaușescu relevă că „este necesar să nu ne mai închinăm în mod fatalist, în fața tezei că conștiința rămîne în urma dezvoltării bazei materiale, ci să înțelegem că, dezvoltînd baza materială, avem posibilitatea — și trebuie să facem — ca conștiința să se ridice la nivelul bazei materiale și chiar să devină ea însăși o forță materială mobilizatoare, în stare să călăuzească întreaga noastră activitate, să lumineze calea poporului nostru spre societatea socialistă multilateral dezvoltată, spre comunism". Această teză constituie, de asemenea, o contribuție a partidului nostru la dezvoltarea creatoare a teoriei marxist-leniniste.

Rezultatele activității ideologice și de educare socialistă își găsesc expresia în participarea entuziastă a întregului popor la transpunerea în viață a programului partidului, în atitudinea înaintată manifestată în munca pentru slujirea intereselor generale ale societății, în spiritul și atitudinea hotărîtă cu care oamenii muncii acționează pentru edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate.

Avînd la bază analiza multilaterală a fenomenelor și legilor obiective ale evoluției sociale, cunoașterea realităților internaționale contemporane, a fenomenelor noi care apar în

geografia politică a lumii, politica internațională a Partidului Comunist Român, a României socialiste, în a cărei fundamentare rolul decisiv revine tovarășului Nicolae Ceaușescu, se distinge, de asemenea, prin realism și obiectivitate, printr-un profund caracter științific ; ea răspunde imperativelor majore ale cauzei păcii, colaborării și înțelegerii între popoare, luptei împotriva imperialismului, pentru progres social.

Activitatea internațională a Partidului Comunist Român și statului nostru este orientată spre promovarea fermă a principiilor noi de relații între state : deplina egalitate în drepturi, respectarea independenței și suveranității naționale, neamestecul în treburile interne, avantajul reciproc, nerecurgerea la forță sau la amenințarea cu forța, dreptul fiecărui popor de a fi stăpîn pe destinele sale. Aceste principii, îmbrățișate tot mai larg de popoare, se afirmă cu tot mai multă acuitate ca singurele în măsură să chezășuiască relații normale și fructuoase între state, să evite noi conflicte, să însănătoșească climatul internațional.

În spiritul concepției socialismului științific, Partidul Comunist Român îmbină armonios preocupările pentru dezvoltarea pe o treaptă superioară a națiunii, pentru întărirea continuă a statului nostru socialist, a independenței și suveranității sale, cu dezvoltarea solidarității internaționaliste.

Viața însăși confirmă că numai prin întărirea fiecărei națiuni, a statelor naționale independente, prin respectarea intereselor lor legitime se creează condițiile pentru dispariția oricăror neîncrederi și animozități, pentru întărirea solidarității internaționale în lupta împotriva politicii imperialiste, neocolonialiste, pentru libertate, pace și progres ; la rîndul lor, legăturile de solidaritate internațională între popoare, relațiile de prietenie și colaborare dintre ele se pot dezvolta tocmai consolidîndu-se independența și libertatea națiunilor. Opunerea celor două laturi — național și internațional, patriotism și internaționalism — sau conceperea unității lor ca subordonarea uneia față de cealaltă sînt depășite istoricește și profund

dăunătoare în etapa istorică actuală, nu pot decît să prejudicieze atît intereselor fiecărei țări, cît și întăririi solidarității internaționaliste.

Partidul nostru pornește de la aprecierea profund realistă că solidaritatea internațională are, în fiecare etapă istorică, un conținut concret, determinat, care evoluează dialectic, potrivit transformărilor și mutațiilor petrecute în lume, condițiilor în continuă schimbare și cerințelor mereu noi ale procesului revoluționar. De la sprijinirea morală și materială a luptelor sociale din diferite țări, din perioada de început a mișcării muncitorești internaționale, conceptul de internaționalism și-a lărgit considerabil conținutul, incluzînd laturi noi, ca, de pildă, solidaritatea principială cu toate țările socialiste și partidele comuniste și muncitorești, cu mișcările de eliberare națională, cu lupta popoarelor pentru dezvoltarea independentă, împotriva imperialismului, colonialismului și neocolonialismului.

Este meritul istoric al partidului nostru, personal al tovarășului Nicolae Ceaușescu, că, în condițiile realităților lumii contemporane, cînd consolidarea independenței constituie o cerință legică, progresistă, revoluționară, aflată la ordinea zilei, și cînd se cere o aplicare strictă a principiilor autonomiei și egalității în drepturi a tuturor partidelor, neamestecului în treburile interne, stimei, respectului și sprijinului reciproc, conținutul internaționalismului proletar să fie definit tocmai ținînd seama de aceste cerințe. „Nu trebuie uitat nici un moment — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — că apărarea libertății și independenței este o condiție esențială a înfăptuirii idealurilor socialismului și comunismului în lume, că aceasta constituie adevărata piatră de încercare a adevăratului internaționalism proletar revoluționar".

Victoria revoluțiilor proletare, socialiste într-o serie de țări, apariția pe scena istoriei a statelor socialiste, opțiunea tot mai largă a unor popoare care pășesc pe calea dezvoltării independente pentru calea socialistă pun în evidență realitățile

noi ale lumii contemporane. Partidul nostru apreciază că, în contextul acestor realități, crește tot mai mult rolul partidelor comuniste și muncitorești în organizarea și conducerea luptelor revoluționare de transformare a societății omenești, pentru instaurarea unei noi ordini internaționale, bazată pe dreptate și echitate.

În condițiile creșterii și diversificării activității partidelor comuniste și muncitorești în epoca contemporană nu mai este posibilă existența vreunui centru care să-și propună coordonarea activității partidelor comuniste și muncitorești. Trebuie realizată o colaborare bazată pe deplină egalitate, care să excludă orice amestec în treburile interne ale altor partide.

Ceea ce trebuie să definească relațiile dintre partidele comuniste în epoca contemporană potrivit concepției P.C.R., a secretarului său general sînt consultările frățești, care nu iau decizii și nu fixează linii de conduită obligatorii care să ducă la încordarea și alterarea relațiilor dintre partide, la imixtiuni în treburile lor interne, la etichetări și blamări, sau care să se termine chiar cu excomunicarea unor partide.

Partidul nostru consideră aceste consfătuiri, fie ele bilaterale, regionale sau mondiale, ca important mijloc de schimb de experiență, în care fiecare partid reține ceea ce e necesar și se adecvează la activitatea lui și renunță la ceea ce nu-i corespunde.

Pornind de la importanța deosebită pe care o prezintă unitatea de acțiune a partidelor comuniste și muncitorești, partidul nostru își întărește tot mai mult legăturile de prietenie, colaborare și solidaritate cu toate țările socialiste, cu toate partidele comuniste și muncitorești. În această perioadă, datorită activității susținute a tovarășului Nicolae Ceaușescu, cunoscător al marilor mutații politice din lumea contemporană, s-au intensificat relațiile de colaborare cu partidele socialiste și social-democrate, cu mișcările de eliberare națională, cu partidele de guvernămînt din țările în curs de dezvoltare, cu alte partide și organizații revoluționare, progresiste, demo-

crate. În același timp, în spiritul principiilor coexistenței pașnice, România militează pentru extinderea și amplificarea raporturilor reciproc avantajoase cu toate țările lumii, pentru instaurarea unei noi ordini economice și politice internaționale — imperativ vital pentru progresul omenirii.

Legat de aceasta, o contribuție creatoare au adus partidul nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu la definirea conceptului noii ordini economice și politice internaționale. Încă de la Congresul al IX-lea al P.C.R. statuarea necesității unor relații noi între state și a principiilor pe care acestea trebuie să se întemeieze a prefigurat elaborarea în timp, într-o viziune teoretică creatoare, a conceptului românesc asupra unei noi ordini economice și politice internaționale. Mai mult decît atît, întreaga activitate practică a României socialiste pe tărîmul vieții internaționale ilustrează orientarea fermă spre întărirea solidarității și dezvoltarea colaborării cu țările în curs de dezvoltare.

Este vorba de un ansamblu de măsuri vizînd așezarea pe baze cu adevărat echitabile a raporturilor economice și a schimburilor comerciale, însănătoșirea sistemului valutar-financiar, dezvoltarea largă a colaborării reciproc avantajoase și sprijinirea de către întreaga comunitate internațională a eforturilor depuse de popoarele din țările în curs de dezvoltare. În același timp, depășirea decalajelor și eliminarea fenomenului de subdezvoltare reprezintă astăzi o cauză comună a omenirii în ansamblu, o expresie superioară a solidarității umane la nivelul planetei. Instaurarea unei noi ordini nu se reduce la o simplă redistribuire a avuției mondiale, ci este chemată să dea un impuls dinamic dezvoltării tuturor țărilor, a tuturor popoarelor.

Clădirea unei astfel de structuri noi a raporturilor interstatale reprezintă o amplă operă constructivă de proporții planetare, dar, în același timp, este o luptă în care sînt angajate de pe acum imense forțe sociale și politice ale contemporaneității. Este astăzi în puterea popoarelor să împiedice alune-

carea acestei confruntări istorice pe făgaşul războiului şi distrugerii, să asigure triumful raţiunii, să ofere generaţiilor viitoare posibilitatea de a trăi într-o lume a păcii şi a colaborării. Analizînd cu sobrietate şi realism cursul evenimentelor internaţionale, relevînd cu răspundere pericolele ce ameninţă încă pacea şi securitatea mondială, partidul nostru înfăţişează o viziune optimistă asupra viitorului omenirii, viziune izvorîtă din încrederea nestrămutată pe care o are în înţelepciunea popoarelor, în capacitatea lor dovedită de a determina, prin acţiune conştientă şi organizată, soluţii conforme imperativelor istoriei. În munca şi lupta pentru o ordine mondială superioară este necesară participarea activă şi contribuţia tuturor statelor, a tuturor naţiunilor, a tuturor forţelor care doresc să înalţe şi să ducă mai departe în timp civilizaţia umană.

Dezvoltarea socială contemporană, evenimentele internaţionale impun mai mult ca oricînd întărirea pe baze noi a unităţii clasei muncitoare, a tuturor forţelor revoluţionare progresiste. O importanţă primordială au, în această direcţie, colaborarea şi unitatea dintre comunişti şi socialişti. Şi în acest domeniu este meritul istoric al P.C.R., al tovarăşului Nicolae Ceauşescu, care, ţinînd seama de experienţa istorică, a proclamat ca principiu necesitatea reconcilierii istorice între partidele comuniste şi socialiste, ca bază pentru întărirea colaborării lor, a frontului antimonopolist şi antiimperialist, pentru creşterea unităţii forţelor păcii şi colaborării internaţionale.

Abordarea realistă a tuturor proceselor vieţii contemporane, soluţiile originale şi îndrăzneţe în rezolvarea unor probleme complexe ale dezvoltării României socialiste, participarea activă a ţării la viaţa internaţională reprezintă contribuţii concrete şi de valoare aduse de Partidul Comunist Român la îmbogăţirea teoretică şi practică a experienţei revoluţionare, internaţionale, a tezaurului comun al gîndirii social-politice universale. La aceasta, un merit remarcabil a revenit şi revine secretarului general al partidului, tovarăşul Nicolae Ceauşescu,

promotor îndrăzneț al nobilelor idealuri ale comunismului, ale păcii și înțelegerii între popoare, aportului său activ, original la studierea, interpretarea și soluționarea științifică a problemelor pe care le ridică edificarea societății socialiste multilateral dezvoltate în România, definirea țelurilor de luptă ale forțelor înaintate de pretutindeni, precum și a relațiilor dintre acestea.

CONCEPȚIA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU PRIVIND CUNOAȘTEREA ISTORIEI MULTIMILENARE A POPORULUI ROMÂN — FUNDAMENT AL ACTIVITĂȚII IDEOLOGICE, AL EDUCAȚIEI PATRIOTICE, SOCIALISTE A MASELOR

Trăim astăzi epoca de cea mai mare distincție istorică, de cea mai marcantă ascensiune revoluționară, socialistă, pe drept cuvînt corolarul întregii evoluții și creații a poporului român prin veacuri. O epocă a înfăptuirilor de inegalabilă reputație, a orizonturilor larg deschise, a construcției materiale și spirituale de perenă valoare. Așa cum subliniază secretarul general al partidului, „privind cursul dezvoltării patriei noastre de-a lungul istoriei sale grele, zbuciumate, putem afirma cu îndreptățită mîndrie că numai socialismul a creat condițiile necesare lichidării rapide a rămînerii în urmă, a subdezvoltării și a asigurat progresul impetuos al României în toate domeniile de activitate". Această măreață ctitorie poartă amprenta inconfundabilă a personalității tovarășului Nicolae Ceaușescu, gînditorul și militantul care a dat și dă mersului nostru în evul contemporan sensurile cele mai impunătoare. Originalitatea științifică, viziunea creatoare, forța de pătrundere și cutezanță în investigarea multiplelor probleme ale teoriei și practicii dezvoltării economice, sociale, politice, culturale sînt elemente definitorii ale concepției și acțiunii revoluționare, patriotice ale conducătorului partidului și țării noastre. Contribuție de inestimabilă valoare la îmbogățirea teoriei și practicii revoluționare, opera tovarășului Nicolae Ceaușescu scoate puternic în relief impresionanta sa capacitate de prospecție,

de sinteză și generalizare, receptivitatea deosebită față de nou, înțelepciunea cu care ia în considerare factorii obiectivi și subiectivi, materiali și spirituali, economici și culturali, ideologici, sociali și politici, interni și internaționali.

Toate acestea conferă operei teoretice a secretarului general al partidului — strălucit tezaur de idei novatoare, de concluzii și învățăminte de o mare profunzime și frumusețe spirituală — o dimensiune nu numai națională, ci și universală, o largă rezonanță internațională, ca o exemplară ilustrare a ideologiei revoluționare a clasei muncitoare.

Unul din marile merite obținute în fața națiunii noastre de tovarășul Nicolae Ceaușescu îl constituie și faptul de a fi repus istoria reală a poporului român în drepturile ei legitime, de a o fi așezat la temelia activității de educare a maselor. „Stabilirea locului în istorie, a originii și continuității în bazinul carpato-dunărean ale poporului român — a subliniat tovarășul Nicolae Ceaușescu în Expunerea la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982 — constituie fundamentul oricărei activități ideologice, teoretice și politico-educative. Nu se poate vorbi de educație patriotică socialistă fără cunoașterea și cinstirea trecutului, a muncii și luptei înaintașilor noștri".

În acest sens s-a pronunțat, de fapt, secretarul general al partidului încă de la Congresul al IX-lea al partidului, din 1965, moment care a imprimat un suflu proaspăt și dinamic întregii vieți sociale, politice, economice, culturale, inclusiv cercetării științifice din țara noastră. Încă de atunci a apărut evident că se declanșase un amplu proces de revitalizare a gîndirii teoretice, a practicii revoluționare, căci, de la înalta tribună a Congresului, tovarășul Nicolae Ceaușescu a chemat la abordarea frontală, îndrăzneață, constructivă a tuturor problemelor și domeniilor vieții social-politice și spirituale — autentică pledoarie pentru a restitui materialismului dialectic și istoric funcțiile și virtuțile sale creatoare, ca teorie activă, permanent deschisă vieții, noului, pentru fertilizarea și lăr-

girea orizonturilor cunoașterii științifice, pentru un climat de vigoare științifică.

Cu strălucita sa viziune asupra cursului vremurilor, semnificînd dezvoltarea creatoare a materialismului dialectic și istoric, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aplecat asupra istoriei noastre, i-a deslușit permanențele, i-a detașat și i-a valorificat marile sensuri, conferind înalte dimensiuni relației trecut-prezent-viitor. Secretarul general al partidului a înțeles dragostea, simțămîntul oamenilor acestui multimilenar pămînt românesc pentru istorie. Expresie elocventă a acestei cunoașteri profunde a uneia din dimensiunile majore, venite și păstrate din vremuri, a spiritualității poporului nostru o constituie însuși *Programul Partidului Comunist Român*, adoptat de Congresul al XI-lea al partidului, din 1974, Program în a cărui inițiere și elaborare rolul hotărîtor l-a avut tovarășul Nicolae Ceaușescu, și care prezintă, într-o sinteză științifică, istoria de milenii a poporului român, realizările și luptele sale eroice duse de-a lungul vremurilor, pînă în zilele noastre.

Opera teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu definește, astfel, coordonatele dezvoltării poporului român, istoria noastră regăsindu-și rostul și semnificația sa reale. În această lumină, gîndirea istorică a tovarășului Nicolae Ceaușescu se pătrunde în întreaga sa substanță de principiul interpretării și evaluării procesului istoric ca rezultantă complexă, firească a evoluției societății românești în ansamblul său, în care se înglobează toate forțele sociale și politice în raport cu problemele vitale aflate în fața poporului. Este un principiu de inestimabilă valoare teoretică și metodologică pentru cunoașterea devenirii noastre, de la care se deslușesc cu limpezime fundamentele și trăsăturile istoriei românești și prin care această istorie își dezvăluie culmile de măreție, iar știința istorică se așează pe temelia adevărului.

De la gîndirea cutezătoare, novatoare și clarvăzătoare a tovarășului Nicolae Ceaușescu, de la analizele sale adînci asupra trecutului nostru — care ne-au călăuzit să ne căutăm

istoria la noi acasă, pornind de la condițiile fiecărei epoci, de la caracterul legic al dezvoltării social-politice —, avem măsura clară și reprezentativă a vechimii acestei istorii. Este un trecut glorios — definit, pe drept cuvînt, de secretarul general al partidului „cea mai prețioasă moștenire a poporului nostru" —, care își are începuturile cu mii de ani în urmă în istoria pelasgo-traco-geto-dacilor și care, de atunci și pînă astăzi, aparține unuia și aceluiași popor ce a trăit în unul și același spațiu geografic carpato-danubian-pontic, a unui popor cu prestigiu în lumea antichității, a cărui civilizație s-a aflat în raporturi de influențare reciprocă cu marile civilizații ale acelor vremuri. „Istoria milenară a poporului român, ca dealtfel a tuturor popoarelor — relevă președintele Românici socialiste —, este istoria dezvoltării forțelor de producție, a producerii și perfecționării uneltelor de muncă, ce au determinat unirea și organizarea oamenilor în grupe și formațiuni statale, pînă la statul centralizat al dacilor, sub Burebista, și apoi, corespunzător diferitelor epoci, pînă la orînduirea capitalistă și trecerea la făurirea societății socialiste".

Documentele istorice argumentează revelator prezența multimilenară a strămoșilor noștri traco-geto-daci pe teritoriul carpato-dunărean-pontic. Félix Colson, istoric și diplomat francez din veacul trecut, observa, în cartea sa *Nationalité et régéneration des paysans moldovalaques* (Paris, 1862) : „Nimeni nu ignoră că a existat un stat dacic în țara cuprinsă între Tisa și Marea Neagră, între Nistru și Dunăre. Totul atestă că dominația și supremația dacilor, de origine pelasgă, se întindea asupra Principatelor moldo-valahe, a Transilvaniei, a Banatului Timișoarei, asupra Bucovinei și Maramureșului". Și Colson adăuga că „mai multe sute de mii de valahi... se întîlnesc în Epir, în Tesalia și în Macedonia".

De aceea, ne aparțin *Dromichete,* expresia autentică a geto-dacului, așa cum îl înfățișau autorii antici, în care omenia se împletea cu rațiunea și înțelepciunea, iar iscusința se îmbina cu istețimea în luptă ; *Burebista,* sub conducerea că-

ruia, în urmă cu peste 2050 de ani, a fost creat întîiul stat dac centralizat și independent ; *Decebal*, care — așa cum îl caracterizează tovarășul Nicolae Ceaușescu — reprezintă „eroul legendar, intrat în conștiința poporului nostru ca simbol al neînfricării și spiritului de jertfă în apărarea libertății și independenței".

Cunoașterea originii poporului român, a statorniciei lui de viață, de luptă și de creație pe pămîntul strămoșesc, a permanenței și ascendenței operei înfăptuite de înaintașii noștri își primește, prin gîndirea istorică a tovarășului Nicolae Ceaușescu, rolul ei cu adevărat cardinal și se constituie în fundament al activității ideologice, al educației patriotice și socialiste a maselor. Valorile acestei continuități și statornicii au fost apărate cu eroism prin cele mai mari vitregii ale timpurilor, au avut o puternică forță de propulsare istorică, au lucrat ca uriași factori de progres. Dobîndește o mare greutate acest eroism popular, cel care a asigurat existența și perpetuarea neamului nostru, prin cuvintele pline de înțelepciune ale președintelui României socialiste : „În cele mai grele timpuri, înaintașii nu și-au părăsit pămîntul unde s-au născut, ci, înfrățindu-se cu el, cu munții și cîmpiile, cu rîurile și codrii falnici, au rămas neclintiți pe aceste meleaguri, apărîndu-și ființa, dreptul la existență liberă".

Ocuparea unei părți a Daciei de către romani în urma războaielor din anii 101—102 și 105—106 nu a reprezentat sfîrșitul locuitorilor de pe aceste plaiuri, cum au încercat unii istorici străini și cum mai încearcă alții și astăzi să susțină. Deși, ca orice ocupație, aceasta a produs mari suferințe și daune poporului geto-dac, împletirea celor două civilizații și culturi înaintate a fructificat, pe un plan superior, legăturile îndelungate dintre cele două popoare. În trăsăturile sale fundamentale, poporul a rămas același : energic, statornic, iubitor de libertate și de frumos, păstrător al vechii sale tradiții de viață și, totodată, receptiv la ceea ce este nou și folositor. Se ilustrează elocvent și prin istoria noastră adevărul că popoa-

rele care au supraviețuit în istorie și-au creat, în raport cu împrejurările concrete, mijloacele ce le-au asigurat existența pe lungi perioade de timp. Acele popoare care au dispărut de pe harta lumii în decursul secolelor, fie că au abdicat singure de la propria identitate, fie că n-au fost în măsură să-și creeze mijloacele necesare apărării ființei lor. Acesta este, desigur, un adevăr dur, dar istoria e plină de asemenea adevăruri și nu ar fi bine dacă ar rămîne ignorate.

În opera tovarășului Nicolae Ceaușescu este reflectată cu o deosebită forță ideea privind capacitatea poporului român de a se opune hotărît cotropitorilor, de a depăși momentele de cumpănă prin care a trecut. Vicisitudinile, suferințele — remarcă secretarul general al partidului — nu au îngenuncheat poporul român ; dimpotrivă, l-au oțelit, i-au sporit dragostea de țară, i-au întărit hotărîrea de a nu ceda în fața nici unei greutăți, de a nu pregeta în fața nici unei jertfe pentru apărarea gliei. Stau mărturie în acest sens rezistența dîrză opusă de neînfricații Dromichete, Burebista și Decebal în fața cotropitorilor ; rezistența și forța de conservare și asimilare în timpul migrației populațiilor nomade, vitejia acelor voievozi, precum Gelu, Glad, Menumorut, Litovoi în fața expansiunii regatului ungar, marile bătălii purtate de renumiți domnitori ca Mircea cel Bătrîn, Ioan de Hunedoara, Vlad Țepeș, Ștefan cel Mare, Petru Rareș, Ioan Vodă cel Viteaz, Mihai Viteazul, în timpul cărora țările române s-au apărat pe sine, constituind, în același timp, pavăza înaintată pentru popoarele din centrul și apusul Europei în fața tendințelor de cotropire ale Imperiului otoman. Aceasta este o ilustrare clară și directă a existenței și continuității neîntrerupte a românilor în vatra străbună. „Unii istorici — relevă cu deplin temei tovarășul Nicolae Ceaușescu — încearcă azi să susțină teoria existenței, într-o anumită perioadă, a unui vid în spațiul carpato-dunărean. Cred că răspunsul l-au primit demult. În primul rînd, înșiși oamenii mai înaintați și de cultură din acele vremuri au răspuns la aceasta vorbind despre locuitorii și voievodatele existente în spațiul

carpato-dunărean — și cred că erau mai în cunoștință decît unii istorici de astăzi care încearcă să se facă atotștiutori și să nege realitățile, să nege ceea ce este rezultatul dezvoltării istorice. Răspunsul la aceasta l-au dat Mircea, Ștefan cel Mare, Ioan de Hunedoara, Mihai Viteazul. Cei care l-au învins pe Baiazid, care au ținut piept atîtor cuceritori, care au realizat primul stat centralizat al românilor din Țara Românească, Moldova și Transilvania. Ei nu au venit din altă parte, nu au căzut din cer, ei au trăit și s-au născut aici, pe acest pămînt și l-au apărat cu sîngele lor".

Oameni ai pămîntului, românii n-au nutrit niciodată gînduri de cotropire, n-au rîvnit în nici o împrejurare la teritoriile și avuțiile altora și această idee se vădește cu putere în întreaga operă a tovarășului Nicolae Ceaușescu. Ei au urmat exemplul strămoșilor atunci cînd, după ocupația romană, și-au reluat lupta pentru refacerea unității statale. Este cunoscut răspunsul pe care l-a dat voievodul Menumorut, în secolul al X-lea, trimișilor lui Arpad, ducele ungurilor, veniți pentru a cere voievodului moșia sa și supunerea. După ce i-a ospătat — spune notarul anonim în „Gesta hungarorum" —, Menumorut a transmis lui Arpad „că-i sîntem datori ca *prieten unui prieten* (subl. ns.), cu toate ce-i sînt de trebuință, fiind el om străin și ducînd lipsă de multe. Iar pămîntul pe care l-a cerut bunăvoinței noastre nu i-l vom da niciodată..., nici din dragoste, nici de frică".

Tradițiile de bună conlocuire și vecinătate ale românilor sînt ilustrate, în secolul al XII-lea, de conlucrarea și lupta lor, împreună cu bulgarii, împotriva dominației Imperiului bizantin, două popoare cuprinse de „același entuziasm" și care „nutreau demult țeluri comune", cum scria A. Ubicini în lucrarea sa : *Les origines de l'histoire roumaine* (Paris, 1886). Românii de la sudul și nordul Dunării — în memoria cărora era vie amintirea Daciei străbune —, uniți cu bulgarii și asociați cu alte neamuri din zonă, au reușit, în urma a trei

războaie grele, să înfrîngă oştirile bizantine şi să impună Bizanţului, la 1186, recunoaşterea independenţei statului româno-bulgar de sub conducerea românilor Petre, Asan şi Ioniţă, avînd capitala la Tîrnovo, stat ce s-a impus timp de un secol. „Din această perioadă — arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu — datează şi începuturile conlucrării strînse dintre populaţia română şi populaţia bulgărească aşezată pe malul drept al Dunării în cadrul regatului bulgaro-valah al Asăneştilor". Să-i relevăm pe înaintaşii comuni — îndeamnă secretarul general al partidului — „pentru a înţelege cum s-au dezvoltat, de-a lungul timpurilor, relaţiile între popoarele noastre în lupta pentru apărarea fiinţei naţionale a fiecăruia, pentru libertate şi progres".

Multiple valori ştiinţifice cuprinde ideea subliniată de secretarul general al partidului potrivit căreia ţările române nu au putut fi supuse prin forţă, că ele şi-au păstrat autonomia statală. Într-o vreme în care aproape întreaga Peninsulă Balcanică şi o mare parte a Ungariei au fost transformate în paşalîcuri otomane, ţările române, îmbinînd rezistenţa militară cu iscusinţa diplomatică, au reuşit să-şi păstreze o largă autonomie, să-şi conserve instituţiile de stat, deşi au fost nevoite să recunoască suzeranitatea Porţii şi să-i cedeze unele teritorii. De asemenea, se cuvine a se face precizarea că, în urma transformării unei părţi din Ungaria în paşalîc, Transilvania a reuşit să evite o situaţie similară şi să se proclame principat autonom, care recunoştea, de asemenea, suzeranitatea Porţii. Tratatele de alianţă politică, legăturile economice şi culturale stabilite cu statele vecine sau mai îndepărtate, cu imperiile otoman, habsburgic şi ţarist au reconfirmat, de-a lungul vremurilor, dreptul ţărilor române de a se cîrmui după propriile legi şi întocmiri.

O ilustrare a acestei realităţi o constituie şi vechile tratate, cunoscute, mai tîrziu, sub numele de *capitulaţii*, încheiate cu Imperiul otoman, din al căror conţinut răzbat luciditatea politică a poporului român, evaluarea înţelepată a si-

tuației internaționale. „Spre deosebire de celelalte popoare din bazinul dunărean, care fuseseră integrate Imperiului otoman sau Imperiului habsburgic — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, poporul român a reușit să-și păstreze autonomia statală. Ca urmare a hotărîrii cu care și-a apărat patria, poporul nostru a reușit să încheie cu Imperiul otoman, încă din vrema lui Mircea cel Bătrîn, tratate care prevedeau obligația Porții de a respecta organizarea țării și a nu se amesteca în treburile sale interne, și chiar angajamentul de a apăra țara împotriva atacurilor străine". Este un înalt model de analiză pentru istorici detașarea de către secretarul general al partidului a semnificației vechilor tratate, a statutului de autonomie al țărilor române, statut care, după cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, „a asigurat condiții pentru un progres mai intens al forțelor de producție, pentru apariția noilor relații capitaliste, precum și pentru întărirea conștiinței unității naționale și desfășurarea luptei în vederea făuririi statului unitar deplin suveran". Aceasta a făcut ca țările române să poată duce cu succes lupta împotriva agresorilor. În același timp, numeroși bulgari, sîrbi și greci s-au refugiat în țările române, în împrejurările în care popoarele balcanice erau subjugate de Imperiul otoman. Este, de asemenea, grăitor faptul că, beneficiind de un larg regim de autonomie, teritoriul românesc a oferit posibiltatea unor reprezentanți înaintați ai popoarelor cotropite din Balcani să organizeze lupta pentru eliberare, pentru afirmarea acestor popoare ca entități naționale distincte.

Pe temeiul a ceea ce cuceriseră țările române prin regimul capitulațiilor, s-a desemnat obiectivul obținerii independenței absolute, promovat constant de poporul român, alături de acela al unirii naționale. Era un drum care, trecînd prin imense piedici și adversități externe, avea să fie marcat de mari și luminoase înfăptuiri, pentru că poporul nostru, păstrînd și dezvoltînd valorile unității sale, a acționat ca un tot pentru reunirea sa în același stat național propriu, liber și

independent. O expresie elocventă în acest sens o reprezintă epopeea marelui domn român Mihai Viteazul. În plin ev mediu, Mihai Viteazul, bazîndu-se pe conştiinţa unităţii de neam a românilor, a promovat ideea creării statului feudal român unitar şi a argumentat practic înaintea Europei posibilitatea înfăptuirii lui, denunţînd, în acelaşi timp, poziţia retrogradă a forţelor externe potrivnice unirii şi neatîrnării. Prin aceasta, Mihai înscria ţările române, pe baza progreselor economice, a comunităţii de limbă, tradiţii şi religie, în procesul european din secolele XV şi XVI, de constituire a unor state unitare feudale. Este una dintre marile dimensiuni europene ale unirii făurite de poporul nostru sub sceptrul lui Mihai Viteazul.

În acelaşi timp, Mihai, ca, dealtfel, toţi marii cîrmuitori ai ţărilor române, a avut în mod clar conştiinţa că, prin lupta sa împotriva asupririi străine, pentru unire şi neatîrnare, apăra întreaga „creştinătate", inclusiv sud-estul Europei. Înfăptuirile marelui domn au dat glas puternic speranţelor de libertate ale tuturor celor împovăraţi de jugul otoman. Aşa se explică ap lurile unor conducători ai popoarelor bulgar, sîrb, grec etc. de a veni să-i elibereze, precum şi înrolarea sub steagul de luptă ridicat de domnitorul român a numeroşi balcanici, a unor vestiţi căpitani, ca Deli Marcu, Baba Novac ş.a. Nu puţine sînt mărturiile care ilustrează autoritatea şi prestigiul pe care Mihai Viteazul şi le cîştigase în rîndul popoarelor din Balcani, determinîndu-l pe cronicarul Stavrinos să scrie că Mihai e „onoarea ortodocşilor". Un document din ianuarie 1598 arată că „sîrbii, bulgarii şi dalmatinii aşteaptă pe voievodul Munteniei peste Dunăre"; în iunie a aceluiaşi an, un raport al comisarilor împăratului Rudolf al II-lea aprecia că „dacă domnul ar trece el însuşi Dunărea cu 15 000 sau 20 000 de oameni, toate acele popoare pînă la Constantinopol, sătule de robia turcească, se vor porni într-un suflet, cum sînt bulgarii, sîrbii, albanezii, uniţi cu el

în aceeaşi credinţă, şi vor înlătura din mijlocul lor pe turci, oricîţi ar fi ei".

Urmărirea relaţiilor internaţionale în secolele XVIII şi XIX scoate la iveală adevărul dureros că ţările române deveniseră terenul unor îndelungate competiţii şi rivalităţi dintre cele trei mari puteri vecine : Rusia ţaristă, care îşi urmărea cu tenacitate îndeplinirea unor porunci testamentare privind expansiunea spre Balcani ; Austria habsburgică, lansată şi ea spre sud-est, prin cotropirea Transilvaniei, în 1688, şi anexarea sa statuată de tratatul dintre imperiile habsburgic şi otoman, încheiat la Karlowitz, în 1699 ; Imperiul otoman, vechiul opresor al Balcanilor, aflat într-o îndelungată agonie. Dar, în pofida decăderii puterii ei — sau, poate, tocmai de aceea —, Poarta, în virtutea relaţiilor speciale din trecut cu ţările române, a încercat să-şi consolideze suzeranitatea pe diferite căi, între care principala a fost însuşirea prerogativei ce aparţinuse pînă atunci adunărilor obşteşti de a numi pe domnitori. Otomanii mai aveau un motiv să invoce suzeranitatea lor asupra ţărilor române, şi anume acela de a-şi apăra propriile privilegii, mai ales în secolul al XVI I-lea, în Ţara Românească şi în Moldova. Aceste privilegii începuseră să fie puse în pericol de expansiunea ţarismului, care, după fiecare război cu Poarta, încerca să-şi împingă frontiera mai spre vest şi spre sud.

Anexarea Bucovinei de către Austria (1775) a constituit o încălcare a prevederilor capitulaţiilor. Faptul a produs consecinţe importante, în primul rînd prin intrarea în bătălie a factorilor politici români, care, în faţa pericolului de a-şi pierde regimul de independenţă garantat de relaţiile cu otomanii, au făcut din aceste relaţii un atribut esenţial al personalităţii statelor lor.

De la 1769 şi pînă la 1829, marile imperii s-au războit de patru ori între ele pe teritoriul românesc, astfel încît ţările române au suportat regimul de război. În pofida chiar a acestui fapt, ţările române şi-au conservat unitatea statală. Numai

două bucăți din trupul Moldovei au fost anexate de imperiile habsburgic și țarist (Țara de Sus și Basarabia), deși au existat planuri care vizau încorporarea completă a teritoriilor românești. Timp de 20 de ani a fost și Oltenia ocupată de Austria (1718—1738).

În condiții atît de grele, țările române nu numai că au supraviețuit, ba chiar și-au sporit eforturile pentru recunoașterea independenței lor. Aceasta se datora atît talentelor diplomației românești din epoca respectivă de a folosi contradicțiile dintre curțile imperiale vecine, cît și realităților istorice anterioare. Iar aceste realități cuprindeau, în primul rînd, stabilitatea autentică a unei vieți statale suverane a țărilor române. Este profund grăitor că, de pildă, în timpul tratativelor de pace de la Focșani (1772), delegațiile românești declarau cu fermitate că „Principatele moldo-române au stătut întotdeauna slobode supt domnii lor pămînteni".

O statistică recentă arată că, în perioada 1769—1830, românii, departe de a rămîne pasivi în raporturile cu marii și pretențioșii lor vecini, au prezentat 209 proiecte de reformă, dintre care zece revendicau independența, iar restul, aproape toate, „întărirea autonomiei, al cărei țel final era independența".

Puternice lumini proiectează opera teoretică a tovarășului Nicolae Ceaușescu asupra fondului sănătos, popular al istoriei noastre. Este reliefat, astfel, rolul țărănimii în evoluția poporului român. Într-o anume perioadă, după cum se cunoaște, masele țărănești erau etichetate, și nu întîmplător, drept un element fără forță istorică, chiar retrograd. Se țintea, prin aceasta, să se pună în cauză însăși ființa poporului român, continuitatea sa de viață pe pămîntul străbun, conținutul și sensul istoriei românești pe parcursul multor secole, să se rupă istoria noastră modernă și contemporană de întreg contextul ei anterior, de rădăcinile sale adînci și perene. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a restituit trecutului nostru substanța lui reală, relevînd că țărănimea a reprezentat, timp

de secole, seva istoriei românești, necontenit ascendente, istorie care s-a identificat cu însăși viața, făuririle, luptele și aspirațiile maselor țărănești — în acele vremuri expresia poporului român. Țărănimea — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — „secole de-a rîndul a fost purtătoarea celor mai glorioase tradiții de luptă ale poporului nostru. În marile lupte purtate de-a lungul secolelor împotriva dominației străine, pentru neatîrnare și independență, pentru formarea națiunii române și a statului național român, țărănimea a avut un rol determinant. Îi găsim pe țărani încă în armatele lui Burebista, ale lui Mircea", iar apoi în armatele lui Ștefan cel Mare, care a dus un mare număr de bătălii pentru neatîrnare. „Îi găsim pe țărani, pe răzeși, în armatele lui Mihai Viteazul, care, cu aproape 4 secole în urmă, a realizat pentru prima dată unirea românilor, a țărilor românești, într-un singur stat". Toate marile momente ale edificării României moderne înscriu, de asemenea, participarea majoră, fundamentală a maselor țărănimii, începînd cu revoluțiile de la 1784, 1821, 1848 și terminînd cu desăvîrșirea statului național unitar român, în 1918.

„În același timp, de-a lungul secolelor — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, țărănimea s-a ridicat de nenumărate ori la luptă revoluționară împotriva nedreptăților sociale, a feudalismului și burghezo-moșierimii, pentru a-și cuceri libertățile și drepturile economice și sociale. În multe din aceste bătălii revoluționare, țăranii români au luptat în strînsă unitate cu țăranii maghiari, germani și de altă naționalitate, împotriva asupritorilor comuni, pentru a fi cu adevărat egali în drepturi, liberi și stăpîni în țara lor comună — România".

Odată cu apariția pe arena istoriei a clasei muncitoare, luptele revoluționare, inclusiv ale țărănimii, au luat forme mai puternice, mai organizate, „ceea ce — după cum subliniază președintele României socialiste — a făcut să crească rolul și forța acestor două clase în întreaga viață politică și socială a țării, în dezvoltarea și transformarea României".

Analize de înaltă ţinută principială a întreprins secretarul general al partidului privind rolul istoric peren al naţiunii şi, în organică legătură cu aceasta, al convieţuirii, muncii şi luptei înfrăţite a poporului român şi naţionalităţilor conlocuitoare pentru dreptate socială şi naţională, pentru propăşirea patriei comune. Elaborînd întreaga bază teoretică şi a activităţii practice în domeniul procesului de rezolvare a problemei naţionale, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a evidenţiat şi a încorporat toate valorile şi semnificaţiile istorice ale unităţii de interes şi acţiune, de simţăminte şi năzuinţe ale oamenilor acestor meleaguri, fără deosebire de naţionalitate.

Din momentul înfăptuirii revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă, al înfăptuirii revoluţiei democratice, a revoluţiei socialiste, în România s-a trecut la rezolvarea problemei naţionale în spiritul concepţiei revoluţionare a marxism-leninismului, asigurîndu-se deplina egalitate în drepturi între toţi oamenii muncii fără deosebire de naţionalitate. Aplicînd concepţia revoluţionară a deplinei egalităţi în drepturi între toţi cetăţenii patriei noastre, fără deosebire de naţionalitate, partidul nostru a ştiut să rezolve în mod just şi să asigure deplina egalitate în drepturi pentru toţi oamenii muncii, să creeze condiţii ca aceasta să nu fie declarativă, ci reală — atît în domeniul forţelor de producţie, al relaţiilor sociale, cît şi în ceea ce priveşte participarea la activitatea de conducere a tuturor domeniilor, posibilitatea asigurării condiţiilor de folosire a limbii proprii în învăţămînt, în activitatea culturală şi în alte sectoare. „Putem afirma cu îndreptăţită mîndrie — subliniază tovarăşul Nicolae Ceauşescu — că am realizat în România o egalitate deplină între toţi cetăţenii, fără nici o deosebire de naţionalitate. Aceasta se reflectă în dreptul la muncă, în dreptul la activitate politică, în participarea la conducerea ţării, în dreptul la învăţămînt şi în realizarea condiţiilor materiale pentru desfăşurarea învăţămîntului în limbile naţionalităţilor, în asi-

gurarea cadrului necesar pentru activitatea cultural-artistică în limbile naționalităților".

În frunte cu tovarășul Nicolae Ceaușescu, partidul nostru acționează și va acționa pe mai departe cu toată fermitatea pentru permanenta cimentare a prieteniei și unității dintre toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, asigurînd continuu condițiile economice, politice și sociale pentru ca toți cetățenii să se poată afirma nestingherit în toate domeniile vieții sociale, să participe activ la conducerea societății, să beneficieze în mod egal de roadele civilizației socialiste și comuniste. „Am realizat și vom continua să promovăm cu fermitate această politică națională — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu —, considerînd că ea corespunde principiilor socialiste de umanitate și egalitate, creării unei societăți a egalității și dreptății sociale și naționale".

Îndemnurile tovarășului Nicolae Ceaușescu, exemplul strălucit pe care-l oferă opera sa, de a concepe procesul istoric ca o rezultantă complexă, firească a evoluției societății românești în ansamblul său, conferă adevăratele fundamente ale înțelegerii apariției clasei muncitoare, a partidului său politic ca expresie obiectivă a realităților și cerințelor evoluției ascendente a poporului nostru. Istoria mișcării muncitorești, a partidului politic al muncitorimii române — afirmă tovarășul Nicolae Ceaușescu — este nemijlocit legată de dezvoltarea și lupta clasei muncitoare, de stadiile dezvoltării economice, politice, științifice și culturale a țării, de progresul forțelor de producție, de acțiunea legilor sociale obiective, desemnîndu-se ca parte intrinsecă a istoriei naționale. Președintele României socialiste arată, în această privință, că „apariția și afirmarea mișcării noastre revoluționare, muncitorești, socialiste își are originea în viața și lupta clasei muncitoare, născîndu-se în strînsă legătură cu dezvoltarea forțelor de producție, a clasei muncitoare din România".

Făurirea partidului politic al clasei muncitoare din România, în 1893 — rezultat nemijlocit al dezvoltării societății

românești, al existenței obiective a clasei muncitoare. —, a reflectat dezvoltarea proletariatului, creșterea rolului său în cadrul societății românești. Tovarășul Nicolae Ceaușescu a relevat acest proces în însuși miezul său, în magistrala Expunere la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982, cînd — referindu-se la crearea Partidului Social-Democrat al Muncitorilor din România — arăta că aceasta „a constituit un moment important în organizarea politică a clasei muncitoare, în creșterea rolului ei în viața socială și politică a României". Partidul a purtat pecetea realităților sociale și naționale în care s-a creat și a acționat, a deziderateloor acestui popor. Ceea ce i-a conferit posibilitatea de a se afirma, de a conduce clasa muncitoare la înfăptuirea misiunii sale istorice a fost tocmai capacitatea sa de înțelegere profundă — în lumina ideilor socialismului științific — a coordonatelor istoriei patriei, a realităților concrete, specifice, social-economice și politice naționale, pentru că el vine din întreagă această istorie, din suferințele și speranțele poporului, din misiunea și rolul istoric al clasei muncitoare. Aici își are rădăcinile Partidul Comunist Român, care continuă direct, în noul cadru istoric, mișcarea socialistă, partidul clasei muncitoare, făurit în 1893. „Anul 1893 — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — este anul nașterii detașamentului revoluționar, de avangardă, al clasei muncitoare din România. Iată de ce putem spune cu deplin temei că adevăratele începuturi ale Partidului Comunist Român — care continuă cele mai înalte tradiții de luptă ale poporului și își are rădăcinile împlîntate adînc în mișcarea muncitorească, socialistă din a doua jumătate a secolului trecut — coincid cu începutul activității partidului muncitoresc călăuzit de teoria revoluționară marxistă".

Izvorît din realitățile social-politice ale României, partidul clasei muncitoare s-a orientat, de la început, spre problemele majore care frămîntau societatea românească din acea vreme — necesitatea dezvoltării industriale a țării, rezolvarea pro-

blemei agrare în favoarea țărănimii, lichidarea dominației străine și înfăptuirea statului național unitar, adîncirea procesului de democratizare, dezvoltarea științei și culturii etc. — aducînd în peisajul politic românesc o viziune superioară asupra modalităților de soluționare a acestora, corespunzător necesităților înaintării României pe calea progresului, fapt care i-a conferit, pe drept cuvînt, calitatea de purtător și apărător al intereselor vitale ale întregului nostru popor.

Concomitent cu bogata activitate ce demonstra atașamentul sincer la ideea luptei pentru asigurarea progresului și prosperității patriei, socialiștii români, animați de un cald patriotism, au înscris în programele mișcării muncitorești și au aplicat în practică principiul solidarității revoluționare internaționale, au participat activ la evenimentele de seamă ale mișcării muncitorești internaționale.

Indiferent de forma organizatorică și denumirea adoptate într-un moment sau altul, partidul politic al clasei muncitoare din România s-a înscris sub semnul continuității, unității și ascendenței, fiind expresia politică revoluționară a clasei muncitoare, portdrapelul mișcării muncitorești unite și centralizate din țara noastră. El a concentrat, sub o conducere unitară, toate forțele muncitoare organizate. Iată de ce, pe drept cuvînt — așa cum apreciază secretarul general al partidului nostru —, istoria mișcării muncitorești, a Partidului Comunist Român nu poate fi ruptă de istoria generală a țării, ea fiind o parte integrantă a acesteia în epocile modernă și contemporană.

Scrierile secretarului general al partidului nostru consacră o mare parte analizei condițiilor economice, sociale și politice ale evoluției României în epoca modernă și contemporană, reliefînd direcția esențială de acțiune a întregului nostru popor — făurirea statului național unitar, și apoi apărarea integrității teritoriale și a suveranității României. În aceste împrejurări, partidul clasei muncitoare a înscris, ca unul din țelurile importante ale programului său revoluționar, înfăp-

tuirea unității de stat depline a poporului nostru. Ca urmare, s-a imprimat luptei proletariatului român un pregnant caracter patriotic, ceea ce a favorizat afirmarea partidului muncitoresc pe scena politică și socială a țării, a contribuit la crearea climatului politic și spiritual propice unirii eforturilor maselor muncitoare, ale forțelor avansate ale societății pentru promovarea intereselor sociale și naționale. Tocmai de aceea vom găsi muncitorimea în primele rînduri ale luptătorilor pentru reunirea tuturor românilor în cadrul fruntariilor propriului stat național.

Desăvîrșirea unirii național-statale a României în memorabilul an 1918 demonstrează cu tăria argumentului istoric că acest eveniment a fost rezultatul firesc al unui îndelungat proces, pentru împlinirea căruia poporul român a dus o luptă multiseculară, iar nu o consecință a conjuncturii externe sau a unor înțelegeri intervenite la masa tratativelor. Tratatele de pace postbelice au consfințit pe plan internațional o situație de fapt creată de lupta maselor populare. Unirea a fost expresia voinței și acțiunii hotărîte a întregii națiuni române. „A pune sub semnul întrebării «justețea» sau «oportunitatea» constituirii unor state naționale — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — înseamnă în esență a face apologia dominației și asupririi, a nega rolul revoluționar, progresist al luptei de eliberare a popoarelor. Aceasta înseamnă a nesocoti nu numai principiile socialismului științific, ci chiar cele mai elementare concepții burghezo-democratice. Asemenea poziții sînt cu atît mai de neînțeles astăzi, în epoca celei mai impetuoase afirmări a voinței popoarelor de a scutura orice jug străin, de a se afirma ca națiuni libere, cu drepturi egale în marea familie a națiunilor lumii".

Gradul de conștiință, organizare și combativitate a proletariatului a cunoscut o creștere însemnată în condițiile pe care Marea Unire le-a deschis întregii dezvoltări economice, sociale și politice a țării. În acest context, problema programatică a sarcinilor și perspectivelor revoluției din România,

a strategiei şi tacticii de urmat a fost abordată pe un plan superior de Partidul Comunist Român tocmai pe temelia reunirii tuturor forţelor revoluţionare ale proletariatului de pe tot cuprinsul României întregite şi orientării, în noile condiţii, nu doar spre activitatea *pregătitoare*, de organizare şi luminare a clasei muncitoare, ci spre mobilizarea forţelor în vederea *înfăptuirii* revoluţiei socialiste. Tocmai această schimbare a condiţiilor, a naturii şi scopului nemijlocit al activităţii sale a fost definitorie şi pentru noile elaborări programatice, care au devenit o preocupare centrală a P.C.R. chiar de la Congresul său din mai 1921, un obiect de studiu şi dezbatere fructuoasă în continuare.

Tovarăşul Nicolae Ceauşescu a definit, pe bună dreptate, că Partidul Comunist Român, prin întreaga sa luptă şi activitate, a întruchipat idealurile cele mai înalte ale poporului de a trăi într-o societate clădită pe dreptate, de a fi liber şi independent în patria lui moştenită de la străbuni, de a se bucura de dreptul la muncă, de binefacerile ştiinţei şi culturii. Experienţa sa demonstrează ce imensă forţă transformatoare rezidă într-o linie politică, strategică şi tactică proprie, elaborată pe baza condiţiilor reale din ţară, care dă răspunsuri adecvate problemelor majore ale progresului social, trasează căile de acţiune pentru mobilizarea clasei muncitoare, a maselor largi la soluţionarea acestora.

În toate bătăliile de clasă împotriva regimului burghez, în perioada interbelică, în pregătirea şi înfăptuirea revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă, din August 1944, Partidul Comunist Român a avut un rol principal, organizînd şi conducînd luptele maselor populare, îndeplinindu-şi rolul istoric în conducerea clasei muncitoare, a forţelor progresiste din România pentru lichidarea vechii orînduiri sociale, pentru trecerea la făurirea societăţii socialiste. Bătăliile revoluţionare de anvergură desfăşurate în deceniul al patrulea şi în prima jumătate a deceniului al cincilea, situarea fermă în fruntea mişcării antifasciste

românești, catalizarea luptei pentru salvarea patriei și libertatea ei au făcut dovada vie că clasa muncitoare din România avea un puternic partid comunist, înrădăcinat adînc în mase și urmat de mase, un partid al clarviziunii istorice.

Comuniștii nu numai că au semnalat din timp și primii în țară uriașele pericole la adresa independenței României, direcția din care acestea veneau, ci au fost și cei dintîi care, pilduitor, s-au declarat și s-au socotit, practic, oșteni ai cauzei naționale.

Lupta fermă a poporului român pentru independență, integritate și suveranitate națională a atins cotele cele mai înalte, în acea epocă, prin marea demonstrație patriotică, antifascistă, antirăzboinică și antirevizionistă de la 1 Mai 1939 din București, desfășurată pe bază de front unic între comuniști, socialiști și social-democrați. În organizarea și conducerea acestei ample și răsunătoare demonstrații muncitorești, una dintre cele mai mari din acea epocă plină de amenințări și de pericole, tînărul militant comunist Nicolae Ceaușescu a acționat dinamic, mobilizator, în direcția unirii eforturilor pe plan național pentru salvgardarea independenței naționale. În aceasta se ilustrează elocvent înalta sa viziune și discernere politică, adînca înțelegere a imperativelor istoriei, devotamentul fierbinte pentru cauza patriei primejduite. Marea demonstrație de la 1 Mai 1939 din Capitală a reprezentat o încununare a luptelor de clasă din acea perioadă, demonstrînd hotărîrea fermă a oamenilor muncii, a poporului nostru de a se opune fascismului, de a asigura libertatea și integritatea patriei.

Anii de luptă împotriva dictaturii antonesciene și a dominației hitleriste au constituit una din acele perioade relativ scurte, dar de cotitură, care survin în îndelungata istorie a unui popor, în care se schimbă întregul raport anterior de forțe, se cristalizează și se reliefează rolul acestor forțe, sensul social și istoric al acțiunii lor, corespondența ei cu marile coordonate naționale. S-a realizat atunci — pe baza necesității

vitale, obiective a atingerii unor ţeluri de care depindea însăşi soarta naţiunii şi a ţării — largul consens naţional, caracteristic tuturor marilor momente ale istoriei noastre, fără de care ar fi fost de neconceput acţiunea istorică din acea fierbinte lună august 1944, acea ridicare unanimă a poporului, de la muncitori şi ţărani, de la soldaţi şi generali, pînă la cercurile palatului regal, ceea ce a permis obţinerea unor rezultate strălucite, cu jertfe minime, în comparaţie cu cele ce s-ar fi dat în absenţa unui asemenea consens şi a modului de acţiune care a rezultat din el.

Dar aşa cum niciodată necesitatea nu generează în mod automat soluţia istorică optimă, nici consensul forţelor principale ale unui popor nu se realizează de la sine, spontan. Este nevoie de acţiunea conştientă a unei forţe sociale şi politice înaintate, capabile să-i formuleze scopurile, să-i elaboreze strategia şi tactica, să constituie catalizatorul şi factorul mobilizator ale maximului de energii ce pot fi cumulate în vederea realizării cotiturii istorice necesare.

În istorie va rămîne înscris, cu trăinicia şi perenitatea marilor fapte şi cu valoarea pe care numai rezultatele majore, de perspectivă, le-o conferă, că acest rol l-a avut, în anii grei de luptă împotriva dictaturii antonesciene şi a dominaţiei Germaniei hitleriste, ca şi în asigurarea desfăşurării revoluţionare a evenimentelor ulterioare, forţa politică principală a clasei muncitoare şi a poporului — Partidul Comunist Român.

În condiţiile interne şi internaţionale favorabile, partidul nostru a trecut la organizarea măreţei epopei a insurecţiei naţionale, căreia tovarăşul Nicolae Ceauşescu îi atribuie adevăratul rol istoric şi semnificaţie de început al revoluţiei de eliberare naţională şi socială, antifascistă şi antiimperialistă, ceea ce evidenţiază legătura dintre lupta clasei muncitoare pentru revoluţia socială, luptă anunţată încă de la crearea partidului clasei muncitoare în 1893, şi anii tumultuoşi ai bătăliilor pentru cucerirea puterii şi construcţia socialismului. Se realizează în felul acesta o unitate organică, dialectică între faptele pe-

trecute într-un timp mai îndelungat, dar care aparţin unui proces istoric lung, unic, şi lupta clasei muncitoare din ţara noastră pentru victoria orînduirii socialiste în România.

Revoluţia de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă — relevă tovarăşul Nicolae Ceauşescu — „a asigurat condiţiile necesare marilor transformări revoluţionare. Poporul român a obţinut, sub conducerea Partidului Comunist Român, realizări epocale în dezvoltarea generală a ţării". Într-o perioadă istorică scurtă, România a parcurs mai multe etape istorice şi a trecut la făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate. În această perioadă de mari transformări revoluţionare, au fost lichidate, pentru totdeauna, proprietatea capitalistă-moşierească asupra mijloacelor de producţie, exploatarea şi asuprirea de clasă, s-a realizat o economie socialistă unitară, bazată pe proprietatea comună a oamenilor muncii asupra mijloacelor de producţie, s-a asigurat înfăptuirea principiului socialist de repartiţie a produsului social şi venitului naţional în conformitate cu principiile eticii şi echităţii noii orînduiri. Pe această bază, forţele de producţie au cunoscut o dezvoltare puternică, România transformîndu-se într-o ţară industrial-agrară, cu o industrie puternică, modernă, cu o agricultură socialistă avansată.

Prin gîndirea social-politică şi prin întreaga sa operă revoluţionară, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a adus şi aduce o magistrală contribuţie la îmbogăţirea de către partidul nostru a tezaurului teoretic al socialismului ştiinţific cu experienţa revoluţiei şi construcţiei socialiste din România, la configurarea unei înalte viziuni istorice despre timpul nostru. Au fost regîndite, reevaluate, elaborate şi aprofundate numeroase teze şi aprecieri, concomitent cu promovarea în viaţă a unor forme şi modalităţi originale menite să răspundă cît mai adecvat etapelor şi condiţiilor concrete ale dezvoltării societăţii. Aceasta a avut uriaşe consecinţe pozitive asupra progreselor ştiinţei istorice.

Ideea de continuitate istorică ascendentă, de ancorare a contemporaneității românești într-o întreagă evoluție anterioară a acestei țări, de abordare a viitorului pe temeiul și în lumina datelor și cerințelor proprii solului național, idealurilor poporului nostru și-a căpătat multiplele ei valori, dimensionînd istoria de la adevăratele ei izvoare. În acest fel, ne apare în întreaga sa forță ideea că anii biruințelor noastre socialiste sînt, în fapt, istorie, o istorie vie și emoționantă, sînt anii celui mai înalt dinamism al devenirii noastre istorice. În gîndirea și acțiunea tovarășului Nicolae Ceaușescu se transfigurează, astfel, conștiința de sine a poporului român, identitatea sa în actualitatea vremii, felul de a fi și de a se manifesta în istoria pe care o trăim. În fruntea partidului și a țării, tovarășul Nicolae Ceaușescu a desfășurat și desfășoară o bogată activitate de fundamentare a liniei politice generale, a tacticii și strategiei în etapa edificării societății socialiste multilateral dezvoltate, de elaborare teoretică, creatoare, în lumina concepției materialist-dialectice și istorice, pe baza studierii profunde a realităților naționale și internaționale, a unor probleme principiale, de mare însemnătate, care vădesc clarviziune asupra istoriei zilelor noastre, a unor concepte și teze noi, de mare originalitate, cum sînt cele privind : etapele procesului revoluționar parcurs de țara noastră în făurirea noii orînduiri sociale ; conținutul și trăsăturile societății socialiste multilateral dezvoltate și căile înfăptuirii ei ; principiile fundamentale ale trecerii în viitor spre societatea comunistă ; rolul determinant al forțelor de producție în dezvoltarea vieții sociale, în victoria socialismului, a idealurilor și valorilor sale ; structura relațiilor de producție și sociale în general, relațiile de proprietate și repartiție în societatea noastră, noțiunea de proprietate și proprietar ; rolul legilor obiective ; al concepției revoluționare, materialist-dialectice și istorice despre lume și viață ; lupta dintre vechi și nou ; legea luptei contrariilor, care acționează și va acționa în toate timpurile, inclusiv în comunism ; organizarea și conducerea știin-

țifică a societății ; rolul partidului de centru vital al societății socialiste, de forță dinamizatoare a energiilor creatoare ale întregului popor ; raportul dialectic dintre partid și stat ; lărgirea și perfecționarea necontenită a democrației socialiste ; căile de soluționare a contradicțiilor în socialism ; activitatea ideologică, teoretică și politică-educativă ca puternică forță în unirea tuturor oamenilor muncii, în cultivarea încrederii ferme în idealurile socialismului ; marile transformări revoluționare petrecute pe plan mondial, problemele vitale ale vieții internaționale.

Contribuții teoretice fundamentale a adus tovarășul Nicolae Ceaușescu în legătură cu rolul națiunii în socialism, cu dezvoltarea însușirilor noi ale națiunii noastre socialiste, cu aplicarea neabătută a politicii marxist-leniniste în problema națională. Dezvoltarea societății noastre socialiste — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu a dus la întărirea națiunii, la consolidarea caracteristicilor noi ale acesteia, la omogenizarea și ridicarea pe trepte superioare a națiunii noastre socialiste. „Pornind de la concepția materialist-dialectică și istorică privitoare la rolul națiunii în societate — deci și în societatea socialistă —, de la faptul că pentru o perioadă lungă de timp, inclusiv în comunism, națiunea va continua să aibă un rol important în progresul societății, în conlucrarea cu alte națiuni, avem obligația să facem totul pentru dezvoltarea însușirilor noi ale națiunii noastre, pentru omogenizarea și întărirea unității ei, ca factor fundamental al victoriei socialismului și comunismului în România".

Tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că, în același timp, ținînd seama de existența naționalităților conlocuitoare din România, ca rezultat al dezvoltării istorice și al conviețuirii de secole, trebuie să aplicăm neabătut politica marxist-leninistă a partidului nostru în problema națională, asigurînd în toate domeniile deplina egalitate în drepturi, participarea egală la conducerea societății a tuturor cetățenilor, indiferent de naționalitate. Trebuie să avem permanent în vedere că în momente

grele reacțiunea a acționat pe calea aţîţării, învrăjbirii şi dezbinării popoarelor, a oamenilor muncii de diferite naţionalităţi. De aceea, înfăptuind neabătut politica naţională a partidului, asigurînd condiţiile deplinei afirmări a oamenilor muncii de diferite naţionalităţi, la fel cu întregul popor, trebuie să dăm o ripostă hotărîtă manifestărilor naţionaliste, şoviniste, de orice fel, să respingem cu fermitate orice încercări ale reacţiunii internaţionale de amestec în treburile interne ale României. Să nu uităm nici un moment că oamenii muncii aparţinînd naţionalităţilor conlocuitoare sînt cetăţeni ai României socialiste cu aceleaşi drepturi şi obligaţii ca toţi ceilalţi cetăţeni ai patriei. Pe măsura progresului general al societăţii, a soluţionării problemelor dezvoltării societăţii, se soluţionează problemele tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naţionalitate. „Putem fi mîndri — subliniază tovarăşul Nicolae Ceauşescu — de felul cum am asigurat rezolvarea problemei naţionale, creînd condiţii de participare la dezvoltarea societăţii socialiste a oamenilor muncii de diferite naţionalităţi, a întregului popor. Am dori ca naţionalităţile conlocuitoare din toate ţările să se bucure cel puţin de aceleaşi drepturi şi libertăţi ca cele existente în România". Secretarul general al partidului ne îndeamnă să pornim permanent de la necesitatea întăririi continue a unităţii oamenilor muncii, fără deosebire de naţionalitate, în calitatea lor de proprietari, producători şi beneficiari, de constructori conştienţi ai socialismului : „Este necesar să desfăşurăm o activitate susţinută în vederea întăririi unităţii întregului nostru popor în cadrul Frontului Democraţiei şi Unităţii Socialiste, sub conducerea forţei politice conducătoare a societăţii — Partidul Comunist Român".

Toate aceste coordonate se regăsesc într-o viguroasă şi fertilă concepţie teoretică-ideologică unitară a partidului nostru, concepţie funciarmente deschisă noului, permanentei îmbogăţiri şi dezvoltări, în raport cu gradul de dezvoltare a forţelor de producţie, a relaţiilor sociale, a ştiinţei şi culturii, cu dinamica vieţii contemporane.

Întreaga operă teoretică şi practică a tovarăşului Nicolae Ceauşescu — bogată sursă de gîndire şi înţelegere a fenomenelor din trecut — dă expresie imperativului de a situa cercetarea şi promovarea istoriei la nivelul măreţiei faptelor şi adevărurilor trecutului nostru de glorie, de a milita cu toată energia şi forţa împotriva curentelor reacţionare, a tendinţelor de falsificare şi denaturare a adevărului obiectiv al realităţii vieţii, de a nu tolera stagnarea, rutina, dogmatismul, de a renunţa la ceea ce se dovedeşte perimat, pentru a face loc noului autentic, izvorît din cercetări aprofundate şi din interpretări întemeiate ştiinţific. Spiritul creator propriu secretarului general al partidului a impulsionat şi impulsionează permanent noi căutări, abordarea şi rezolvarea unor probleme noi, îmbogăţirea teoriei revoluţionare în toate domeniile, inclusiv al istoriei. Mai ales în zilele noastre, cînd practica socială revoluţionară a devenit deosebit de dinamică şi greu de cuprins în expresii teoretice imediate, necesitatea unor cercetări consistente în domeniul istoriei este cu atît mai mare.

Secretarul general al partidului apreciază istoria ca un factor esenţial de educare a tuturor oamenilor muncii în spiritul dragostei faţă de ţară, al patriotismului socialist, un instrument inestimabil de dezvoltare a sentimentului de răspundere faţă de destinele naţiunii socialiste, a hotărîrii ferme a tuturor cetăţenilor patriei de a-şi consacra energia, elanul, puterea de muncă şi chiar viaţa, dacă va fi necesar, înfloririi şi apărării patriei, salvgardării libertăţii, suvenarităţii şi integrităţii ei teritoriale, a cuceririlor revoluţionare, socialiste ale poporului.

Expunerea tovarăşului Nicolae Ceauşescu la Plenara lărgită a C.C. al P.C.R. din 1—2 iunie 1982 — adoptată ca document programatic al Comitetului Central — situează rolul promovării istoriei la impunătoarele sale cote de eficienţă politică-socială, aşezînd-o la temelia întregii activităţi ideologice, de educaţie patriotică, socialistă a maselor. Ea trasează ca direcţie majoră de acţiune desfăşurarea unei largi activităţi pentru

cunoașterea istoriei, pentru înțelegerea profundă a legităților dezvoltării societății și națiunii.

În noua imagine în care sînt proiectate trecutul poporului și partidului, marile probleme ale istoriei noastre, începînd cu originea poporului român și pînă la epopeea făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate din zilele noastre, sînt definite și apreciate într-o viziune unitară, în spiritul concepției partidului nostru, al materialismului dialectic și istoric, în concordanță cu adevărul istoric.

Istoria clasei muncitoare, a mișcării socialiste, a partidului comunist — așa cum se arată în Expunerea tovarășului Nicolae Ceaușescu — trebuie prezentată în contextul vieții economice și sociale a țării, integrată în istoria generală a poporului, în strînsă legătură cu activitatea celorlalte forțe revoluționare, democratice și progresiste care au contribuit la dezvoltarea societății. Pe bună dreptate a spus secretarul general al partidului că „nu avem două istorii, ci una singură, a poporului român". Aceasta nu este numai o cerință metodologică, ci expresia realității istorice a dezvoltării mișcării muncitorești din România, apărută mai de timpuriu în țara noastră decît în alte țări europene.

În Expunere, este profund relevat și tălmăcit în complexitatea sa rolul istoriei în descoperirea civilizațiilor din trecut, al aportului acestora la constituirea lumii moderne, la configurația actuală a popoarelor lumii. Românii nu au istoria ruptă de istoria popoarelor vecine, ei s-au dezvoltat împreună cu acestea, cu ele au schimbat neîncetat, cum se schimbă și astăzi, experiența de viață, bunuri economice și spirituale, alături de aceste popoare s-au ridicat la luptă împotriva imperiilor cotropitoare și asupritoare.

Un important loc în opera secretarului general îl ocupă modul de a concepe scrierea istoriei partidului. Se știe că, pe baza indicațiilor tovarășului Nicolae Ceaușescu, au fost abandonate multe scheme străine, moștenite de partid din practicile Internaționalei Comuniste, care se străduia să detașeze

partidele din cadrele lor naturale naţionale şi să le subordoneze unui centru conducător din afară. Această concepţie cu privire la cunoaşterea şi la studierea istoriei nu permitea relevarea rolului mişcării muncitoreşti în societatea modernă românească, rezultat firesc al evoluţiei acestei societăţi.

Ilustrînd în chip strălucit concepţia de mare valoare teoretică şi practică a secretarului general al partidului despre unitatea dintre trecut, prezent şi viitor, despre menirea istoriei de a contribui la formarea unor sentimente puternice de ataşament pentru patria socialistă, pentru pămîntul strămoşesc, documentele de partid, expunerile tovarăşului Nicolae Ceauşescu pun în lumină faptul că mîndria naţională, patriotismul socialist nu sînt opuse altor naţiuni sau naţionalităţi. Dimpotrivă, ele sînt înţelese în strînsă legătură cu dezvoltarea spiritului de prietenie cu alte popoare, de conlucrare şi conviejuire a oamenilor muncii români cu cei aparţinînd naţionalităţilor conlocuitoare din ţara noastră, patriotismul socialist fiind, aşadar, în viziunea partidului nostru, un factor al întăririi unităţii naţiunii noastre socialiste, al colaborării internaţionale. „Munca politico-ideologică — subliniază tovarăşul Nicolae Ceauşescu în Raportul la marele forum al comuniştilor din decembrie 1982 — trebuie să cultive mîndria patriotică a oamenilor muncii, fără deosebire de naţionalitate, faţă de trecutul glorios de luptă al poporului nostru, faţă de minunatele realizări în făurirea socialismului, să dezvolte puternic sentimentul de dragoste faţă de popor, de patrie, faţă de partid, hotărîrea de a fi gata în orice împrejurări să servească interesele ţării, cauza sacialismului".

Prin gîndirea ştiinţifică revoluţionară a tovarăşului Nicolae Ceauşescu, prin indicaţiile teoretice şi metodologice de excepţională însemnătate, prin înaltul exemplu pe care îl oferă în prospectarea istoriei şi în descifrarea experienţei şi mesajului acesteia, istoriografia noastră beneficiază de un teren sigur şi luminat pentru a aborda în modul cel mai fructuos obiectivele care îi stau în faţă, pentru a-şi manifesta eforturile în lucrări

de sinteză și monumentalitate. Dispunem cu prisosință de materialul istoric, de toate condițiile unei activități de ținută și calitate, orizonturile ne sînt deschise pentru a aborda cutezant și novator istoria și a-i extrage înțelesurile care sînt într-adevăr elocvente și ne prezintă în lume potrivit cu realitatea măreață și demnă a trecutului nostru și pentru a da domeniului istoric o funcție pregnant activă și constructivă în cadrul activității politico-ideologice a partidului, al științelor sociale din țara noastră.

LUPTA POPORULUI ROMÂN PENTRU UNITATE, INDEPENDENȚĂ ȘI SUVERANITATE ÎN OPERA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU

De peste două milenii, pe frontispiciul istoriei noastre strălucește adevărul întreg și demn că am fost și ne-am exprimat prin vremuri ca popor compact și unitar. Este aceasta o trăsătură de proeminență a poporului român, un resort mereu generator de făuriri în linia progresului, prin forța lucrătoare și luptătoare a obștei celor mulți, a maselor largi, care și-au contopit ființa cu destinul gliei. Masele sînt acelea care au dat individualitate istorică acestui pămînt, au făcut din constanța în vatra străbună un proces unic de creație și ascendență, înfruntînd potrivnicia împilatorilor interni și a celor din afară. Lor le aparține marea dovadă că a dăinui în istorie ca popor distinct și unitar, a zămisli și a dezvolta o operă materială și spirituală înscrisă în datele unității sînt lucrare a mersului înainte. Și tot astfel, prin masele populare — purtătoarele progresului —, procesul propășirii gliei străbune glăsuiește că unitatea este în fiecare ceas al istoriei un dat obiectiv-necesar, adeverindu-se ca factor de ascensiune și civilizație. A trăi și a lupta unit, în numele țelurilor novatoare și transformatoare, înseamnă, prin urmare, a fi în concordanță cu imperativele, cu firescul dezvoltării, a te înscrie pe traiectorii revoluționare.

Avem un trecut care probează grăitor că fiecare act pe calea unirii, fiecare bătălie a libertății s-au constituit în autentice

fundamente pentru evoluții sociale pe noi trepte, pentru deschiderea către noi orizonturi. Numai *în* și *prin* valorile unității s-a putut năzui la abordarea cu succes a datelor progresului de către forțele înaintate ale societății, după cum unitatea social-politică a poporului s-a putut înfăptui și poate înflori plenar numai prin izbînda revoluției și construcției socialiste. Așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, „Socialismul a realizat idealurile de libertate socială și națională pentru care au luptat înaintașii cei mai luminați, a înfăptuit pentru prima oară unitatea social-politică a poporului. Națiunea română socialistă — unită prin comunitatea țelurilor și intereselor tuturor păturilor populației, fără deosebire de naționalitate — înflorește și se afirmă tot mai viguros, asigurînd făurirea unei vieți libere și fericite pentru toți cei ce muncesc în patria noastră".

Conștiința unității în aceasta se identifică la poporul român în zilele noastre, de aici își afirmă capacitatea de proiecție istorică, dinamizînd lăuntric toți factorii care conferă caracter unitar poporului, națiunii socialiste și care vin din interiorul aceleiași istorii a noastre.

Înrădăcinată adînc în mase și devenită o puternică forță materială, conștiința unității, libertății și dreptății sociale a străbătut veacurile, așezîndu-se ca trainic pivot de susținere a edificiului național. Seva ei s-a îmbogățit, a primit întemeieri noi prin gîndirea și acțiunea celei mai revoluționare, mai patriotice forțe a societății românești — clasa muncitoare —, înaintemergătorul și liantul poporului în lupta împotriva claselor exploatatoare, pentru rînduieli noi, socialiste, de libertate socială și națională. Născut din realitățile intime și din cerințele obiective ale dezvoltării sociale, partidul politic al proletariatului român s-a afirmat drept centrul dezvoltării și propulsării valorilor unității și libertății ca temei și cadru de înfăptuiri pe făgașul progresului.

Această constantă, încorporată în fundamentele partidului, atinge culmile supreme astăzi, cînd în fruntea lui se află mili-

tantul revoluționar, gînditorul de impresionantă adîncime și creație novatoare — tovarășul Nicolae Ceaușescu —, personalitate proeminentă a timpurilor noastre. Secretarul general al partidului ne-a dat o operă care întruchipează cea mai profundă, mai reprezentativă considerare și semnificare — în lumea materialismului dialectic și istoric — a valențelor unității și conștiinței unității, în multiplele sale exprimări : unitatea de neam ; unitatea civilizației materiale și spirituale a poporului român ; unitatea forțelor înaintate, a maselor largi — în frunte cu clasa muncitoare — ca factorul polarizării și dinamicii poporului în apărarea ființei și libertății sale naționale, ca promotorul dezvoltării sociale, al idealurilor de dreptate socială a celor mulți, pînă la cutezantele împliniri socialiste de astăzi ; unitatea și coeziunea moral-politică a tuturor fiilor patriei — fără deosebire de naționalitate — în jurul Partidului Comunist Român, baza de nezdruncinat a orînduirii socialiste, a mersului nostru treptat spre comunism. Aceste laturi, momente și trăsături ale unității se află într-o legătură indisolubilă, alcătuiesc un tot indestructibil, presupunîndu-se firesc și fortificîndu-se unele pe altele în devenirea vremurilor. Avem, prin toate acestea, sinteza distinctivă a modului de a fi al poporului român, care ne pune în adevărata lumină, dîndu-ne largi temeiuri ale continuității istorice vajnice, semnificînd astăzi ascensiunea noastră pe făgașul socialist și comunist.

Cu pătrunzătoarea sa viziune asupra resorturilor acestei istorii, cu atașamentul său nețărmurit pentru cauza revoluționară a poporului român, tovarășul Nicolae Ceaușescu simbolizează, astfel, forța titanică a cugetului și conștiinței unității, manifestate la altitudinile evului nou, socialist, al patriei. Este conștiința cunoașterii de sine ca popor pentru a ne propulsa lucid în viitor, a existenței unor viguroase antecedente și permanențe — cum este cea a unității — în care ne recunoaștem și de la care se revendică impunătoarele făuriri de azi, ca și proiecția lucrării noastre de mîine.

Documentele de partid, lucrările tovarășului Nicolae Ceaușescu care abordează problemele istoriei reprezintă, în același timp, o aprofundare de substanță a elementelor unității, începînd cu istoria noastră veche și pînă la prezentul socialist. Ca într-o oglindă se înfățișează în opera secretarului general al partidului nostru evoluția unitară a poporului român de la geto-daci și pe parcursul întregii sale dezvoltări ulterioare. Tocmai pe temelia unității de civilizație, a unității etnice și lingvistice a geto-dacilor s-a clădit, în urmă cu 2050 de ani, statul dac centralizat și independent, creat sub conducerea lui Burebista — unul din marile edificii statale ale lumii antice —, ceea ce a asigurat cadrul politic unitar al dezvoltării tuturor geto-dacilor. Cucerirea romană, care — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, „ca orice cucerire, a avut și urmări tragice pentru poporul dac", nu a însemnat sfîrșitul acestei unități, dispariția poporului dac, nici chiar pe teritoriul ocupat. După cum se știe, acest teritoriu reprezenta doar o treime din vechea Dacie.

Odată cu evacuarea provinciei de la nord de Dunăre de către administrația imperială, retrasă în Dacia aureliană de la sudul fluviului, dacii pînă atunci cotropiți, împreună cu numeroșii daci care rămăseseră liberi, și-au reunit forțele, făcînd față singuri vitregiilor pe care furtunile timpului le-au interpus în cale. Așa cum relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu, „De la formarea de către Burebista, în secolul I înaintea erei noastre, a statului dac centralizat, de la epoca înfloritoarei societăți dacice a lui Decebal, și apoi de-a lungul a două milenii de existență, pînă în ziua de azi, poporul nostru a trebuit să ducă lupte grele" pentru a-și apăra ființa proprie, entitatea națională.

Unitatea și continuitatea neabătută a poporului nostru își afirmă funcția activă, rolul istoric progresist, căci ele înseamnă, dintr-un început, triumf de viață și făptuiri, dobîndite, mai întîi, în încleștarea cu valurile populațiilor migratoare. Un triumf care s-a fundat pe tărie și setea de libertate a unui popor de aceeași origine, de aceeași limbă și spiritualitate, de

aceleași năzuințe. „În ciuda migrațiilor desfășurate pe o epocă destul de îndelungată — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — poporul român și-a păstrat ființa, specificul, afirmîndu-se prin forța și superioritatea felului său de viață și de gîndire".

Factorii unității, conștiința mereu trează a acestei unități au condus, după perioada migrațiilor, la organizare administrativă superioară, specifică timpului, la dezvoltarea formațiunilor statale — voievodatele —, „ai căror conducători, cum sînt Gelu, Glad, Menumorut, au dus lupte grele pentru apărarea și consolidarea entității politice distincte". Prin aceasta, legăturile dintre poporul român de pe cuprinderea voievodatelor au devenit și mai puternice, punînd în lumină mereu mai viguros potențele unității. Păstrarea acestor legături și comunități — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu — nu ar fi fost posibilă dacă „între populația care a locuit de milenii aici nu ar fi existat o strînsă unitate din toate punctele de vedere". Pe această bază au fost organizate statele feudale mari, centralizate — Țara Românească, Moldova și Transilvania —, care au deschis calea spre dezvoltarea forțelor de producție, au asigurat conservarea obiceiurilor, a tradițiilor, a limbii proprii, evoluția istorică unitară a poporului român.

Datorită omogenității structurii economice, sociale și culturale, limbii unitare, precum și puternicei conștiințe a unității de origine, între cele trei state s-au dezvoltat permanent contacte și legături multilaterale intense, specifice aceleiași entități. Tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază că „necontenit au avut loc schimburi de bunuri materiale, o puternică circulație de idei, de opere de cultură și artă și, mai presus de orice, s-a închegat conștiința necesității luptei unite împotriva cotropitorilor, a dușmanilor comuni". Sub conducerea unor iluștri conducători de țară și de oști, a Basarabilor și Mușatinilor, poporul român a înscris pagini de adevărată epopee în lupta împotriva opresiunii străine, pentru apărarea unității. *Fiecare bătălie a libertății a constituit, în același timp, o pavăză pentru*

dezvoltarea vieții unite a poporului, pentru continuarea și creșterea operei de propășire a țării.

În acest cadru își desemnează distincția uriașul cîștig științific, cu multiple resorturi lămuritoare, pe care îl reprezintă pentru istoriografia noastră ideea subliniată de tovarășul Nicolae Ceaușescu potrivit căreia *țările române nu au putut fi supuse prin forță, că ele și-au păstrat autonomia statală.* Tratatele de alianțe politice, legăturile economice și culturale stabilite cu statele vecine sau mai îndepărtate au reconfirmat de-a lungul vremurilor puterea suverană a domnitorilor români, dreptul țărilor române de a se cîrmui după propriile legi și întocmiri, caracteristice unuia și aceluiași popor. O expresie deosebit de elocventă a acestei realități o constituie și vechile tratate (Capitulații), încheiate cu Poarta, în al căror conținut glăsuiește tăria de acțiune unită a poporului român, luciditatea sa politică.

Puternice lumini se proiectează asupra cronicii unității și a fondului ei sănătos de la ideea de excepțională însemnătate reliefată de tovarășul Nicolae Ceaușescu privind rolul maselor populare și, în acest cadru, al țărănimii în evoluția noastră unitară pe treptele timpului. Vreme de secole, țărănimea a reprezentat resortul istoriei românești, necontenit ascendente, istorie care s-a identificat cu însăși viața, făuririle, luptele și aspirațiile maselor țărănești. Prin țărănime se continuă o viață străveche a unuia și aceluiași neam pe propria glie, care-și poartă cu strălucire numele de lume românească. Muncitorii pămîntului au reprezentat principala forță socială de împotrivire față de împilatorii din interior, brațul vajnic de apărare a țării, păstrătoare și purtătoare pe noi trepte de valoare a avuției materiale și spirituale a poporului. „Țărănimea — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — a jucat rolul esențial, atît în luptele pentru dreptate națională și socială, pentru independență, în producerea bunurilor materiale ale societății, cît și în conservarea limbii și îmbogățirea continuă a culturii românești".

Masele țărănești sînt depozitarul și animatorul virtuților, tradițiilor și obiceiurilor populare, înaintate, un rol de întîia mînă în dezvoltarea unitară neîntreruptă a poporului român. Așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu, „În ciuda atîtor furtuni ale istoriei, țărănimea a asigurat permanența neclintită a poporului nostru pe aceste meleaguri, păstrînd totodată comoara limbii și culturii naționale și înaltele virtuți ale spiritului popular. Ea a fost mult timp principala făuritoare a bunurilor materiale și spirituale, clasa care prin munca ei îndîrjită a făcut să renască de atîtea ori, din cenușă și ruină, țara distrusă și prădată de cotropitori. Sensibilitatea și înțelepciunea țărănimii noastre și-au găsit expresie nu numai în bogăția artei populare, de o mare frumusețe, profunzime și originalitate, ci și într-un cod moral superior în care sînt înscrise, la loc de frunte, cinstea și omenia, dragostea de muncă și de natură, dîrzenia și neînfricarea în fața greutăților, vitejia și eroismul".

Expresia cea mai înaltă a tendințelor de unitate politică a poporului român a întruchipat-o unirea realizată de Mihai Viteazul la cumpăna dintre veacurile XVI—XVII, cînd, pentru o scurtă vreme, vulturul muntean, zimbrul moldovean și leii transilvani s-au aflat simbolic uniți pe una și aceeași stemă. S-a înfăptuit, atunci, la 1600, un act care confirmă, prin totalitatea factorilor — obiectivi și subiectivi — ce l-au generat și l-au dus la izbîndă, că unirea politică a fost, pe oricare treaptă a istoriei noastre, un fapt deopotrivă legitim, firesc și stringent, anunțînd iminența cursului spre pecetluirea unirii. „Istoria însăși — reliefează tovarășul Nicolae Ceaușescu — a confirmat justețea și necesitatea obiectivă a actului săvîrșit de Mihai Viteazul prin realizarea ulterioară a idealului său — ideal al tuturor românilor — prin înfăptuirea în epoca modernă a statului național român unitar. Iată de ce Mihai Viteazul rămîne o figură luminoasă, progresistă în cartea de aur a poporului român".

În toate bătăliile purtate împotriva cotropitorilor străini, pentru unirea și libertatea țărilor române, au luptat, umăr la umăr cu românii, și naționalitățile conlocuitoare. În decursul convieţuirii, al muncii și luptei comune, au făurit împreună tot ceea ce există pe aceste meleaguri. Au muncit împreună, au luptat împreună împotriva asupririi, înțelegînd că trebuie să se unească și să lupte unul lîngă altul pentru a-și putea făuri o viață liberă, pentru a fi pe deplin stăpîni pe destinele lor. Secuii, cum se știe, au participat activ la multe bătălii purtate de Mihai Viteazul, așa cum au mers cu voievodul român și în lupta pentru unirea tuturor țărilor românești. Tot astfel, secuii au luptat alături de Ștefan cel Mare, de Petru Rareș, de alți domnitori din Transilvania, ai Țării Românești și ai Moldovei, așa cum, alături de români, au luptat și alți locuitori aparținînd naționalităților conlocuitoare. „Nu demonstrează oare acest fapt — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — adevărul că lupta împotriva cotropitorilor străini, pentru unitatea țărilor românești și formarea unui stat centralizat puternic, care să asigure condiții de viață, de dezvoltare a forțelor de producție, de bunăstare și fericire, a fost o realitate istorică ? Aceasta era, într-adevăr, o cerință legică, o năzuință a tuturor locuitorilor acestor meleaguri, fără deosebire de naționalitate. Această solidaritate și luptă comună s-au manifestat cu putere și în răscoalele țărănești de la Bobîlna, în războiul țărănesc din 1514, condus de Gheorghe Doja, precum și mai tîrziu în marea răscoală condusă de Horea, Cloșca și Crișan și altele".

Din secolul al XVIII-lea, pe baza transformărilor social-economice produse în societatea românească, se petrec profunde evoluții structurale, reflectate, în primul rînd, în afirmarea conștiinței naționale, în dezvoltarea ideologiei naționale. Acest curs își află în revoluția de la 1821, condusă de Tudor Vladimirescu, o viguroasă subliniere. Pentru „domnul Tudor". realizarea obiectivelor fundamentale ale ridicării sale — dobîndirea independenței țării și începutul unei renovări a structurilor sociale ale Țării Românești — nu era de conceput decît

prin colaborarea strînsă a țărilor române. El cerea stabilirea de legături cu moldovenii, „ca unii ce sîntem de un neam, de o lege" și „fiind la un gînd și într-un glas cu Moldova să putem cîștiga deopotrivă dreptățile acestor Principaturi, ajutîndu-ne unii pe alții". În Transilvania, evenimentele din Țara Românească au avut un puternic ecou. Autorităților habsburgice, alarmate, le apărea iminentă primejdia unei „contaminări" revoluționare, întrucît „o mare parte a locuitorilor era alcătuită din oameni care prin origină, nume, datini și limbă sînt atît de înrudiți cu locuitorii Țării Românești".

Definind marile direcții ale revoluției de la 1821, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată că ea „marchează un moment de cotitură în istoria luptelor poporului nostru împotriva dominației Imperiului otoman, pentru cucerirea independenței naționale, pentru dreptate socială". Revoluția condusă de Tudor Vladimirescu a reușit să zdruncine puternic vechea orînduire, „vestind marile transformări revoluționare care au culminat cu revoluția burghezo-democrată din 1848 și cu unirea Principatelor Române din 1859, cu formarea statului nostru unitar — moment epocal în istoria poporului român, care s-a afirmat în lume ca un popor dornic să contribuie la cauza civilizației, dornic să trăiască liber și independent".

Deosebit de puternic s-a afirmat spiritul unității naționale în timpul revoluției de la 1848, *acesta fiind unul din factorii de bază care au asigurat caracterul unitar al revoluției în cele trei țări române*. Nimic nu exprimă mai limpede conștiința unității și libertății naționale a maselor largi ale poporului ridicate la revoluție decît strigătul mulțimii adunate la Blaj la 3/15 mai 1848 *„Noi vrem să ne unim cu țara !"*.

Nu este, prin urmare, unirea un obiectiv între altele, ci sinteza însăși a revoluției, condiția emancipării națiunii române, marele reazem al poporului în lupta pentru țelurile nobile ale dreptății sociale, progresului și civilizației. Realitățile istorice legitimau și situau în planul de stringență această direcție, în care se încorpora intim și lucra fructuos corelația

dintre obiectivele naţionale şi sociale. Revoluţia de la 1848 — arată tovarăşul Nicolae Ceauşescu — „a exprimat programul unitar al întregului popor, în centrul căruia obiectivul cel mai imperios era unirea tuturor românilor în graniţele aceluiaşi stat naţional, democratic, modern şi independent".

Unitatea programatică a revoluţiei se ilustrează cu aceeaşi elocvenţă în domeniul economic-social, revendicările în acest plan fiind identice în substanţa lor pe ambele versante ale Carpaţilor : desfiinţarea iobăgiei sau şerbiei, împroprietărirea ţăranilor, desfiinţarea dijmelor sau a altor obligaţii ale ţăranilor faţă de stăpînii de pămînt, ştergerea privilegiilor şi rangurilor feudale (nobiliare şi boiereşti) şi purtarea sarcinilor publice deopotrivă de către toţi locuitorii, potrivit cu starea lor economică. Subliniind acest aspect al revoluţiei, conceput în strînsă legătură cu năzuinţele naţionale, tovarăşul Nicolae Ceauşescu arată : „Programul prevedea desfiinţarea privilegiilor de clasă ale boierimii, emanciparea clăcaşilor şi împroprietărirea lor, egalitatea în faţa legii, drepturi politice pentru toţi cetăţenii, inclusiv pentru locuitorii de alte naţionalităţi. În program se cerea constituirea unei adunări obşteşti în care să fie reprezentate toate stările sociale şi care să aleagă domnitorul ţării pe termen de cinci ani, crearea unei gărzi naţionale care să apere cuceririle revoluţiei. O adunare constituantă trebuia să alcătuiască şi să voteze constituţia ţării. La loc de frunte în program se aflau înscrise, de asemenea, eliberarea naţională a poporului, cucerirea independenţei administrative şi legislative a ţării, neamestecul străin în treburile interne".

Ampla analiză, în lucrările tovarăşului Nicolae Ceauşescu, a caracterului unitar propriu atît documentelor programatice ale revoluţiei adoptate la Bucureşti, Iaşi, Blaj, Islaz, Lugoj, cît şi desfăşurării acesteia pune în lumină ideea că ţările române aveau aceleaşi năzuinţe, aceleaşi aspiraţii liberatoare, în cadrul cărora primordială era făurirea unui stat unitar, independent şi democratic : „Plămădită în condiţii asemănătoare, desfăşurîndu-se în aceeaşi perioadă, proclamînd ţeluri comune,

revoluția de la 1848 a avut un caracter unitar în toate cele trei țări românești. Faptul că pe steagul revoluționar din toate aceste trei provincii erau scrise aceleași idealuri supreme — desființarea servituților feudale și eliberarea țărănimii iobage, cucerirea de libertăți democratice, scuturarea dominației străine și realizarea unității și independenței naționale — ilustrează comunitatea de interese și aspirații ce-i unea pe fiii aceluiași popor, în pofida hotarelor despărțitoare, artificiale și vremelnice".

Această unitate de voință și năzuințe poartă în ea însăși legătura indestructibilă și determinarea strictă dintre obiectivele naționale și sociale ale poporului în revoluție, cărora tovarășul Nicolae Ceaușescu le relevă marea strălucire și capacitate de lucrare istorică. Idealurile sociale fac profund necesară lupta în domeniul național, după cum fără cadrul național propriu, fără libertate națională înfăptuirea deziderateloreconomice-sociale nu poate avea șanse de izbîndă trainică. Prin evidențierea acestei idei de către tovarășul Nicolae Ceaușescu, istoricii au la îndemînă calea înțelegerii, la adevăratele dimensiuni, a marilor momente ale luptei revoluționare a poporului român, de la răscoalele țărănești din evul mediu și pînă la insurecția victorioasă din August 1944, care, în această dublă expresie — socială și națională —, se află încorporate în fundamentele României socialiste.

Luptele sociale și naționale desfășurate după 1848 sînt caracterizate de mersul ascendent al procesului revoluționar unitar, de întărirea forțelor progresiste ; dezvoltarea accelerată a României moderne, cursul devenirii noastre istorice, asigurate prin unitatea poporului, au cunoscut timpuri de înaltă fierbere revoluționară, ca și momente de adunare a forțelor, au fost marcate de reacția marilor imperii înconjurătoare și au influențat lupta de eliberare a popoarelor vecine, s-au integrat sensului progresului general european. Crezul de viață al poporului român s-a exprimat în muncă creatoare, gîndire originală și luptă eroică pentru propășirea sa, în împotrivirea cu toate forțele la asuprirea de orice fel.

Analiza condițiilor economice, sociale și politice ale evoluției țării în epoca modernă reliefează că direcția esențială a acțiunii întregului nostru popor a fost înfăptuirea statului național unitar pe deplin independent, apărarea integrității sale teritoriale. Oprindu-se asupra marilor înfăptuiri ce vizau atît emanciparea socială, cît și independența și unitatea națională, tovarășul Nicolae Ceaușescu evidențiază cu pregnanță că „eliberarea națională a poporului român, înfăptuirea unității sale statale s-au impus, în special începînd din secolul trecut, ca o problemă la ordinea zilei, ca o necesitate imperioasă ridicată de însăși dezvoltarea societății, ca o condiție indispensabilă de care depindea înscrierea poporului român pe orbita progresului, alături de țările avansate ale Europei".

Un moment de o deosebită importanță istorică l-a constituit înfăptuirea statului național modern prin unirea Principatelor române Moldova și Muntenia, în 1859, sub domnia luminoasă a lui Alexandru Ioan Cuza. A revenit lui Cuza și Kogălniceanu, tuturor revoluționarilor de la 1848, misiunea istorică de a pune pentru totdeauna bazele statului național român. Realizarea acestui act a fost rodul luptei maselor largi populare, a țărănimii, lucrătorilor, intelectualilor, a tuturor claselor și păturilor societății, opera întregului popor. Unirea din 1859 a avut un puternic ecou în toate provinciile românești, întărind conștiința unității naționale a maselor populare, stimulînd lupta lor pentru unire cu țara.

Unirea Principatelor, reformele cu caracter burghezo-democratic care i-au urmat au creat condițiile pentru accelerarea dezvoltării țării pe drumul capitalismului. Etapa nouă în care intrase societatea românească, nevoia de lărgire a pieței și de extindere a relațiilor de producție capitaliste impuneau cu și mai mare stringență unirea într-un singur stat a urmașilor lui Mircea cel Bătrîn, Iancu de Hunedoara, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul și cucerirea independenței de stat depline a întregului popor român.

Lupta pentru unitate, libertate și independență națională se ridică pe o treaptă superioară, astfel că la mai puțin de două decenii după unire, în 1877, este cucerită, cu arma în mînă, alături de ostașii ruși și voluntarii bulgari, prin mari sacrificii și jertfe, suveranitatea de stat deplină a patriei noastre. „Cauza ostașului român e o cauză generală română, victoria lui e a întregii națiuni", scria „Gazeta Transilvaniei". Lupta eroică dusă de tînăra dar curajoasa armată română, înrolarea voluntară sub drapelul țării a numeroși transilvăneni, sprijinul material și moral acordat de întregul popor războiului pentru neatîrnare au constituit o pagină impresionantă de solidaritate națională în realizarea unuia din cele mai de seamă năzuințe ale locuitorilor vechii vetre a Daciei.

„Dînd curs voinței arzătoare a întregului popor, aspirațiilor și idealurilor sale fundamentale — apreciază secretarul general al P.C.R. — Parlamentul român a hotărît să rupă total și definitiv raporturile de dependență față de Poarta otomană. În memorabila zi de 9 mai 1877, sfatul țării a proclamat, prin vot unanim, deplina independență de stat a României. Vor rămîne adînc întipărite în memoria tuturor generațiilor cuvintele moțiunii votate cu acest prilej : «Ruperea legăturilor noastre cu Poarta și independența absolută a României au primit consacrarea lor oficială»". Masele populare dovediseră prin luptă că românii sînt o națiune vie, că au conștiința misiunii lor, că sînt în stare să facă sacrificii pentru a păstra țara și drepturile ei pentru generațiile viitoare.

Locuitori maghiari și germani din Transilvania și-au manifestat simpatia față de cauza poporului român și au acordat sprijin luptei pentru independență, unii oferindu-se chiar să se înroleze în unitățile românești și în serviciile lor de Cruce Roșie. Dealtfel, în decursul istoriei nu odată mulți maghiari, secui, sași, șvabi au luptat alături de oștile române și au pecetluit cu sîngele lor frăția, solidaritatea în lupta comună pentru un viitor liber pe aceste meleaguri.

Dobîndirea independenței depline a statului român „este rodul luptelor purtate timp de veacuri de înaintași, lupte care au culminat cu măreața victorie obținută în 1877 pe cîmpul de bătălie împotriva Imperiului otoman — ce a deschis o eră nouă în dezvoltarea liberă și independentă a patriei noastre", se reliefează în opera tovarășului Nicolae Ceaușescu.

Îmbinînd viziunea materialist-dialectică și istorică asupra marilor evenimente ale trecutului nostru, gîndirea critică, revoluționară, spiritul creator, tovarășul Nicolae Ceaușescu a formulat adevărul de necontestat că „Întreaga istorie a țării demonstrează că poporul muncitor, forțele sale revoluționare, progresiste și patriotice au înfăptuit toate marile transformări revoluționare, au asigurat mersul înainte al societății noastre. Toate momentele importante din viața patriei noastre sînt legate de lupta maselor, a întregului popor — motorul progresului social, adevăratul făuritor al istoriei României".

Încă de la apariție, mișcarea muncitorească a fost prezentă în momentele hotărîtoare ale istoriei poporului român, partidul clasei muncitoare a înscris ca unul din țelurile importante ale programului său revoluționar înfăptuirea unității noastre de stat. Ca urmare, a imprimat luptei proletariatului român un pronunțat caracter patriotic, ceea ce a contribuit la crearea climatului politic și spiritual propice unirii eforturilor maselor muncitoare, ale tuturor forțelor avansate pentru promovarea intereselor sociale și naționale. Tocmai de aceea muncitorimea va fi în primele rînduri ale luptătorilor pentru făurirea statului național român unitar, în memorabilul an 1918.

Realizată în împrejurări internaționale favorabile, unitatea noastră națională a fost rezultatul luptei maselor populare din toată țara, opera întregului popor român. Marea Adunare populară de la Alba Iulia, care a hotărît unirea Transilvaniei cu patria mamă, marcînd astfel încheierea procesului de desăvîrșire a statului național unitar român, uriașele manifestări organizate de masele populare din toate provinciile ro-

mânești au consfințit voința de unire a întregii noastre națiuni. „Unirea — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — a fost încununarea victorioasă a luptei seculare duse de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Moldova, Muntenia și Transilvania, de cărturarii și marii gînditori ai neamului, a activității desfășurate de elementele revoluționare, de militanții socialiști, a aspirațiilor și voinței întregului popor român".

Înfăptuirea unității naționale a avut o înrîurire profundă, pozitivă asupra întregii evoluții economice, politice și sociale a țării, a creat condiții pentru dezvoltarea forțelor progresiste ale societății, pentru intensificarea mișcării revoluționare a clasei muncitoare, a stimulat puternic lupta împotriva exploatării și asupririi. Formarea statului național unitar, năzuință seculară a poporului român, rezultat al luptei hotărîte a maselor populare, a reprezentat o adevărată piatră de hotar în dezvoltarea României moderne.

„Acest moment epocal din istoria poporului nostru — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — a deschis noi perspective, atît dezvoltării forțelor de producție, științei și culturii, cît și afirmării poporului nostru, a aspirațiilor sale de progres, a voinței sale de pace, a hotărîrii de a-și făuri o viață demnă, de a trăi în prietenie și colaborare cu vecinii săi, cu toate popoarele lumii".

Misiunea de a asigura realizarea deplină a marilor aspirații ale poporului a revenit clasei muncitoare, forța cea mai înaintată a societății, sub conducerea Partidului Comunist Român. Încă de la făurirea sa, în 1921, asumîndu-și răspunderea pentru împlinirea năzuințelor de dreptate și libertate ale maselor muncitoare, pentru dezvoltarea progresistă a societății românești, pentru interesele vitale ale poporului, P.C.R. a desfășurat o intensă activitate revoluționară, conducînd clasa muncitoare la mari lupte politice și sociale. Realizarea unității proletariatului, crearea unui partid puternic care să conducă lupta tuturor celor ce muncesc împotriva

exploatării, pentru libertate și dreptate socială și națională a fost un vechi deziderat al militanților revoluționari, al luptătorilor pentru progres social din România.

„Aspirația spre unitate — remarcă tovarășul Nicolae Ceaușescu — s-a afirmat cu deosebită tărie în special în momentele grele ale luptei revoluționare, în perioadele de înfruntare deschisă cu clasele exploatatoare, pentru salvgardarea libertăților și drepturilor vitale ale celor ce muncesc, pentru interesele supreme ale națiunii".

Epoca de la 1918 pînă la 23 August 1944 a fost jalonată de nenumărate bătălii de clasă purtate de oamenii muncii împotriva exploatării, a dominației capitalului străin, pentru dreptate socială și independență națională. Scena politică a țării a fost puternic dominată de mișcarea revoluționară a proletariatului, care, în frunte cu partidul său comunist, a luptat neînfricat împotriva regimului politic nedrept al burgheziei pentru realizarea aspirațiilor celor ce muncesc. Unul dintre obiectivele de cea mai mare importanță al activității politice a comuniștilor români în perioada dintre cele două războaie mondiale a fost organizarea luptei forțelor democratice împotriva pericolului grav pe care îl reprezenta fascismul pentru destinele poporului român.

Anii crizei economice, ai intensificării exploatării poporului muncitor au marcat un puternic avînt al mișcării revoluționare ce se ridică cu hotărîre la luptă pentru apărarea intereselor maselor de oameni ai muncii, împotriva reacțiunii și fascismului, pentru democrație și pace. În aceste împrejurări, tovarășul Nicolae Ceaușescu a intrat în mișcarea revoluționară devenind, de la vîrsta de 15 ani, activist al U.T.C., al partidului comunist, îndeplinind sarcini de răspundere în mișcarea antifascistă și în conducerea organizațiilor U.T.C. din Oltenia și Prahova. Închisorile de la Brașov și Doftana nu au putut schimba hotărîrea revoluționarului comunist, care, împreună cu alți militanți, a primit din partea partidului sarcina de a reorganiza Uniunea Tineretului Comunist, de

a uni mișcarea de tineret în lupta împotriva fascismului, pentru a asigura o dezvoltare nouă patriei noastre. „Încă în acești ani (1939—1940 — *n.n.)* s-au făcut pași însemnați spre întărirea Frontului Unic și a colaborării cu alte forțe democratice. În aceste împrejurări — evidențiază secretarul general al P.C.R., președintele Republicii Socialiste România — partidul a stat în fruntea mișcărilor de masă, greviste, a demonstrațiilor împotriva acestei politici antinaționale, în fruntea puternicei manifestări din 1 Mai 1939, care a demonstrat voința poporului nostru de a spune NU politicii reacționare, de a apăra integritatea și suveranitatea țării". Partidul Comunist Român a reușit să realizeze, în 1940, un uriaș front împotriva Dictatului de la Viena. Este meritul P.C.R. că mișcările democratice, Uniunea Democratică Maghiară, organizații ale populației de naționalitate germană s-au ridicat, de asemenea, cu hotărîre împotriva dictatului fascist, că partidul nostru a luptat cu hotărîre pentru apărarea demnității și integrității patriei, unind masele populare în această luptă.

În anii grei ai dictaturii antonesciene și războiului hitlerist, răspunzînd voinței și sentimentelor poporului, manifestîndu-se ca cel mai consecvent și activ apărător al intereselor patriei, P.C.R. a unit în jurul său cele mai largi forțe democratice și patriotice, organizînd rezistența antifascistă și lupta maselor împotriva imperialismului nazist înrobitor, pentru scoaterea României din războiul hitlerist și alăturarea ei la bătălia dreaptă a forțelor coaliției antifasciste.

„Ca rezultat al realizării unității clasei muncitoare, al creării Frontului Unic Muncitoresc între Partidul Comunist Român și Partidul Social-Democrat și apoi a Blocului Democratic, al colaborării largi cu toate forțele democratice, patriotice, precum și cu armata și Palatul — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — în împrejurările internaționale favorabile, în condițiile marilor succese obținute de armata sovietică împotriva armatei hitleriste, ale victoriilor întregii coaliții anti-

fasciste, partidul a organizat și înfăptuit insurecția armată națională, antifascistă și antiimperialistă".

Experiența unității, intrată în patrimoniul inestimabil al tradițiilor mișcării noastre muncitorești, s-a dovedit a fi deosebit de rodnică și pe planul strategiei și tacticii de acțiune a partidului clasei muncitoare în contextul social-politic românesc. Partidul comunist, celelalte forțe politice ale muncitorimii au acționat pentru unitatea atît de specifică evoluției istorice a proletariatului român, activitate complexă și multilaterală cu efecte notabile pe planul unirii tuturor forțelor interesate în lupta socială și națională.

De altfel, în toate marile acțiuni revoluționare, în momentele cînd s-au pus în discuție destinele țării, clasa muncitoare din România, folosind o multitudine de forme și mijloace, s-a manifestat unitar în vederea împlinirii revendicărilor sale specifice și a celor de interes național. Folosind metode dintre cele mai diverse, partidul comunist a găsit mijloacele pentru a-și extinde legăturile cu cele mai diferite partide, organizații patriotice, pretutindeni unde se aflau mase și personalități care puteau fi mobilizate în lupta împotriva fascismului, pentru salvgardarea independenței și suveranității naționale.

Insurecția națională din august 1944 a confirmat pe deplin justețea strategiei și tacticii partidului comunist, a modului creator de aplicare, la condițiile specifice ale României, a principiilor socialismului științific despre rolul clasei muncitoare și unitatea ei de acțiune, despre alianțele cu alte clase și forțe politice în vederea atingerii scopurilor propuse.

În perioada de după insurecție, P.C.R. a pus pe primul plan mobilizarea eforturilor poporului pentru susținerea frontului, pentru asigurarea victoriei în lupta împotriva fascismului, a eliberării patriei de sub dominația străină. În același timp, comuniștii și-au asumat rolul istoric de a conduce masele la lichidarea vechii orînduiri sociale, la democratizarea întregii noastre țări. În acest scop, partidul „a desfășurat o

vastă activitate organizatorică şi politică — se reliefează în opera tovarăşului Nicolae Ceauşescu —, a organizat clasa muncitoare, ţărănimea, intelectualitatea, a unit toate forţele democratice, patriotice, în procesul dezvoltării şi înfăptuirii revoluţiei democrat-populare, realizării reformelor sociale şi trecerii la cucerirea puterii politice de către clasa muncitoare în alianţă cu ţărănimea şi apoi la construcţia socialismului în România".

Perioada profundelor mutaţii social-politice şi economice pe care le-a trăit ţara noastră în anii care au urmat Eliberării a fost şi perioada consolidării unităţii de acţiune între partidul comunist şi partidul social-democrat. Unificarea partidelor muncitoreşti din România a reprezentat o încununare a procesului de maturizare a mişcării noastre muncitoreşti, deschizînd, în acelaşi timp, o nouă etapă în dezvoltarea pe mai departe a acesteia. Participarea comună a comuniştilor şi social-democraţilor la pregătirea congresului, alegerea în organele superioare ale partidului unic a unor cadre de bază ce proveneau din ambele partide, ca şi întreaga activitate ulterioară demonstrează că s-a reuşit unirea într-un singur şuvoi a tuturor forţelor revoluţionare. Este o realitate faptul că în înfăptuirile ce au jalonat drumul înnoitor al României se încorporează contribuţia, sacrificiile, strădaniile tuturor membrilor partidului nostru revoluţionar. În desfăşurarea revoluţiei şi construcţiei socialiste, adoptarea poziţiilor programatice în problemele esenţiale la ordinea zilei şi întărirea unităţii de acţiune au dat posibilitatea muncitorimii, P.C.R. să grupeze în jurul lor largi forţe sociale şi politice, întregul popor interesat vital în lupta pentru construirea socialismului în România şi consolidarea independenţei naţionale.

Activitatea care se desfăşoară pentru construirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate, obiectivele şi sarcinile ce prefigurează viitorul României cer întărirea continuă a rolului conducător al partidului, a unităţii sale de voinţă şi de acţiune. „Noi trebuie să avem permanent în vedere şi nu

trebuie să uităm nici un moment că întărirea unității partidului — accentuează secretarul general al P.C.R. —, a voinței sale unice în lupta pentru înfăptuirea hotărîrilor Congresului al XI-lea și a Programului partidului constituie factorul determinant al tuturor victoriilor noastre, al mersului înainte spre comunism".

În dezvoltarea societății noastre socialiste, sporirea rolului conducător al partidului comunist este premisa hotărîtoare a închegării tot mai strînse a alianței și colaborării dintre muncitori și țărani, intelectuali și alte categorii sociale, a coeziunii întregului popor în opera de guvernare a societății.

Întărirea unității politice și organizatorice a partidului, îmbinarea tot mai strînsă a conducerii centrale cu experiența organelor și organizațiilor locale, fortificarea disciplinei și a democrației sînt factori de prim ordin în creșterea capacității de luptă și acțiune a P.C.R. Pornind de la țelul suprem al luptei lor — servirea devotată a intereselor poporului, ale patriei, construirea socialismului și comunismului — comuniștii își asumă răspunderea unirii tuturor forțelor în vederea progresului economico-social al României. „Iată de ce — apreciază tovarășul Nicolae Ceaușescu — putem spune cu mîndrie că toate realizările remarcabile din anii socialismului confirmă încă o dată forța revoluționară, transformatoare a clasei noastre muncitoare, clasă conducătoare a societății, forța întregului nostru popor, care, sub conducerea partidului comunist, a schimbat radical înfățișarea patriei, a ridicat România pe trepte tot mai înalte de prosperitate, i-a deschis perspectiva înaintării accelerate pe calea progresului și civilizației, a edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și a comunismului".

În marile bătălii de clasă s-a cimentat alianța dintre clasa muncitoare și țărănimea muncitoare, s-a întărit unitatea cu intelectualitatea și cu alte categorii sociale, s-a consolidat frăția oamenilor muncii români, maghiari, germani, sîrbi și de alte naționalități. Această unitate de luptă a fost forța hotă-

rîtoare care, sub conducerea partidului, a asigurat victoria luptei revoluționare și făurirea cu succes a societății socialiste în România.

Caracterul orînduirii, generalizarea proprietății socialiste determină o strînsă comunitate a intereselor fundamentale ale tuturor claselor și categoriilor sociale. Întreaga noastră societate este astăzi alcătuită din clase și categorii sociale prietene, stăpîne pe mijloacele de producție și pe munca lor, care produc valorile materiale și spirituale și care asigură înaintarea accelerată a patriei spre culmi tot mai înalte de progres și bunăstare. „În procesul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate — arată secretarul general al partidului nostru — se accentuează apropierea acestor clase, a tuturor categoriilor sociale, conlucrarea lor armonioasă, se realizează ștergerea treptată a deosebirilor esențiale dintre munca fizică și cea intelectuală, dintre munca agricolă și cea industrială, apropierea continuă a condițiilor de muncă și viață ale oamenilor muncii de la sate și cele de la orașe, omogenizarea tot mai pronunțată a nivelului general de civilizație al societății noastre socialiste".

Toți cetățenii țării, fără deosebire de naționalitate, au ca interes suprem consolidarea statului național unitar, întărirea continuă a independenței și suveranității naționale, libertatea patriei fiind condiția libertății fiecăruia. Ei sînt interesați în cel mai înalt grad în dezvoltarea construcției socialiste, în realizarea planurilor de dezvoltare economică-socială a țării — calea făuririi bunăstării.

Țelul înalt ce unește indestructibil energiile întregului popor îl constituie realizarea Programului partidului, care prevede făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, creșterea puternică a forțelor de producție, apropierea României de nivelul țărilor industriale avansate ale lumii.

Forța creatoare a clasei muncitoare, vitalitatea alianței muncitorești-țărănești își au suprema dovadă în marile realizări ale edificării socialismului în țara noastră. „Ele relevă

forța unită a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, capacitatea creatoare a poporului nostru, care, stăpîn pe destinele sale, își făurește viața în mod liber, corespunzător voinței și năzuințelor lui".

O contribuție de excepțională valoare la îmbogățirea socialismului științific aduce tovarășul Nicolae Ceaușescu prin tezele și aprecierile de o pilduitoare pătrundere și forță novatoare privind rolul națiunilor în epoca noastră, pornind de la rolul lor în trecutul istoric. Pe baza evaluării multiplelor și incontestabilelor fapte ale realității, secretarul general al partidului nostru relevă că națiunea a fost și continuă să se afirme nu numai ca rezultat necesar, legic al dezvoltării societății în epoca modernă, dar ea reprezintă, totodată, una dintre cele mai puternice forțe motrice ale progresului și civilizației, cadrul de valorificare a disponibilităților de creație materială și spirituală ale popoarelor. Prin ansamblul transformărilor radicale, de esență, pe care le realizează în societate, în conținutul puterii politice, în structura economică-socială, în raporturile de clasă, în totalitatea instituțiilor și relațiilor sociale, socialismul inaugurează o nouă epocă în dezvoltarea națiunii. El îi conferă calitatea unui tip superior de comunitate social-umană, incomparabil mai puternică și mai omogenă decît națiunea burgheză, care poartă amprenta împărțirii societății în clase antagoniste, are un profund caracter contradictoriu și este sfîșiată de lupte și conflicte sociale. Decurge că, în întreaga perioadă a construcției socialiste și a trecerii spre comunism, națiunea, statul național vor avea de jucat un rol, o misiune de cea mai mare însemnătate. „Experiența țării noastre, ca și a celorlalte țări ce făuresc noua orînduire — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu — demonstrează că socialismul ridică pe un plan superior procesul de dezvoltare a națiunii, sporește potențele sale creatoare".

Documentele partidului nostru, opera secretarului său general pun în lumină faptul că grija pentru dezvoltarea na-

țiunii, a trăsăturilor ei noi, care apar în socialism, constituie o parte integrantă a însăși edificării noii orînduiri.

Clasa muncitoare, eliberîndu-se de sub asuprirea și exploatarea capitalistă, ajungînd clasa conducătoare a societății, devine exponentul întregii națiuni, își asumă răspunderea pentru dezvoltarea pe baze noi a unității naționale, a poporului, pentru înflorirea multilaterală a întregii națiuni. Formarea și întărirea națiunii socialiste în perioada construirii socialismului și comunismului reprezintă o cerință obiectivă a înfloririi economiei și culturii, a dezvoltării naționale libere și independente. Noua orînduire deschide cîmp liber manifestării în toată plenitudinea lor a comunității reale de interese economice, a culturii socialiste comune a tuturor cerințelor, asigurîndu-se unirea întregului popor în lupta și munca pentru înfăptuirea aspirațiilor sale de bunăstare și fericire. „Întemeiată pe lichidarea exploatării și asupririi, pe instaurarea dreptății și egalității sociale — reliefează secretarul general al partidului —, națiunea socialistă asigură pentru prima oară unitatea de interese a tuturor celor ce muncesc".

Pornind de la principiile materialismului dialectic și istoric cu privire la rolul și însemnătatea națiunii în asigurarea progresului societății, „partidul — așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — se va preocupa și în viitor de dezvoltarea și înflorirea continuă a națiunii noastre socialiste, de valorificarea plenară a tuturor energiilor și forțelor sale creatoare, urmărind accentuarea trăsăturilor și caracteristicilor ei noi, determinate de unitatea de interese și idealuri ale poporului, de ideologia și concepția revoluționară unitară ce stau la baza întregii societăți".

În condițiile specifice României, partidul nostru abordează problema națiunii în strînsă legătură cu existența de secole pe teritoriul țării, alături de români, a populației maghiare, germane, sîrbe și de alte naționalități. În lumina teoriei socialismului științific despre națiune, a convingerii că

națiunea are o perspectivă îndelungată de existență, partidul privește și problema naționalităților, pornind de la considerentul că acestea își vor păstra multă vreme o identitate proprie, vor continua să aibă în sînul societății un loc și un rol bine definite. „Pornim, de asemenea — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, de la înțelegerea procesului legic al dezvoltării și înfloririi continue a națiunii socialiste, fiind convinși că aceasta va asigura unirea tot mai strînsă în munca și lupta pentru prosperitatea patriei comune a tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate".

Unitatea de țeluri, de voință și acțiune dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare din România socialistă are temelii adînci. Ea a generat bogate tradiții comune în crearea bunurilor materiale și spirituale, în lupta pentru libertate socială și națională, pentru neatîrnarea pămîntului natal, în care, împreună, și-au durat căminul și viața, căpătînd noi dimensiuni istorice și ridicîndu-se pe o treaptă superioară în anii construcției socialiste. Sînt anii în care a fost soluționată, în spirit revoluționar, problema națională, a fost lichidată pentru totdeauna asuprirea și inegalitatea, s-a realizat deplina egalitate în drepturi a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate. Aceasta este o realizare de importanță fundamentală a partidului nostru.

Ca rezultat al soluționării principiale a problemei naționale, s-au dezvoltat relațiile de strînsă solidaritate și frăție între toți oamenii muncii — români, maghiari, germani și de alte naționalități. Toți cetățenii sînt pe deplin egali în drepturi pe plan politic, economic, social.

Baza trainică a egalității în drepturi a tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, o constituie în țara noastră proprietatea socialistă, care asigură o poziție absolut egală pentru toți cetățenii țării față de mijloacele de producție, garantarea efectivă pentru toți a dreptului la muncă și la retribuție după cantitatea și calitatea muncii pe care o prestează. Relevînd acest fapt, tovarășul Nicolae Ceaușescu arată

că „Numai socialismul poate crea cu adevărat condiții pentru realizarea unei reale egalități în drepturi între toți oamenii muncii, fără deosebire de naționalitate, deoarece el a lichidat exploatarea omului de către om, a trecut mijloacele de producție în mîna poporului și a asigurat ca oamenii muncii — stăpîni ai bunurilor materiale, ai produsului social — să se bucure din plin și în mod egal de toate binefacerile socialismului. Așa privim noi problema națională, de la aceste considerente am plecat cînd am trecut la rezolvarea ei !"

În lumina faptului că egalitatea în drepturi se oglindește, în primul rînd, în ridicarea gradului de dezvoltare economică a întregii țări, partidul și statul nostru socialist au urmărit amplasarea cît mai armonioasă a forțelor de producție pe teritoriul patriei, dezvoltarea industrială a tuturor județelor țării. Pornind de la realitățile concrete : existența a numeroase județe și localități în trecut menținute în înapoiere economică — printre ele fiind și unele în care, alături de români, locuiesc cetățeni de alte naționalități —, partidul și statul nostru au acordat o atenție deosebită ridicării lor din punctul de vedere economic și social, asigurînd astfel baza obiectivă a realizării egalității depline a tuturor cetățenilor țării, indiferent de naționalitate, afirmarea lor nestingherită în toate domeniile vieții sociale, politice, economice și culturale. Oamenii muncii, indiferent de naționalitate, beneficiază în mod egal de roadele muncii lor.

Aplicînd cu consecvență o asemenea politică economică, Partidul Comunist Român se călăuzește după adevărul potrivit căruia soluționarea problemei naționale se materializează, totodată, în asigurarea condițiilor pentru participarea activă a tuturor locuitorilor țării la viața economică-socială, la conducerea întregii societăți. În virtutea principiilor înscrise în Constituție, toți cetățenii, indiferent de naționalitate, participă cu drepturi și obligații egale la întreaga viață politică, economică și socială a țării. Structura națională a partidului, a celorlalte organizații de masă și obștești, a conducerilor

acestora la toate nivelurile, a organelor reprezentative şi executive de stat şi economice corespunde compoziţiei naţionale a populaţiei, asigurînd participarea largă a oamenilor muncii, fără deosebire de naţionalitate, la conducerea propriei lor vieţi sociale.

Aceste organizaţii colaborează în cadrul Frontului Unităţii Socialiste, creat în noiembrie 1968, organism cu caracter larg democratic, reunind toate forţele politice şi sociale ale ţării. Frontul Unităţii Socialiste constituie un adevărat forum naţional al tuturor claselor şi categoriilor sociale, care exprimă întărirea unităţii sociale şi politice a întregii societăţi pe linia omogenizării ei treptate, adîncirea democratismului socialist, printr-o participare tot mai activă a tuturor oamenilor muncii la procesul decizional, la conducerea statului şi societăţii. Prin componenţa şi atribuţiile sale, Frontul Unităţii Socialiste simbolizează — aşa cum relevă tovarăşul Nicolae Ceauşescu — „unitatea de voinţă şi acţiune a întregului popor, reflectă procesul, ce se accentuează continuu, de transformare a societăţii noastre socialiste într-o societate tot mai unitară, de făurire a poporului muncitor unic al societăţii comuniste".

În vederea asigurării cadrului organizatoric corespunzător pentru consultarea tuturor categoriilor sociale, a tuturor cetăţenilor asupra principalelor probleme ale politicii interne şi externe a României, în acelaşi an au fost create organisme proprii, specifice naţionalităţilor conlocuitoare — consiliile oamenilor muncii de naţionalitate maghiară, germană ş.a. —, constituite atît la nivel central, cît şi la nivel judeţean şi local în judeţele şi localităţile în care, alături de români, trăiesc şi muncesc oameni ai muncii de altă naţionalitate. Consiliile naţionalităţilor conlocuitoare, parte componentă a Frontului Unităţii Socialiste, participă la întreaga activitate a acestuia, militînd pentru continua întărire a frăţiei dintre oamenii muncii români şi cei aparţinînd naţionalităţilor conlocuitoare, pentru propăşirea şi înflorirea multilaterală a patriei comune.

Rezolvarea practică a problemei naționale în țara noastră a avut și are ca rezultat cimentarea și dezvoltarea continuă, în forme superioare, a unității frățești de nezdruncinat dintre oamenii muncii români și cei aparținînd naționalităților conlocuitoare, ceea ce constituie una din temeliile trăiniciei și forței orînduirii noastre socialiste, un factor de accelerare a progresului țării. Oamenii muncii maghiari, germani, secui, sîrbi și de alte naționalități consideră Republica Socialistă România drept patria lor comună, mamă iubitoare pentru toți fiii ei, neprecupețind nimic pentru ridicarea ei pe culmile cele mai înalte ale civilizației socialiste. În conștiința locuitorilor României socialiste s-a înrădăcinat adînc ideea că numai aici, pe acest pămînt, pe care s-au născut și a cărui înflorire o asigură, prin unitatea și frăția celor ce muncesc, fără deosebire de apartenență națională, se pot realiza obiectivele însuflețitoare, îndrăznețe ale orînduirii noastre socialiste.

Sensibilă dintotdeauna la ideile noi, revoluționare, preocupată de a da conținut teoretic luptei sale, mișcarea muncitorească din România a manifestat de la origini permanentă preocupare, pe de o parte, pentru dezvoltarea propriei creații doctrinare ca necesitate în fundamentarea ideologică a efortului de emancipare de sub exploatarea capitalistă, iar, pe de altă parte, însușirii ideilor înaintate apărute în activitatea revoluționară din alte țări.

Perioada jalonată de Congresele al IX-lea, al X-lea și al XI-lea ale P.C.R., de activitatea prodigioasă desfășurată în fruntea partidului și statului pe plan teoretic, politic și de conducere de către tovarășul Nicolae Ceaușescu a marcat și în domeniul gîndirii social-politice progrese incomensurabile, aportul partidului nostru, al secretarului său general la îmbogățirea patrimoniului teoriei și practicii revoluționare, al socialismului științific, fiind larg recunoscut și apreciat în lume. Încorporînd experiența istorică milenară a poporului nostru și, în acest cadru, a mișcării revoluționare, a partidu-

lui clasei muncitoare din România — creat în urmă cu aproape nouă decenii —, opera secretarului general, documentele Partidului Comunist Român aduc contribuţii importante la tezaurul gîndirii revoluţionare universale, la fundamentarea şi elucidarea unor concepte de bază.

Este meritul incontestabil al tovarăşului Nicolae Ceauşescu, al contribuţiei sale remarcabile la dezvoltarea creatoare a socialismului ştiinţific, că au fost regîndite, reevaluate, elaborate şi aprofundate numeroase teze şi aprecieri, concomitent cu promovarea în viaţă a unor forme şi modalităţi originale menite să răspundă cît mai adecvat etapelor şi condiţiilor concrete ale dezvoltării societăţii.

Avînd în vedere marile sarcini ce revin în viitor partidelor comuniste şi muncitoreşti, P.C.R. consideră că trebuie făcut totul pentru realizarea unităţii de tip nou, bazată pe egalitate şi respectul independenţei fiecărui partid, pe principiile socialismului ştiinţific. Partidul nostru, dovedindu-şi încrederea în forţele poporului român şi ale solidarităţii internaţionale, s-a ridicat cu fermitate pentru promovarea şi respectarea pe arena mondială, în relaţiile interpartinice şi interstatale, a unui sistem de relaţii noi, fără precedent. După cum remarca secretarul general al P.C.R., „numai pe o bază principială se pot asigura solidaritatea partidelor comuniste şi muncitoreşti, făurirea unităţii de tip nou în lupta consacrată idealurilor de pace, progres şi bunăstare, pentru independenţa şi solidaritatea tuturor popoarelor".

Pornind de la concepţia ştiinţifică potrivit căreia o trăsătură esenţială a epocii actuale este accentuarea universalităţii procesului revoluţionar mondial, care cuprinde atît lupta revoluţionară a clasei muncitoare cît şi luptele claselor şi grupurilor neproletare, lupta antiimperialistă, anticolonialistă, pentru emanciparea socială şi naţională în multiplele ei forme, şi de la necesitatea unirii acestor forţe într-un singur şuvoi, a întăririi pe baze noi a unităţii, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a subliniat că „unirea şi conlucrarea strînsă a tutu-

ror forțelor înaintate reprezintă un factor determinant pentru accelerarea schimbărilor înnoitoare în societatea contemporană, pentru instaurarea unei politici noi, pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte pe planeta noastră".

Obiectiv de largă respirație și perspectivă revoluționară, depășirea oricărei greutăți în vederea ajungerii, în cele din urmă, la o adevărată reconciliere istorică între partidele muncitorești constituie o fază imperios necesară pentru evoluția pozitivă a procesului revoluționar mondial, pentru realizarea unității și solidarității internaționale. Afirmînd imperativul unității, Programul Partidului Comunist Român scoate în relief cerința, demonstrată de multe evenimente din lumea contemporană, că „în vederea realizării acestui țel, este necesar să se pornească de la ceea ce unește, de la experiența pozitivă de pînă acum și să se acționeze din ambele părți pentru depășirea oricăror greutăți".

Militînd cu fermitate pentru întărirea unității partidelor comuniste și muncitorești, a partidelor socialiste, social-democrate, a partidelor progresiste, democratice, între toate forțele antiimperialiste, P.C.R. consideră că de această unitate depinde ca ultimul sfert al secolului nostru să intre în istorie ca o perioadă de mari transformări revoluționare, de creare a unei ordini noi, democratice în relațiile internaționale.

În condițiile în care unitatea de gîndire și acțiune a asigurat triumful orînduirii noi, socialiste, experiența și conștiința luptei poporului român pentru unitate, profund fortificată de veacurile de bătălii purtate pentru realizarea unirii politice, este astăzi o puternică sursă de încredere și de tărie. Ea reprezintă un viguros factor de coeziune a tuturor fiilor acestui pămînt în jurul Partidului Comunist Român, legămînt de luptă și muncă neprecupețită pentru a înălța pe noi culmi de progres și civilizație România socialistă, într-o lume a egalității, dreptății și echității.

VOINȚA PARTIDULUI — VOINȚA POPORULUI

Trăind sub semnul măreţului eveniment din viaţa partidului şi a ţării — Congresul al XIII-lea al Partidului Comunist Român — ale cărui analize, directive şi orientări jalonează drumul poporului român pînă la sfîrşitul secolului şi al mileniului, nu putem să nu vedem că, prin importanţa concluziilor sale, el şi-a aflat de pe acum locul în istorie. Congresul XIII se înscrie în istorie ca marcînd trecerea la cea de a treia etapă a înfăptuirii ferme a programului partidului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism. Istoriceşte vorbind, hotărîrile Congresului XIII — adoptate în deplină unanimitate — reprezintă însăşi prefigurarea viitorului naţiunii socialiste române, ele îi dau acea perspectivă luminoasă de a-şi asigura un nivel tot mai înalt de dezvoltare economică, politică, socială, ştiinţifică, culturală, de a-şi afirma şi mai puternic locul demn pe care-l ocupă în civilizaţia lumii.

Ca orice fenomen al vieţii sociale, şi congresele partidelor care conduc societatea omenească pot fi examinate din multe unghiuri de vedere. Din oricare unghi am privi Congresul XIII, el oferă imaginea unei reuşite depline, expresie a convergenţei şi unităţii de interese ale claselor şi categoriilor sociale prietene din România socialistă la ora marilor înfăptuiri şi perspective.

Orice abordare a semnificației istorice a ultimului Congres nu poate porni decît de la aprecierea că s-a putut constata că încrederea și entuziasmul cu care s-a pornit la realizarea liniei Congresului XII din 1979 au fost întru totul justificate, sarcinile de atunci constituindu-se în grandiosul bilanț al unei noi calități a muncii și vieții în țara noastră, bilanț care a făcut posibilă trecerea la o nouă etapă.

Pentru istoria multimilenară a patriei române, bilanțul marilor înfăptuiri dintre Congresele XII și XIII se asociază realizărilor obținute de poporul nostru, sub călăuzirea partidului său comunist, în cele peste patru decenii de la victoria Revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

Vastul proces al profundelor transformări revoluționare pe toate planurile materiale și spirituale ale societății românești contemporane, portretul istoric al societății în care trăim au fost zugrăvite pregnant în documentul de profundă analiză și cutezătoare orizonturi care este Raportul Comitetului Central cu privire la activitatea Partidului Comunist Român în perioada dintre Congresul al XII-lea și Congresul al XIII-lea și activitatea de viitor a partidului în vederea înfăptuirii obiectivelor dezvoltării economico-sociale în cincinalul 1986—1990 și, în perspectivă, pînă în anul 2 000, a României.

Spunea tovarășul Nicolae Ceaușescu în acest raport: „România s-a transformat într-o țară industrial-agrară, cu o industrie puternică, modernă și o agricultură socialistă în plină dezvoltare. Comparativ cu anul 1945, producția industrială a țării este în 1984 de peste 100 de ori mai mare, iar cea agricolă — de aproape 7 ori. Dezvoltarea în ritm intens a întregii economii naționale a dus la creșterea produsului social de 28 de ori și a venitului național de 32 ori. Pe această bază a avut loc ridicarea neîntreruptă a nivelului de trai al întregului popor. În cursul celor patru decenii fondul de consum a crescut de 22 ori, s-au creat peste 6 milioane noi

locuri de muncă, iar circa 80 la sută din populația țării s-a mutat în locuințe noi".

Puternica dezvoltare a forțelor de producție, făurirea noilor relații de producție și sociale au dus la transformarea revoluționară a structurii de clasă, la profunde mutații de ordin calitativ în structura societății socialiste.

Într-o asemenea perspectivă a dezvoltării românești, hotărîrile Congresului privind continuarea cursului și orientărilor politicii noastre externe de prietenie și colaborare cu statele socialiste vecine, cu toate statele socialiste, cu toate țările lumii, de inițiativă și contribuție directă la soluționarea marilor probleme ale vieții internaționale de care depinde asigurarea drepturilor fundamentale ale omului și ale popoarelor la viață, la pace, la muncă, devin și ele repere istorice.

Toți cei care au participat la Congres, ca și toți cei care l-au urmărit ca pe un eveniment major al vieții interne și internaționale, au văzut că lucrările — ca și pregătirile sale — au însemnat o importantă manifestare a democrației revoluționare a societății noastre socialiste, o expresie nemijlocită a participării directe a tuturor oamenilor muncii din patria comună, a întregii națiuni la făurirea conștientă a propriei istorii, a viitorului liber, independent, comunist.

Situînd în acest cadru — de profunde semnificații — realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția supremă de secretar general al Partidului Comunist Român, îi putem discerne întreaga valoare istorică pentru timpurile de azi și de mîine ale țării noastre. Încrederea nemărginită și unanimă a comuniștilor, a întregului partid și popor în tovarășul Nicolae Ceaușescu, conducătorul iubit, admirat și urmat de națiunea noastră și-a găsit astfel o nouă exprimare cu valoare de consens național. Exponent de peste cinci decenii și jumătate al luptei și idealurilor revoluționare ale poporului nostru, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a ilustrat în cei peste 22 de ani de cînd se află în fruntea partidului și a țării ca marele ctitor al României moderne, de numele și activitatea

căruia se leagă o operă încununînd eforturile atîtor generații, o epocă ce-i poartă cu strălucire numele — Epoca Nicolae Ceaușescu.

O epocă pe care istoria românilor o cinstește cu faptele cele mai minunate de muncă și de creație, o epocă pe care lumea întreagă o respectă și o admiră.

O epocă născută prin voința partidului, prin voința poporului și căruia cel de-al XIII-lea Congres i-a adăugat un măreț și memorabil sigiliu istoric : adoptarea tuturor documentelor viitorului nostru într-o deplină unitate și unanimitate.

NICOLAE CEAUȘESCU, PERSONALITATE PROEMINENTĂ A ISTORIEI CONTEMPORANE

Experiența istorică demonstrează cu puterea legității că adevăratul om politic, adevăratul conducător politic este produsul și sinteza vieții societății în mijlocul căreia se naște și trăiește. În consecință, omul politic este — și nici nu poate fi altfel — un cunoscător profund, exponentul avizat al preocupărilor și al aspirațiilor colectivității umane pe care o reprezintă. Școala omului politic este eminamente școala vieții sociale, cu toate valențele ei economice, culturale, spirituale, de relații internaționale etc.

Omul politic care, prin inteligența și capacitatea sa, prin vocația sa, știe să acumuleze și să decanteze tot ceea ce îi oferă societatea în mijlocul căreia se naște și crește, va ști să exprime năzuințele oamenilor, ale maselor, va reuși să acționeze pîrghiile care pun în mișcare factorii cei mai eficienți pentru binele, prosperitatea și prestigiul țării pe care o conduce, manifestîndu-se ca un adevărat conducător al poporului său.

Conducătorul poporului și al partidului nostru, președintele României socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu, s-a născut și prima parte a copilăriei a trăit-o în mijlocul unei colectivități sătești. Se știe că satul românesc reprezintă, prin transpunere istorică, satul dacic, acea comunitate cu o vechime multimilenară, cu o experiență de viață pe măsura longevi-

tăţii sale istorice. Şcoala experienţei ţărăneşti este şcoala care îţi evocă strămoşii, obiceiurile, datinele, folclorul, întreaga şi inestimabila bogăţie spirituală a unei colectivităţi umane, statornicită de milenii pe aceste pămînturi, cu o îndelungată şi bogată experienţă de viaţă. În această ambianţă de viaţă exprimînd, în esenţa ei, străvechi elemente de cultură şi civilizaţie umană originală, tînărul Nicolae Ceauşescu a privit şi a căutat adînc în cartea de istorie a neamului nostru multimilenar.

Din fragedă tinereţe, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a intrat în rîndurile mişcării muncitoreşti, ale Uniunii Tineretului Comunist şi ale Partidului Comunist Român, consacrîndu-şi întreaga viaţă luptei împotriva asupririi de clasă, pentru apărarea intereselor maselor populare, a luptat şi luptă pentru cauza revoluţiei socialiste, a independenţei patriei, a bunăstării şi fericirii întregului nostru popor. În clocotul luptei revoluţionare s-au dezvoltat înaltele sale calităţi de comunist şi revoluţionar ferm şi consecvent, afirmate cu strălucire încă din cei mai tineri ani ai vieţii, în marile bătălii purtate de partid, pentru apărarea intereselor clasei muncitoare şi ale poporului român, împotriva exploatării şi asupririi sociale şi naţionale, pentru libertate şi dreptate socială şi naţională, împotriva fascismului şi războiului, pentru cauza independenţei şi suveranităţii patriei, pentru o viaţă mai bună. În anii grei ai ilegalităţii, tovarăşul Nicolae Ceauşescu a militat cu dîrzenie şi neînfricare — înfruntînd teroarea dezlănţuită de regimul burghezo-moşieresc, închisorile şi lagărele antonesciene — pentru organizarea şi ridicarea la luptă revoluţionară a tineretului, a clasei muncitoare, însufleţit permanent de o nestrămutată credinţă în cauza dreaptă a poporului, a libertăţii şi a demnităţii sale.

În urmă cu cinci ani preşedintele Nicolae Ceauşescu ne emoţiona pe toţi atunci cînd, la aniversarea sa, spunea : „Primele mele gînduri, pline de recunoştinţă şi de adîncă mulţumire, se îndreaptă către părinţii mei care mi-au dat viaţă

și de la care am învățat să cresc și să trăiesc ca fiu credincios al poporului și să-l servesc neabătut, în toate împrejurările... Ca fiu de țăran, ca muncitor și ca intelectual... adresez cele mai calde mulțumiri clasei noastre muncitoare, țărănimii, intelectualității, tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate, întregului nostru popor, pentru căldura cu care mă înconjoară".

Adevărata istorie a partidului nostru, mai ales în perioada interbelică, este istoria partidului activînd în mijlocul maselor populare, ai cărui militanți s-au angajat direct în confruntările de clasă, în bătăliile pentru împlinirea deziderateIor fundamentale ale poporului român. Activitatea reală a partidului era aceea care se afla în continuarea firească a luptei ce fusese începută încă din ultimele decenii ale veacului trecut și se desfășura pentru apărarea intereselor fundamentale ale clasei muncitoare, ale țărănimii, ale întregului popor român, într-o perspectivă clară, fixată cu cinci decenii înainte și adaptată permanent împrejurărilor concrete care apăreau în evoluția societății românești.

O asemenea împrejurare a fost ascensiunea fascismului la putere în unele țări europene și mai ales a național-socialismului în Germania. Partidul nazist, care și-a manifestat fățiș și în modul cel mai categoric poziția antimuncitorească, a reprezentat un mare pericol nu numai pentru clasa muncitoare din toate țările, ci și pentru existența multor state și națiuni europene. Vizată direct de planurile expansioniste revizioniste ale hitlerismului și acoliților săi, România era sortită a deveni o anexă agrară a Germaniei, ceea ce implica sfărîmarea unității sale teritoriale și statale, consfințită prin opțiunea formă a maselor largi, a întregului popor, la 1 Decembrie 1918.

Partidul clasei muncitoare din România, partid cu o îndelungată experiență politică, a înțeles gravitatea pericolului hitlerist și a inițiat crearea unei organizații de masă, care să reunească toate forțele politice ale țării, indiferent de clasă socială, pentru a se opune fascismului, pericolului hitlerist.

Această organizație a fost, după cum se știe, Comitetul Național Antifascist, creat încă în iunie 1933, la numai cîteva luni de la venirea lui Hitler la putere în Germania.

Tînărul Nicolae Ceaușescu a fost ales în conducerea Comitetului Național Antifascist, alături de personalități binecunoscute ale vieții publice românești, iar ulterior s-a aflat în fruntea Comitetului național antifascist al tineretului. Pentru a primi o asemenea însărcinare de mare autoritate la o asemenea vîrstă, este incontestabil că revoluționarul Nicolae Ceaușescu se afirmase, atrăgînd atenția celor din jur prin înaltele sale calități de comunist, patriot, antifascist ferm, de internaționalist consecvent. Aflat tînăr muncitor în capitala țării în timpul confruntărilor de clasă din anii 1931—1933, al dezbaterilor politice ce au avut loc în România acelor ani, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a orientat, cu judecata sănătoasă moștenită din familie, spre acele forțe politice care apărau interesele vitale ale poporului, care luptau pentru un viitor mai bun al tuturor și aceste forțe se aflau în partid și în jurul partidului clasei muncitoare, a partidului comunist.

Întreaga tinerețe a tovarășului Nicolae Ceaușescu a fost marcată de marele imperativ al luptei antifasciste, antihitleriste, biografia sa însoțindu-se cu cele mai importante evenimente din istoria luptei antifasciste a poporului român, a luptei sale pentru apărarea păcii, a prieteniei și înțelegerii cu alte popoare : procesul muncitorilor ceferiști din 1934, procesul politic de la Brașov din 1936, marea demonstrație antirăzboinică, antihitleristă din capitala României de la 1 Mai 1939.

Epoca acelor lupte antifasciste de mare importanță, datorită cărora s-a reușit să se frîneze pentru o vreme ascensiunea legionarilor spre putere și împingerea României în orbita Germaniei naziste, reprezintă o contribuție importantă a poporului român la cauza generală a antifascismului. Referindu-se la acei ani, tovarășul Nicolae Ceaușescu, într-o adevărată profesiune de credință, spunea : „Am început activitatea revoluționară în condițiile grele ale ilegalității. Am intrat în mișcare

în anii luptei împotriva fascismului — care se dezvolta şi în România —, împotriva războiului ; deci de la început am participat activ la lupta împotriva războiului şi a fascismului. Din această experienţă, din ceea ce au însemnat fascismul şi cel de-al doilea război mondial, trebuie să tragem toate învăţămintele ! Să facem totul pentru a nu se mai repeta, în nici o ţară, dictatura fascistă, pentru a asigura libertăţile democratice ale popoarelor, dreptul lor la dezvoltarea liberă, independentă, aşa cum o doresc, fără nici un amestec din afară !"

Ne este mereu vie în minte imaginea tînărului revoluţionar care a condus, din însărcinarea partidului, reorganizarea Uniunii Tineretului Comunist, în 1939, iar apoi, după 23 August 1944, prezenţa sa dinamizatoare în vîltoarea participării României la războiul antihitlerist, chemînd tineretul, întreaga naţiune să muncească şi să lupte împotriva cotropitorilor ţării, a armatelor hitleriste şi horthyste. Au rămas în istorie cuvintele tovarăşului Nicolae Ceauşescu din primul număr al Scînteii legale : „Tineretul este viitorul unui popor. Spre el îşi îndreaptă privirea şi speranţa toţi oamenii de ştiinţă şi politici. Cu energia şi entuziasmul său tineretul este o forţă creatoare, care pusă în serviciul ştiinţei şi progresului poate da un ajutor preţios pentru dezvoltarea economică, socială, politică şi ştiinţifică a unui popor".

Minunatele sale calităţi de revoluţionar şi patriot înflăcărat au fost continuu dezvoltate în condiţiile noi create în ţara noastră ca urmare a victoriei revoluţiei de eliberare naţională şi socială din august 1944, în luptele purtate de masele muncitoare, conduse de partid, pentru înfrîngerea forţelor reacţiunii şi cucerirea puterii politice şi economice în stat, în întreaga activitate de refacere şi reconstrucţie a economiei naţionale, de democratizare a ţării, de organizare a societăţii româneşti pe baze socialiste. Întreaga sa viaţă s-a împletit în modul cel mai strîns cu toate marile momente ale luptei gloriosului

nostru partid pentru victoria revoluției și construcției socialismului în România.

Prin funcțiile pe care le-a deținut în acea perioadă în conducerea partidului și statului, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aflat în primele rînduri ale conducerii revoluției de eliberare socială și națională a țării, acumulînd un uriaș tezaur de experiență politică. S-a aflat în fruntea unor comitete regionale de partid, s-a evidențiat ca ofițer superior în armata română, a făcut parte din cadrele de conducere ale agriculturii, a activat intens în conducerea partidului în toată perioada de după Eliberare. Toată această experiență de partid și de stat, de viață politică, a forjat caracterul și orientările sale principiale privind dezvoltarea poporului român, orientări pe care avea să le propună Congresului al IX al partidului, în 1965, Congreselor X, XI, XII și XIII, Conferințelor naționale din 1967, 1972, 1977 și 1982, orientări înscrise în Programul partidului. Datorită acestor orientări, tovarășul Nicolae Ceaușescu, ales din 1965 în fruntea partidului, s-a înscris ca deschizător al unei noi epoci în istoria țării și a poporului român, epocă devenită a făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, epocă numită, pe bună dreptate, Epoca Ceaușescu.

În ultimii 22 de ani, poporul român a realizat un adevărat salt în istoria sa multimilenară. Țara și-a afirmat independența pe plan extern, în sensul deplin al cuvîntului, iar prestigiul internațional și locul pe care îl ocupă azi în lume România socialistă reprezintă proiectarea imaginii dezvoltării generale a țării, a economiei și culturii ei, a potențialului ei general pe ecranul mondial.

Istoria zilelor noastre ne oferă un exemplu grăitor de consecvență și atașament ale revoluționarului și patriotului Nicolae Ceaușescu față de marile aspirații ale poporului său, ale umanității contemporane. Demersurile și inițiativele de răsunet mondial ale președintelui României de salvgardare a păcii și viitorului omenirii, pentru oprirea amplasării și dez-

voltării de noi rachete nucleare, pentru trecerea la retragerea și distrugerea lor, pentru o Europă fără nici un fel de arme nucleare, pentru o omenire eliberată de coșmarul catastrofei nucleare, își au izvorul în bogata experiență politică a Partidului Comunist Român, a secretarului său general. Poporul român știe bine din îndelungata și zbuciumata sa istorie ce înseamnă războiul ; știe, de asemenea, din aceeași experiență a existenței sale istorice, că și cele mai grave probleme litigioase se pot reglementa la masa tratativelor, spre binele popoarelor. Președintele României socialiste, inițiator neobosit al unor raporturi noi, de înțelegere și colaborare între popoare, în Balcani, în Europa și în lumea întreagă, cunoaște bine experiența poporului român, ca și pe aceea a altor popoare și, în repetate rînduri a atras atenția că pacea este o operă colectivă, care presupune colaborare internațională, combaterea curentelor și tendințelor războinice, revanșarde, a practicilor ce țin de politica forței și a dictatului. Tradiționala vocație de pace a poporului român are azi în persoana președintelui Republicii Socialiste România, cel mai strălucit mesager, așa după cum spiritualitatea contemporană ne înscrie în universalitate prin opera sa de adînci și vaste rezonanțe.

Intrat în galeria marilor personalități, a marilor oameni pe care i-a născut poporul nostru în decursul multimilenarei sale istorii, președintele Nicolae Ceaușescu a ridicat prestigiul țării și al poporului român în lumea contemporană, tocmai prin modul cum l-a înțeles, l-a înfățișat lumii și s-a identificat cu aspirațiile și idealurile sale.

Pentru poporul nostru, de pildă, idealul independenței și suveranității naționale este o permanență a istoriei, din cele mai vechi timpuri pînă în prezent.

Societatea socialistă românească nu putea să nu acorde acestui principiu locul de frunte în politica sa externă și, după cum este cunoscut el a întîlnit un ecou extraordinar pe toate continentele, unde zeci și zeci de popoare tocmai își afirmau independența națională în lupta împotriva colonia-

lismului. Cînd România socialistă oferea ca bază a dezvoltării relațiilor cu tinerele state independente, respectul și recunoașterea egalității partenerului, ele au văzut în purtătorul de cuvînt al acestei țări, în președintele ei, un adevărat prieten. Am fost cu toți martori direcți prin intermediul televiziunii ai dragostei și căldurii cu care președintele României a fost primit în timpul vizitelor pe care le-a efectuat în multe țări din Africa, din America Latină, din Asia. La fel au fost primiți conducătorii acestor țări pe pămîntul României, cu toată ospitalitatea acordată reprezentanților unor țări libere, independente sau în curs de cucerire a independenței.

Aproape toți acești prieteni noi ai țării și poporului nostru s-au interesat de experiența românească. Această experiență este de fapt drumul construirii socialismului, a societății socialiste multilateral dezvoltate și ea se află concentrată în opera președintelui Nicolae Ceaușescu. Este un fapt semnificativ că în numeroase țări au fost tipărite culegeri de texte din lucrările președintelui nostru, cu tematici care interesează în gradul cel mai înalt țara și poporul respectiv.

În ultimii ani, mai ales, cînd situația internațională a cunoscut o agravare din ce în ce mai pronunțată, președintele țării noastre a devenit cunoscut ca un neobosit militant al păcii între popoare, al promovării tratativelor între toate statele, indiferent de orînduirea lor socială sau de mărimea lor, pentru soluționarea diferendelor, a problemelor litigioase pe căi pașnice, nu pe calea războiului. Numeroși politologi din diverse țări — care nu au nici o legătură cu socialismul — s-au interesat de modul românesc de a înțelege lumea contemporană, de gîndirea lui Nicolae Ceaușescu. Așa se explică publicarea în mai multe țări capitaliste a unor lucrări tematice din opera președintelui României. Nu de puține ori cărțile președintelui Nicolae Ceaușescu au fost prefațate de mari personalități din țările respective, foști președinți de state, secretari generali ai partidelor etc. Tot mai frecvent i se recunoaște președintelui României meritul internațional de „om

al păcii", de mesager al bunelor relații și prieteniei dintre popoare. Este cunoscut, de altfel, aportul României, al președintelui ei, la realizarea multor acorduri între state aflate în conflict, la relansarea a numeroase tratative care au creat căi spre rezolvarea unor litigii. După cum se exprima fostul președinte al Iugoslaviei, Iosif Broz Tito, președintele Nicolae Ceaușescu are „merite personale deosebite în promovarea noilor relații interstatale".

Multe organizații guvernamentale și neguvernamentale din diverse țări ale lumii au acordat președintelui României medalii și diplome, recunoscîndu-i marile merite pe plan internațional în apărarea păcii și colaborării între popoare.

Lumea contemporană, în ciuda uriașelor progrese ale tehnicii și științei, este confruntată cu mari probleme care interesează toate statele și toate popoarele cum sînt alimentația, resursele naturale, energia, populația, exploatarea mărilor și oceanelor, așezările umane, spațiul extraterestru etc. care fac obiectul unor ample dezbateri la reuniuni internaționale patronate de O.N.U. Nu a existat o întrunire mai importantă la care să nu se facă auzite vederile și propunerile românești.

Președintele Nicolae Ceaușescu a lansat numeroase inițiative concrete și idei privind problematica vieții internaționale, multe dintre acestea devenind bunuri comune ale epocii noastre. Noua ordine economică și politică internațională, rolul țărilor mici și mijlocii în soluționarea problemelor internaționale, reconcilierea istorică între comuniști și socialiști, neamestecul în treburile interne etc. au fost obiectul unor mari dezbateri internaționale, unele organizate chiar în capitala țării noastre, București.

Aproape că ne-am obișnuit, noi, românii, să auzim numele președintelui României rostit cu respect pe toate meridianele globului. Trebuie însă să fim conștienți că dacă numele lui Nicolae Ceaușescu a intrat în conștiința lumii contemporane, acesta este rezultatul unui efort colosal al poporului și al președintelui țării. Niciodată un conducător al unei țări ca

România nu a dobîndit un asemenea prestigiu pe plan internațional, cum a dobîndit președintele Nicolae Ceaușescu. Zeci și zeci de declarații și aprecieri confirmă acest lucru, de la președinții Statelor Unite ale Americii pînă la președintele din Singapore. „Datorită înțelepciunii și devoțiunii sale, datorită înțelegerii față de problemele mondiale (Nicolae Ceaușescu) joacă un rol mare la scară globală mondială, este un conducător de talie mondială", declara fostul președinte al S.U.A. Richard Nixon. Iar unul dintre succesorii acestuia, Jimmy Carter, președinte al S.U.A. în perioada 1976—1980, aprecia că președintele Ceaușescu și-a cucerit „un rol de lider în întreaga comunitate internațională".

Prestigiul președintelui României socialiste în toate țările de pe planeta noastră, stima de care se bucură în fața șefilor de state ca și a simplilor cetățeni, larga audiență a ideilor sale scrise sau rostite impun, fără îndoială, numele secretarului general al partidului nostru la loc de cinste, ca o personalitate remarcabilă în istoria contemporană. Personalitatea președintelui Nicolae Ceaușescu este convingătoare, impune tuturora prin aceea că el vorbește în numele poporului său, exprimă voința acestuia, oglindește tradiția gîndirii și culturii acestui popor, vasta lui muncă de construcție socialistă pe care o conduce și o însuflețește el însuși.

Cu ocazia zilei sale de naștere și a celor aproape șase decenii de activitate revoluționară, de muncă, luptă și biruințe, gîndurile noastre, ale întregului popor exprimă mulțumirea, recunoștința și mîndria de a avea un asemenea conducător căruia îi urăm sănătate și încă mulți ani, spre binele patriei noastre, al Partidului Comunist Român.

II.
ISTORIA UNICĂ ŞI UNITARĂ A POPORULUI ROMÂN

POPOR DE NEMURITORI, POPOR DE EROI

„Geții — spune Herodot în cea de-a patra carte a istoriilor sale — se cred nemuritori". În următorul paragraf, învățatul grec, considerat de urmași ca părinte al istoriei și unul din întemeietorii acestei științe, arată în ce chip anume se consideră geții nemuritori : „ei cred că nu mor și că acel care dispare din lumea noastră se duce la zeul Zalmoxis. Unii din ei îi mai spun și Gebeleizis. Tot la al cincilea an, ei trimit la Zalmoxis un sol, tras la sorți, cu poruncă să-i facă cunoscute lucrurile de care, de fiecare dată, au nevoie".

Ideea „vieții fără de moarte" a fost o preocupare și o filozofie a oamenilor din cele mai vechi timpuri. Concepția își avea izvorul firesc în cel mai puternic instinct din adîncurile ființei omenești — acela al conservării sale peste milenii, al perpetuării existenței. Ceea ce dă particularitate acestei concepții a geto-dacilor — una dintre cele mai înaintate ale timpului lor, reflectînd stadiul dezvoltat la care ajunsese societatea strămoșilor noștri — își are izvorul în adînca filozofie pe care Zalmoxis, „urzitorul credinței de căpetenie a geților", potrivit aprecierii făcute de A. D. Xenopol, a imprimat-o gîndirii geto-dacilor.

Din antichitate și pînă în zilele noastre, personalitatea acestui Zalmoxis — „om sau divinitate", întrebare la care Herodot însuși nu știa să dea răspunsul — a fascinat pe mulți

cărturari. În antichitate se spunea despre el că ar fi fost discipol al lui Pitagora. Herodot însă era de altă părere : „În privința lui Zalmoxis mi se pare însă că el a trăit cu mulți ani înainte de Pitagora". Și însuși momentul la care se referă acest personaj este grăitor asupra vechimii lui Zalmoxis. Căci învățatul grec îl evoca în împrejurările expediției nord-dunărene a lui Darius, eveniment ce s-a petrecut în 514—513 î.e.n. — cu decenii înainte ca Herodot să-și fi elaborat opera.

În pragul Veacului Luminilor, personalitatea lui Zalmoxis a fost readusă în atenția oamenilor de știință prin opera unui savant suedez, Carolus Lungius. Scriind despre acesta din urmă, Johan de Axehelm (1608—1692), consilier la Curtea Supremă de Justiție a regatului Suediei, îl prezenta ca fiind „strălucit și prea important bărbat... profesor de drept și judecător... bărbat foarte cunoscător într-ale dreptului și care, în domeniul istoriei, s-a ocupat de Zalmoxis pe care parcă l-ai fi scos din iad și l-ai fi adus la lumină". Axehelm, pe adevăratul său nume Johan de Gebern — înnobilat cu titlul de Axehelm și senior de Vardsaetra în anul 1651 — vorbea în cunoștință de cauză, fiind el însuși un reputat arheolog și geneaologist al vremii sale.

Cartea lui Carolus Lungius, apărută la Uppsala în anul 1687, se intitula *Zalmoxis, primus getarum legeslator* (Zamolxis, primul legiuitor al geților) și întărea tradiția că lui Zalmoxis, „fiu al geților", îi aparțin nu numai începuturile legislației la geți, dar și credința *nemuririi*, propovăduită de el : „Acest zeu suprem al judecății — care este posesorul înțelepciunii celei mai desăvîrșite și, totodată, al dreptății absolute", ar fi ținut un discurs la un ospăț, la care au fost prezenți mai marii poporului, prorocind că el și neamul său vor trăi veșnic și că acele meleaguri unde locuiesc ei sînt ale nemuritorilor.

„Om sau divinitate", cum se îndoia Herodot, ființă reală sau doar iscată de imaginația istorică a unui popor — existența fizică a personajului are mai puțină însemnătate. Cert este că Zalmoxis a exercitat o înrîurire considerabilă asupra conști-

inţei de sine a poporului geto-dac, unul din cele mai întinse şi mai puternice ale antichităţii.

Un pasaj mai puţin luat în seamă din opera cărturarului antic Clemens din Alexandria este edificator pentru ceea ce însemna Zalmoxis în conştiinţa geto-dacilor. „Este limpede — spunea el — că barbarii [grecii îi denumeau barbari, barbaroi, pe toţi cei care nu vorbeau limba greacă ; romanii, la rîndul lor, numeau barbare toate popoarele, inclusiv pe greci, care se aflau în afara graniţelor imperiului] cinstesc cu deosebire pe *legiuitorii şi dascălii lor* [s.n.], numindu-i zei... Îmi pare că ei au simţit binefacerile mari ale bărbaţilor înţelepţi şi le-au cinstit. La rîndul lor, aceşti bărbaţi au arătat că înţelepciunea lor este în *folosul obştii* [s.n.]. Filosofia zalmoxistă i-a înarmat pe strămoşii noştri cu o deplină încredere în forţele proprii, oţelindu-le braţele în luptele cu vrăjmaşii, furnizîndu-le o ideologie de natură să nască eroi, capabilă să apere şi să ducă mai departe stindardul neîntinat al poporului. În baza acestei credinţe, că sînt nemuritori, de fapt a convingerii că un popor nu poate fi desfiinţat niciodată, geţii s-au afirmat în istorie ca „cei mai drepţi şi mai viteji dintre toţi tracii". Toţi istoricii antici îi prezintă ca nespus de viteji, gata oricînd să-şi apere eroic, cu toate puterile, fiinţa şi glia, cultura materială şi spirituală, dreptul la bunăstare şi fericire, neezitînd — pentru realizarea acestor ţeluri — să-şi dea chiar viaţa.

Trăsături fundamentale, definitorii pentru un popor a cărui năzuinţă spre libertate s-a manifestat de-a lungul întregii sale istorii, cu mult anterioare mărturiilor scrise ale istoriei Căci înainte ca Dromichete să-l înfrunte pe Lisimah, înainte ca geţii să se opună lui Alexandru cel Mare sau perşilor, acestei rezistenţe i s-a datorat dăinuirea neîntreruptă pe acest pămînt a locuitorilor. Continuitatea de locuire, din epoca de piatră şi din cea a bronzului erau expresii ale nestinsei sete de libertate : poate din timpul controversaţilor pelasgi, care, după afirmaţia lui Jules Michelet, „de milenii erau agricultori şi

mineri", adorînd puterile formidabile care rezidă în măruntaiele pămîntului, fiind astfel în vechime printre inițiatorii industriei din mileniul doi al erei noastre. Poate din vremea oamenilor din neolitic, care au realizat splendidele vase de Cucuteni și au dăruit umanității statuia „Gînditorului" de la Cernavodă.

Încă din acele îndepărtate epoci ale omenirii, strămoșii noștri au făurit o puternică civilizație, care a culminat cu înfloritoarea epocă a lui Burebista, întemeietorul primului stat centralizat și independent, Dacia. Cultură și civilizație materializate în măiestria cu care în epocile îndepărtate au modelat lutul, iar mai tîrziu au prelucrat metalele — bronzul și fierul, dar și aurul și argintul, pe care le-au transformat în splendide armuri, podoabe și vase —, așa cum arată grăitor tezaurele de la Hinova (Mehedinți) sau cele de la Coțofenești (Prahova), Sîncrăieni (Harghita), Herăstrău (lîngă București), Băiceni (Iași), ca și recent identificata diademă princiară de la Buneşti (Vaslui).

Din cele mai vechi timpuri, așadar, spațiul carpato-danubiano-pontic s-a vădit a fi vatra unei înfloritoare civilizații, opera unui popor puternic, doritor de pace și libertate. Un teritoriu pe care nu puțini oameni de știință din diverse colțuri ale lumii îl apreciază a fi printre centrele de etnogeneză. Luînd, de exemplu, în discuție ariile de răspîndire a unor specii vegetale (ca mesteacănul, fagul și frasinul) ori a unor animale (calul), apelînd pentru demonstrația sa la argumente geografice și climaterice, dar și lingvistice (prin compararea ariilor de răspîndire a unor termeni indoeuropeni), Louis de la Valley Poussin, profesor la Universitatea din Gand, aprecia în lucrarea sa *Istoria lumii* (vol. III) : „Se întrebau [învățații] dacă în Europa este o provincie sau sînt terenuri de cultură și pășune, multiple și întrepătrunse, care să îmbine cîmpiile joase, bune pentru agricultură, cu podișurile ierboase, propice cirezilor și turmelor și care, în același timp, să aibă toți arborii de care am vorbit (mesteacănul, frasinul, fagul)... Există o

țară care răspunde acestei definiții și ea este una singură. Țara străbătută de Carpați, închisă la sud de Balcani... Este o țară roditoare... cu multe cîmpii pentru grîne, stepe minunate pentru cai, pășuni pentru oi. Această țară este destul de mare pentru a hrăni o populație considerabilă; probabil că în vremurile primitive, migrația nu a avut loc decît sub presiunea unor necesități absolute".

Cu deosebire puternică a fost iradierea culturală geto-dacică. Receptivi la ceea ce omenirea a creat pe alte meleaguri, preluînd în chip creator valorile altor popoare cu care veneau în contact, geto-dacii au influențat, la rîndul lor, evoluția culturală a altor popoare: filozofia nemuririi o găsim departe pînă în centrul Asiei, la popoare cum sînt parții — considerați încă din secolul trecut de unii învățați, ca Julius Klaproth ori Adrien de Longpérier, ca neam din trunchiul puternic al geto-dacilor europeni. Mircea Eliade citează *(De la Zamolxis la Genghis-Han*, p. 44) obiceiul parților ca, în ajunul întronării, regele să se retragă într-o grotă, lîngă care „supușii săi se adunau și-l venerau ca pe un nou-născut" — asemănîndu-se în această privință cu dispariția subpămînteană a lui Zamolxis timp de trei ani și apariția sa neașteptată în cel de-al patrulea an.

Dar, neîndoielnic, cel mai important aspect al filozofiei lui Zamolxis îl constituie încrederea pe care acesta — potrivit tradiției antice — a înrădăcinat-o poporului în puterea și trăinicia sa peste secole, convingerea că va ieși biruitor din înfruntările cu toate vicisitudinile istoriei.

Românii au dovedit secole de-a rîndul lumii întregi că *ei* sînt urmașii eroicului popor nemuritor al dacilor. Veacuri de-a rîndul, ei au fost nevoiți să poarte îndelungate lupte pentru apărarea gliei strămoșești, împotriva politicii de forță și dictat a marilor imperii din toate punctele cardinale. Din rîndul poporului român s-au ridicat, peste vremuri, mii și mii de luptători vajnici, care nu o dată și-au sacrificat viața pentru a feri glia strămoșească de marile pericole urzite de vrăjmași.

Vorbind în anul 1847 la o întrunire a Societății studenților români de la Paris, Nicolae Bălcescu relua o afirmație a lui Jules Michelet : „Dacă nici un suflet nu piere, zice domnul Michelet, cum acele mari suflete ale națiilor, cu geniul lor cel plin de viață, cu istoria lor bogată în martiri, plină de jertfiri eroice, plină de imortalitate, cum oare vor putea a se stinge ? Așadar, domnilor — conchidea Bălcescu —, românii nu vor pieri, românii nu pot pieri ! Ei sînt cea mai veche nație din Europa, care și-a păstrat neclintit naționalitatea ei și o existență politică".

Această convingere, această tărie de neclintit, că un popor nu poate fi înfrînt și desființat, i-a ajutat pe români să treacă prin toate încercările istoriei, să-și înfăptuiască marile deziderate de unitate și independență națională, de afirmare spre cele mai măreți culmi de civilizație și progres.

Pe locurile nemuritorilor de odinioară, poporul român construiește astăzi, sub conducerea partidului comunist, a secretarului său general, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu, cea mai dreaptă și umanitară societate omenească, societatea socialistă și comunistă. Eroii de astăzi ai României socialiste sînt cei care au realizat mărețele construcții ale socialismului : canalul Dunăre-Marea Neagră, Transfăgărășanul, marile combinate industriale, sînt cei care în agricultură dau producții record, cum n-a mai produs vreodată acest pămînt, sînt cei care în școli, institute de învățămînt și de cultură făuresc o țară înfloritoare, unde poporul să se poată dezvolta liber, independent, suveran.

LUPTA MULTISECULARĂ A POPORULUI ROMÂN PENTRU APĂRAREA DREPTULUI DE LIBERTATE SOCIALĂ ŞI NAŢIONALĂ. P.C.R., CONTINUATORUL TRADIŢIILOR DE LUPTĂ PENTRU SUVERANITATEA ŞI INDEPENDENŢA POPORULUI ROMÂN

Zbuciumata, dar glorioasa noastră istorie stă mărturie grăitoare unui adevăr incontestabil, acela că, în pofida tuturor greutăţilor pe care poporul român le-a avut de întîmpinat din partea marilor puteri cotropitoare, lupta pentru apărarea libertăţii, unităţii şi neatîrnării a reprezentat o permanenţă a existenţei sale. Istoria noastră demonstrează că asuprirea străină poate întîrzia pentru o vreme dezvoltarea unui popor, dar nu-i poate stinge voinţa fermă de libertate naţională şi de dreptate socială, aspiraţiile spre progres şi civilizaţie. Poporul român a dat, de-a lungul veacurilor, strălucite dovezi ale hotărîrii sale nestrămutate de a-şi croi, în pofida tuturor vicisitudinilor, o viaţă liberă şi demnă, într-o ţară liberă şi independentă.

Născut din contopirea între viguroasa ramură geto-dacă a străvechilor traci şi romani, poporul român s-a format şi s-a dezvoltat în spaţiul carpato-dunărean, în străbuna vatră a Daciei lui Burebista şi Decebal, unde a locuit neîntrerupt, a făurit şi a permanentizat pe aceste meleaguri o trainică civilizaţie, cu o distinctă personalitate.

Constituirea voievodatelor româneşti în secolele al IX-lea şi al X-lea, pe teritoriul Moldovei, Munteniei, Transilvaniei, Dobrogei, Olteniei şi Banatului, a marcat o epocă nouă în isto-

ria poporului nostru, în dezvoltarea sa economică, socială și politică. Așa cum se arată în Programul Partidului Comunist Român, „închegarea primelor nuclee statale — a voievodatelor — și apoi concentrarea acestora în state feudale puternice au asigurat atît dezvoltarea continuă a forțelor de producție, cît și conservarea ființei poporului, apărarea autonomiei țărilor române în fața marilor imperii ale vremii“ [1].

În acest cadru istoric, viața de stat a cîștigat în coeziune și stabilitate, țările române pășind într-o perioadă de prosperitate și progres, de puternică înflorire a civilizației materiale și spirituale. Între statele feudale românești de sine stătătoare au continuat să existe și să se dezvolte permanente, trainice și multiple legături economice și politice, ilustrate de similitudinea organizării interne, a justiției, a armatei, a instituțiilor statale.

Împrejurările istorice au silit, însă, poporul român să înfrunte cu bărbăție nenumărate atacuri ale cotropitorilor, pentru a-și asigura ființa pe pămîntul pe care s-a format și s-a dezvoltat. Stau mărturie eroica rezistență opusă de renumiți voievozi, ca Gelu, Glad, Menumorut, Ioan, Farcaș, Litovoi, împotriva tendințelor expansioniste ale regalității maghiare, polone și ale hanilor mongoli. Victoria lui Basarab I — la Posada, în 1330 — și mărețele bătălii conduse de Bogdan I contra dominației străine au consfințit independența Țării Românești și Moldovei. În același timp, luptele românilor au avut ca rezultat constituirea voievodatului autonom al Transilvaniei.

Numai rezistența activă, neîntreruptă în fața pericolului străin, numai o inteligentă acțiune politică-diplomatică au permis țărilor române să-și păstreze, în pofida unor declarații omagiale, care nu lezau cu nimic atributele lor suverane, ființa de sine stătătoare, asigurîndu-și dezvoltarea liberă și ne-

---

[1] *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, Editura politică, București, 1975, p. 28.

atîrnată. Concludente sînt relaţiile cu regatele feudale ungar şi polon, cristalizate în tratate de alianţe politice, comerciale şi legături culturale. Prin tratatul din 1393, de pildă, Roman I Muşat, „domn al întregei Ţări a Moldovei, din munte pînă în ţărmul mării", şi Wladislaw al II-lea Jagello, regele Poloniei, se angajau să lupte „împreună contra duşmanilor lor, neexceptînd pe nici unul" [2]; iar în tratatul de alianţă din 1395, încheiat între Mircea cel Bătrîn şi Sigismund, regele Ungariei, se stipula că, în caz de război contra turcilor, să-şi acorde sprijin reciproc cu toată oştirea, cu oamenii şi cu toată puterea". Caracterul de egalitate deplină între părţi rezultă cu claritate din prevederea potrivit căreia „dacă domnul, regele, nu ar merge el însuşi, ci ar trimite numai oştirea sa, atunci şi noi să fim ţinuţi şi datori de asemenea să trimitem numai oştirea şi pe oamenii noştri împotriva acelora, dimpreună cu oştirea domnului rege" [3]. Aceste tratate jalonează o dimensiune esenţială a politicii externe româneşti, în direcţia promovării în relaţiile internaţionale a principiilor egalităţii şi suveranităţii fiecărui stat, ceea ce a conferit ţărilor române un loc important în concertul popoarelor Europei.

La sfîrşitul secolului al XIV-lea şi începutul secolului al XV-lea, invazia otomană, ajunsă la Dunăre, ameninţa grav integritatea şi independenţa ţărilor române, care au trebuit să se opună cotropitorilor prin forţa armelor. Cu toate strălucitele victorii ale lui Mircea cel Bătrîn, Dobrogea este smulsă din trupul ţării şi încorporată Imperiului otoman la 1417; aceasta impune încheierea de tratate bazate pe raporturi de suzeranitate.

Puternica împotrivire ridicată în faţa invadatorilor, forţa economică şi politică a statelor româneşti, precum şi prestigiul consacrat în glorioase lupte ale voievozilor români au făcut

---

[2] M. Costăchescu, *Documentele moldoveneşti înainte de Ştefan cel Mare*, vol. II, Iaşi, 1932, p. 603—609.

[3] *Relaţiile internaţionale ale României în documente. 1368—1900*, Editura politică, Bucureşti, 1971, p. 90.

ca Țara Românească, Transilvania și Moldova să nu poată fi transformate în provincii turcești (pașalîcuri), ci, dimpotrivă, ca Poarta să recunoască puterea suverană a domnitorilor, dreptul țărilor române de a se cîrmui liber, după legi și întocmiri proprii, iar în schimbul unor sume de bani pe care se obligau să le plătească sultanului și al altor avantaje, Turcia se angaja să le apere integritatea teritorială. În înțelesul acestor tratate, denumite „capitulații", nici Moldova, nici Țara Românească nu au fost încorporate Imperiului otoman, ci și-au păstrat independența în accepția raporturilor de tip feudal. Astfel, în tratatul încheiat în 1417 de Mircea cel Bătrîn cu sultanul Baiazid I se prevedea că Țara Românească „să se cîrmuiască după propriile sale legi..., să aibă deplină putere de a face război cu vecinii săi și de a încheia legături de amiciție cu dînșii orișicînd va voi" [4].

Tratatele cu Poarta, reînnoite și completate în secolele următoare de Vlad Țepeș (1462), Bogdan al III-lea (1511), Petru Rareș (1529), Vasile Lupu (1634) au reconfirmat statutul politic și juridic al țărilor române, adăugînd, ca urmare a luptei hotărîte a poporului nostru, noi elemente menite să întărească poziția suverană a statelor române. Prin tratatul din 1634 dintre Vasile Lupu și Murad al IV-lea, de exemplu, erau reconfirmate aceste drepturi fundamentale, proclamîndu-se că „Poarta recunoaște pe Moldova ca țară liberă și nesupusă. Poporul Moldovei se va bucura, ca și în trecut, de toate libertățile sale și fără ca Poarta otomană să poată pune vreo piedică. Legile, obiceiurile și prerogativele țării acesteia vor

[4] În decursul timpului mărturii autorizate au confirmat existența „Capituațiilor", iar realitatea istorică a dezvoltării țărilor române reflectă conținutul lor. Capitulațiile au fost citate în mai multe lucrări istoriografice străine sau tipărite în limbi străine, cum au fost : D. Fotino, *Istoria Daciei* (în limba greacă modernă), Gebhard, *Geschichte der Walachei und Moldau, 1792* ; M. A. Ubicini, *La question des Principautés devant l'Europe*, Paris, 1858. Citatul nostru este după : G. Petrescu, D. A. Sturdza, D. C. Sturdza, *Acte și documente privitoare la istoria renașterii României*, vol. 1, București, 1888, p. 1.

fi pururea neviolabile... Marginile Moldovei se vor păstra neatinse în toată întinderea lor... Moldova va păstra titlul de țară independentă" [5]. De un regim similar s-a bucurat și Transilvania, devenită din 1541 principat suveran, sub suzeranitatea Imperiului otoman. Trebuie spus că, în general, raporturile dintre țările române cu Poarta s-au înăsprit, s-au atenuat ori au înregistrat perioade de relativă stabilitate în funcție *de capacitatea de rezistență a poporului român, de situația internă din Imperiul otoman și de conjunctura internațională.*

Raporturile dintre țările române și Imperiul otoman, reglementate prin tratatele amintite, n-au fost de natură să împiedice încheierea de acte diplomatice, politice, economice, culturale, cu alte state, pe principiile egalității și suveranității. Nenumăratele solii (trimiși diplomatici) la Varșovia, Buda, Viena, Praga, Veneția, Moscova, Londra, Paris, Pekin pe care domnitorii români le-au trimis altor state suverane ori le-au primit confirmă din plin acest lucru.

Astfel de alianțe politice au încheiat țările române cu Imperiul habsburgic, cum a fost cea semnată între Mihai Viteazul și împăratul Rudolf al II-lea în 1598, cu Imperiul țarist, cum au fost cele încheiate de Gheorghe Ștefan, domnul Moldovei, în 1656 și voievodul Dimitrie Cantemir în 1711 cu țarii Rusiei Alexei Mihailovici și, respectiv, Petru I.

Lui Mihai Viteazul, de pildă, i se recunoștea prin tratatul menționat stăpînirea suverană a Țării Românești, „fără să fim datori să plătim vreun tribut sau vreo dare, cu toate acele libertăți și privilegii cu care am stăpînit-o și pînă acum" [6]. În tratatul din 1711 dintre D. Cantemir și Petru I, vechile drepturi ale Moldovei erau, de asemenea, confirmate : „Potrivit cu vechiul obicei moldovenesc, toată puterea cîrmuirii va fi în mîna domnului Moldovei... Domnul să-și exercite (puterea domnească) asupra tuturor și fiecăruia dintre boierii

---

[5] *Ibidem*, p. 2—3.

[6] St. Pascu, Vl. Hanga, *Crestomație pentru studiul istoriei și dreptului R.P.R.*, vol. II, Editura științifică, București, 1958, p. 415.

moldoveni, după obiceiul cel vechi, fără o schimbare a legilor lor... Pămînturile principatului Moldovei vor fi sub stăpînirea domnului potrivit cu vechea hotărnicie a Moldovei" [7].

Sesizînd însemnătatea politică deosebită a tratatelor încheiate cu Poarta, Nicolae Bălcescu scria că, potrivit acestor tratate („Capitulaţii"), „ţara îşi păstrează dreptul d-a se guverna cu legile sale, dreptul d-a face război sau pace, dreptul de a-şi alege pe capul naţiei, îndatorîndu-se numai la un uşor tribut... Acestea sînt drepturile noastre. Părinţii noştri au vărsat preţiosul lor sînge pentru a ni le lăsa de moştenire şi datoria noastră este a le păstra cu aceeaşi putere pentru fiii noştri" [8].

Karl Marx, bun cunoscător al istoriei şi tradiţiilor de luptă ale poporului român, referindu-se la aceste tratate, remarca : „Principatele dunărene sînt două state suverane, sub suzeranitatea Porţii, căreia îi plătesc tribut, însă cu condiţia ca Poarta să le apere de toţi duşmanii din afară, oricare ar fi ei, şi totodată să nu se amestece sub nici o formă în treburile lor interne" [9].

Toate acestea cristalizează trăsăturile diplomaţiei româneşti, definită prin înţelepciune, demnitate, sprijin acordat prietenilor, fidelitate faţă de angajamentele asumate, hotărîre în acţiune atunci cînd lupta i-a fost impusă. Sintetizînd această concepţie politică, domnitorul român Neagoe Basarab scria în învăţăturile către fiul său Teodosie „dacă însă vedeţi că prin blîndeţea voastră nu puteţi să izbutiţi să îmblînziţi pe domnul celor care vă vor fi vrăjmaşi... cinstea voastră să nu le-o daţi lor ci... să ieşiţi vitejeşte împotriva lui, pentru că ei au început" [10] (calificare a agresorului, specifică epocii).

---

[7] „Studii", tom. 26, nr. 5/1973, p. 1076—1077.

[8] Nicolae Bălcescu, *Drepturile românilor către înalta Poartă*, în *Opere*, ediţia G. Zane, tomul 1, partea I, Bucureşti, 1940, p. 263—264.

[9] Karl Marx, Friedrich Engels, *Opere*, vol. 10, Editura politică, Bucureşti, 1961, p. 329.

[10] I. Bogdan, *Cronicele slavo-române din sec. XV—XVI*, Editura Academiei R. P. R., Bucureşti, 1959, p. 290.

Într-adevăr, așezat la interferența intereselor expansioniste ale unor mari imperii, poporul român s-a ridicat împotriva tuturor acelor care căutau să-i atingă integritatea teritorială, să-i știrbească suveranitatea. Așa cum ne-o demonstrează întreaga sa istorie, poporul nostru a fost nevoit să ducă lupta atît împotriva exploatării feudale, pentru progres social, cît și împotriva tendințelor de cotropire ale marilor imperii vecine, pentru libertate, pentru apărarea ființei sale naționale, pentru neatîrnare. Această particularitate specifică si-a pus amprenta asupra întregii evoluții sociale a României, asupra felului de a fi și de a gîndi al poporului român, asupra însuși destinului său istoric, caracterizat prin luptă hotărîtă, plină de sacrificii pentru libertate și unitate, pentru dreptul de a fi stăpîn în propria țară.

Avînd în frunte domnitori patrioți, precum Mircea cel Bătrîn, Dan al II-lea, Vlad Țepeș, Iancu de Hunedoara, Ștefan cel Mare, Radu de la Afumați, Petru Rareș, Ioan Vodă cel Viteaz, Mihai Viteazul, Matei Basarab, Constantin Brîncoveanu ș.a., masele populare au înscris pagini de epopee în lupta eroică de apărare a pămîntului străbun, pentru respectarea tratatelor încheiate de domnitorii români și pe care Imperiul otoman nu o dată le încălcase. Greul acestor bătălii l-a dus țărănimea, aceea care în momentele de restriște, animată de profunde sentimente patriotice, a alcătuit „oastea cea mare" a țării. Probîndu-și virtuțile revoluționare în mari răscoale cu caracter social și național — la Bobîlna (1437), sub conducerea lui Gheorghe Doja (1514) sau Horea (1784) —, masele țărănimii au reprezentat factorul decisiv al strălucitelor victorii, cum au fost cele de la Posada (1330), Rovine (1393), Vaslui (1475), Jilițtea (1574), Călugăreni (1595), repurtate asupra cotropitorilor străini.

În vederea menținerii și consolidării independenței, recunoscute prin tratate, dar tot mai grav amenințate de Imperiul otoman, unii domnitori, animați de un profund patriotism, au înțeles că o rezistență eficace în calea tendințelor expansio-

niste era posibilă numai prin făurirea frontului comun al țărilor române — orientare politică constantă, care reliefează cu putere legăturile organice între toate teritoriile românești —, precum și prin realizarea unei concentrări de forțe a statelor amenințate, menite să stăvilească invazia otomană, să salvgardeze cuceririle civilizației europene.

Concludente sînt și numeroasele alianțe încheiate între domnitorii țărilor române, ca cea dintre domnul Moldovei, Bogdan al II-lea și Iancu de Hunedoara la 1450, care prevedea acordarea reciprocă de ajutor militar în momentele cînd amenințarea cotropitorilor viza ființa Moldovei, a Țării Românești sau a Transilvaniei. Astfel, în tratatul de alianță dintre Bogdan al II-lea al Moldovei și Iancu de Hunedoara, pe atunci guvernator al Transilvaniei, încheiat în 1450, se arăta că, în fața pericolului comun, „țara domniei mele și cu țara domniei sale să fie în una.“ [11].

În focul luptelor comune pentru libertate se conturează tot mai clar necesitatea imperioasă a înfăptuirii unității politice a țărilor române, obiectiv fundamental determinat de însăși evoluția istorică a poporului nostru. Ideea unității poporului român a fost susținută de către marii cărturari ai neamului — Ion Neculce, Miron Costin, Constantin Cantacuzino, Simion Ștefan, Dimitrie Cantemir — pe baza aceleiași origini etnice, a comunității de limbă, de teritoriu și de viață spirituală. De asemenea acest imperativ politic a izvorît din amenințarea crescîndă venită din partea marilor imperii, care urmăreau să ne cotropească pămîntul strămoșesc.

În vederea împlinirii idealurilor de independență și suveranitate ale poporului său, grav amenințate de necontenitele invazii ale oștirilor otomane, Mihai Viteazul va declanșa epopeea unirii care-i va cuceri pentru totdeauna admirația și recunoștința românilor și care-l va face un erou al luptelor pen-

---

[11] *Relațiile internaționale ale României în documente. 1368—1900*, p. 110.

tru unitate statală și pentru apărarea independenței naționale. El a înfăptuit cea dintîi unire politică a țărilor române, aducînd sub autoritatea sa aproape întregul teritoriu al vechii Dacii. La Iași, în anul 1600, Mihai Viteazul se intitula „domn al Țării Românești, al Ardealului și a toată Țara Moldovei" [12].

Dînd o înaltă apreciere acestui moment remarcabil din istoria poporului român, tovarășul Nicolae Ceaușescu sublinia că unirea de sub conducerea marelui voievod „s-a înscris pentru totdeauna, cu litere de aur, în hronicul țării, acest act devenind un simbol strălucit, însuflețitor pentru toate generațiile care au aspirat spre constituirea statului unic național" [13].

Odată cu declinul Imperiului otoman la începutul secolului al XVIII-lea, se ridică imperiile reacționare austriac și rus, care își dispută preponderența în sud-estul Europei. În aceste împrejurări, marile imperii vecine își încalcă propriile angajamente asumate. Imperiul otoman își intensifică actele de încălcare a suveranității țărilor române, soldate cu instaurarea domniilor fanariote, cu urmări dintre cele mai grave în domeniul vieții social-economice și politice. Numeroasele războaie pustiitoare purtate adeseori pe teritoriul românesc de către aceste imperii au dus la jefuirea bogățiilor naționale, la distrugerea sau la înstrăinarea a numeroase valori materiale și spirituale, la frînarea dezvoltării economice și politice a societății românești în epoca respectivă.

În acea vreme, poporul român, mai mult ca oricînd, a trebuit să lupte mai îndîrjit pentru apărarea ființei sale și pentru dobîndirea neatîrnării complete a patriei. Dar Imperiul otoman, pentru a-și realiza propriile interese, a consimțit la cedarea unor teritorii din trupul țărilor române. În 1699, Transilvania, în 1718, Oltenia și Banatul, în 1775, Bucovina sînt

---

[12] *Documente privind istoria României.* Veacul al XVI-lea, B. *Țara Românească*, vol. VI, Editura Academiei R.P.R., București, 1953, p. 385.

[13] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 3, Editura politică, București, 1969, p. 708.

ocupate de habsburgi, iar în 1812, Rusia țaristă încorporează Basarabia.

Condamnînd aceste acțiuni expansioniste ale marilor puteri, Karl Marx aprecia că „Turcia nu putea ceda ceea ce nu-i aparținea, pentru că Poarta otomană n-a fost niciodată suverană asupra țărilor române. Poarta însăși recunoscuse acest lucru, cînd la Carlovitz, presată de poloni să cedeze Moldo-Valahia, ea răspunse că nu are dreptul de a face vreo cesiune teritorială, deoarece Capitulațiile nu-i conferau decît un drept de suzeranitate" [14].

Deși imperiile străine erau interesate în împiedicarea oricăror schimbări cu caracter progresist și, în special, în înăbușirea aspirațiilor de unire și dezvoltare de sine stătătoare a poporului român, nimeni și nimic n-a putut opri procesul obiectiv de dezvoltare economică, socială și politică a poporului nostru, drumul său ascendent pe calea civilizației și progresului. Mișcarea în legătură cu Supplexul din 1791, revoluția din 1821 condusă de Tudor Vladimirescu, revoluția burghezo-democratică de la 1848, Unirea Principatelor din 1859 reprezintă mari momente ale istoriei patriei în lupta pentru libertate și dreptate socială, pentru afirmarea drepturilor naționale ale poporului român. Ele au exprimat hotărîrea muntenilor, moldovenilor, transilvănenilor de a realiza unirea lor în cadrul frontierelor unuia și aceluiași stat național, independent.

Programele adoptate la 1848, în mari adunări populare, la Iași, Blaj, Islaz, Lugoj, proclamau, pe baza principiului libertății și frăției, dreptul la unire și la independență al națiunii române [15].

Ca o înțelegere adîncă a procesului istoric ireversibil, care se va împlini, treptat, prin acțiunea conștientă și neobosită a

---

[14] Karl Marx, *Însemnări despre români. Manuscrise inedite*, Editura Academiei R.P.R., București, 1964, p. 106.

[15] *Anul 1848 în Principatele române. Acte și documente*, vol. I, București, 1902, p. 491 ; G. Barițiu, *Părți alese din istoria Transilvaniei*, vol II, Sibiu, 1890, p. 120.

maselor largi, lupta pentru unire va încorpora intim și idealul independenței depline a statului național. La 1857, de pildă, reprezentanții poporului aleși în Adunările ad-hoc s-au pronunțat cu tărie pentru unire, pentru o viață liberă și independentă a națiunii române. „Noi cerem unirea Principatelor — declara C. Hurmuzachi în fața Adunării ad-hoc din Iași — pentru că ea este un mijloc de întărire națională, politică, morală și materială... Unirea Principatelor este dorința tuturor claselor“ [16]. Dezbaterile și hotărîrile adunărilor ad-hoc au formulat, totodată, dezideratele românilor în fața opiniei publice internaționale, fundate pe statutul politic al țărilor române, pe care vechi tratate îl consfințiseră. Însuși contele Walewski, ministrul de externe al Franței, în cadrul Conferinței de la Paris din 1856 a susținut cu căldură principiul „unirii celor două principate ale Moldovei și Valahiei într-un singur stat“ [17].

Tratatele încheiate la Paris în 1856, și, mai ales, cel din 1858 recunoșteau, prin reprezentanții celor șapte puteri — Franța, Anglia, Rusia, Prusia, Austria, Sardinia, inclusiv al Turciei — valabilitatea juridică a tratatelor (Capitulațiilor) încheiate de Mircea cel Bătrîn, Vlad Țepeș, Bogdan al III-lea și Vasile Lupu cu sultanii turci. Această recunoaștere a constituit un fundament puternic pe plan internațional pentru afirmarea dreptului poporului român la independență și la unitate de stat.

Peste împotrivirea Porții și a unor mari puteri, ca Austria, Anglia, care își asumaseră și rolul de garante ale țărilor române, la 1859 a triumfat voința de unire a poporului nostru. Dubla alegere a lui Alexandru Ioan Cuza ca domnitor al Moldovei și Țării Românești în ianuarie 1859 — expresie a înțelegerii profunde a căilor de realizare a unei aspirații vitale a poporului — într-o conjunctură internațională nefavorabilă a fost susținută cu entuziasm și bucurie de masele

---

[16] *Acte și documente relative la istoria renașterii României*, vol VI, partea I, București, 1896, p. 71.

[17] „Archives diplomatiques“, Paris, 1866, vol. II, p. 115.

populare. Ea a consacrat unirea Moldovei cu Țara Românească, ca o primă etapă pe drumul făuririi statului român, modern, și a marcat, în același timp, o cucerire majoră pe calea dobîndirii independenței naționale depline.

Unirea Principatelor, înfăptuirea unor reforme structurale cerute de modernizarea societății românești, ca și politica demnă dusă de Cuza în raporturile cu Turcia, Rusia țaristă și celelalte puteri europene au ridicat prestigiul țării noastre și i-au netezit drumul spre o neatîrnare completă. Dar înaintarea țării pe calea progresului social se putea realiza numai în condițiile obținerii independenței depline de stat, prin înlăturarea suzeranității turcești și a protectoratului puterilor europene. Guvernele române de atunci au acționat pe multiple planuri pentru înfăptuirea acestui obiectiv fundamental, invocînd și de această dată tradiția de suveranitate a românilor din trecutul istoric (ab antiquo). Este semnificativ în această privință energicul protest din 1876 al guvernului român, ratificat de Parlament, împotriva acelei prevederi din Constituția otomană prin care România se includea în mod abuziv între „provinciile privilegiate" ale imperiului turc. „Astfel, domnilor, declara N. Ionescu în parlament, atît capitulațiunile noastre cele vechi, cît și actele internaționale europene, asigură României o existență liberă și independentă..." [18].

Fiind convins că România nu-și va putea cuceri neatîrnarea decît pe calea armelor, în lupta necruțătoare împotriva putredului Imperiu otoman — puternic lovit de mișcările de eliberare a popoarelor din Balcani, pe care acesta le subjugase transformîndu-le în „pașalîcuri" —, poporul român a dezvoltat o puternică mișcare populară pentru libertate și independență națională. În același timp, guvernul român a desfășurat ample acțiuni diplomatice care să pregătească marea bătălie a neatîrnării depline, îndreptîndu-se spre o alianță cu Rusia, ale

[18] Monitorul oficial al României 6(18) ianuarie 1877.

cărei interese expansioniste, de „moştenitoare" a imperiului turc urmăreau slăbirea acestuia. Deşi războiul dezlănţuit de cele două mari imperii a avut un caracter nedrept, el a fost folosit în mod obiectiv în lupta de eliberare a acestor popoare de sub dominaţia otomană, aşa cum se va întîmpla în alte condiţii istorice şi în primul război mondial.

În baza convenţiei militare din 4 aprilie 1877, încheiată între guvernul român şi cel rus, acesta obţinea încuviinţarea de a-şi trece armatele prin teritoriul românesc, în Balcani, obligîndu-se de a „respecta drepturile politice ale Statului român, astfel cum rezultă din legile interioare şi tratatele existente, precum şi a menţine şi apăra integritatea actuală a României" [19]. Tratatul încheiat de pe poziţii de egalitate, între state suverane, prin care integritatea României era oficial recunoscută de imperiul rus a reprezentat un important succes al diplomaţiei româneşti. În aceste împrejurări Adunarea deputaţilor, întrunită la 9 mai 1877 în şedinţă solemnă, proclamă independenţa de stat a României. În această istorică zi, Mihail Kogălniceanu, ministrul de externe al României, declara : „Sîntem independenţi, sîntem naţiune de sine stătătoare... Nu am nici cea mai mică îndoială şi frică de a declara în faţa Reprezentaţiunii Naţionale că sîntem o naţiune liberă şi independentă... Trebuie să arătăm că sîntem o naţiune hotărîtă să ne ocupăm de noi, să ne ocupăm de naţiunea noastră, să ne ocupăm de dezvoltarea bunei stări morale şi materiale, niciodată ca să îngrijim, să neliniştim pe cineva" [20].

Deputaţii au votat apoi moţiunea prin care Adunarea lua „act că războiul între România şi Turcia, că ruperea legăturilor noastre cu Poarta şi independenţa *absolută* a României au primit consacrarea lor oficială" [21]. În aceeaşi zi Senatul

---

[19] *Documente privind istoria României. Războiul pentru independenţă*, vol. II, Editura Academiei R.P.R., Bucureşti, 1952, p. 111.

[20] Mihail Kogălniceanu, *Texte social-politice alese*, Editura politică, Bucureşti, 1967, p. 315.

[21] Monitorul oficial, nr. 118 din 27 mai 1877.

adoptă o moțiune similară [22]. Clădirea parlamentului era înconjurată de mii de locuitori ai Capitalei, veniți să afirme, prin puternice urale, unanima aprobare a țării față de istoricul act al neatîrnării. El a fost întîmpinat cu vibrantă aprobare în întreaga țară, hotărîtă să nu dea înapoi în fața vreunei greutăți, să nu se dea în lături de la nici o jertfă pentru cucerirea independenței depline a patriei.

După proclamarea independenței de către corpurile legiuitoare Mihail Kogălniceanu, printr-o notă către agenții diplomatici ai României în străinătate, le cerea să explice guvernelor europene, pe lîngă care erau acreditați, că mișcarea națională care a dus la înfăptuirea actului de la 9 mai 1877 era de nestăvilit și că poporul e ferm hotărît să-și apere cu armele drepturile sale. Guvernul român cerea, totodată, ca puterile garante să recunoască independența deplină a României.

Atitudinea guvernelor principalelor puteri europene față de proclamarea de către România a independenței depline de stat a fost, însă, rezervată și rece, mergînd pînă la ostilitate din partea Imperiului otoman și a Angliei.

În aceste condiții, cînd pe cale diplomatică independența deplină de stat a României nu a fost recunoscută, iar Turcia începuse ostilitățile împotriva țării noastre, bombardînd orașele de pe malul stîng al Dunării, se dovedea că numai prin război împotriva Imperiului otoman se putea cuceri independența. Și armata română, cot la cot cu cea rusă și cu voluntarii bulgari, s-a acoperit de glorie pe cîmpul de luptă, fiind un factor militar de importanță recunoscută la înfrîngerea Turciei.

La 16 iulie 1877, două regimente din Divizia 4 română au trecut Dunărea pentru a coopera cu trupele rusești la luptele din Bulgaria. În urma înfrîngerilor suferite de armatele rusești la Plevna, comandantul suprem al trupelor ruse,

---

[22] Monitorul oficial, nr. 132 din 12 iunie 1877.

Marele duce Nicolae, a cerut domnitorului Carol al României, la 31 iulie 1877, printr-o telegramă, ajutor militar: „Turcii, adunînd cele mai mari mase de trupe la Plevna, ne zdrobesc. Rog să faci fuziune, demonstrațiune și, dacă se poate, să treci Dunărea cu armata, după cum dorești (adică sub comandament românesc — *n.n.* *). Între Jiu și Corabia demonstrațiunea aceasta este neapărat necesară pentru înlesnirea mișcărilor mele“ [23].

Ca urmare a altor telegrame insistente ale Marelui duce Nicolae, din 9 și 19 august 1877, au fost trimise încă două divizii românești, numărul soldaților români ridicîndu-se la 38 000, dintr-un efectiv de 58 700, cît avea armata română, în afară de serviciile de ordine, pază a frontierelor, miliție și gardă civică.

Trupele române au luptat cu eroism la Plevna și Grivița, la Rahova, Smîrdan și Vidin, pecetluind cu sîngele lor legămîntul de independență deplină de la 9 mai 1877.

Eroismul legendar al ostașilor noștri, al acelor „români de viță veche“, cum îi numea Alecsandri, a fost recunoscut și omagiat nu numai în țară, ci și de personalități politice și militare străine, de presa timpului, de toți acei care au fost martori oculari ai bătăliilor în care armata română a dat un greu tribut de sînge — 10 000 bravi români căzînd la datorie sau fiind greu răniți — aducînd țării recunoașterea de jure a independenței României.

În timp ce pe front ostașii români înscriau cu sîngele lor adevărate pagini de epopee, în țară întregul popor s-a mobilizat pentru susținerea materială a armatei. Independența, cauză nobilă a tuturor românilor, a fost susținută cu căldură de toate clasele societății, cuprinse de avînt și elan patriotic. Ca în toate momentele de răscruce din istoria patriei, țără-

---

* Era încă un act oficial de recunoaștere a independenței depline a statului român.

[23] *Pagini din lupta poporului român pentru independența națională*, Editura politică, București, 1967, p. 175.

nimea s-a afirmat ca purtătoarea năzuinţelor de neatîrnare, a dat dovadă de un înalt spirit de sacrificiu, ducînd pe umerii săi principalele poveri ale războiului.

Aflată la începuturile organizării sale, clasa noastră muncitoare s-a situat în primele rînduri ale luptei pentru independenţă, afirmîndu-se ca purtătoare hotărîtă a idealurilor de libertate şi progres ale poporului român. Tinerele cercuri socialiste au salutat lupta pentru independenţă ca un act just, progresist şi au participat direct şi activ la toate acţiúnile pentru susţinerea războiului.

Continuînd tradiţiile luminoase ale cărturarilor patrioţi, intelectualitatea românească s-a dedicat cu trup şi suflet cauzei independenţei, atît prin înrolarea voluntară a mii de învăţători, profesori, medici şi alţi intelectuali în rîndurile armatei, cît şi prin creaţia literar-artistică, inspirată şi dedicată acestui mare şi permanent ideal.

Creînd un entuziasm naţional, războiul pentru deplina independenţă a avut un puternic ecou în rîndurile maselor populare din provinciile româneşti aflate încă sub dominaţie străină. Participarea a numeroşi voluntari din aceste teritorii, înrolaţi sub drapelul românesc, a constituit o pagină impresionantă de solidaritate naţională în realizarea uneia din cele mai de seamă năzuinţe ale întregului nostru popor.

Datorită eforturilor materiale ale ţării, frontul a putut fi asigurat, pe întreaga desfăşurare a războiului cu necesarul de armament, echipament militar, medicamente, alimente. Şi astfel, prin perfecta conjugare a doi însemnaţi factori — lupta eroică, plină de sacrificii a armatei şi sprijinul total al maselor largi populare ale ţării —, s-a făurit România ca stat pe deplin neatîrnat şi suveran.

Cu toate că România a adus o contribuţie importantă la desfăşurarea războiului, la scurtarea acestuia, iar în anumite momente intervenţia armatei române a fost hotărîtoare, marile puteri europene, în virtutea practicilor lor, de nesocotire a dreptului ţărilor mici de a participa la soluţionarea proble-

melor internaţionale, n-au admis prezenţa delegaţiei ţării noastre la negocierile pentru semnarea armistiţiului şi a păcii, fenomene cu care România se va mai întîlni în cursul frămîntatei sale istorii. Recunoscută prin tratatul de la San Stefano, semnat la 19 februarie 1878, independenţa României era grav lezată de prezenţa trupelor ţariste, care, contrar prevederilor Convenţiei din 4 aprilie 1877 şi telegramei ţarului Alexandru II către Carol, au pus stăpînire pe importante poziţii strategice ale ţării, expresie a politicii expansioniste pe care guvernul de la Petersburg o urmărea împotriva chiar a aliatului său din timpul războiului. Numai hotărîrea armatei române, concentrată în Oltenia, de a opune rezistenţă unei eventuale agresiuni, ca şi protestul celorlalte puteri europene, au împiedicat ţarismul să treacă la aplicarea planurilor sale expansioniste.

Contestat de Anglia, Austro-Ungaria şi Prusia, ce urmăreau şi ele să participe la împărţirea moştenirii Imperiului otoman, tratatul de la San Stefano avea să fie înlocuit cu hotărîrile Congresului de pace de la Berlin, ţinut între 1 iunie şi 1 iulie 1878, la care, de asemenea, România n-a fost admisă ca parte beligerantă, delegaţii săi fiind doar ascultaţi spre a transmite punctul de vedere al ţării.

La acest congres, delegaţia română, condusă de primul ministru I. C. Brătianu şi de ministrul de externe Mihail Kogălniceanu, a apărat cu demnitate interesele naţionale ale României, arătînd că independenţa noastră n-a fost un dar al Europei, ci a fost cucerită pe cîmpul de luptă, în conformitate cu drepturile cele vechi ale ţării, şi că problema care se punea era aceea a recunoaşterii României ca stat neatîrnat şi a respectării integrităţii sale teritoriale. Congresul a recunoscut independenţa României, a restabilit autoritatea sa asupra Dobrogei, lezîndu-i însă integritatea teritorială în alte părţi ale frontierei.

Cucerirea neatîrnării depline a României a deschis noi orizonturi dezvoltării ţării şi a creat cadrul favorabil inten-

sificării luptei pentru desăvîrșirea statului național unitar român. Referindu-se la semnificația istorică a acestui măreț eveniment, Programul Partidului Comunist Român subliniază : „Rezultat al luptei eroice a armatei române împotriva imperiului otoman, al voinței ferme de libertate și neatîrnare a poporului nostru, care și-a dovedit încă o dată marea capacitate de luptă — dobîndirea independenței naționale a dat un nou și puternic imbold dezvoltării economice și sociale a țării, a exercitat o profundă înrîurire asupra întregii evoluții istorice a României pe drumul progresului social, a permis afirmarea tot mai viguroasă a poporului nostru ca națiune de sine stătătoare“ [24].

Lupta românilor pentru consolidarea independenței, pentru desăvîrșirea statului național unitar a reprezentat un comandament major al anilor care au urmat. Ea a fost ridicată pe noi trepte de clasa muncitoare, în frunte cu partidul său revoluționar, făurit în anul 1893, care a preluat steagul marilor idealuri ale poporului muncitor, ale luptei de eliberare socială și națională de pe ambele versante ale Carpaților. „Voim Dacia așa cum ea fu — scria în 1883 revista socialistă semnificativ intitulată „Dacia viitoare“ —, fiindcă istoria și dreptul, tradițiunea și plebiscitul, trecutul și prezentul ne dau dreptul de a aspira la o Dacie Română“ [25].

Problema luptei de eliberare națională și-a găsit o temeinică fundamentare marxistă în problemele mișcării socialiste, în scrierile unor militanți de frunte ai partidului politic proletar, care s-au ridicat cu tărie împotriva dominației străine și au proclamat solemn dreptul imprescriptibil și inviolabil al națiunii noastre, ca, de altfel, al tuturor națiunilor, la o viață liberă și independentă. M. Gh. Bujor sublinia în 1915 că pentru socialiști „patriile sînt cadre naturale și istorice de

[24] *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, p. 34.

[25] „Dacia viitoare“, anul I, nr. 1 din 16 februarie 1883.

dezvoltare a popoarelor", că ei „se ridică împotriva ciuntirii țărilor constituite, împotriva frîngerii popoarelor în bucăți, împotriva suprimării vieții naționale a popoarelor" [26].

La începutul secolului al XX-lea, dezvoltarea social-economică și politică a României, ca și creșterea conștiinței naționale a poporului român de pe ambele versante ale Carpaților au ridicat în fața națiunii necesitatea inexorabilă a desăvîrșirii unității statale, a eliberării provinciilor românești aflate sub dominație străină și unirea lor cu Țara. Participarea României la prima conflagrație mondială, alături de Puterile Antantei, s-a făcut cu acest unic scop. În luptele pentru apărarea pămîntului patriei împotriva ocupanților militariști germani din timpul primului război mondial, pentru salvgardarea unității și integrității teritoriale, oștile române, masele populare din întreaga țară au înscris la Mărăști, Mărășești, Oituz și în multe alte locuri pagini nepieritoare de eroism și abnegație, de spirit de jertfă și patriotism fierbinte.

Imperativul istoric obiectiv al înmănuncherii tuturor românilor într-un singur stat național unitar și independent, rod al luptei maselor largi populare, a muncitorimii, țărănimii, intelectualității, a cercurilor înaintate ale burgheziei, operă a întregului popor, s-a realizat în 1918, pe baza principiului dreptului popoarelor la autodeterminare, în urma prăbușirii imperiilor țarist și habsburgic, ca urmare a ascuțirii contradicțiilor sociale și naționale din timpul războiului și a victoriei Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Își afla astfel împlinire geniala previziune a lui Friedrich Engels care scria în 1888 socialistului român Ioan Nădejde : „dacă mîine despotismul din Petersburg ar cădea, poimîine n-ar mai fi în Europa nici o Austro-Ungarie" [27].

---

[26] *Calendarul muncii pe anul 1916*, București, 1915, p. 54.

[27] *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. I (1865—1900), partea I (1865—1889), Editura politică, București, 1964, p. 164.

Desăvîrşirea unităţii naţional-statale a României demonstrează, cu tăria argumentului istoric, că acest eveniment a fost rezultatul firesc al unui proces pentru împlinirea căruia poporul român a dus o multiseculară luptă, iar nu o consecinţă a conjuncturii externe sau a unor înţelegeri intervenite la masa tratativelor. Tratatele de pace de la Saint Germain (1919) şi Trianon (1920) au consfinţit pe plan internaţional o situaţie de fapt creată de lupta maselor populare. Unirea, al cărui proces s-a desăvîrşit la Alba Iulia, la 1 decembrie 1918, a contribuit la înfăptuirea firească a năzuinţei seculare a poporului nostru, a visului pentru care au luptat şi s-au jertfit nenumărate generaţii de înaintaşi, împlinirea unei necesităţi obiective a însăşi dezvoltării istorice [28].

În contextul general al profundelor mutaţii politice şi sociale petrecute în lume după primul război mondial, au avut loc şi în România întregită mari schimbări, care au deschis perspective dezvoltării mai rapide a forţelor de producţie ale ţării şi, totodată, s-au creat condiţii favorabile pentru intensificarea activităţii forţelor sociale progresiste, a mişcării muncitoreşti revoluţionare.

Un moment de cea mai mare importanţă în istoria dezvoltării mişcării muncitoreşti şi a celorlalte forţe democratice şi progresiste din ţara noastră, în lupta pentru apărarea independenţei şi suveranităţii naţionale l-a constituit transformarea Partidului socialist în Partidul Comunist Român, în mai 1921, devenind în acel timp primul partid politic organizat la scară naţională. Continuator direct al partidului politic marxist creat în 1893, a celor mai bune tradiţii ale mişcării muncitoreşti şi socialiste din România, partidul comunist este, în noile condiţii istorice, exponentul fidel al intereselor clasei muncitoare, ale întregului popor român.

---

[28] A se vedea în această privinţă şi : Gheorghe Zaharia, Mircea Muşat, *Lupta pentru independenţă şi unitate statală — permanenţă a istoriei poporului român*, în „Anale de istorie", nr. 1/1975.

În această ordine de idei, problemele apărării independenței și suveranității naționale, în pofida numeroaselor obstacole pe care le-a întîmpinat, au constituit un comandament de bază al întregii activități a P.C.R. Această concepție decurge, în mod firesc, din natura partidului revoluționar al clasei muncitoare, din sarcinile sale fundamentale. Orînduirea socialistă nu se construiește în mod abstract, ci practic. Pentru aceasta trebuie să existe patrie, să existe granițe sigure, în cadrul cărora să se poată făuri noua societate. De asemenea, pentru ca lupta partidului marxist-leninist în vederea transformării societății să fie încununată de succes, se impune cu necesitate independența și suveranitatea patriei în care acționează partidul respectiv ; altfel, doctrina despre construirea socialismului rămîne fără conținut, fără suport material.

Iată de ce, în mod obiectiv, P.C.R. a continuat să pună, pe un plan prioritar, problema apărării independenței și suveranității naționale, a granițelor în interiorul cărora să se desfășoare activitatea concretă pentru sfărîmarea vechii orînduiri și edificarea societății socialiste.

Ancorat adînc în realitățile din țara noastră, atașat profund poporului, de soarta căruia și-a legat propria sa soartă, Partidul Comunist Român n-a putut fi abătut de la preocuparea sa firească de a conduce masele largi populare la lupta pentru apărarea independenței și suveranității țării, împotriva pericolului unei noi conflagrații mondiale. El a accentuat necesitatea cunoașterii profunde de către comuniști și masele largi populare a trecutului glorios de luptă comună a poporului român și naționalităților conlocuitoare pentru dreptate socială și națională și folosirea acestor tradiții în acțiunea de apărare a independenței și suveranității naționale. Partidul comunist și organizațiile de masă conduse sau influențate de el au demascat cu vigoare politica vîrfurilor reacționare ale claselor exploatatoare de facilitare a pătrunderii capitalului monopolist occidental în economia României, arătînd că prin aceasta se creau condiții pentru ca interesele politice și eco-

nomice ale țării noastre să fie subordonate tot mai mult puterilor străine, ceea ce ducea la știrbirea independenței și suveranității naționale.

Totodată, trebuie spus că apărarea independenței naționale și a integrității teritoriale, fiind o problemă vitală a României interbelice, a preocupat majoritatea covîrșitoare a poporului român ; Constituția adoptată în 1923 proclama România stat independent, suveran și unitar. Politica externă interbelică a guvernelor României a avut ca preocupare centrală menținerea și consolidarea statu-quo-ului teritorial consfințit prin tratatele de pace de la Paris, constituind un factor de stabilitate în această parte a Europei. Pornind de aci, au fost realizate o seamă de alianțe, sub egida Societății Națiunilor, cu acele state care aveau interese similare sau apropiate (Cehoslovacia, Iugoslavia, Turcia, Grecia, Franța ș.a.). România a aderat, de asemenea, la acele tratate internaționale care aveau drept scop apărarea păcii, crearea bazei politicii de securitate colectivă (în 1928, la Pactul Briand-Kellog, care condamna războiul ca instrument de politică națională, la Protocolul de la Moscova din 1929, care punea în aplicare, pe plan regional, prevederile pactului la care ne-am referit).

Stegar al intereselor naționale fundamentale ale poporului român, partidul comunist s-a ridicat ferm în apărarea independenței și suveranității țării, a militat pentru o politică externă de pace și colaborare cu celelalte popoare, împotriva dominației străine, pentru prietenie și alianță între România și Uniunea Sovietică. Luptele sociale din perioada crizei economice, care au culminat cu marile bătălii de clasă ale petroliștilor și ceferiștilor din ianuarie-februarie 1933, s-au împletit cu lupta împotriva monopolurilor străine care impuseseră guvernului român aplicarea „curbelor de sacrificiu". Această eroică ridicare la luptă a muncitorimii române a dus la eșuarea planului de la Geneva, la suspendarea „curbelor de sacrificiu" și la retragerea din țară a consilierilor și experților străini, ceea ce a conferit acestei lupte pentru drepturi eco-

nomice și politice, pentru democrație, independență și suveranitate națională o puternică semnificație internațională, ea înscriindu-se printre primele mari acțiuni ale proletariatului după înscăunarea la putere a nazismului în Germania [29].

În deceniul al patrulea, cînd fascismul devenise un pericol real, P.C.R. s-a adresat forțelor democratice și progresiste, arătînd gravele primejdii care planau asupra țării, atît din interior, din partea agenturii hitleriste — Garda de fier —, cît și din afară, unde Reichul nazist zăngănea deja armele pentru revizuirea granițelor.

Partidul Comunist Român, înfruntînd cu eroism condițiile grele ale ilegalității, inițiază acțiuni practice în care se afirmă ca principală forță organizatoare și conducătoare a mișcării antifasciste din țara noastră. Valorificînd experiența luptelor muncitorești din 1933, desfășurate pe fundamentul Frontului Unic Muncitoresc, și adversitatea poporului român față de Germania hitleristă și de fascismul generator de război, P.C.R. ia hotărîrea înființării a numeroase organizații de masă legale, democratice, antifasciste, care să angajeze mase cît mai largi de cetățeni în acțiunile antifasciste și antirăzboinice. Prima dintre acestea — Comitetul Național Antifascist — a luat ființă încă în iunie 1933, prin transformarea Comitetului antirăzboinic, care fusese creat de P.C.R. în 1932. Platforma Comitetului Național Antifascist, pătrunsă de ideile apărării democrației, integrității teritoriale, independenței și suveranității naționale, a reunit reprezentanți ai celor mai diverse clase și pături sociale. Faptul că la acțiunile antifasciste, alături de comuniști, socialiști, social-democrați, colaborau și oameni politici și de cultură proeminenți avea un mare rol în lărgirea rîndurilor celor care participau activ la lupta împotriva tendințelor revizioniste, care puneau în pericol securitatea Europei. În acest context, România semnează convenția pentru

---

[29] *1933. Luptele revoluționare ale muncitorilor ceferiști și petroliști*. Editura politică, București, 1971, p. 575—578.

definirea agresorului (iulie 1933), stabilește relații diplomatice cu Uniunea Sovietică (1934), întreprinde măsuri pentru întărirea colaborării cu țările din cadrul Micii Înțelegeri și al Înțelegerii Balcanice. S-a ajuns pînă la elaborarea unui proiect de tratat româno-sovietic, care urma să reglementeze, pe baza respectării reciproce a independenței și suveranității, asistența mutuală și ajutorul reciproc între cele două state în cazul agresiunii împotriva unuia dintre ele.

Numeroase documente ale P.C.R. publicate în acești ani, concomitent cu apelul la întărirea unității de acțiune și a combativității clasei muncitoare, a tuturor forțelor progresiste, atrăgeau atenția asupra pericolului iminent care plana asupra poporului român din partea statelor fasciste. „Pericole grave amenință națiunea — avertiza partidul comunist... — Independența poporului este amenințată de statele din blocul fascist central european, zis bloc revizionist, format sub hegemonia imperialismului german, care se înarmează în goana nemaivăzută pentru cotropirea în primul rînd a orientului european. Încercuirea României este un fapt". Același document al C.C. al P.C.R. preciza că dacă „banda hitleristo-horthystă crede că prin agenții săi, fasciștii români, va slăbi rezistența poporului față de planurile imperialiste, se înșeală amarnic. Poporul român își va mobiliza toate slăvitele sale tradiții de luptă pentru independență și libertate și, în frunte cu proletariatul său, va sări la arme pentru a respinge pe cotropitorii imperialiști de sub semnul crucii încîrligate hitleriste și al coroanei habsburgice horthyste și a-și apăra existența. Forțele poporului vor lovi fără milă pe acei trădători de neam care s-au făcut uneltele dușmanilor națiunii" [30].

Hotărîrea fermă de a apăra prin orice sacrificiu și prin orice mijloace independența națională și integritatea teritorială și linia politică realistă a partidului comunist, de mobi-

[30] Arhiva Institutului de studii istorice și social-politice de pe lîngă C.C. a P.C.R., cota Ab XX-5, inv. nr. 958.

lizare în jurul acestui obiectiv fundamental a forțelor revoluționare, progresiste, antifasciste, au fost probate de acordul de Front popular democratic între Blocul pentru apărarea libertăților democratice, Partidul Socialist, Frontul Plugarilor și Madosz, din decembrie 1935, de înfrîngerea cercurilor reacționare în alegerile parlamentare parțiale din 1936 din județele Mehedinți și Hunedoara și în alegerile din 1937 pentru consiliile județene la Ploiești, Iași, Bihor și în alte localități.

Toate acestea duc la concluzia că, în ajunul izbucnirii celui de-al doilea război mondial, în România au existat puternice forțe sociale care au stăvilit pentru un timp ascensiunea spre putere a organizațiilor fasciste și subordonarea țării intereselor Germaniei naziste. Politica concesivă în fața pretențiilor agresive ale hitleriștilor, adoptată de marile puteri, a influențat, însă, negativ și evoluția evenimentelor din România, ca și din alte țări europene.

În aceste împrejurări, cu sprijinul burgheziei industriale românești și al unor cercuri influente din Franța și din Anglia, în februarie 1938 în țara noastră s-a instaurat regimul de dictatură regală, care a trecut la dizolvarea partidelor politice și a organizațiilor muncitorești și la crearea Frontului Renașterii Naționale, ca singurul partid legal, transformat, în iunie 1940, în Partidul națiunii. În locul sindicatelor muncitorești au fost înființate breslele, organizații profesionale prin care se urmărea realizarea „armoniei sociale" menite să slujească interesele noului regim de dictatură regală.

Partidul comunist s-a ridicat, de la început, împotriva metodelor reacționare de guvernare ale acestui regim, a arătat urmările lui nefaste asupra țării noastre. „Masele populare din România — se releva într-un document al P.C.R. — nu vor dictatura regelui, ci un regim democratic parlamentar și constituțional, care să întărească alianța cu Franța democratică, Uniunea Sovietică, Mica Antantă, Înțelegerea Balcanică, să susțină cu toată tăria politica de pace și de securitate colec-

tivă, să îmbunătățească cît mai neîntîrziat situația lor materială, culturală și morală" [31].

Totodată, aprecierile P.C.R. la adresa regimului porneau de la o viziune mai largă, care avea în vedere interesele vitale ale poporului român în ceea ce privește apărarea independenței naționale și a integrității teritoriale în contextul situației interne și internaționale. P.C.R. a ținut seama de faptul că noul guvern, deși anticomunist, grupa, totuși, oameni politici și militari, burghezi cu orientare nefascistă și antihitleristă, interesați în salvarea independenței naționale și a integrității teritoriale. Pornind de la această constatare reală, partidul comunist a apreciat că „ar fi o mare greșală să confundăm regimul actual, reacționar și antipopular, cu fascismul, și Frontul Renașterii Naționale, cu o unealtă directă a acestuia". Totodată, se preciza că „dușmanul principal este și rămîne Garda de fier. Împotriva Gărzii de fier — a acestei agenturi teroriste de spionaj hitlerist — trebuie, în primul rînd, îndreptat focul principal" [32].

Atașați ideii apărării independenței naționale și integrității teritoriale, grav periclitate de acțiunile agresive ale Germaniei naziste și Ungariei hortyste, comuniștii, reacționînd prompt împotriva acordului de la München, din septembrie 1936, prin care se lăsa mînă liberă hitleriștilor asupra Europei, au răspuns din primul moment mobilizării din primăvara anului 1939. Înrolîndu-se în armată, comuniștii, socialiștii, celelalte forțe progresiste exprimau hotărîrea maselor populare de a lupta cu arma în mînă împotriva Germaniei naziste, pentru apărarea granițelor țării.

După cum se știe, în anii 1939—1940, ca urmare a politicii agresive a Germaniei naziste și a aliaților ei, configurația politică a Europei s-a schimbat mult, mai ales după izbucnirea celui de-al doilea război mondial : în acest context, trei dintre

---

[31] Loc. cit., cota Ab XXII-9, inv. nr. 1011.
[32] „Scînteia" din 24 ianuarie 1939.

aliatele României (Cehoslovacia, Polonia și Franța) au fost invadate de armatele Reichului german, evenimente care au înrîurit mult politica externă oficială a regimului carlist.

În aceste împrejurări, cercurile reacționare fasciste din România au subordonat țara intereselor politice ale Germaniei naziste. Rămasă fără aliați și sprijin din afară, României i-au fost impuse importante amputări teritoriale. Dictatul imperialist de la Viena (30 august 1940) și apoi intrarea trupelor germane în țara noastră demonstrau raportul de dependență față de Germania hitleristă, în care fusese adusă România de dictatura militară-fascistă, în care Garda de fier avea rolul dominant.

Odată cu dezlănțuirea războiului fascist împotriva Uniunii Sovietice și angajarea României alături de Germania nazistă, Partidul Comunist Român, consecvent politicii de apărare a statului sovietic socialist, inaugurată odată cu participarea revoluționarilor români la lupta pentru apărarea cu arma în mînă a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie și a tînărului stat socialist sovietic, s-a ridicat cu hotărîre contra acestei agresiuni, pronunțîndu-se cu fermitate pentru ieșirea din război și alăturarea României forțelor coaliției antihitleriste. Mișcarea de rezistență, care începuse imediat după instaurarea dictaturii militare-fasciste și intrarea trupelor hitleriste în țară, a fost extinsă, cuprinzînd, treptat, cele mai diferite pături și categorii sociale.

La baza concentrării tuturor forțelor patriotice în Frontul Patriotic Antihitlerist, constituit în septembrie 1943, a stat lupta pentru răsturnarea dictaturii militare-fasciste, scoaterea României din războiul antisovietic, alăturarea ei Națiunilor Unite, izgonirea trupelor naziste din țară, restabilirea deplinei independențe și suveranități naționale, instaurarea unui regim democratic.

Ridicarea la luptă a întregului popor, larga participare a tuturor forțelor politice la insurecția națională armată, antifascistă și antiimperialistă, demonstrează că August 1944 a re-

prezentat un energic și determinant act de voință al întregii noastre națiuni, o strălucită afirmare a hotărîrii poporului român de a zdrobi orice dominație străină, de a fi liber și deplin stăpîn în țara sa, de a-și hotărî singur destinele.

În perioada care a urmat victoriei insurecției, poporul român, sub conducerea partidului comunist, a trecut la realizarea unui amplu program de transformări democratice, revoluționare menit să asigure progresul necontenit material, spiritual și național al țării și pregătirea premiselor trecerii la socialism. Instaurarea, la 6 martie 1945, a primului guvern revoluționar-democratic, în care precumpăneau reprezentanții clasei muncitoare și ai țărănimii, a creat condițiile pentru reafirmarea României ca stat suveran independent atît pe plan intern, cît și în politica internațională.

O contribuție deosebită a luptei pentru libertate și independența României a constituit-o mobilizarea de către Partidul Comunist Român a întregului potențial militar și economic al poporului român în sprijinul frontului antifascist. P.C.R. a făcut din participarea activă a României la înfrîngerea hitlerismului o componentă a procesului revoluționar unic, început la 23 August, o latură inseparabilă a luptei pentru prefaceri social-politice radicale. Întorcînd armele împotriva Germaniei hitleriste la 23 August 1944, prin propria sa voință, poporul român, luptînd pentru cauza sa și pentru cauza altor popoare cotropite de fascism, s-a angajat în modul cel mai activ, cu întreaga sa armată, cu toate forțele sale materiale și umane pentru zdrobirea Germaniei hitleriste. Poporul român a făcut și de această dată, ca de atîtea ori în trecut, dovada voinței sale de libertate, a spiritului său internaționalist, rezultat dintr-o experiență istorică milenară.

Consemnînd acest efort material și uman, Tratatul de Pace, semnat în februarie 1947, apreciază că România „a participat activ la războiul împotriva Germaniei". În același timp însă, ca de atîtea alte ori în decursul istoriei cînd marile puteri nu au acordat drepturi egale României de a-și spune cuvîntul,

și la Conferința de pace de la Paris, României nu i s-a recunoscut calitatea de țară cobeligerantă.

În șirul marilor prefaceri revoluționare ale epocii, proclamarea Republicii Populare Române, la 30 decembrie 1947, a constitut un act de cea mai mare însemnătate pe linia progresului general al patriei noastre și a trecerii la socialism. Cucerirea întregii puteri politice și economice de către clasa muncitoare și aliații ei, dezvoltarea în ritm rapid a economiei naționale pe baza industrializării țării au creat condițiile consolidării continue a independenței și suveranității naționale. Mărețele realizări obținute de poporul român în opera de edificare a socialismului, în mod deosebit în ultimul deceniu, adoptarea de către cel de-al XI-lea Congres al partidului a Programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism atestă cu tărie aplicarea creatoare de către Partidul Comunist Român a legităților generale la condițiile concrete ale societății românești și unirea — pe baza politicii sale marxist-leniniste — a eforturilor întregului popor în lupta pentru construirea noii orînduiri sociale.

Orînduirea noastră socialistă, caracterizată prin noua ei structură economică și socială unitară, bazată pe proprietatea socialistă, prin dezvoltarea susținută a forțelor de producție și repartizarea lor rațională pe teritoriul țării, prin participarea activă a întregului popor la conducerea vieții politice și social-economice, prin egalitatea în drepturi și frăția oamenilor muncii de toate naționalitățile, prin cimentarea unității poporului român și a naționalităților conlocuitoare, se dovedește a fi cea mai puternică forță de sudare și de înflorire a națiunii.

Ținînd seama de însemnătatea creșterii rolului națiunii, a întăririi statului național în opera de făurire a socialismului și comunismului, în dezvoltarea relațiilor internaționale, Partidul Comunist Român asigură condiții pentru dezvoltarea pe o treaptă superioară a națiunii, pentru întărirea continuă a statului național, a independenței și suveranității sale. Partidul

nostru apreciază că lupta pentru întărirea națiunii, recunoașterea rolului ei progresist, afirmarea procesului de constituire a noilor națiuni ca factor al progresului economic-social constituie o parte integrantă a luptei împotriva politicii imperialiste pentru transformarea revoluționară a societății și făurirea noii orînduiri sociale. „Partidul Comunist Român consideră că preocuparea pentru înflorirea națiunii socialiste și a statului național independent nu poate fi opusă în nici un fel preocupării de a dezvolta colaborarea, solidaritatea și întrajutorarea între țările socialiste, că grija pentru întărirea statului național nu poate fi opusă internaționalismului proletar. În același timp, solidaritatea și colaborarea dintre țările socialiste, internaționalismul proletar nu pot fi opuse dezvoltării națiunii și statelor naționale independente“ [33].

Este binecunoscut că Partidul Comunist Român situează cu consecvență în centrul politicii sale internaționale întărirea relațiilor de prietenie, alianță și colaborare cu toate țările socialiste — state libere, independente și suverane —, militează pentru lărgirea relațiilor economice în cadrul C.A.E.R., în scopul apropierii nivelurilor de dezvoltare ale țărilor membre, pentru progresul fiecărei economii naționale. În concordanță cu alianțele pe care le are, România dezvoltă colaborarea cu armatele țărilor participante la Tratatul de la Varșovia, organizație defensivă a unor state socialiste europene, suverane și egale în drepturi, creată în 1955, în urma înființării N.A.T.O., pentru timpul cît va exista acesta, ca instrument de apărare a statelor membre împotriva unui atac imperialist în Europa. Participînd la acest tratat și îndeplinindu-și obligațiile ce-i revin, România se preocupă de întărirea capacității sale de apărare, dezvoltă colaborarea frățească cu armatele tuturor țărilor socialiste.

---

[33] *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, p. 145—146.

Ca țară socialistă în curs de dezvoltare, România desfășoară o intensă activitate pentru extinderea colaborării multilaterale cu țările în curs de dezvoltare, cu toate statele care se pronunță pentru afirmarea independenței lor economice și politice, sprijină eforturile acestor țări pentru restabilirea suveranității asupra bogățiilor naționale, pentru folosirea și valorificarea acestora în interesul propriu, pentru accelerarea progresului economic și social. Amplificarea relațiilor P.C.R. și ale României socialiste cu statele care au pășit pe calea dezvoltării de sine stătătoare din Africa, Asia, America Latină, cu organizațiile politice de acolo, convorbirile la nivel înalt, tratatele încheiate, declarațiile solemne, comunicatele și celelalte documente semnate reprezintă contribuții de seamă la cauza unității forțelor mondiale antiimperialiste, a afirmării independenței și suveranității naționale.

În același timp, potrivit principiilor coexistenței pașnice, România acționează pentru amplificarea raporturilor reciproc avantajoase cu toate țările lumii, fără deosebire de orînduire socială, pentru accentuarea cursului nou spre destindere și largă colaborare.

România militează pentru respectarea independenței tuturor națiunilor. Întreaga activitate internațională a Partidului Comunist Român și a Republicii Socialiste România este orientată spre promovarea fermă în viața internațională a principiilor respectării suveranității și independenței naționale, egalității depline în drepturi, neimixtiunii în treburile interne și avantajului reciproc, ale nerecurgerii la forță sau la amenințarea cu forța în relațiile interstatale — principii de natură să asigure cadrul dezvoltării libere a fiecărei națiuni.

În spiritul bogatelor sale tradiții, Partidul Comunist Român intensifică colaborarea cu toate partidele comuniste și muncitorești, dezvoltă contacte largi cu partidele socialiste și social-democrate, cu alte partide și mișcări democratice, cu mișcările de eliberare națională, cu forțele progresiste din întreaga lume în lupta împotriva imperialismului, colonialismului și

neocolonialismului. Aceasta constituie — așa cum subliniază Programul P.C.R., adoptat de cel de al XI-lea Congres al partidului — o cerință obiectivă a creșterii rolului clasei muncitoare, al forțelor progresiste din fiecare țară, a desfășurării cu succes a luptei pentru transformarea revoluționară a societății.

În același timp, România, ca stat socialist, contribuie consecvent la apărarea păcii. În cadrul Organizației Națiunilor Unite și în toate instituțiile specializate ale acesteia, precum și în sutele de organizații guvernamentale și neguvernamentale, România se manifestă ca un factor activ al cooperării între state. Alături de țările socialiste și de alte state, țara noastră militează pentru creșterea rolului Organizației Națiunilor Unite, a participat în calitate de autor la cele mai multe dintre declarațiile și rezoluțiile adoptate de O.N.U. asupra problemelor cruciale ale contemporaneității : întărirea păcii și securității internaționale, afirmarea și codificarea principiilor relațiilor dintre state, lichidarea colonialismului și neocolonialismului, adoptarea unor măsuri eficiente de dezarmare, sprijinirea eforturilor depuse de popoare pe calea dezvoltării economice și sociale independente, amplificarea colaborării economice și tehnice-științifice, a schimburilor de valori culturale și umane. În cadrul Conferinței pentru securitate și cooperare în Europa, România a fost inițiatoarea unui amplu program de măsuri, menit să asigure înfăptuirea unei securități reale a Europei, a dezarmării generale, să facă efectivă, prin măsuri concrete, abolirea forței în relațiile intereuropene. România consideră, totodată, că trebuie să se acționeze cu mai multă hotărîre pentru reducerea cheltuielilor militare, desființarea bazelor militare străine, retragerea trupelor de pe teritoriile altor state, desființarea blocurilor militare, pentru înfăptuirea unor relații noi, care să dea garanția fiecărei națiuni, indiferent de mărimea și de forța sa, că se află la adăpost de orice agresiune militară. În întreaga lor activitate internațională, România, Partidul Comunist Român au militat și militează pentru stin-

gerea tuturor focarelor de încordare și conflict care se mai mențin în lume, pentru soluționarea pe cale politică, pașnică a tuturor litigiilor dintre state.

Pornind de la concepția marxistă cu privire la rolul hotărîtor al maselor largi populare în dezvoltarea istoriei, Partidul Comunist Român consideră că rezolvarea problemelor majore ale vieții internaționale contemporane depinde, în primul rînd, de intervenția energică și fermă a maselor populare, de creșterea rolului acestora în desfășurarea evenimentelor.

În lume, există astăzi, mai mult ca oricînd, forțe capabile să asigure organizarea vieții sociale pe baze noi, instaurarea egalității, colaborării și respectului între națiuni, a unei păci trainice în lume. Statele socialiste exercită o înrîurire din ce în ce mai mare asupra întregii dezvoltări social-politice mondiale. Forțele sociale care acționează pe toate continentele globului — clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, păturile mijlocii, masele largi de femei, tineretul, diverse alte categorii sociale — reprezintă o forță uriașă care determină mutații cu profunde urmări pentru întreaga desfășurare a vieții internaționale. Ca urmare a voinței și luptei acestor forțe, s-a conturat un curs spre destindere, dar acesta se află încă la început și are un caracter destul de fragil, ce necesită a fi consolidat. Tocmai de aceea, în condițiile actuale este necesară intensificarea luptei popoarelor, unitatea de acțiune a tuturor forțelor revoluționare, progresiste, democratice, patriotice și antiimperialiste din fiecare țară pentru instaurarea unei noi ordini politice și economice internaționale, în cadrul căreia fiecare națiune să poată prospera cît mai rapid. „Mai mult ca oricînd — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu — considerăm că asigurarea unor relații noi în lume impune fiecărui stat, fie el mare sau mic, să ia parte activă la soluționarea tuturor problemelor internaționale. Avem ferma convingere că marile probleme ale organizării relațiilor de mîine, ale creării

unei lumi mai bune și mai drepte nu se pot soluționa decît cu participarea fiecărui popor" [34].

În elaborarea și promovarea de către România pe plan extern a unei politici constructive, în imprimarea unui dinamism deosebit activității internaționale a statului nostru, o contribuție hotărîtoare aduce secretarul general al partidului, președintele Republicii Socialiste România, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Personalitatea sa proeminentă se bucură de înaltă stimă și aleasă prețuire pe toate meridianele lumii, ceea ce se răsfrînge plenar asupra poziției internaționale a patriei noastre. Numeroasele contacte directe pe care tovarășul Nicolae Ceaușescu le-a avut cu alți președinți sau conducători de state, atît în România cît și cu prilejul vizitelor oficiale la cel mai înalt nivel, documentele istorice încheiate, joacă un rol de cea mai mare însemnătate în strîngerea legăturilor politice, economice, tehnice-științifice, culturale ale României cu celelalte țări de pe glob, în promovarea multilaterală a relațiilor de colaborare și cooperare, în afirmarea principiilor suveranității și independenței depline naționale, ale respectului reciproc, ale înțelegerii și încrederii între popoare.

Pornind de la răspunderea istorică față de viitorul civilizației omenești, Partidul Comunist Român consideră că trebuie găsite căile pentru întărirea colaborării tuturor forțelor revoluționare, progresiste în lupta pentru pace, dezvoltarea liberă și independentă a fiecărei națiuni pe calea civilizației și bunăstării. România, Partidul Comunist Român aduc o contribuție activă la lupta generală a forțelor înaintate pentru inaugurarea unei ere noi în viața internațională, pentru excluderea războaielor, eliberarea popoarelor de povara cheltuielilor militare și de spectrul pericolului nuclear, pentru făurirea unei lumi mai bune și mai drepte.

---

[34] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, București, 1973, p. 403.

ANUL ISTORIC 1893

Unul din fenomenele majore care caracterizează istoria modernă a României îl constituie apariția, odată cu relațiile de producție capitaliste, a clasei muncitoare, forța socială căreia, prin afirmarea ei treptată în societate, i-a revenit sarcina istorică de a prelua, continua și dezvolta pe o treaptă superioară tradițiile înaintate ale luptei revoluționare de eliberare națională și socială duse de-a lungul veacurilor de cele mai înaintate forțe social-politice ale poporului român și de a făuri societatea socialistă. „Proletariatul — subliniază secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele României socialiste, tovarășul Nicolae Ceaușescu — devine tot mai mult purtătorul idealurilor celor mai revoluționare ale maselor populare, exponentul aspirațiilor vitale ale întregului popor muncitor spre dezvoltarea patriei pe calea progresului, spre făurirea unității naționale, cucerirea independenței de stat, spre o viață liberă și demnă“ [1].

Acest proces semnificativ pentru destinele istorice ale poporului nostru a început să se desfășoare în România mai evident din a doua jumătate a secolului trecut, în condițiile în care evoluția capitalistă a țării a determinat transformări

---

[1] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, București, 1973, p. 257.

profunde în structura socială şi în dispunerea forţelor de clasă, a provocat diversificarea vieţii politico-ideologice, ca şi modificarea în sens burghez a aparatului administrativ, a întregului mecanism de stat.

De remarcat că, încă din ultimele decenii ale secolului al XVIII-lea, dar, mai ales, la începutul secolului al XIX-lea, în condiţiile înfiinţării şi dezvoltării manufacturilor de tip capitalist şi a primelor fabrici, încep să apară în ţările române — Muntenia, Moldova şi Transilvania —, muncitori salariaţi [2]. Procesul de formare şi dezvoltare a modului de producţie capitalist şi a celor două clase sociale caracteristice noii etape de dezvoltare istorică — burghezia şi proletariatul — devine din ce în ce mai accelerat sub impulsul unor mari evenimente şi prefaceri sociale, cum au fost răscoala populară condusă de Horea, Cloşca şi Crişan din 1784, revoluţia naţională şi socială din 1821, revoluţia română de la 1848—1849, Unirea Principatelor din 1859, legiuirile agrare burghezo-democratice din 1853—1854 şi 1864, proclamarea independenţei depline de stat a României în urma războiului de neatîrnare din 1877—1878, evenimente de mare reverberaţie naţională, în care muncitorimea, ca participantă activă, s-a distins prin vigoarea ei revoluţionară.

Exploatarea maselor populare, lipsurile materiale în care ele erau nevoite să trăiască, au generat şi în România, ca peste tot unde au apărut şi s-au dezvoltat relaţii de producţie capitaliste, forme de manifestare ale luptei de clasă, mai întîi în rîndul lucrătorilor din întreprinderile precapitaliste şi, ulterior, a celor din fabrici, din industria extractivă, din transporturi etc. Răzvrătirile şi protestele izolate, locale, la care s-au adăugat forme noi de luptă greviste spontane, pentru condiţii omeneşti de muncă şi o plată corespunzătoare, caracterizează faza de început a mişcării muncitoreşti. Din şirul

---

[2] *Destrămarea feudalismului, apariţia şi dezvoltarea relaţiilor de producţie capitaliste. Formarea proletariatului în România*, în „Anale de istorie", anul XXVI, nr. 3/1980, p. 113—143.

acestor conflicte s-au detaşat cele de la manufactura de postav din Pociovalişte (de lîngă Bucureşti), care au avut loc în anii 1796—1799 şi 1803, despre care Nicolae Iorga spunea că deschid şi în ţările române „chestiunea muncitorească", ale minerilor de la Băiţa (Hunedoara), Cojocna (Cluj), Ocna Sibiului, Zlatna (1804), ale lucrătorilor de la salinele Telega, Slănic, Ocnele Mari, Tîrgu Ocna (1832), grevele muncitorilor de la topitoriile de fier din Cerna şi Găvăjdia (1837), greva minerilor din Baia Mare din 1848 etc.

Cu timpul, de la mişcările spontane şi izolate, s-a trecut la forme de luptă mai organizate, cu un caracter colectiv mai larg, cum au fost grevele din deceniile 7 şi 8 ale veacului trecut : greva muncitorilor ciurari din portul Brăila (1868), a lucrătorilor de la şantierele de construcţii ale căilor ferate Simeria—Petroşani (1868), Bucureşti—Giurgiu (1869 şi 1873), greva muncitorilor metalurgişti din Timişoara (1870), greva muncitorilor şi muncitoarelor de la Regia monopolului de tutun din Bucureşti (1872), a lucrătorilor croitori din Capitală (1874) ş.a. O amploare deosebită pentru perioada respectivă a avut greva celor 4 000 de muncitori manuali şi căruţaşi din portul Brăila (1875), cea a muncitorilor de la şantierul de construcţie a şoselei Ploieşti—Predeal (1877), a minerilor din Petroşani (1879) etc. Semnificaţia acestor acţiuni de început constă în faptul că au pus cu tărie în evidenţă necesitatea organizării proletariatului pentru dezvoltarea cu succes a luptei împotriva claselor exploatatoare, pentru realizarea, în perspectivă, a ţelurilor sale revoluţionare.

Una din trăsăturile fundamentale ale mişcării muncitoreşti din România, definită încă de la primele sale începuturi, a fost efortul stăruitor şi permanent de a păşi pe calea luptei organizate prin unirea muncitorilor în organizaţii profesionale şi apoi politice, înţelegînd că aceasta reprezintă o condiţie hotărîtoare pentru desfăşurarea cu succes a acţiunilor economice şi politice, al căror unic ţel final era dezrobirea

clasei muncitoare, a tuturor celor ce muncesc de exploatare și edificarea societății socialiste.

Primele forme de organizare ale muncitorimii române au luat naștere, încă la mijlocul secolului al XIX-lea, sub forma asociațiilor profesionale de întrajutorare. Ele și-au pus drept scop strîngerea de fonduri, din cotizații sau donații, spre a fi folosite pentru ajutorarea membrilor în cazuri de boală, invaliditate sau înmormîntare și pentru susținerea perfecționării calificării profesionale în străinătate. Între acestea, menționăm : asociațiile de întrajutorare ale tipografilor și textiliștilor din Brașov și Timișoara, create în 1846 și 1851, ale calfelor de șepcari și lucrătorilor tipografi din București (1855 și, respectiv, 1858), alte organizații profesionale fiind, apoi, create la Oravița, Reșița, Arad, Turnu Severin, Cluj, Iași etc. Pînă în 1872 s-au creat 51 de organizații profesionale de întrajutorare ale muncitorilor [3].

În procesul luptelor sociale și al organizării lucrătorilor un rol important l-a avut în viața politică a României apariția presei muncitorești : „Tipograful român" (1865), „Analele tipografice" (1869), „Uvrierul" (1872), care au abordat, pe lîngă problematica noii clase sociale — promovarea principiilor organizării de-sine-stătătoare a lucrătorilor, a solidarității lor, a trezirii conștiinței de clasă, susținerea acțiunilor lor revendicative — și probleme privind interesele generale ale societății românești [4]. Treptat, pe baza propriei experiențe de organizare și de luptă, muncitorii vor trece la crearea de asociații profesionale pur muncitorești, situate pe principii de clasă, proces care se va generaliza în perioadele următoare, cuprinzînd aproape toate ramurile de producție, punîndu-se astfel bazele mișcării sindicale în România.

---

[3] Fl. Dragne, I. Iacoș, N. G. Munteanu, V. Petrișor, *Mișcarea sindicală din România*, vol. 1, Editura politică, București, 1981, p. 29—39.

[4] *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. I (1865—1900), partea I (1865—1889), Editura politică, București, 1964, p. 1—24.

Concomitent cu dezvoltarea asociațiilor profesionale, cu intensificarea acțiunilor muncitorești, apare și se dezvoltă în țara noastră mișcarea socialistă [5]. Acest proces a fost deosebit de complex, manifestat în datele lui esențiale în același mod ca pretutindeni, dar diferențiat de la țară la țară, în raport cu condițiile concrete, specifice fiecăreia dintre acestea. Trebuie să remarcăm că ideile înaintate, revoluționare au fost binecunoscute în România și au avut o viguroasă forță de rodire, căci poporul nostru a fost receptiv la toate marile curente ideologice progresiste și revoluționare ale vremii, pe care, prin reprezentanții săi luminați, și le-a însușit, folosindu-le din plin în lupta împotriva racilelor sociale, împotriva aservirii străine, pentru libertate și înfăptuirea deplină a unității național-statale, pentru dreptul de a fi stăpîn în propria-i țară, pentru asigurarea progresului multilateral. Pe drept cuvînt, Nicolae Bălcescu, ținînd seama tocmai de aceste virtuți străvechi, a apreciat că națiunea română este „națiune născută democratică".

Așa se explică de ce ideile socialismului utopic au găsit o largă audiență în România. Reprezentanții marcanți ai acestuia, ca Teodor Diamant, Iancu Bălăceanu, Cezar Bolliac, C. A. Rosetti ș.a. au întreținut legături cu doctrinari socialiști străini. Teodor Diamant a contribuit nu numai la înțelegerea reală a concepției societare fourieriste, dar a adus o contribuție originală, prin întemeierea în România a unui falanster, care și-a desfășurat activitatea timp de doi ani de zile. De aceea, el rămîne în istoria doctrinelor social-politice avansate din România și Europa ca unul dintre gînditorii socialiști originali, care a concretizat ideile socialiste utopice într-o formă adaptată la specificul social-economic al României, falansterul creat la Scăieni (Prahova) fiind al doilea de acest tip din lume.

---

[5] *Începuturile mișcării socialiste din România*, în „Anale de istorie", anul XXVI, nr. 4/1980, p. 126—162.

Deceniul al 5-lea al veacului trecut a fost marcat de un eveniment de o epocală importanţă pentru întregul curs al mişcării muncitoreşti, pentru omenirea progresistă în general : apariţia socialismului ştiinţific elaborat de Karl Marx şi Friedrich Engels, concepţia revoluţionară despre natură şi societate, a ideologiei ştiinţifice a proletariatului. Prin apariţia socialismului ştiinţific, mişcarea muncitorească internaţională a căpătat o călăuză sigură în lupta ei împotriva vechii orînduiri. Rămînea ca socialismul ştiinţific să fie preluat de mişcarea muncitorească din fiecare ţară. Acest proces a dobîndit particularităţi specifice, însuşirea principiilor socialismului ştiinţific fiind în raport cu cerinţele concrete ale realităţilor social-economice şi politice din fiecare ţară, cu capacitatea de asimilare şi însuşire a noilor idei de către forţele sociale interesate. România, tocmai datorită unei receptivităţi specifice faţă de ideile novatoare pe care o aveau forţele cele mai înaintate, călite în evenimentele revoluţionare pe care le trăise poporul român în procesul său de unificare şi dobîndirea independenţei depline, a fost una dintre ţările unde principiile socialismului ştiinţific au fost înţelese şi adaptate cerinţelor proprii.

Desigur, procesul de răspîndire şi însuşire a socialismului ştiinţific a presupus o perioadă de asimilare şi aprofundare a acestor idei, trecute prin filtrul gîndirii proprii a socialiştilor români, de transpunere a lor pe fundalul realităţilor româneşti. În 1845, în Bucureşti şi în alte oraşe erau citite numeroase exemplare din „Analele franco-germane", publicaţie editată de Marx şi Engels, ca şi lucrarea lui F. Engels, *Situaţia clasei muncitoare din Anglia,* pentru ca, în 1848—1849, vestitul *Manifest al Partidului Comunist* să fie cunoscut de către gînditorii revoluţionari din România.

Efervescenţa revoluţionară paşoptistă, ca şi contactele stabilite de reprezentanţii acestei generaţii cu mişcarea revoluţionară internaţională, aderenţa la ideile înaintate ale timpului au creat un climat favorabil pătrunderii în ţara

noastră a ideologiei marxiste. Răspîndirea marxismului în România a fost înlesnită de activitatea Asociației Internaționale a Muncitorilor și de Comuna din Paris. Opinia publică românească a luat cunoștință despre înființarea și activitatea Internaționalei I (1864), despre Comuna din Paris (1871) prin mai multe căi, principala constituind-o publicistica vremii, numărul materialelor sau informațiilor în legătură cu aceste evenimente istorice ridicîndu-se la cîteva sute.

Ideile Internaționalei I au pătruns în România nu numai pe calea scrisului, ci și prin legăturile directe pe care o serie de muncitori și intelectuali socialiști români le-au avut cu aceasta. Unii dintre ei, după ultimele cercetări, au participat nemijlocit la apărarea Comunei din Paris, alții au devenit membri activi ai secțiilor de la Paris, Bruxelles, Geneva etc. ale Internaționalei I. Toate acestea, cît și legăturile unor revoluționari români cu K. Marx și F. Engels, au contribuit la accelerarea pătrunderii ideilor marxiste în România, a difuzării, încă de la prima ediție, a lucrărilor lui Marx : *Capitalul, 18 Brumar al lui Ludovic Bonaparte* ș.a.

În acest climat favorabil, începînd cu ultimii ani ai deceniului al 7-lea al secolului trecut, au luat ființă primele *organizații socialiste* din țara noastră, care purtau diferite denumiri : *comitete sau grupuri revoluționare, cercuri socialiste* sau *asociații generale muncitorești.*

De remarcat că orașul București, capitala României, a fost nu numai centrul economic, administrativ și politic al țării, dar și leagănul primelor organizații socialiste și muncitorești din România. Totodată, Bucureștiul reprezenta, încă demult, un loc de întîlnire și de organizare a unor revoluționari străini refugiați în România, din acest punct de vedere el fiind recunoscut ca centru important al emigrației revoluționare ruse, bulgare, sîrbe, muntenegrene, macedonene, albaneze, poloneze etc.

Tocmai această intensă activitate desfășurată de revoluționarii români și străini după crearea Internaționalei I a per-

mis ca, în perioada amintită, în București să se constituie cercuri revoluționare, socialiste. Numeroși români — studenți, elevi, profesori, membri ai Asociației Internaționale a Muncitorilor în diferitele ei secții din străinătate —, reveniți în Capitală, au fost tot atîtea cadre de bază pentru începutul mișcării socialiste. Spre sfîrșitul deceniului al 7-lea, în Capitală își desfășurau activitatea numeroși revoluționari români, care, nu o dată, au sprijinit și activitatea refugiaților politici polonezi, bulgari, sîrbi și ruși. O contribuție deosebită la întărirea organizației socialiste din București au avut-o frații Mircea și Vintilă Rosetti, ambii membri ai unor secții ale Internaționalei I din străinătate. În aceeași perioadă, documentele vorbesc despre existența și activitatea unor cercuri socialiste la Iași, Brăila, Galați, Giurgiu, în rîndurile cărora își desfășurau activitatea Eugen. Lupu, Titus Dunca, Bonifaciu Florescu, M. L. Ionescu, I. Coșula ș.a.

Din anul 1868 încep să-și facă apariția organizații socialiste și în unele localități din Transilvania, aflată sub stăpînirea austro-ungară. La Timișoara, un „Comitet muncitoresc de organizare", creat la începutul anului 1868, a convocat pentru ziua de 11 octombrie 1868 o adunare, la care s-a constituit prima organizație socialistă, sub numele de Asociația generală a muncitorilor din Timișoara. În conducerea Asociației au fost aleși reprezentanți ai muncitorilor români, maghiari, germani și sîrbi, între care : Carol Farcaș, Gheorghe Ungureanu, A. Platzer, G. Novotni. Prin atragerea în rîndurile ei a muncitorilor, indiferent de naționalitate, Asociația generală a muncitorilor din Timișoara marca o nouă practică în relațiile dintre români și naționalitățile conlocuitoare din Transilvania — aceea a organizării lor comune, ceea ce a devenit, de-a lungul anilor, o prețioasă tradiție a mișcării noastre muncitorești. Încadrarea într-o unică organizație revoluționară a muncitorilor, indiferent de naționalitate, și lupta lor comună a fost răspunsul muncitorimii din această parte a țării, aflată sub stăpînire străină, la politica claselor domi-

nante austro-ungare, politică bazată pe exploatarea tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate de la orașe și sate, la care se adăuga o cruntă asuprire națională a românilor, ce formau marea majoritate a populației de aici. Prin aceasta, organizația socialistă din Timișoara se afirma ca o forță cu adevărat democratică, ceea ce i-a permis atragerea, în cadrele ei, atît a muncitorilor români, cît și a muncitorilor de alte naționalități.

Autoritățile burghezo-moșierești austro-ungare locale și centrale au împiedicat însă, mult timp, aprobarea Statutului Asociației, motivînd că scopurile „social-politice și tendințele internaționaliste ale conducerii poate să ducă la conturbarea liniștei sociale din oraș și împrejurimi“ [6]. În anul 1869 Asociația generală a muncitorilor din Timișoara a aderat la Internaționala I, devenind secție a acesteia. Conducătorii săi, așa după cum reiese din numeroase documente, au avut strînse legături cu membri ai Consiliului General al Asociației Internaționale a Muncitorilor, cu conducătorii diferitelor secțiuni din alte țări.

Referitor la strînsele relații pe care fondatorii socialismului științific le aveau cu revoluționarii români, într-o scrisoare din 10 ianuarie 1868, adresată lui K. Marx, F. Engels scria : „Intenționam să-ți scriu astăzi pe larg, dar vizita neașteptată a unui sîrb și a unui valah, care m-au reținut cîteva ore, mi-a zădărnicit planurile“ [7]. Asemenea legături s-au intensificat în anii următori, cînd reprezentanți ai mișcării socialiste din România i-au cerut lui Engels de nenumărate ori sfaturi în probleme importante privind mișcarea în România.

Alte organizații socialiste, sub denumirea de *Asociația generală a muncitorilor*, au fost create, cu sprijinul lui Carol

---

[6] *A Magyar Munkásmozgalon Történetének Válogatott Dokumentumai*, vol. I, Budapesta, 1951, p. 83—85.

[7] *Documente privind începuturile mișcării muncitorești și socialiste din România. 1821—1878*, Editura politică, București, 1971, p. 412.

Farcaș și al altor militanți socialiști, la Arad, Reșița, Anina, Oradea, Oravița, Brașov, Sibiu și Cluj.

Un moment de mare însemnătate în dezvoltarea procesului de organizare politică a proletariatului român pe principiul luptei de clasă l-a constituit înființarea la București, la 1 octombrie 1872, a Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România, „care-i propunea, pentru prima dată în istoria noastră, unirea muncitorilor din întreaga țară. Acest eveniment — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu — marchează începutul organizării de clasă pe scară națională a proletariatului român“ [8].

O asemenea acțiune avea loc în condițiile intensificării măsurilor reacțiunii internaționale împotriva mișcării muncitorești și socialiste. Cu atît mai mult apreciem modul în care revoluționarii români au găsit, cu tact, mijloacele adecvate de continuare legală a procesului obiectiv de întărire a organizațiilor politice și profesionale de clasă din România. Din Asociație — conform statutului — puteau face parte lucrători români și străini naturalizați. Asociația generală avea ramificații și în provincie, în unele orașe ca Iași, Galați, Turnu Severin, Ploiești, Giurgiu existînd secțiuni ale acesteia. Ea era condusă de un Comitet Central, din care făceau parte : N. D. Rădulescu — secretar, Daniel Rățescu — casier, Gh. Tănăsescu, C. I. Borșian și N. I. Rădulescu — membri.

Ca organizație politică a clasei muncitoare din România, prin activitatea desfășurată, prin scopurile propuse și, mai ales, prin unirea în sînul ei a tuturor lucrătorilor conștienți din țară, Asociația generală a lucrătorilor din România a avut o importanță deosebită.

Semnificația creării sale sporește și prin aceea că, o astfel de organizație, la nivel național, exista în acea vreme doar în puține țări. Acest fapt evidențiază una din caracteristicile

---

[8] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, București; 1973, p. 259.

esențiale ale mișcării noastre muncitorești, anume voința de unitate a proletariatului român, încă de la începuturile sale, ceea ce a reprezentat un factor fundamental al succeselor obținute în lupta împotriva claselor exploatatoare, pentru afirmarea sa de-sine-stătătoare în viața social-politică a țării, în vederea atingerii țelurilor sale revoluționare de eliberare socială și națională a tuturor celor ce muncesc, a întregului popor.

Activitatea intensă a Comitetului Central al Asociației generale a tuturor lucrătorilor din România și a organului său de presă „Lucrătorul român" a inspirat temeri autorităților, care, invocînd pretextul că „ar fi conspirat contra stării de lucruri de astăzi, vroind a o răsturna și a o înlocui cu republica", au dispus arestarea, în noiembrie 1873, a mai multor lucrători conducători, ceea ce a dus la încetarea activității ei.

Cu toate măsurile restrictive luate de autorități, mișcarea socialistă din România a continuat să se manifeste : în anul 1873 mai estompat, dar, începînd cu anii 1874—1875, din ce în ce mai evident, pentru ca după 1877 să se afirme ca factor tot mai important pe arena social-politică a țării.

După cucerirea independenței depline de stat a României prin războiul din anii 1877—1878, amploarea pe care a luat-o acțiunea de propagare a socialismului științific, ca și prezența mai activă a muncitorimii în viața politică, au adus pe planul dezbaterilor necesitatea concretizării ideii de făurire a partidului politic al clasei muncitoare. Numeroase documente ale mișcării muncitorești și socialiste evidențiază permanente căutări ale revoluționarilor români spre definirea structurii și denumirii partidului politic al proletariatului român. Astfel, în consfătuirile socialiste de la Ploiești și București din 25 și 27 februarie 1879, reprezentanții organizațiilor dintr-o serie de orașe ale țării, însărcinați cu întocmirea proiectului de program al viitoarei organizații politice marxiste centralizate la scară națională își propuneau ca denumirea parti-

dului politic să fie *Internaţionala democratică din România*, care să se înfăptuiască prin unirea tuturor organizaţiilor socialiste din România [9]. Totodată, s-a stabilit ca organizaţia politică centralizată la scară naţională „să se puie cît mai curînd în comunicaţie cu celelalte cercuri internaţionale din străinătate“ [10].

În acea perioadă se întreprind încercări de formulare a unor schiţe programatice ale mişcării marxiste centralizate la scara întregii ţări. La 28 octombrie 1879, gazeta ieşeană „Besarabia“ sintetiza astfel principiile programatice ale mişcării socialiste române : „Mîntuirea poporului prin el însuşi. Emanciparea lui economică. Autonomia comunală... Solidaritatea poporului muncitor din toată lumea fără deosebire de naţionalitate“, — aprecieri care vădesc orientarea după principiile marxiste. Într-un proiect de program, intitulat „Credo al socialiştilor“, se constata că „numai *egalitatea economică* între oameni va aduce adevărata libertate, egalitate şi fraternitate..., va aduce egalitatea adevărată politică, precum şi adevărata libertate politică, care chiar în cele mai progresiste şi democratice state actuale este himeră“, şi că „numai egalitatea economică va emancipa clasele muncitoare de sub jugul economic, politic, intelectual, moral şi religios al claselor dominante“. Şi această egalitate economică, se arăta în continuare, va putea „fi realizată într-un mod durabil numai prin sechestrarea instrumentelor mari de producţiune, care sînt astăzi proprietatea individuală a oamenilor deosebiţi, şi trecerea acestor instrumente în proprietatea colectivă a societăţilor de muncitori“ [11].

În contextul acestor cristalizări programatice, în octombrie 1879 s-a convocat Congresul socialist de la Iaşi, la care au participat reprezentanţi ai organizaţiilor socialiste marxiste

---

[9] *Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România. 1879—1892*, Editura politică, Bucureşti, 1975, p. 14.
[10] *Ibidem*, p. 15.
[11] *Ibidem*, p. 77—78.

din mai multe centre ale țării. Congresul a cristalizat prevederi programatice specifice etapei respective de evoluție a mișcării noastre socialiste, înainte de toate în ceea ce privește orientarea activității spre înarmarea clasei muncitoare din România cu teoria socialismului științific, reușind să întărească și să lărgească atît cadrul organizatoric, cît și sfera și metodele de luptă ale mișcării socialiste. După această dată și pînă în anul 1893 în viața social-politică a țării s-a vorbit tot mai insistent despre existența organizației socialiste, fie că se numea *partidă socialistă, partidă a muncitorilor, social-democrație* etc.

Congresul din 1879 a reprezentat o cotitură importantă în dezvoltarea mișcării socialiste, marcînd o apropiere vădită a socialiștilor de mișcarea muncitorească. De la această dată, socialiștii români au acționat mai hotărît și pe planul organizării profesionale a muncitorilor pe principiul luptei de clasă. Elocvent pentru această orientare este faptul că gazeta „Înainte", editată la București în 1880, se subintitula, pentru prima oară în istoria mișcării muncitorești din România, „organ democratic socialist și al proletariatului român". În numele mișcării socialiste, gazeta declara : „Sîntem în România avangarda luptătorilor... care au ridicat deja de mult și fac să fîlfîie sus și mîndru drapelul roșu nepătat al democrației socialiste... Vom fi, așadar, apărătorul drepturilor de om și muncitor ale proletariatului român" [12]. La rîndul său, ziarul „Drepturile omului", ce apărea zilnic în două ediții, precizînd locul și sarcinile partidului socialist în viața social-politică a țării, scria : „Sîntem deci un partid nou, un partid care, în sfera economică și socială, voim să facem acele reforme radicale care vor putea stîrpi sărăcia, care vor putea stîrpi cauza tuturor relelor din societate" [13].

---

[12] „Înainte", anul I, nr. 1 din 26 octombre 1880.
[13] „Drepturile omului", anul II, nr. 21 din 5 octombrie 1888.

În numele Partidei Socialiste și pentru a direcționa activitatea acesteia, C. Dobrogeanu-Gherea a publicat, în 1886, programul intitulat *Ce vor socialiștii români*, în care era susținută și argumentată ideea necesității cuceririi puterii politice de către proletariat: „Poporul, proletariatul — se scria în program —, ajungînd la putere după revoluția socială proletară, va întrebuința dictatura de clasă ca mijloc pentru a-și întări domnia, pentru a organiza formele de viață ale societății socialiste“ [14]. Așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu, „Această concepție privitoare la modul de realizare a transformării revoluționare a societății și-a pus cu putere amprenta, încă de la început, asupra întregii lupte revoluționare a proletariatului din România și a partidului său politic“ [15]. Pînă în 1893 acest document programatic a stabilit linia de conduită a Partidei Socialiste față de realitățile politice ale timpului, revendicările cu caracter economic și politic înscrise pe steagul de luptă al proletariatului organizat.

Ideile cuprinse în programul *Ce vor socialiștii români*, raportate la contextul preocupărilor programatice ale mișcării muncitorești internaționale, ne apar deosebit de semnificative. După încetarea activității Asociației Internaționale a Muncitorilor a apărut cu acuitate necesitatea organizării clasei muncitoare pe scară națională, întrucît și lupta acesteia viza obiective de rezolvat în cadrul fiecărei țări. Analiza atentă a acestui proces scoate la iveală marea diversitate a condițiilor sociale, politice și economice concrete în care au activat partidele muncitorești și socialiste în ultima parte a veacului trecut. Programele lor de acțiune au reflectat nivelul de dezvoltare a clasei muncitoare din fiecare țară, gradul de înțelegere și însușire a socialismului științific. Nu trebuie omis

---

[14] *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1879—1892*, p. 317.

[15] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, p. 261.

nici faptul că, în epoca dată, alături de ideile socialismului ştiinţific, s-au manifestat unele curente în mişcarea muncitorească, mai mult sau mai puţin potrivnice marxismului, care au avut o influenţă destul de puternică şi îndelungată în anumite ţări (proudhonismul, lassaleanismul, anarhismul), influenţă resimţită şi în activitatea unor partide socialiste. Într-un asemenea context internaţional al dezvoltării mişcării muncitoreşti, al creării partidelor socialiste şi al formulării documentelor lor programatice, cursul mişcării socialiste din România înregistrează, prin programul din 1886, o exprimare puternică a poziţiei revoluţionare a socialiştilor români, temelia trainică de afirmare a partidului politic al clasei muncitoare din România.

Gîndirea creatoare socialistă şi-a croit drum într-o confruntare susţinută cu reprezentanţii ideologici ai claselor dominante, care căutau să nege legitimitatea socialismului în România, considerîndu-l „plantă exotică". Însăşi întărirea mişcării socialiste şi îngemănarea cu mişcarea muncitorească au demonstrat necesitatea şi viabilitatea socialismului în România, izvorîtă din realităţile obiective social-economice ale ţării. Militanţii socialişti au depus o susţinută activitate în domeniul analizei teoretice a situaţiei social-economice şi politice din România, în vederea stabilirii sarcinilor strategice şi de ordin tactic ale social-democraţiei. Multe dintre punctele de vedere ale socialiştilor cu privire la structura şi dispunerea forţelor de clasă, la procesele dezvoltării economice, la fizionomia şi esenţa partidelor politice, puncte de vedere elaborate adesea într-o polemică ascuţită cu ideologi ai claselor dominante, vădesc o orientare justă, situîndu-se, în contextul vremii, pe poziţiile cele mai înaintate ale gîndirii social-politice din ţara noastră, ca şi din mişcarea muncitorească internaţională.

Orientarea clară, pe baza principiilor socialismului ştiinţific, a mişcării noastre muncitoreşti a fost salutată de Friedrich Engels. La 4 ianuarie 1888, el îi scria din Londra

lui Ioan Nădejde, directorul revistei „Contemporanul" : „Cu mare plăcere am văzut că socialiștii din România primesc, în programul lor, principiile de căpetenie ale teoriei care a izbutit a aduna într-un mănunchi de luptători mai pe toți socialiștii din Europa și din America, e vorba de teoria prietenului meu, răposatul Karl Marx" [16].

Programul marxist din 1886 a fost însușit și adoptat de muncitorii înaintați, de socialiștii români, determinînd crearea de noi și noi organizații politice socialiste locale în diferite orașe ale țării, ce se considerau ca făcînd parte din Partida Socialistă, Partida Muncitorilor [17]. Pe aceste temeiuri, Partida Socialistă a desfășurat o bogată activitate organizatorică și propagandistică, îndeosebi prin intermediul organelor de presă ale acestor organizații din diferite orașe ale țării : „Emanciparea", „Drepturile omului", „Dezrobirea" — la București, „Contemporanul", „Revista socială" și „Muncitorul" — la Iași „Frăția" — la Galați, „Unirea muncitorilor" — la Brăila și alte zeci și zeci de ziare și reviste, unele dintre ele subintitulîndu-se „organ al Partidei Muncitorilor".

În deceniul al 9-lea al veacului trecut acțiunile clasei muncitoare se impun tot mai mult în scena vieții politice. Axate special pe revendicări economice, ele au antrenat un număr relativ ridicat de participanți fiind însoțite de manifestații de stradă. Mișcări greviste mai însemnate, care au durat uneori luni întregi, au desfășurat lucrătorii de la manufacturile de tutun din Cluj (1882), lucrătorii din portul Brăila (1884), muncitorii tipografi din București (1886, 1888), lucrătorii de la Atelierele căilor ferate din București (1888), minerii de la Doman, Secul (1888) și Drencova (1889—1890). Aceste acțiuni, căpătînd caracterul unor ascuțite conflicte de clasă, au dovedit creșterea potențialului de luptă al clasei

---

[16] *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. I (1865—1900), partea I (1865—1889), p. 188.

[17] *Activitatea „Partidei Socialiste" în anii 1879—1890*, în „Anale de istorie", anul XXVI, nr. 6/1980, p. 138—162.

muncitoare, prilejuind manifestări ale solidarității proletare interne și de peste hotare.

Pe lîngă susținerea acțiunilor revendicative muncitorești, Partida Muncitorilor, organizațiile sale locale, au participat la alegerile parlamentare, depunînd candidaturi în mai multe județe ale țării. Alegerea, în 1888, a doi deputați socialiști în Parlamentul țării — Ioan Nădejde și V. G. Morțun — a constituit un important succes politic al mișcării noastre revoluționare. Participînd pentru prima dată în istoria României, în numele Partidei Muncitorilor, la viața parlamentară, intervențiile deputaților socialiști pe diferite probleme sociale și politice au evidențiat pregnant poziția înaintată, profund patriotică a mișcării noastre muncitorești.

De menționat că, pe lîngă membrii cercurilor muncitorești, se considerau a aparține Partidei Muncitorilor și membrii organizațiilor profesionale muncitorești, care o apreciau ca o realitate de fapt, atît din punct de vedere politic-ideologic cît și organizatoric. Dezbaterile din cadrul mișcării pe această temă au fost de natură să definească justele raporturi dintre cele două componente ale mișcării, în care partidul politic — expresia cea mai înaintată a proletariatului organizat — era conceput ca îndrumătorul politic, călăuza ideologică a mișcării sindicale.

În 1890 s-a făcut un pas înainte pe linia întăririi organizațiilor muncitorești, prin transformarea *Cercurilor muncitorilor* în *Cluburi muncitorești,* tot ca organizații locale ale Partidei Muncitorilor, care au reunit un număr mai mare de lucrători și au fost concepute pe baze mai largi. Cluburi muncitorești au luat ființă la București, Ploiești, Galați, Brăila, Roman, Craiova, Turnu Severin și în alte centre ale țării. Ele aveau organe de presă proprii, precum : „Lucrătorul" — Galați, „Democrația socială" — Ploiești, „Critica socială" — Iași și au desfășurat o bogată activitate pe tărîm politic, ideologic și organizatoric. Clubul muncitorilor din București, care a editat importantul organ de presă „Munca",

și-a propus să servească drept „sîmbure în jurul căruia să se organizeze toate puterile *partidului muncitorilor*“ la scară națională [18].

Pe plan ideologic s-a remarcat o pronunțată dezvoltare a literaturii și presei socialiste, o amplă dezbatere în jurul principalelor probleme privind întărirea organizatorică și politică a organizațiilor muncitorești, cît și a acelora ale dezvoltării țării pe calea progresului social. Un rol deosebit în înarmarea mișcării muncitorești l-a avut continuarea operei de traducere și editare în limba română a lucrărilor întemeietorilor socialismului științific. Astfel se fac cunoscute lucrările : *Originea familiei, a proprietății private și a statului ; Manifestul Partidului Comunist ; Dezvoltarea socialismului de la utopie la știință,* ca și la alte lucrări ale lui F. Lassalle, K. Kautsky, P. Lafargue, A. Bebel, J. Guesde ș.a. Totodată, revoluționarii români au elaborat o seamă de studii privind socialismul științific, printre care *Karl Marx și economiștii noștri, Anarhia cugetării, Concepția materialistă asupra istoriei,* lucrări răspîndite și în Transilvania și Bucovina, în pofida unor măsuri de intimidare luate de autoritățile austro-ungare. Multe din studiile și broșurile socialiștilor români au fost traduse (unele la cerere) și în limbile sîrbă, bulgară, ungară și franceză.

Materialele elaborate în această perioadă s-au impus prin caracterul lor înaintat, revoluționar, răspunzînd cerințelor epocii, dar și perspectivei istorice. Clarificarea problemelor în spiritul principiilor fundamentale ale socialismului științific, în vederea abordării și soluționării, pe temeiuri revoluționare, a chestiunilor menite să apere interesele clasei muncitoare, să deschidă perspectivele prefacerilor radicale din societatea românească, reprezintă o trăsătură distinctivă a activității Partidei Muncitorilor.

---

[18] *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1879—1892,* p. 631.

Spre deosebire de situația din partidele politice ale claselor dominante, în mișcarea noastră muncitorească s-au instaurat, încă de la începuturile ei, *principii și raporturi profund democratice* în cadrul fiecărei organizații în parte, ca și în relațiile dintre acestea. În general, a existat o unitate principială, bazată pe stimă și încredere în interiorul mișcării, manifestată pe plan ideologic, politic și organizatoric, ceea ce i-a conferit forță în lupta contra claselor exploatatoare și prestigiu în mișcarea muncitorească internațională.

Toate aceste trăsături au contribuit ca mișcarea noastră să înregistreze o remarcabilă evoluție ascendentă, impulsionată fiind de acțiunea de propagare a socialismului științific, de creșterea conștiinței de clasă a proletariatului, care s-a manifestat prin intensificarea procesului de organizare politică și profesională, prin dezvoltarea luptei împotriva exploatării. Se declanșează marile greve ale minerilor de la Dognecea, ale tăbăcarilor și tipografilor din Ploiești (1890), ale muncitorilor de la fabrica Goetz din Galați și ale minerilor din Petroșani (1892). Acțiunile proletare din acei ani, încheiate în marea majoritate cu victoria greviștilor, au antrenat un număr mai mare de lucrători, s-au definit printr-un ascuțit spirit de solidaritate și unitate, ceea ce a demonstrat creșterea potențialului de luptă al muncitorimii din țara noastră, afirmarea proletariatului pe arena vieții social-politice a României. În același timp, măsurile restrictive și represive luate de autorități împotriva greviștilor au reliefat adîncirea antagonismelor de clasă din societatea românească și au pus pe muncitori în situația să deslușească mai bine caracterul de clasă al aparatului de stat burghez.

În noua fază, caracterizată prin creșterea deosebită a activității socialiste, se punea cu acuitate problema centralizării nemijlocite din punct de vedere organizatoric, la scară națională, a tuturor organizațiilor politice muncitorești. În acest scop, tot mai numeroși fruntași socialiști, tot mai multe organizații muncitorești au cerut convocarea congresului so-

cialist. „Astăzi — scria gazeta „Munca" la 10 mai 1892 — putem zice chiar că nici un partid din țară n-are partizani mai sinceri și simpatii mai numeroase ca noi. Însă față cu burghezia organizată, stăpînă pe guvern, pe instituțiile, pe averea țării, partidul socialist trebuie să-și adune pe toți adepții săi".

Convocarea Congresului de centralizare la scară națională a tuturor organizațiilor clasei muncitoare din România s-a hotărît în cadrul Adunării generale a Clubului muncitorilor din București din 2 mai 1892. O comisie a organizațiilor muncitorești a trecut la alcătuirea proiectului de program al partidului, care a fost publicat în decembrie 1892 în presa socialistă, fiind supus apoi dezbaterilor organizațiilor muncitorești din întreaga țară timp de aproape patru luni de zile. În acest răstimp s-a desfășurat o activitate propagandistică intensă, prin presă și prin viu grai, pentru clarificarea problemelor de bază ale mișcării muncitorești. Numeroase publicații socialiste apărute în această perioadă au adus o contribuție valoroasă la pregătirea teoretică și organizatorică a Congresului partidului : „Munca" — București (1890) ; „Critica socială" — Iași (1891) ; „Democrația socială" — Ploiești (1892) ; „Proletarul" — Botoșani (1892) ; „Lucrătorul" — Galați (1892).

Lucrările Congresului s-au desfășurat în zilele de 31 martie — 3 aprilie 1893, în sala Clubului muncitorilor din Capitală, în prezența a 63 de delegați, reprezentînd cluburile muncitorești din București, Iași, Galați, Ploiești, Craiova, Roman, Tecuci, Bacău, Botoșani, Tîrgu Frumos, unele asociații profesionale și un delegat al Grupului studenților socialiști români din Paris. Muncitorimea din întreaga țară a întîmpinat cu entuziasm lucrările Congresului, iar organizații revoluționare ale proletariatului din diferite țări au trimis mesaje de salut. În centrul lucrărilor sale s-au situat dezbaterea și adoptarea unor documente de mare importanță pentru viața și activitatea partidului, ca noul program și statutul parti-

dului, precum și alegerea organelor conducătoare ale partidului.

Programul definea rolul istoric al proletariatului, al partidului clasei muncitoare în organizarea luptei revoluționare. Înscriind ca revendicări principale imediate ameliorarea stării materiale și intelectuale a muncitorilor, dreptul de grevă, de organizare, de întrunire, ziua de muncă de 8 ore, programul prevedea necesitatea luptei pentru „desființarea proprietății private asupra mijloacelor de producere și prefacerea lor în proprietate socială", „distrugerea societății burgheze și întemeierea societății socialiste" [19]. Congresul a adoptat ca denumire a partidului aceea de *Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România*. În încheierea lucrărilor a fost ales Consiliul General al partidului, format din : I. Nădejde, Al.G. Radovici, V.G. Morțun, C. Mille, Al. Ionescu. „Anul 1893 — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — este anul nașterii detașamentului revoluționar, de avangardă, al clasei muncitoare din România. Iată de ce putem spune, cu deplin temei, că adevăratele începuturi ale Partidului Comunist Român — care continuă cele mai înalte tradiții de luptă ale poporului și își are rădăcinile împlîntate adînc în mișcarea muncitorească, socialistă din a doua jumătate a secolului trecut — coincid cu începutul activității partidului muncitoresc călăuzit de teoria revoluționară marxistă" [20].

Făurirea partidului politic al proletariatului — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — „a constituit un moment important în organizarea politică a clasei muncitoare, în creșterea rolului ei în viața socială și politică a României" [21].

---

[19] *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1893—1900*, Editura politică, București, 1969, p. 15.

[20] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, p. 263.

[21] Nicolae Ceaușescu, *Expunere cu privire la stadiul actual al edificării socialismului în țara noastră, la problemele teoretice, ideologice și activitatea politică, educativă a partidului prezentată la plenara lărgită a Comitetului Central al Partidului Comunist Român*. 1—2 iunie 1982, Editura politică, București, 1982, p. 47.

Istoria, viața, faptele au demonstrat că afirmarea partidului muncitoresc a fost rezultatul evoluției istorice a poporului nostru, al dezvoltării forțelor și relațiilor de producție, rezultatul condițiilor obiective și subiective create în societatea românească. Izvorît din aceste realități social-politice, partidul clasei muncitoare a imprimat activității desfășurate o linie pătrunsă de spirit de clasă, orientîndu-se spre problemele majore care frămîntau clasa muncitoare, celelalte pături muncitoare, poporul, națiunea română. În cadrul celor 14 congrese ale partidului care au avut loc pînă în 1918 — anul desăvîrșirii statului național unitar român — s-au afirmat atît temeiurile de bază ale luptei revoluționare, cît și direcțiile principale de acțiune corespunzătoare complexului social-politic național. Aceasta a determinat dezvoltarea sa unitară și centralizată, a făcut ca la temelia mișcării revoluționare să fie așezate cu consecvență principiile luptei de clasă, unității de acțiune, ale patriotismului și solidarității internaționale proletare.

Ancorat în realitățile social-politice ale țării, partidul muncitorilor din România și-a spus cuvîntul față de toate marile probleme care frămîntau societatea românească din acea vreme, luînd poziție și preconizînd soluții în conformitate cu interesele de clasă, cu aspirațiile revoluționare ale proletariatului, ale maselor largi populare. După anul 1893 partidul clasei muncitoare din România a acumulat experiență, prin analiza temeinică a realităților social-economice și politice, în lumina socialismului științific, formulînd pentru fiecare etapă istorică programul cel mai corespunzător de acțiune, ceea ce, în final, sub conducerea Partidului Comunist Român, a asigurat victoria deplină asupra vechii societăți bazate pe exploatare și asuprire, trecîndu-se hotărît la construirea societății noi socialiste pe pămîntul patriei.

PENTRU O CAUZĂ DREAPTĂ. INTRAREA ROMÂNIEI ÎN RĂZBOI ÎN AUGUST 1916

Istoria poporului român este plină de strălucite dovezi ale hotărîrii sale nestrămutate de a lupta necontenit — sub cele mai diferite forme — răscoale populare, intensă şi iscusită activitate diplomatică, războaie drepte şi revoluţii — împotriva asupririi şi cotropirilor străine, pentru libertate naţională şi dreptate socială, pentru o viaţă liberă şi demnă, într-un stat unitar şi independent. Un asemenea moment este războiul României declarat în anul 1916, pentru eliberarea teritoriilor româneşti, care se găseau de secole sub stăpînirea străină.

Necesitatea legică a progresului României, legată nemijlocit de înfăptuirea idealului naţional — unirea tuturor provinciilor româneşti într-un stat naţional unitar — a constituit în perioada istoriei moderne a poporului nostru o problemă fundamentală, de rezolvarea ei depinzînd însuşi viitorul naţiunii române, evoluţia sa ulterioară pe calea progresului şi civilizaţiei. De aceea ideea luptei pentru desăvîrşirea statului naţional a animat toate clasele şi păturile sociale, a inspirat programele de acţiune ale tuturor partidelor politice româneşti.

În preajma izbucnirii primului război mondial, dezvoltarea social-economică şi politică a României, creşterea conştiinţei naţionale a poporului român, precum şi intensificarea fără precedent a luptei de eliberare naţională în toate provinciile sale istorice, au ridicat în faţa naţiunii necesitatea inexorabilă

a realizării unirii tuturor acestor provincii românești într-un singur stat național unitar.

Războiul mondial izbucnit în iulie 1914 între cele două grupări militare opuse — Tripla Alianță și Tripla Înțelegere sau Antanta — a fost rezultatul acțiunii legii dezvoltării economice și politice inegale și în salturi a țărilor capitaliste, proprie perioadei imperialiste de la sfîrșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului al XX-lea. În această etapă unele state, ca Germania, S.U.A., cunoscuseră o rapidă dezvoltare, întrecînd statele vechi industriale și mari posesoare de colonii — Anglia, Franța. Aceasta a dus la schimbarea raportului de forțe, la spargerea echilibrului vremelnic, care nu mai putea fi restabilit decît prin forță.

Încă de la începutul războiului mondial, socialiștii români au apreciat în mod realist caracterul conflagrației mondiale, situîndu-se astfel la diapazonul cel mai înalt al înțelegerii, în lumina socialismului științific, a evenimentelor internaționale: „Războiul acesta — releva teoreticianul socialist C. Dobrogeanu-Gherea — e un război cu caracter imperialist și e provocat de cauza politicii imperialiste mondiale. Și ce altceva e imperialismul și politica imperialistă decît lupta puterilor mari capitaliste pentru dominarea economică, deci necesarmente și politică a lumii, iar această dominare înseamnă doar distrugerea independenței țărilor mai înapoiate, mai slabe, în special a celor mici, și nu sub semnul restabilirii și întregirii lor“ [1].

Cu alt prilej, Gherea sublinia: „Războiul acesta e, în primul rînd, urmarea politicii imperialiste pentru stăpînirea economică a lumii, pe care puterile mari capitaliste o urmează de zeci de ani. Această politică imperialistă domină întreaga viață politico-socială a marilor țări civilizate“ [2].

---

[1] „Lupta zilnică“ din 7 octombrie 1914.

[2] C. Drobrogeanu-Gherea, *Război sau neutralitate*, București, 1914, p. 25.

În mod similar caracterizau războiul mondial și alți membri ai conducerii Partidului Social-Democrat din România.

Astfel, Ecaterina Arbore scria: „...concurența colonială între Anglia și Germania, alianță bazată pe interese materiale capitaliste, pe chestiunea miliardelor franceze, care apăsau din ce în ce mai greu prin impozite indirecte popoarele din Rusia, alianța încheiată pe minciuna patriotardă de revanșă, a panslavismului în Peninsula Balcanică, visul secular al Rusiei, militarismul crescînd al Germaniei nu puteau merge la infinit, supraproducția tunurilor Krupp trebuia să se termine, alcătuirea capitalistă a Austriei nu putea merge înainte cu veșnica concurență a naționalităților ce o compun" [3].

Iar M. Gh. Bujor relevă și un alt element pentru care imperialiștii au declarat războiul, și anume acela al abaterii clasei muncitoare de la lupta sa: „Clasele stăpînitoare de pretutindeni consideră războiul și ca un mijloc de suprimare a luptei de clasă, o luptă pentru destrămarea proletariatului, de înăbușire a marii mișcări socialiste" [4].

Ținînd seama că războiul nu rezolvă contradicțiile de clasă — după cum remarca C. Dobrogeanu-Gherea — „el nu înlătură antagonismele, nu rezolvă definitiv nici o contrazicere profundă a societății actuale (capitaliste), ba el le mărește încă, le arată în toată hidoșenia lor, lăsînd, totodată, să se vadă la ce rezultate groaznice și monstruoase duce societatea capitalistă", fruntașul socialist român aprecia că numai „revoluția socială e menită să rezolve și să înlăture toate antagonismele și contrazicerile profunde și absurde din societatea capitalistă..." [5].

La izbucnirea conflagrației mondiale imperialiste, statul român aflat în prima fază de dezvoltare a capitalismului și la interferența unor puternice interese ale marilor puteri, obiect de dispută între puterile imperialiste, a fost nevoit să țină

---

[3] „România muncitoare" din 26 august 1914.
[4] „România muncitoare" din 10 august 1914.
[5] C. Dobrogeanu-Gherea, *Război sau neutralitate*, p. 27—28.

seama de complexitatea împrejurărilor create şi, în funcţie de acestea, să acţioneze în direcţia asigurării independenţei, suveranităţii şi integrităţii sale, ca şi în direcţia realizării aspiraţiei de veacuri a poporului român, făurirea statului naţional unitar român. De aceea, izbucnirea primului război mondial a stîrnit la început în opinia publică românească pe lîngă teamă — deoarece războiul se declarase de către Austro-Ungaria Serbiei, după care foarte uşor putea veni rîndul României — şi multă speranţă, întrucît conflictul între marile puteri crea o conjunctură politică favorabilă pentru realizarea aspiraţiilor naţionale.

Consiliul de coroană de la Sinaia din august 1914, convocat pentru a decide poziţia României faţă de conflictul european, a hotărît declararea neutralităţii armate a României : „România — se menţiona în hotărîrea acestui consiliu — va aştepta cu arma la picior spre a intra în război acolo şi atunci cînd va socoti necesar şi potrivit cu interesele sale".

Această hotărîre a fost un succes al politicii naţionale. Opinia publică românească, indiferent de orientările politice ale vremii, năzuia fierbinte spre desăvîrşirea unităţii statului naţional, dar modalitatea, căile şi formele de realizare diferau de la grupare la grupare, de la personalitate la personalitate.

Susţinerea de către clasa muncitoare, de către partidul său politic, a neutralităţii izvora din analiza condiţiilor concrete create României prin izbucnirea războiului imperialist. Bazîndu-se pe aprecierile lui K. Marx şi F. Engels asupra rolului reacţionar al ţarismului şi pe situaţia creată ca urmare a izbucnirii războiului mondial, ţinînd seama de politica acaparatoare a marilor puteri imperialiste, urmărită prin declanşarea războiului, socialiştii români susţineau cu perseverenţă necesitatea promovării unei politici externe de strictă neutralitate. „Într-adevăr — declara unul dintre socialiştii români, Ottoi Călin —, ambele tabere au nevoie de ajutorul nostru. Nici una din ele însă... nu doreşte mărirea noastră. Cu atît

mai mult ele s-ar opune la o mărire a țării noastre fără mari sacrificii din partea ei. Dacă Rusia țaristă ar fi zdrobită, Austria n-ar sta cu mîinile în sîn, ...pentru că după cum ea n-a tolerat o Serbie mare, tot așa nu va tolera o Românie mare, chiar făcută în detrimentul unei țări dușmane. Dacă Austria ar ieși zdrobită, sîntem siguri că Rusia s-ar opune cu mai multă energie încă împotriva alipirii Transilvaniei și Bucovinei de țara noastră, pentru că, dacă Rusia urmărea distrugerea Austriei, mai de mult și cu mai multă încăpățînare urmărește ea netezirea căii care ar duce, de-a lungul Mării Negre, înspre Balcani și Bosfor și, prin urmare, cu mai multă îndîrjire s-ar opune ea la crearea unei Românii mari, care ar fi o veșnică stavilă în calea care o duce spre Constantinopol". Iată de ce socialistul român conchidea : „Nu există nici o alternativă. Or neutralitatea desăvîrșită, categoric, oficial declarată, cîtă vreme integritatea noastră teritorială nu va fi atînsă, ori greutățile unui război, fie că-l întreprindem acum, mai tîrziu sau la sfîrșitul conflictului european, cu riscul, cu cea mai mare posibilitate de a fi la sfîrșit zdrobiți și înghițiți de una din cele două puteri uriașe în luptă".

Socialiștii români păstrau viu în memorie aprecierile lui F. Engels, care încă în 1888 arătase într-o scrisoare adresată lui Ioan Nădejde, directorul revistei *Contemporanul*, că, atîta timp cît vor exista cele două mari puteri absolutiste, Rusia țaristă și Austro-Ungaria, problema românilor, ca și a celorlalte popoare asuprite, nu putea fi rezolvată, că înfrîngerea uneia dintre aceste mari puteri și victoria celeilalte constituia un permanent pericol pentru însăși ființa statului român, că „în asemenea luptă n-am putea să ținem cu vreunul din luptători ; dimpotrivă, le-am dori să fie cu toții bătuți dacă s-ar putea" [6].

---

[6] *Presa muncitorească și socialistă din România*, vol. I (1865—1900), partea I, (1865—1889), Editura politică, București, 1964, p. 190.

Subliniem această apreciere a lui F. Engels, *dacă s-ar putea*, întrucît, încă din momentul izbucnirii războiului mondial, avînd în vedere poziţia strategică a României, potenţialul său economic şi uman, prestigiul de care s-a bucurat armata română în timpul războaielor precedente, marile puteri imperialiste beligerante — Antanta, ca şi Puterile Centrale — au exercitat presiuni asupra guvernului român, condus de Ion I. C. Brătianu, pentru a-l atrage în război, fiecare promiţîndu-i teritoriile româneşti aflate sub dominaţia celorlalte puteri.

Presiunile diplomatice asupra României din partea marilor puteri ale ambelor tabere au cunoscut de-a lungul celor doi ani de neutralitate momente de „acalmie" sau de intensitate, în funcţie de desfăşurarea evenimentelor pe fronturile de luptă. Ele au devenit tot mai stăruitoare pe măsură ce apărea limpede că războiul va fi de durată, că atragerea României cu însemnatele ei resurse materiale, grîu, petrol şi potenţial uman, putea înclina balanţa spre victorie.

La începutul războiului mondial, Rusia ţaristă nu dorea participarea României la război alături de ea. La numai cîteva luni de la începerea războiului mondial, în schimbul promisiunii României de a rămîne neutră, în octombrie 1914, Rusia ţaristă a încheiat cu guvernul de la Bucureşti o convenţie secretă, prin care, pentru promovarea unei politici de neutralitate, se recunoştea României nu numai integritatea şi independenţa sa dar şi dreptul asupra teritoriilor din Austro-Ungaria locuite de români [7], fără să se specifice însă care teritorii anume.

---

[7] *Interesele şi drepturile României în texte de drept internaţional public*, Iaşi, 1936, p. 8. „Rusia se angajează a se opune oricărui prejudiciu adus statu-quo-ului teritorial al României în întinderea actualelor sale frontiere. Ea se angajează de asemenea a recunoaşte României dreptul de a anexa regiunile monarhiei austro-ungare locuite de români. În privinţa a ceea ce este legat în mod special de Bucovina, principiul majorităţii populaţiei va servi drept bază la delimitarea teritoriilor ce urmează a fi anexate fie de Rusia, fie de România... România va putea ocupa teritoriile indicate mai sus în momentul cînd se va judeca oportun".

În perioada primului război mondial, guvernul român, pentru a conferi mai multă greutate înțelegerii realizate în octombrie 1914 cu guvernul imperialist țarist, va căuta în tot decursul perioadei neutralității să obțină *concret*, delimitat, recunoașterea teritoriilor sale naționale, aflate sub cotropire austro-ungară, atît din partea cabinetului rus cît și din partea celorlalte mari puteri ale Antantei [8]. Or, tocmai aici s-a vădit mai pregnant politica imperialistă a Rusiei țariste [9] ca dealtfel și a celorlalte mari puteri antantiste, care urmăreau scopurile lor de menținere a echilibrului între ele și a influenței în lume prin forță și dictat asupra popoarelor mici și mijlocii, nerecunoscînd justele revendicări naționale ale românilor decît atunci cînd erau în mare impas pe fronturile de luptă.

Un asemenea moment s-a înregistrat în primăvara anului 1915, ca urmare a înfrîngerilor suferite de Antantă îndeosebi pe frontul de est. La 16 martie 1915, marele duce Nicolae, generalissimul armatelor țariste, îi cerea ambasadorului francez la Petrograd să intervină cu orice mijloace la București, pentru a face ca România, ținînd seama de potențialul militar și economic, ca și de situația ei strategică — să fie atrasă în război de partea Antantei. „Am să vă întreținu cu lucruri grave. Nu vorbește acum marele duce Nicolae d-lui Paléologue, ci comandantul de căpetenie al armatelor ruse se adresează *în mod oficial* ambasadorului Franței. În această calitate, am datoria să vă declar că cooperațiunea *imediată* a Italiei și a *României* este *de o necesitate imperioasă*. Totuși, nu interpretați aceste cuvinte ca un *strigăt de disperare*. Rămîn convins că, cu ajutorul lui Dumnezeu, vom fi învingători. Însă

---

[8] *Acte și documente relative la Istoria Renașterii României*, vol. I, București, 1888, p. 382—390.

[9] K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 14, Editura politică, București, 1963, p. 541—543.

fără cooperația *imediată a Italiei și a României* războiul se va prelungi încă multe luni, cu *riscuri teribile*" [10].

În primăvara anului 1916, Puterile Antantei, cu mari sacrificii înregistrează însemnate victorii atît pe frontul de est cît și pe cel de vest (oprirea germanilor în fața Verdunului, ofensiva Brussilow în est și deschiderea unei noi acțiuni militare pe Somme). Pierderile materiale, dar mai ales umane suferite cu ocazia sus-ziselor victorii, făceau imperios necesară atragerea României. Această conjunctură a determinat reluarea de către Puterile Antantei a tratativelor cu România.

Guvernul român pe lîngă recunoașterea de jure din partea acestor puteri a teritoriilor românești care se cereau eliberate ca urmare a participării sale la operațiunile militare, considera necesară asigurarea frontierei de sud, prin prezența unei forțe militare ruseşti de circa 200 000 de oameni, aprovizionarea cu furniturile militare și munițiile de război contractate în Franța și care se găseau în porturile Arhanghelsk și Murmansk, organizarea unei ofensive generale pe toate fronturile astfel încît acțiunea României să poată avea eficacitatea necesară. Totodată, guvernul român insista în mod deosebit să i se asigure prezența la masa tratativelor cu drepturi egale, alături de statele aliate.

Evenimentele de pe front însă au determinat guvernul francez să exercite presiuni asupra Rusiei pentru a accepta cererile izvorîte din înțelegerile încheiate între părți privind România atît cele teritoriale cît și cele militare.

„Cer scuze Maiestății Voastre de a-i atrage atențiunea asupra importanței capitale ce guvernul republicei atribuie viitoarelor hotărîri ale României. Ar fi pentru aliați o mare primejdie dacă această țară ar ceda mai curînd sau mai tîrziu, presiunilor Germaniei. Pentru ei ar fi un adevărat eșec moral și militar, chiar numai dacă România ar persista în

---

[10] General D. Iliescu, *Documente privitoare la războiul pentru întregirea României. Discurs rostit în ședința Senatului de la 13 iunie 1924*, București, 1924, p. 43.

neutralitate pînă la sfîrşitul ostilităţilor. Franţa este dispusă să facă tot ce-i va fi cu putinţă pentru a determina România să intre în acţiune. Nu mă îndoiesc că însuşi Maiestatea Voastră apreciază foarte marea însemnătate a cooperaţiunii României. O probă strălucită a simţămintelor Maiestăţii Voastre aţi dat-o cînd a fost vorba să se examineze revendicările teritoriale ale României. Astăzi cînd aceste chestiuni delicate au fost regulate şi nu a mai rămas decît să se fixeze planul şi condiţiunile militare, sînt sigur că în aceste noi negociaţiuni maiestatea voastră va întrebuinţa voinţa sa împăciuitoare astfel ca să fie determinate celor două armate rusă şi română o misiune şi un teren de acţiune, în care fiecare să dea cel mai mare aport, pentru cel mai mare folos al cauzei comune. Nu este de mirat că România să dorească a îndrepta acţiunea sa principală în regiunile ce i-au fost rezervate prin acordurile diplomatice şi este probabil că armata română sprijinită pe armata rusă mai solidă şi mai cu experienţă, s-ar înflăcăra de propriul său rol de liberator, într-o regiune unde şi-ar regăsi fraţii săi de sînge. Desigur, Maiestatea Voastră a cîntărit înaintea mea aceste consideraţiuni şi am credinţa fermă că graţie înaltei şi pătrunzătoarei sale autorităţi, se vor aplana greutăţile care încă opresc încheierea unui acord militar“ [11].

Prin această telegramă, aprecia la rîndul său generalul Iliescu, Poincaré repunea România în adevărata ei situaţiune de putere militară *rugată* să coopereze alături de Împătrita Înţelegere cum o ceruse deja marele duce Nicolae Nicolaevici în martie 1915, iar nu în poziţia de miluită şi de solicitatoare, cum o dorea generalul Alexeev, la 27 ianuarie 1916.

De fapt într-o formă ultimativă guvernului român i s-a impus momentul intrării în război. Iniţiativa a pornit din partea guvernului francez. Primul ministru al Franţei, Aristide Briand, a trimis o notă ambasadorului său din Bucureşti, Blondel,

[11] *Ibidem*, p. 63—64.

remisă în iunie 1916 șefului guvernului român I. I. C. Brătianu, în care se preciza că : „Intervenția României, ca să aibă o valoare trebuie să fie imediată. Atacarea viguroasă a armatelor austriace, decimate și în retragere, este o sarcină relativ ușoară pentru români și extrem de folositoare pentru aliați... Dacă România nu profită de ocazia prezentă, ea nu va mai avea putința să devină un popor mare prin reunirea tuturor fiilor săi“ [12].

Conducătorii militari ai Rusiei și Franței s-au adresat la rîndul lor guvernului român sau comandamentului armatei române cu un evident caracter ultimativ prin care cereau intrarea României în război. La 19 iunie/1 iulie 1916 generalul Alexeev, șeful statului major al armatei ruse, trimitea o telegramă atașatului militar rus la București, în care menționa că : „Actuala situațiune militară mă forțează să vă însărcinez să o explicați generalului Iliescu, ca să-i spuneți că este greu să se aștepte ca viitorul să-i procure condițiuni mai favorabile pentru intrarea în război a României. Desigur armata austriacă este încă în stare să reziste cu îndîrjire. Însă gradul său actual de dezorganizare nu-i permite să recapete facultatea de a executa acțiuni *ofensive*. Germanii care sînt și ei atacați (pe Somme) nu sînt în stare să întărească esențial pe austriaci. Izvoarele pentru formarea unităților noi sînt secate și pentru a ajuta pe austriaci în direcțiunea Kowel și Wladimir-Wolinsk, germanii au adunat cu greutate, după diferite fronturi, de abia șapte divizii.

Se pare că toate trupele germane și austriace au fost luate din Peninsula Balcanică. Bulgarii rămîn singuri să reziste armatei de la Salonic. Rusia se va însărcina, în cazul unei hotărîri irevocabile a României, luată chiar acum, să transporte de la Arhanghelsk fără întîrziere tot materialul adresat armatei române. Intrarea în acțiune a României în acest mo-

[12] Kiriței escu, C., *Istoria războiului pentru întregirea României 1916—1919*, vol. I, București, 1922, p. 98.

ment va avea, în desfășurarea comună a sforțărilor Puterilor Aliate, o valoare corespunzătoare, ceea ce nu se va întîmpla în cazul cînd hotărîrea sa va fi amînată la o dată nedefinită.

Situațiunea comandă românilor să se unească cu noi, *acum ori niciodată*. Vă autorizez să expuneți acest punct de vedere d-lui Brătianu și generalului Iliescu"[13].

La 6 iulie, Pichon, atașatul militar al Franței la București, înmîna din partea comandamentului suprem al armatei franceze, generalul Joffre, o notă avînd următorul cuprins: „Generalul comandant al armatei franceze mă însărcinează să exprim generalului Iliescu că el împărtășește în întregime modul de a vedea al Înaltului comandament rus și crede că România trebuie să se decidă acum ori niciodată"[14]. Note similare s-au primit din partea reprezentanților Angliei și Italiei.

De menționat că în situația militară agravantă a Puterilor Antantei, din vara anului 1916, ca de altfel și mai înainte, Rusia țaristă, eludînd angajamentele semnate, era pe cale să încheie un tratat cu Puterile Centrale — Austro-Ungaria și Germania, chiar în condițiile intrării României în război, tratat prin care cele două puteri desființau pur și simplu țara noastră, împărțindu-și teritoriul între ele.

V. I. Lenin în articolul *Pacifism burghez și pacifism socialist*, scris în ianuarie 1917, a sesizat această manevră: „cu cît țarismului îi devine mai clară imposibilitatea reală, militară de a recăpăta Polonia, de a cuceri Constantinopolul, de a sparge frontul de fier al trupelor germane, pe care Germania îl rectifică, îl scurtează și îl întărește considerabil în urma ultimelor victorii repurtate în România, cu atît mai mult este el silit să încheie o pace separată cu Germania, adică să treacă de la alianța imperialistă cu Anglia împotriva Germaniei

---

[13] General D. Iliescu, *Documente privitoare la războiul pentru întregirea României. Discurs rostit în ședința Senatului de la 13 iunie 1924*, București, 1924, p. 78—80.

[14] *Idem*.

la o alianță imperialistă cu Germania împotriva Angliei... Încă de acum cîteva luni — continua V. I. Lenin — s-a conturat o tendință accentuată a cercurilor imperialiste dominante din Germania spre o alianță cu Rusia împotriva Angliei. Baza alianței o va constitui, pe cît se vede, împărțirea Galiției... a Armeniei și, poate — releva Lenin —, și a României ! Semnificativ în acest sens este că într-un ziar german s-a strecurat o «aluzie» la faptul că România ar putea fi împărțită între Austria, Bulgaria și Rusia !" [15]. În aceeași lună, în articolul *O cotitură în politica mondială*, publicat la 21 ianuarie 1917, făcînd cunoscute tratativele secrete încheiate între Rusia țaristă și Germania imperialistă, Lenin afirma : „Nu este exclus ca o pace separată între Germania și Rusia să fi fost totuși încheiată..." [16].

În fața presiunilor diplomatice și militare exercitate, în vara anului 1916 România a intrat în război alături de Antantă, față de care își exprimase clar drepturile sale naționale, formulate în funcție de structura etnografică a populației, de principiul majorității elementului românesc în această parte de țară.

Toate aceste cereri ale României au stat la baza tratatului politic și militar încheiat în vara anului 1916 între țara noastră, pe de o parte, și Rusia, Anglia, Franța și Italia, pe de altă parte.

Prin semnarea tratatului politic și militar, marile puteri ale Antantei recunoșteau României pentru prima dată formal și din punct de vedere juridic dezideratele ei naționale și îi promiteau asigurarea sprijinului lor pentru realizarea dorințelor sale legitime.

În consiliul de coroană din 27 august 1916, Ion I. C. Brătianu, primul ministru al țării, explicînd poziția guvernului său și cauzele care au determinat intrarea României în

---

[15] V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 30, Editura politică, București, 1964, p. 244, 245.

[16] *Ibidem*, p. 341, 342.

război, preciza : „Într-o vîltoare ca aceea a actualului război, în care toată lumea se preface, o țară ca a noastră, o țară cu aspirațiuni naționale, nu poate să rămînă pînă la capăt neutră, fără să-și compromită tot viitorul. Prin urmare, se impune să ieșim din neutralitate. Pe de altă parte, avînd drept ideal unitatea națională, sîntem datori să urmărim realizarea lui, căci cine știe dacă, în decursul veacurilor, vom mai găsi un prilej atît de prielnic ca cel de azi. Iată de ce nu putem să mergem decît alături de aliați (de Antantă) și în contra Puterilor Centrale. Fără îndoială — continua el —, cred că din acest război vom ieși învingători, dar nu sînt sigur, se poate să fim și învinși. De aceea vreau să se știe bine și de toți că, chiar dacă am fi să ieșim învinși, tot cred că țara... trebuie, în această clipă a evoluției ei istorice, să facă acest gest. În viața națiunilor sînt afirmări de drepturi care cîntăresc mai mult decît izbînzi trecătoare și sînt gesturi de abdicare, de dezertare morală, care compromit viitorul lor pentru veacuri de-a rîndul. Într-o atare situație e astăzi românismul. De aceea, chiar de ar fi să fim bătuți, prin faptul că patru din cele mai mari puteri ale lumii au recunoscut temeinicia revendicărilor noastre naționale și au consfințit printr-un act solemn hotarele etnice ale românilor de peste Carpați, cauza românismului va face un pas înainte mai mare și mai însemnat decît oricînd... Și dacă nu azi, mîine vom culege roadele acestor jertfe și acestor afirmări de drepturi".

Cu toate că reprezenta interesele burgheziei în ascensiune, primul ministru al României de atunci, într-un moment de răscruce al istoriei patriei, a dat glas năzuințelor corespunzînd intereselor celor mai adînci ale poporului spre făurirea statului național unitar.

La 14/27 august 1916, România a declarat război *numai* Austro-Ungariei, motivînd temeinic intrarea sa în luptă ca fiind dictată exclusiv de desăvîrșirea statului național.

„România — se preciza în declarație —, departe de a uita legăturile de sînge cu românii supuși monarhiei austro-

ungare, a putut constata că speranța ce ne puseserăm... pe adeziunea noastră la Tripla Alianță a fost înșelată. În cursul unei perioade de mai bine de 30 de ani, românii din monarhie nu numai că n-au văzut niciodată introducîndu-se vreo reformă de natură a le da cel puțin o speranță de satisfacție, dar, din contră, au fost tratați ca o rasă inferioară și condamnați să sufere apăsarea unui element străin, care nu constituie decît o minoritate în mijlocul naționalităților deosebite din care se compune statul austro-ungar. Toate nedreptățile pe care frații noștri erau, astfel, siliți să le îndure au întreținut între țara noastră și monarhie o stare neîntreruptă de ură... Doi ani de război, în cursul cărora România a păstrat neutralitatea, au dovedit că Austro-Ungaria, ostilă oricărei reforme interne ce ar putea face mai bună viața popoarelor sale, s-a arătat tot pe atît de gata de a le jertfi... România, împinsă de dorința de a contribui să se grăbească sfîrșitul conflictului și, sub imperiul necesității de a-și salva interesele de rasă, se vede nevoită a intra în luptă alături de aceia care pot să-i asigure înfăptuirea unității sale naționale".

Intrarea României în război a avut așadar scopul de a elibera teritoriile românești aflate sub dominația monarhiei dualiste austro-ungare și unirea lor cu țara.

Cu prilejul aniversării unei jumătăți de veac de la marea epopee națională a Mărășeștilor, Mărăștilor și Oituzului, secretarul general al P.C.R., tovarășul Nicolae Ceaușescu, sublinia : „Cu toate că primul război mondial a avut un caracter imperialist, poporul român nu a participat la acest război călăuzit de intenții de cotropire și anexiune teritorială. Desigur, se poate pune azi întrebarea dacă aceasta era calea cea mai indicată pentru înfăptuirea țelurilor legitime ale poporului român, dacă n-ar fi fost mai bine ca România să evite de a intra într-un război care, după cum știți, a îndoliat sute de mii de familii și a atras după sine un lung cortegiu de suferințe și distrugeri. Evoluția evenimentelor a fost însă aceea pe care o știm, și noi trebuie să judecăm faptele așa cum au

fost, analizînd în mod obiectiv contextul lor istoric, consecințele pe care le-au generat, străduindu-ne să le dăm interpretarea cea mai justă. Aspirațiilor profunde ale poporului român spre unitate le-au dat glas declarațiile politice ale vremii, presa, puternicele manifestări publice care au avut loc cu acest prilej pe întreg cuprinsul țării și, în mod deosebit, entuziasmul nemărginit cu care ostașii români au fost întîmpinați în Transilvania de masele largi ale întregii populații. Numeroși cetățeni, atît din România de atunci, cît și din Transilvania și Bucovina, aflate sub stăpînirea Imperiului habsburgic, s-au înrolat voluntari, cerînd să li se dea posibilitatea de a lupta pentru cauza întregii țări" [17].

De bună seamă, poporul român, România de atunci, ar fi dorit sincer făurirea statului său național unitar nu prin război, după cum au subliniat socialiștii români. Dar aceasta nu depindea de el. În condițiile unei țări ca România, cu teritorii cotropite de marile puteri vecine, singura posibilitate de a realiza idealul național în acele condiții istorice era folosirea conjuncturii internaționale create atunci. Precedente în istoria noastră, ca și a altor popoare, au mai existat. Nu a participat oare România la războiul dintre Rusia și Turcia din 1877—1878, război în urma căruia a fost recunoscută independența noastră absolută de stat, dar care de ambele părți avea un caracter nejust, de cotropire sau de menținere a subjugării ?

Oricum, indiferent de calea aleasă sau impusă de împrejurări pentru făurirea statului național unitar, scopul urmărit de poporul român servea progresului și democrației, răspundea năzuințelor lui de veacuri.

Intrarea României în război în vara anului 1916 a fost întîmpinată cu bucurie de populația românească din provinciile istorice românești, care considerau sosit momentul mult

---

[17] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. 2, București, Editura politică, 1968, p. 467, 468.

așteptat al eliberării lor. La intrarea primelor trupe române în Brașovul eliberat, se menționează în însemnările unui participant, „toți românii din oraș le-au ieșit înainte cu flori și discursuri, era o însuflețire nemaipomenită“ [18].

În saluturile adresate armatei române la intrarea în localitate, se sublinia printre altele : „Bine ați venit ! —, strigăm noi, cei de un sînge și de-o lege...“ [19].

„Armata românească — glăsuia *Gazeta Transilvaniei* din Brașov —, pășind pe pămîntul sfînt pe care răsună de veacuri graiul neamului nostru obijduit, nu a venit cu gînd de dușmănie împotriva oamenilor de orice lege și orice neam rămași pe la vetrele lor, ci, dimpotrivă, însuflețiți de cele mai frățești sentimente pentru tot norodul pașnic“ [20].

În eliberarea Transilvaniei armata română a fost puternic sprijinită de populația românească și de elemente din rîndul muncitorilor maghiari și germani. Oameni de diferite vîrste, bărbați și femei, și-au adus contribuția pe măsura puterii lor. Astfel, după cum o atestă numeroasele documente, mii și mii de tineri transilvăneni s-au înrolat în batalioanele românești, întărind rîndurile armatei eliberatoare.

Războiul de întregire al României, început în anul 1916, a fost un război drept, just, național, așa cum dealtfel au fost toate războaiele poporului român purtate pînă atunci împotriva cotropitorilor, — un pas important în procesul făuririi statului național unitar, realizat în 1918.

*

* *

---

[18] „Gazeta Transilvaniei“ din 24 august 1916.
[19] *Ibidem.*
[20] „Gazeta Transilvaniei“ din 7 septembrie 1916.

Războiul României declarat în vara anului 1916, pentru eliberarea provinciilor istorice românești — Ardealul, Banatul, Crișana, Maramureșul și Bucovina — de sub cotropirea monarhiei dualiste austro-ungare, ca război just, național, a fost purtat de întregul popor român. Mobilizarea decretată în seara zilei de 14/27 august 1916, cînd s-a trimis la Viena *declarația de război* a României către Austro-Ungaria, a fost însoțită de un entuziasm de nedescris. Chiar în noaptea decretării mobilizării, conform planului de operațiuni, dinainte stabilit, trupele române de acoperire au trecut Munții Carpați, înaintînd pe toată întinderea zonei muntoase de la Dorna și pînă la Orșova.

În scurt timp de la intrarea României în război, armatele române au izgonit armatele austro-ungare din Brașov, Făgăraș, Sfîntu Gheorghe și din alte localități ajungînd pînă în apropierea Sibiului și Sighișoarei.

Planul de operațiuni, aprobat de conducătorii statului român, își fixa ca obiectiv strategic al forțelor armate române zdrobirea forțelor de rezistență austro-ungare în Transilvania și înaintarea rapidă în Cîmpia ungară, ceea ce permitea o scurtare simțitoare a frontului românesc, inițial pe toți Carpații, o joncțiune cu armatele ruse, cu repercusiuni dintre cele mai grave pentru armatele Puterilor Centrale.

Declarația de război a României neașteptată de către Puterile Centrale, ca și înaintarea fulgerătoare a armatelor sale în Trasilvania a constituit un ajutor de mare preț francezilor, unde la Verdun armatele germane erau într-o puternică ofensivă. Neputînd rezista singure împotriva trupelor române, unitățile austro-ungare pe frontul din Transilvania au fost întărite cu puternice divizii germane, aproape 40, scoase de pe frontul de vest.

Dar ofensiva victorioasă a armatelor române a fost oprită. Aceasta din cauza aliaților României — Marile Puteri, Rusia, Franța, Anglia și Italia —, care nu și-au respectat obligațiile asumate cu ocazia încheierii, în august 1916, a convenției

militare cu guvernul român. În primul rînd, în pofida obligațiilor semnate și de șeful Statului Major al armatelor imperiale ruse, Alexeev, ofensiva pe frontul rusesc a armatelor țariste conduse de generalul Brussilov nu a continuat cu vigoare, ceea ce a avut urmări dintre cele mai negative. Multe din unitățile militare ale Puterilor Centrale rămînînd disponibile, de pe acest front, au fost aduse pe frontul român. O a doua cauză importantă a nereușitei intervenției române a fost pricinuită de aliații occidentali, care nu și-au respectat angajamentele asumate, la semnarea convenției militare, de a începe o puternică ofensivă a forțelor militare franco-engleze, conduse de generalul Sarrail, la Salonic în Balcani, *încă cu o săptămînă înainte de intrarea României în război*, pentru a reține armatele Puterilor Centrale conduse de generalul Mackensen, trimis special în Bulgaria, și care pregătise o mare ofensivă în sud împotriva românilor. Armatele Puterilor Centrale și mai ales cele bulgărești, nefiind reținute în Balcani de nici o ofensivă a armatelor Antantei, s-au năpustit prin surprindere cu toată puterea de foc a celor peste 120 000 de soldați asupra României, care își avea grosul forțelor sale armate înregimentate în frontul din Transilvania. La aceasta a mai concurat și nerespectarea de către guvernul țarist a obligațiilor asumate tot cu ocazia semnării Convenției militare, de a trimite, *în momentul mobilizării României*, două divizii de infanterie și una de cavalerie, pentru a coopera cu Armata română pe frontul de sud al României împotriva eventualei ofensive dinspre sud a armatelor Puterilor Centrale. Venite cu întîrziere, unitățile ruse de sub conducerea generalului Zaioncikovski nu s-au angajat hotărît în lupte, contribuind astfel la insuccesul de la Turtucaia al Armatei române. O a patra cauză, aceasta legată mai ales de puterea de rezistență a Armatei române, a constat în faptul că guvernul țarist, alături de Franța, Anglia și Italia nu și-au respectat nici una din obligațiunile din Convenția militară încheiată cu România, privitoare la aprovizionarea *ritmică* zilnic în medie

cu 300 tone muniţiuni şi material de război. Dacă în primele zile acest material a venit conform înţelegerii, pe urmă el s-a desfăşurat cu totul nesatisfăcător, multe din aceste materiale de război, destinate de aliaţii occidentali României, au fost reţinute pe teritoriul Rusiei ţariste (singura cale de tranzit posibilă atunci), în gări, sau indicîndu-se de către administraţia ţaristă a căilor ferate cu totul altă destinaţie decît cea a României. La toate acestea mai trebuie adăugată încă o cauză, care deşi nu rezulta direct din stipulaţiile concrete ale Convenţiei militare încheiate între Marile Puteri ale Antantei şi România se datoreşte vecinului din răsărit şi care decurgea totuşi direct din Tratatul politic general, prin care România era considerată *aliată* a puterilor Antantei : atunci cînd ţara noastră s-a găsit într-o situaţie critică deosebit de gravă, cînd unităţile militare româneşti au fost nevoite, în pofida unui mare sacrificiu de sînge şi a unor mari fapte de eroism, să cedeze pas cu pas importante teritorii din Transilvania, Oltenia, Muntenia, Dobrogea, inamicii ocupînd la 6 decembrie 1916 chiar Capitala ţării — Bucureşti. În această situaţie critică, cu toate intervenţiile insistente ale Marelui Stat Major român şi ale guvernului român pe lîngă aliatul lor de la Petrograd de a veni în ajutor în vederea barării ofensivei armatelor Puterilor Centrale, aceste intervenţii au rămas fără răspuns, ba uneori, subapreciind realităţile crude, Alexeev răspundea că situaţia pe frontul român nu este aşa de tragică după cum o prezentau românii. Atunci cînd frontul s-a stabilit pe linia Focşani-Nămoloasa, trupele ţariste au trecut Prutul, ocupînd cea mai mare parte a frontului de pe Siret, consolidîndu-se puternic, ceea ce a constituit motiv profund de îngrijorare pentru români, întrucît circula larg zvonul că „acest front constituia pentru trupele ţariste limita posibilă a unei Rusii mărite“ [21].

---

[21] Michel Prevost, *Românii şi ruşii*, Bucureşti, 1925, p. 15.

Intrată în război la ultimatum-urile Marilor Puteri ale Antantei, pentru a le salva situația precară de pe fronturile de vest și de est, România este lovită, datorită planurilor imperialiste ale marilor puteri din ambele tabere, înțelegerilor intervenite între acestea încă înaintea intrării țării noastre în război. „Înfrîngerea română — remarca generalul Iliescu — era prevăzută și planificată de d-l Stürmer, ministrul de externe al Rusiei — reprezentantul partidei germanofile în cabinetul de la Petrograd — care aștepta ca prin aceasta să se termine războiul".

Marcel Cachin deputat în Parlamentul francez, în ședința secretă a acestuia ținută în 28 noiembrie 1916, a interpelat în această privință pe primul ministru francez, remarcînd : „Iată că ni se spune tot mereu, de douăzeci și opt de luni, că o fracțiune însemnată din guvernul rus este în mîinile birocrației germane ; vedem căzînd miniștri, vedem prefecți de poliție spînzurați, vedem puși sub acuzație miniștri de război ruși pentru că au pactizat cu inamicul... din punct de vedere al războiului însuși, am văzut mai multe ofensive rusești cînd s-au izbit de armatele austriace și au avut succes ; ori de cîte ori s-au găsit în fața armatelor germane, sîntem obligați să recunoaștem că pînă acuma n-au putut împiedica invazia și că în ceasul de față sînt oprite de germani... iar în ceea ce privește politica internă a țării (a Rusiei — *n.n.*) sînt oameni la curte care conlucrează într-un chip permanent cu Germania și care se tem de victoria Aliaților (Antantei — *n.n.*), căci li-e frică ca ea să nu aducă în același timp desființarea absolutismului în Rusia" [22].

„Eșecul României — după cum remarca tocmai în această perioadă diplomatul rus Polivanov — nu e de natură a displăcea Rusiei", căci România era în măsură să le taie calea spre Constantinopol, cu atît mai mult cu cît ar fi devenit

[22] „Journal Officiel", 10 noiembrie 1920.

mai puternică, şi ea, Rusia, îşi dădea seama că pretenţiile române n-ar face decît să descrească cu insuccesul armatei regelui român, Ferdinand. „Dacă lucrurile s-ar fi desfăşurat într-o astfel de manieră încît acordul politic şi militar din 1916 cu România să fie complet realizat — remarca acelaşi diplomat —, ar fi fost creat în Balcani un stat foarte puternic, compus din Moldova — Valahia — Dobrogea (România actuală), din Transilvania, din Banat şi din Bucovina (obţinute în virtutea tratatului din 1916), cu o populaţie de aproape 13 milioane *.

Înfrîngerea Armatei române era considerată de aliaţi ca o slăbiciune a României şi nicidecum ca urmare directă a nerespectării obligaţiilor asumate de marile puteri prin Tratate şi convenţii cu ţara noastră. Numai aşa se explică de ce acelaşi Polivanov în urma dezastrului provocat României lăsată descoperită de aliaţi propunea revizuirea Tratatului încheiat cu aceasta. „Politica rusească faţă de România — declara el — trebuie îndrumată în aşa fel încît, pentru faptul că această ţară nu şi-a îndeplinit obligaţiunile asumate prin tratatul de alianţă, Rusia trebuie să-şi modifice în folosul ei acest tratat", adică să nu recunoască revendicările teritoriale ale României.

În planurile ministrului de externe progerman Stürmer era definitivarea încheierii păcii separate cu Puterile Centrale, ca un rezultat direct al eşecului Armatei române şi nu al unei înfrîngeri ruse, care să-i fi micşorat puterile sale sau ale ţarului. Sacrificarea României era în fond o încununare a planului de mult stabilit între marile puteri. Vladimir Ilici Lenin însuşi consemna în ianuarie 1917 că „despre planul de împărţire a României între Rusia şi «Quadrupla alianţă» (adică aliaţii Germaniei, Austro-Ungariei şi Bulgariei), despre aceasta se vorbeşte pe faţă în presa imperialistă germană" [23]. Într-a-

---

* Charles Stiénon, *La Mystère Roumaine et la défection Russe*, Paris, Plon, 1918, p. 221—222.

[23] V. I. Lenin, *Opere complete*, vol. 30, Bucureşti, Editura politică, 1965, p. 342.

devăr, în lucrarea sa „La Mistère roumaine et la defèction russe", apărută la Paris în 1918, Stiénon Charles pomenește despre faptul că ministrul de externe al Rusiei, Stürmer, „ar fi încheiat o înțelegere cu [împăratul Germaniei] Wilhelm al II-lea pentru o împărțire a României : Valachia imperialilor [germani] și Moldova țarului, ceea ce explică — subliniază autorul francez — de ce inamicul s-a oprit în fața Siretului..." și adaugă „d. Stürmer a făcut să se repună planul său de pace separată asupra împărțirii României, împărțire convenită cu d. Jagow, începînd din primăvara anului 1916. Și după deputatul român [Basilescu] iată o dovadă : trecînd Siretul, baronul von dem Busche, ministrul Germaniei la București, a spus secretarului american d. Andrews care-l însoțea pînă la Iași : «Iată Siretul, frontieră a Rusiei»".

Sînt cunoscute planurile imperialiste cotropitoare ale Puterilor Centrale în timpul invadării cu trupele lor a pămîntului României, ca și disputa puternică dintre guvernele de la Berlin, Viena, Budapesta și Sofia de a răpi fiecare cît mai mult pentru ele din trupul și bogățiile țării noastre [24].

---

[24] În protocolul Consiliului de Coroană al monarhiei austro-ungare ținut la Viena la 22 ianuarie 1918 se menționează în această problemă : [...] Contele Czernin face la început o scurtă prezentare a tratativelor de la Brest-Litowsk și a situației actuale [...]

Mult mai importantă decît chestiunea unei păci separate cu maximaliștii este înțelegerea cu ucrainienii. La început, ucrainienii au pretins cedarea Galiției răsăritene, ceea ce li s-a refuzat categoric. Tot așa, referitor la ținuturile rutene ale Ungariei au primit răspunsul ferm : „Jos mîinile". Acum ei cer împărțirea în două a Galiției și crearea unei provincii ucrainiene din Galiția răsăriteană și Bucovina [...]

La aceasta intervine în dezbatere primul ministru regal ungar care arată : Este vorba de două lucruri care trebuie net despărțite. 1 — De terminarea războiului cu acea parte a Rusiei care este reprezentată astăzi prin guvernul maximalist ; 2 — de constituirea unei provincii ucrainiene. Dacă primul punct este realizabil fără a provoca o ruptură cu Germania, atunci dr. Wekerle nu are nimic de obiectat, deoarece, înainte de îndeplinirea unui fait accompli, îi apare nu numai deziderabilă, ci chiar necesară o discuție lămuritoare amănunțită cu guvernul german.

Armata, guvernul și autoritățile române au fost nevoite să se retragă în Moldova. Numeroase întreprinderi industriale

---

[...] Mai departe, dr. Wekerle trebuie să menționeze că reprezentanții ucrainieni la Brest-Litowsk îi inspiră prea puțină încredere — nu se știe de fapt de la cine provine mandatul acestora — și pe cine reprezintă ei. În afară de aceasta, ar fi trebuit să se stabilească în mod sigur, dacă într-adevăr în Ucraina stau la dispoziție suficiente cantități de cereale exportabile și dacă acestea pot fi și transportate. Ca drum de transport ar fi de luat în considerație exclusiv Dunărea. Spre a putea utiliza Dunărea ar fi trebuit să discutăm în prealabil cu România etc. etc.! În legătură cu expunerea primului ministru regal ungar, contele Czernin declară că nu există alt apărător mai vajnic al alianței germane, dar totul are o limită: pacea nu ar trebui să eșueze din cauza unor veleități de anexiune germane, și la urma urmei despre aceasta este vorba [...]

La aceasta ia cuvîntul șeful statului major general:

După părerea sa, încheierea păcii cu maximaliștii ruși — care nu se gîndesc decît la propagarea ideilor lor revoluționare, — ar fi de o importanță secundară și nu ar avea pentru noi nici o valoare practică, deoarece noi nu am avut staționate trupe pe frontul bolșevic. Ar fi totuna dacă reușim sau nu să facem o pace cu domnul Trotki, însă trebuie evitată ruptura cu Germania.

Altfel stau lucrurile cu frontul ucrainiano-român, unde avem staționate 40 de divizii. Aici, prin urmare, încheierea unei păci ar avea consecințe practice și de aceea trebuie să facem eforturi în vederea unei discuții. Factorul hotărîtor este pentru acest front numai și numai generalul Scerbacev; deci, pe cît posibil, tratativele trebuie să fie duse cu el, căci fără el se va ajunge cu greu la un rezultat concret [...]

După aceasta contele Czernin reflectează asupra problemei poloneze: soluția austro-poloneză este încă posibilă — chiar dacă țara Holmului s-ar ceda Ucrainei și dacă din Galiția răsăriteană s-ar constitui o provincie ucraineană ereditară a coroanei — dacă germanii vor. Dar dacă Germania, sau mai bine zis generalul Ludendorff, insistă pentru cedarea minelor de cărbune de la Dabrovo și pentru rectificare schilodită de graniță la nord, atunci, desigur, va trebui să renunțăm la soluția austro-poloneză. De aceea ministrul de externe este preocupat de ideea de a se înfățișa la conducerea superioară a forțelor armate germane și de a-i declara următoarele: Noi nu putem accepta soluția austro-poloneză decît dacă obținem o Polonie netrunchiată. Dacă Germania nu acceptă această propunere, atunci în locul Poloniei va trebui să se caute realizarea alianței României cu monarhia sub forma unei uniuni personale. Ultimul procedeu ar avea printre altele și avantajul că cererile de rectificare de frontieră, greu de reprezentat, ale Ungariei s-ar putea desfășura față de România. Contele Czernin are intenția ca sarcina de a prezenta planul mai sus expus în fața conducerii superioare a forțelor armate germane să fie încredințată șefului de secție, dr. Gratz, care în acest scop va pleca la Cartierul general german cît se poate de repede.

și tezaurul țării au fost transferate în Rusia, încheindu-se cu această ocazie o seamă de convenții *.

Legat de aceasta, șeful de secție dr. Gratz raportează despre chestiunea poloneză și română, așa cum se prezintă ea astăzi, pe baza conversațiilor cu dr. von Kühlmann și cu alți funcționari germani. Din acest raport rezultă următorul tablou: chiar și fără incidentul ucrainian, soluția austro-poloneză — așa cum apare ea germanilor — pentru noi ar fi fost inacceptabilă. Germanii pretind, în afară de trunchierile teritoriale ale Poloniei, amintite de contele Czernin, menținerea la un nivel scăzut a industriei poloneze, dreptul de coproprietate față de căile ferate și domeniile de stat poloneze, precum și transferarea unei părți a datoriilor de război asupra Poloniei. În acest fel nu ar mai supraviețui decît o Polonie anemică, abia capabilă să trăiască, care nu ne-ar provoca decît dificultăți. Din cauza minelor de cărbune de la Dabrovo în Germania a izbucnit o criză generală: Hindenburg, Ludendorff și-ar fi prezentat din această cauză demisia lor și chiar și scaunul de cancelar a început să se clatine. Referitor la Dabrovo nu se poate, deci, scoate nimic. Renunțarea la Polonia și compensația românească — adică legarea mai strînsă a acestei țări imens de bogată de monarhie — prezintă mult interes, cu toate că și aici va merge greu înțelegerea cu Germania. Din punct de vedere politic soluția românească ar oferi avantaje, situație în care iredentismul atunci își va putea cu greu menține pecetea oficială. Apoi noi vom stăpîni Dunărea de jos și în felul acesta vom realiza visul nutrit de veacuri de mulți patrioți austrieci și unguri.

Maiestatea Sa Apostolică I. și R. face un rezumat al rezultatului dezbaterii, după cum urmează: Ministrul de externe este împuternicit: 1. Eventual — și dacă nu se va putea proceda altfel — să încheie cu maximaliștii ruși o înțelegere separată în forma propusă de contele Czernin. 2. Dacă situația aprovizionării în monarhie ar arăta că este imposibilă continuarea războiului, și dacă ar exista un temei real, să intre în tratative cu Ucraina pe baza împărțirii în două a Galiției. Vina eșuării eventuale a acestor negocieri va trebui atribuită în mod ostentativ reprezentanților ucrainieni. 3. Soluția austro-poloneză — oricît ar fi de regretabil — va trebui să fie deocamdată pusă deoparte și în schimb să se aibă în vedere legarea de monarhie a unei Românii pe cît posibil liberă de ipoteci. 4. Numai atunci se vor putea aborda celelalte concesii de acordat Germaniei (convenția militară, reglementări politice, comerciale și de circulație) după ce se vor fi rezolvat chestiunile teritoriale [...] (*Protokolle des gemeinsamen Ministerrates des Österreichisch-Ungarischen Monarchie. 1914—1918*, Budapest, Akademiai Kiadó, 1966, p. 627—633).

* Pe baza protocolului încheiat la 27 iulie/9 august 1917 între ministrul Rusiei, Poklevsky Koziell și N. Titulescu, ministru de finanțe, și alți trei reprezentanți ai părții române, tezaurul român conținea o valoare declarată de 7 miliarde și jumătate lei aur. Vezi A.M.A.E. fond 71/1914, E 2, Partea I, vol. 183, f. 76—80.

Starea populației din teritoriul ocupat de către Puterile Centrale era deosebit de grea. Comandamentul german a organizat jefuirea sistematică a bogățiilor țării și a populației.

Autoritățile de ocupație au achiziționat întreaga producție de cereale, toate produsele alimentare și petrolifere. Numai pe căile ferate au fost scoase din țară 1 768 552 de tone produse petrolifere, 1 400 000 de capete de bovine, 4 600 000 de ovine etc. La toate acestea se adăugau produse textile, piei etc.

În întreprinderile industriale, care fuseseră militarizate, s-a introdus un adevărat regim de muncă forțată, iar țăranii erau jefuiți de cereale, vite, erau siliți să lucreze pe moșii în favoarea ocupanților ; în timp ce populația primea, pe bază de cartelă, rații de hrană cu totul neîndestulătoare, produsele jefuite erau transportate în Germania.

Împotriva populației au fost folosite metode teroriste : multe sate și orașe au fost incendiate și devastate, locuitorii au fost arestați și, după un simulacru de judecată, au fost deportați în Germania, unii fiind executați.

În vara anului 1917, în cadrul planului general de ofensivă a Antantei, armatele române, refăcute și înzestrate cu aportul tehnic și militar al Franței și Angliei, au pornit de pe frontul din Moldova, împreună cu armatele ruse, o contraofensivă puternică, menită să împiedice încercarea comandamentului armatei germane de a sparge frontul româno-rus, de a ocupa întreaga Moldovă și de a-și croi drum spre Ucraina.

Luptele din vara anului 1917 s-au încheiat cu înfrîngerea trupelor Puterilor Centrale pe frontul din Moldova. Principalul factor în obținerea acestei victorii l-a constituit vitejia soldaților români, care au luptat cu eroism, animați de dorința de a împiedica ocuparea întregului teritoriu al țării, de a-și elibera căminele cotropite.

Au rămas înscrise în istorie faptele de vitejie ale ostașilor români de la Mărășești, Mărăști și Oituz. Victoriile asupra armatelor Puterilor Centrale au marcat un moment hotărîtor în lupta pentru apărarea ființei naționale și statale ale poporului

român, în afirmarea luptei pentru unirea tuturor provinciilor românești într-un singur stat național unitar român. Au rămas testamentare cuvintele lui Mihail Kogălniceanu despre marile bătălii purtate de armatele române de-a lungul secolelor. Fără a nega importanța răsunătoarelor războaie duse de vestiți comandanți ai altor popoare în tot atîtea vestite locuri, el nu se sfia să grăiască : „Pentru mine, bătălia de la Războieni are mai mare interes decît lupta de la Termopile și bătăliile de la Rahova și Călugăreni îmi par mai strălucite decît cele de la Maraton și Salamina". Asemenea acestor bătălii vor trăi peste veacuri luptele eroice de la Mărăști, Mărășești și Oituz. Ele constituie un simbol viu al spiritului de jertfă al poporului român pentru apărarea ființei sale naționale, a patriei amenințate, a pămîntului strămoșesc. „Românii — se arăta într-un document al vremii — au înscris în istoria lumii Siretul alături de Marna, Izère și Isonzo".

O influență deosebită asupra mersului operațiilor militare a avut victoria Revoluției Socialiste din Octombrie din Rusia. Ea a răsturnat situația din Europa de est și sud-est. Promulgarea la 7/21 noiembrie 1917 de către guvernul sovietic a *Decretului asupra păcii,* în care propunea încetarea imediată a ostilităților pe toate fronturile și încheierea păcii fără *anexiuni* și despăgubiri de război, ca și *Apelul* adresat mai tîrziu, la 17/30 decembrie 1917, popoarelor și guvernelor țărilor aliate, vizau recunoașterea dreptului la autodeterminare pentru popoarele a căror subjugare avusese loc cu secole în urmă între care se menționa expres și Transilvania. La 13/26 noiembrie 1917, Rusia sovietică a propus Puterilor Centrale tratative pentru încheierea armistițiului, care s-a și semnat la Brest-Litovsk, la 20 noiembrie/3 decembrie 1917.

Încheierea armistițiului Puterilor Centrale cu Rusia sovietică a permis Comandamentelor militare ale Germaniei și Austro-Ungariei să transfere importante unități pe frontul de vest împotriva armatelor franceze și engleze. Merită să reliefăm și faptul că în cadrul discuțiilor de la Brest-Litovsk pentru

încheierea armistițiului cu Rusia, reprezentanții Puterilor Centrale s-au folosit de influența lor asupra părții ruse pentru ca aceasta să facă presiuni asupra românilor, a căror armată rămasă singură și izolată continua să lupte pe frontul româno-rus din România împotriva trupelor Puterilor Centrale, să încheie și ei un armistițiu, ceea ce le-ar fi permis Puterilor Centrale să transfere și unitățile militare ale Puterilor Centrale, de pe frontul din România, care nu erau de neglijat, pentru întărirea atacurilor lor în vest.

În această privință reprezentanții Puterilor Centrale au și indicat mijloacele prin care ar putea fi forțat comandamentul român, ca și guvernul de la Iași să accepte încheierea armistițiului cu Puterile Centrale. A. Joffe, membru în comisiunea sovietică la tratativele de pace de la Brest-Litovsk comunica, mai tîrziu, la 31 decembrie 1917 „*Către comisarii naționali*" indicația concretă dată ministrului de externe, L. Trotki, în această privință, A. Joffe scria : „Cînd camaradul Trotki a declarat că la dispoziția Consiliului nu stau mijloace, pentru ca să influențeze asupra Statului Major Român, generalul Hoffmann (șeful delegației Puterilor Centrale la tratativele de la Brest-Litovsk) a pus în evidență necesitatea și posibilitatea pentru ca să fie trimiși agenți de încredere la armata română, misiunea română din Petrograd să fie arestată și de a lua măsuri *pentru suprimarea Regelui Român și a posturilor de comandamente ale armatei române*" [25].

În această situație, României i-a fost impus de către Puterile Centrale la 28 noiembrie/9 decembrie 1917 un armistițiu provizoriu. Găsindu-se cu armatele sale singură în „triunghiul morții", încrucît de jur împrejurul țării care mai rămăsese liberă, în Moldova, se aflau unități ale Puterilor Centrale, forțe armate deosebit de puternice și fiind părăsită de aliații săi din Antantă, cu care încheiase tratate, România a fost pusă în imposibilitate să facă altceva decît să trateze forțat cu inami-

[5] Arhiva C.C. al P.C.R., colecția nr. 50, dos. nr. 477, filele 51—52.

cul și să semneze la 20 februarie/8 martie 1918 la Buftea un Tratat preliminar de „pace", care a stat la baza tratatului înrobitor de la Buftea—București din 24 aprilie/7 mai 1918, tratat imperialist *, prin care nu numai că i se răpea importante teritorii și i se nega independența, dar Germania, mai ales, tindea să facă din România o colonie a sa. Se încerca să se anuleze toate drepturile poporului român incluse în tratatele internaționale de la 1393 și pînă la Congresul de la Berlin din 1878.

Pacea nedreaptă impusă României de Puterile Centrale a fost primită de toți românii cu ură și dispreț. „Germaniei și Austriei — sublinia ziarul *România nouă* — li se pare că e o mare vitejie să sfarmi un popor mic pe care o împrejurare neatîrnătoare de el l-a pus la o astfel de strîmtoare. Așa li se pare și tîlharilor, care pîndesc vreme îndelungată viața unui om cumsecade, pe care-l prind și-l schingiuesc". Încrezător în forțele poporului român, ziarul adăuga : „Dar se înșeală amar Germania dacă crede că prin orice fel de măsuri ale ei ne va putea sfărîma. Nu, noi nu vom muri. Prea mult ne iubim noi limba și pămîntul, prea mult sînge am vărsat de veacuri pentru idealul nostru, prea e puternică conștiința națională în toți românii... încît să ne mai fie astăzi teamă că ne va nimici Germania. N-au pierit polonii, martirizați, în vremea cea mai scurtă și poporul nostru se va renaște întreg în libertate și neatîrnare... Mai este în noi destulă vlagă. Am dovedit-o îna-

---

* Pacea imperialistă de la București impusă de către Puterile Centrale stipula importante cedări teritoriale : Austro-Ungaria răpea creasta Carpaților precum și toate localitățile românești din această zonă însumînd 5 060 km pătrați. Sudul Dobrogei se reanexa de către Bulgaria, plus un teritoriu din Vechea Dobroge. Restul provinciei intra în stăpînirea celor patru puteri ale Puterilor Centrale ca un condomeniu, formal asigurîndu-se țării o cale de ieșire la Mare prin Cernavodă și Constanța. Armata română se reducea la cîteva efective pentru menținerea securității interne.

Prin clauzele economice, despăgubiri de război și alte clauze anexe, România în fond se transforma într-o colonie a Germaniei, aceasta ținînd-o sub dominație militară și economică dintre cele mai absolute și mai complete.

intea lumii întregi pe cîmpul de luptă, au dovedit-o românii din Transilvania, cînd cu zecile de mii au alergat de bună voie sub steagurile României". Avertizîndu-i pe cotropitori, ziarul *România nouă* își încheia astfel articolul : „Sînt tari tunurile nemțești, dar e mai tare sufletul nostru și credința noastră... Pacea nedreaptă de astăzi va fi începutul unui război nou, pe care-l va duce întreg neamul românesc pînă la învingerea deplină".

Adîncirea tuturor contradicțiilor societății capitaliste în anii primului război mondial a determinat, mai ales în marile state imperialiste, ridicarea la luptă a maselor muncitoare împotriva războiului imperialist al marilor puteri pentru eliberarea socială și națională. Din acest punct de vedere revoluția burghezo-democratică din Rusia din februarie-martie 1917 a deschis porțile pentru toate naționalitățile asuprite, care locuiau marele Imperiu țarist, această mare închisoare a popoarelor, cum a denumit-o V. I. Lenin, dîndu-le posibilitatea să lupte pentru completa lor libertate națională și socială. Idealul eliberator de ordin național și social al popoarelor asuprite a fost încurajat de victoria Marii Revoluții Socialiste din Octombrie organizată și condusă de Partidul Comunist Bolșevic rus, sub conducerea lui Vladimir Ilici Lenin. Puterea Sovietică a publicat la scurtă vreme după instaurarea ei victorioasă *Declarația drepturilor popoarelor din Rusia,* prin care se proclama egalitatea și suveranitatea popoarelor dezrobite din Rusia, dreptul lor la autodeterminare pînă la separarea și formarea de state independente, abrogarea tuturor privilegiilor și restricțiilor naționale și național-religioase, dreptul de liberă dezvoltare a tuturor popoarelor asuprite și exploatate și a minorităților naționale.

Cele două revoluții din Rusia au găsit și pe românii de pretutindeni, din toate provinciile lor strămoșești, aflați într-o încleștare cu cotropitorii țării, hotărîți, cu prețul oricăror sacrificii, să-și elibereze teritoriile naționale și să se unească cu toții într-un singur și puternic stat național român. Această

hotărîre se înscrie pe linia revoluționară indicată de V. I. Lenin, care încă în luna septembrie 1917 publicase broșura intitulată *Sarcinile proletariatului în revoluția noastră*, în care indica „în chestia națională, partidul proletar trebuie să susțină mai întîi proclamarea și înfăptuirea imediată a libertății depline de despărțire de Rusia pentru toate națiunile și popoarele asuprite de țarism înglobate cu forța sau ținute cu forța în granițele statale, adică anexate“ [26].

Pe baza acestor drepturi proclamate de revoluție, popoarele asuprite au început să se miște și să se organizeze pentru a-și recăpăta libertățile și drepturile încălcate și încătușate de regimul despotic țarist vreme îndelungată. În condițiile victoriei revoluției în Rusia, ale intensificării luptelor revoluționare și de eliberare națională și socială, precum și sub impulsul înfrîngerilor militare ale Puterilor Centrale, în vara și toamna anului 1918, s-a adîncit și criza monarhiei dualiste austro-ungare. Procesul de dezagregare a anacronicului imperiu habsburgic era de nestăvilit. În primăvara anului 1918, congresul națiunilor oprimate din Austro-Ungaria, ținut la Roma, proclamă dreptul fiecărui popor de a realiza unitatea statală sau de a desăvîrși această unitate, pentru a-și asigura deplina independență națională de stat.

Sub loviturile luptei de eliberare națională a popoarelor asuprite la sfîrșitul anului 1917 și în întreg anul 1918, după prăbușirea imperiilor țarist și habsburgic, se reconstituiesc o seamă de state de-sine-stătătoare, iar altele se desăvîrșesc cu o seamă de provincii aflate pînă atunci sub cnutul celor două imperii vecine. Astfel se declară state independente, Finlanda, Polonia, Ucraina ; popoarele ceh și slovac hotărăsc crearea Republicii Cehoslovacia. Monarhia de la Viena prăbușindu-se, în părțile de vest ale fostei monarhii a luat naștere Republica

[26] V. I. Lenin, *Despre problema națională și național-colonială*, București, E.P.L.P., 1958, p. 465.

Austria. În Ungaria se proclamă Republica Ungară independentă.

În aceste împrejurări interne și internaționale s-a intensificat și a triumfat în anul 1918 lupta poporului român din o seamă de provincii istorice locuite de el — unirea acestora într-un stat unitar, național și independent. Astfel, printre popoarele asuprite de țarism care s-au ridicat cu hotărîre la luptă pentru eliberarea lor națională și socială s-au numărat și românii din Moldova de dincolo de Prut. De remarcat că încă după revoluția burghezo-democratică din februarie 1917, care a răsturnat puterea țaristă, românii moldoveni se organizează în comitete naționale, atît în Basarabia cît și în multe alte localități din Marea Rusie, unde se aflau ca urmare a războiului.

Lenin în planurile sale vedea coroborarea tuturor forțelor revoluționare din toate ținuturile cotropite de țarism. Și ostașii moldoveni s-au achitat cu succes de indicația lui Lenin. Asaltul asupra guvernului provizoriu la Petersburg i-a găsit pe ostașii moldoveni în plin congres național, hotărînd, în spiritul ideilor leniniste, viitorul provinciei românești Basarabia.

La 20 octombrie/2 noiembrie 1917, întemeindu-se pe „*Declarația drepturilor popoarelor din Rusia*", reprezentanții provinciei românești dintre Prut și Nistru, care la 1812 intrase în componența Rusiei țariste, întruniți în Congres național ostășesc proclamă „autonomia teritorială și politică a Basarabiei și hotărăște alcătuirea unui «organ reprezentativ pentru ocîrmuirea Basarabiei»".

La 2/15 decembrie 1917, organul reprezentativ al acestei țări proclamă „Republica Democratică Moldovenească", ca membru cu drepturi egale în Republica Federativă Democratică Moldo-Rusă. La 24 ianuarie 1918, Republica Democratică Moldovenească se proclamă „în unire cu voința norodului, Republică Moldovenească slobodă, de sine stătătoare și națională", avînd ea singură dreptul de a-și hotărî soarta în viitor.

La 27 martie/9 aprilie 1918, organul reprezentativ Sfatul Țării, format din delegați ai întregii populații, indiferent de

naționalitate și de orientare politică, dînd glas opiniei exprimate de masele largi populare, a adoptat cu o majoritate covîrșitoare (86 pentru, 3 contra, 36 abțineri, 13 absenți) Hotărîrea de unire a Republicii Moldovenești cu țara mamă [27].

Odată cu intensificarea luptei popoarelor asuprite din monarhia dualistă austro-ungară și cei peste 3,5 milioane de români aflați sub dominația acestei monarhii se ridică hotărît la luptă revendicînd dreptul de liberă dispunere asupra sorții lor. În acest scop se desfășoară o largă acțiune conștientă de organizare a mișcării de eliberare națională, creîndu-se ca și în cazul Basarabiei organe locale și centrale, din care făceau parte toate clasele și categoriile sociale, organe special împuternicite pentru a coordona în mod democratic acțiunile românilor, în vederea unirii lor cu țara. De o importanță deosebită au fost alegerea Consiliilor Naționale românești, locale, care, reprezentînd populația românească ce constituia marea majoritate a teritoriilor străvechi revendicate de români, au împînzit toate satele și orașele Transilvaniei și Bucovinei, afirmîndu-se ca adevărate autorități locale, care au preluat toate atribuțiile administrației acestor imperii prăbușite. În acele localități unde conviețuiau alături de români și minorități naționale, în nota timpului, și-au creat și ele consilii naționale care au colaborat cu cele românești în apărarea intereselor populației locale.

Un rol important în pregătirea și hotărîrea unirii provinciilor românești din fosta monarhie dualistă cu țara l-a jucat Consiliul Național teritorial român din Bucovina și din Transilvania cu sediul la Cernăuți și la Arad, compuse din reprezentanți ai clasei muncitoare și ai celorlalte clase și categorii sociale. Începînd cu luna noiembrie 1918 aceste forumuri reprezentative ale maselor, manifestîndu-se în fond ca guverne autonome, față de cele de la Viena și Budapesta, au condus

---

[27] Decretul regal de promulgare a actului unirii Basarabiei cu România a fost dat la Iași la 9 aprilie 1918 (Vezi *Monitorul Oficial* nr. 8 din 10 aprilie 1918, Partea oficială).

treburile întregii Bucovine şi ale Transilvaniei, iar la dorinţa unanimă a lor au organizat marele referendum de la Cernăuţi şi de la Alba Iulia, pentru a hotărî unirea tuturor provinciilor locuite de românii din fosta Austro-Ungarie cu ţara mumă.

Astfel, după ce se proclamase la 14/27 octombrie 1918, într-o adunare ţinută la Cernăuţi, la care au participat români bucovineni din fostul parlament de la Viena, precum şi foşti deputaţi din dieta Bucovinei şi primarii din întreaga provincie a Adunării Constituante a Bucovinei care hotărîse unirea acestei vechi provincii cu ţara, la 15/28 noiembrie 1918 a fost convocat la Cernăuţi un congres al reprezentanţilor întregii populaţii din Bucovina, la care au participat membrii Consiliului Naţional Central Român, delegaţii Consiliului Naţional Polonez, ai Comitetului Naţional German şi reprezentanţi ai comunelor rutene din partea de nord a Bucovinei. Au fost prezenţi mii de români, care formau marea majoritate a acestei provincii, precum şi din rîndurile minorităţilor naţionale, din toate clasele şi categoriile sociale.

Lucrările Congresului au fost conduse de patriotul român Iancu Flondor, fost deputat român în parlamentul de la Viena. El a propus moţiunea prin care se hotăra : „Unirea necondiţionată şi pentru vecie a Bucovinei în vechile ei hotare... cu regatul României". Această moţiune a fost sprijinită de reprezentanţii Consiliilor minorităţilor naţionale din această provincie [28]. În *unanimitate* Congresul bucovinean hotărăşte unirea

---

[28] [...] Noi, polonii Bucovinei,... recunoaştem pe deplin drepturile băştinaşe ale poporului român asupra ţărilor din sudul Nistrului, în general, şi în special asupra Bucovinei.

Polonii bucovineni, care aici în ţară au dat dovadă de trăinicia lor naţională, în momentul acesta istoric al unirii Bucovinei cu glorioasa ţară mumă, dau expresie încrederii lor nestrămutate, că poporul român, ţinînd seamă de declaraţiile exprese ale guvernului actual, va acorda minorităţii polone în biserică şi şcoală, libera aşezare şi exercitare a profesiunilor, în sfîrşit o măsurată participare constituţională în administraţia ţării" (Arh. Statului Bucureşti, Savel Rădulescu,

acestei provincii românești cu țara [29]. În ultimele luni ale anului 1918 cei peste 3 milioane de români din părțile Ardealului, Banatului, Crișanei și Maramureșului, sub conducerea Consiliului Național Central Român de la Arad, hotărăsc a ține o mare adunare națională cu caracter plebiscitar, constituant, la Alba Iulia, pe ziua de 1 decembrie 1918.

Adunarea de la Alba Iulia, ca semn al marelui act de reunire a țărilor române, sub Mihai Viteazul, este bine pregătită. În toate localitățile Transilvaniei, românii se întrunesc și își aleg împuterniciți delegați pe care îi învestesc cu acte semnate de obștea satelor, pentru a se face clar și hotărît cunoscută tuturor dorința lor nestrămutată de a se uni cu țara mumă.

În acest fel la Alba Iulia, în ziua de 1 decembrie 1918, la marea adunare națională constituantă sosesc 1 228 de delegați cu drept de vot deliberativ pe lîngă o masă de peste 100 000 de români veniți din toate colțurile Transilvaniei pentru a întări actul de unire. De remarcat că din cei 1 228 de delegați, 150 erau reprezentanți de drept ai muncitorimii române, iar din cei peste 100 000 de participanți, peste 10 000 o formau muncitorii, care au venit cu pancarde și steaguri roșii însoțite de panglici tricolore, dovadă a înaltului patriotism de care a fost animată dintotdeauna clasa noastră muncitoare.

În cadrul Marii Adunări Constituante de la 1 decembrie 1918 s-a adoptat istorica „Declarație de la Alba Iulia", docu-

---

dos. 187, f. 10—11). În numele Consiliului național al germanilor din Bucovina, dr. Alois Lebouton face următoarea declarațiune: „Așteptînd alipirea Transilvaniei și a Banatului la România și avînd toată încrederea în programul guvernului dezvoltat de guvernul provizoriu al țării în ședința Consiliului național român din 13 noiembrie 1918 și primit de acesta aproape cu unanimitate de voturi și în baza căruia urmează să se dea toată considerația necesităților culturale ale popoarelor neromâne ce locuiesc în țară, și să fie hotărîtor în toate privințele numai principiul dreptului și al dreptății, Consiliul național german în numele germanilor din Bucovina se pronunță pentru alipirea Bucovinei la regatul România". (Arh. St., București, fond Casa Regală).

[29] *Decretul-lege asupra unirii Bucovinei cu Vechiul Regat al României a fost emis la 18/31 decembrie 1918 și publicat în Monitorul Oficial nr. 217 din 19 decembrie 1918. El a fost ratificat de Parlamentul și Senatul român la 29 decembrie 1919.*

ment remarcabil al unirii românilor din Ardeal, Banat, Crișana și Maramureș cu țara [30]. Această declarație a fost subscrisă ulterior de reprezentanții minorităților naționale din aceste provicii istorice, sași, șvabi etc. care, întruniți în adunări naționale reprezentative, și-au dat totalul consimțământ la hotărîrile istorice adoptate la Alba Iulia la 1 decembrie 1918.

În perioada care a urmat actului unirii, guvernul român și-a fixat ca o coordonată fundamentală consolidarea statului național unitar realizat de întregul popor prin recunoașterea lui internațională. De aceea el a depus eforturi susținute la Conferința de pace de la Paris, care și-a deschis lucrările la 18 ianuarie 1919, unde el aduce spre recunoașterea oficială de către acest for internațional hotărîrile istorice ale poporului român proclamate solemn și definitiv în adunările reprezentanților maselor largi populare românești și ale minorităților naționale de pe aceste meleaguri de la Chișinău, Cernăuți, Alba Iulia.

Reflectînd concepția de forță și dictat, marile puteri ale Antantei — Franța, Anglia, S.U.A., Italia și Japonia — s-au constituit la Conferința de pace, după cum arăta primul ministru de atunci al României, Ion I. C. Brătianu — într-un „tribunal pentru a hotărî soarta tuturor", după modelul celor șapte mari puteri din secolul trecut.

Delegația română și de data aceasta a fost doar de cîteva ori invitată să-și expună punctul de vedere în fața Consiliului marilor puteri „a celor 5", apoi „a celor 4", a Consiliului mi-

---

[30] Pe baza *Declarației de unire* a Transilvaniei, Banatului, Crișanei, Sătmarului și Maramureșului, cu vechiul Regat al României prezentată guvernului român la București de către o delegație de patrioți de peste munți, compusă din Miron Cristea, Iuliu Hossu, Vasile Goldiș și Alex. Vaida Voevod la 11/24 decembrie 1918 a fost publicat decretul-lege nr. 36 631, în Monitorul Oficial nr. 212 din 13/26 decembrie 1918 și ratificat în unanimitate de către Parlamentul și Senatul român la 29 decembrie 1919. (Vezi Dezbaterile Constituantei. Senatul. Ședința de la 29 decembrie 1919. Publicată la 27 ianuarie 1920, p. 157—160).

niştrilor de externe al marilor puteri, sau a altor organe şi organisme create de marile puteri, întocmai ca şi la Congresul de la Berlin din 1878, în cadrul cărora dreptul de a decide îl aveau exclusiv reprezentanţii marilor puteri.

Deşi s-a creat o situaţie cu totul necorespunzătoare statelor mai mici, ca România, care a fost trecută în categoria aşa-numitelor „state cu interese speciale", Conferinţa păcii, prin tratatul semnat cu Austria la Saint Germain la 8 decembrie 1919, confirmă pentru prima dată în istoria dreptului internaţional autodeterminarea popoarelor şi formarea unor state independente şi suverane pe ruinele vechii monarhii dualiste austro-ungare. Tratatul de pace cu Austria, semnat şi de delegaţia română, recunoştea şi unirea Bucovinei la statul român anulînd tratatul de anexare din 1775 [31].

La 13 iunie 1919 preşedintele Conferinţei de pace, George Clemenceau, făcea cunoscut guvernului român în mod oficial, în urma concluziilor comisiilor de experţi ai marilor puteri deplasaţi la faţa locului, frontiera de vest pe care o recunosc statului român marile puteri, care era cea de astăzi.

În scrisoarea de răspuns adresată delegaţiei ungare la 6 mai 1920, viitorul preşedinte francez al Conferinţei de pace, A. Millerand, respingînd argumentele delegaţiei ungare prin care încerca să obţină modificarea frontierelor fixate de marile puteri, notifică : „Voinţa popoarelor s-a exprimat în zilele din octombrie şi noiembrie 1918 cînd dubla monarhie se prăbuşea... O stare de lucruri chiar milenară, nu are temei să dăinuiască cînd s-a constatat că e contrară dreptăţii".

---

[31] Art. 59 al Tratatului de la Saint Germain specifică : „Austria renunţă în ceea ce o priveşte în favoarea României, la toate drepturile şi titlurile asupra părţii fostului ducat al Bucovinei cuprinsă dincoace de fruntariile României astfel cum vor fi fixate ulterior de principalele puteri aliate şi asociate" (N. Daşcovici, *Interesele şi drepturile României*, Iaşi, 1936, p. 22—23).

Tratatul de pace cu Ungaria, iscălit la Trianon la 4 iunie 1920, recunoştea ca româneşti teritoriile vestice aflate astăzi în cadrul statului român [32].

Unirea acestor provincii istorice româneşti, în aceste condiţii interne şi internaţionale, într-un singur stat naţional unitar a fost rezultatul luptei poporului român, a maselor populare din toate colţurile ţării.

Marea unire din istoricul an 1918 a constituit înfăptuirea firească a năzuinţelor milenare de unitate şi independenţă ale poporului român, a visului pentru care au luptat şi s-au jertfit nenumărate generaţii de înaintaşi, împlinirea unei necesităţi a însăşi dezvoltării istorice.

„Istoria — se arată în Programul Partidului Comunist Român de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism — demonstrează că formarea statului naţional unitar român nu a fost rezultatul unui eveniment de conjunctură, al înţelegerilor intervenite la masa tratativelor. Tratatul de pace n-a făcut decît să consfinţească o situaţie de fapt, creată de lupta maselor populare".

Astfel, prin lupta hotărîtă a întregului nostru popor de pe ambele versante ale Carpaţilor s-a înfăptuit dorinţa cea mai arzătoare milenară, pe care patrioţi înflăcăraţi şi revoluţionari socialişti, grupaţi în jurul revistei „Dacia Viitoare" din anul 1883 au ţinut-o mereu trează, aceea a refacerii Vechii Dacii aşa cum ea fu, căci istoria şi dreptul, ţărîna de douăzeci de ori seculară în care sînt îngropaţi strămoşii dau dreptul românilor de a aspira la o Dacie Română.

Subliniind importanţa acestei realizări epocale şi perspectivele luminoase, socialiste care se deschideau poporului ro-

---

[32] Art. 45 din Tratatul de la Trianon menţionează: „Ungaria renunţă în ceea ce o priveşte, în favoarea României, la toate drepturile şi titlurile asupra teritoriilor fostei monarhii austro-ungare, aflate dincolo de fruntariile Ungariei aşa cum sînt hotărîte în art. 27 partea a II-a (Fruntariile Ungariei) şi recunoscute prin prezentul tratat sau prin orice alte tratate încheiate în acest scop de a regula afacerile actuale, ca făcînd parte din România" (*Idem*, p. 23—25).

mân în Declarația Partidului Socialist și a Comisiei generale a sindicatelor din România, dată la 17 februarie 1919, se arăta : „Provinciile românești subjugate de alte națiuni nu puteau să rămînă în afară de aceste prefaceri. Locuite în marea lor majoritate de o populație românească, apăsate secole de dominațiune străină, împiedicate astfel în dezvoltarea lor economică, politică și culturală, aceste provincii s-au emancipat, de sub aceste dominațiuni, devenind libere. Prin dreptul de autodeterminare a națiunilor, principiu recunoscut de întregul socialism internațional, românii din teritoriile subjugate și-au manifestat prin hotărîrile adunărilor lor naționale voința de a se uni cu România pe baza rezoluțiilor votate în mod plebiscitar.

Ca socialiști români internaționali, salutăm cu bucurie dezrobirea națională a poporului român din provinciile subjugate pînă acum și respectăm legămintele de unire hotărîte de Basarabia, Bucovina și Transilvania, România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mîine".

ORGANIZAREA PARTIDULUI CLASEI MUNCITOARE PE TEMELIA ROMÂNIEI REÎNTREGITE. LOCUL PARTIDULUI CLASEI MUNCITOARE ÎN ISTORIA PATRIEI

Au trecut peste șaizeci și șase de ani de la Marele Congres al partidului din mai 1921, cînd clasa muncitoare din țara noastră și-a organizat partidul corespunzător noilor coordonate ale istoriei, pe temelia României reîntregite.

Față de celelalte partide și grupări politice, mari și mici — conservator, liberal, național-țărănist și altele — care s-au perindat pe scena vieții social-politice românești în decursul timpului și exprimau în programele lor limitele claselor și păturilor sociale pe care le reprezentau, partidul revoluționar al clasei muncitoare, prin programul și perspectivele ce le da dezvoltării societății, s-a detașat, încă de la înființarea sa, în anul 1893, ca forța politică cea mai avansată a timpului, exponent și promotor al țelurilor vitale ale întregului popor român.

Singurul partid politic din țară cu o activitate istorică în trecut, care și-a creat organizații temeinice pe întregul teritoriu al României, imediat după 1918, a fost partidul clasei muncitoare. Congresul partidului, urmînd mai multor conferințe și congrese provinciale, a consfințit voința de unitate a întregii clase muncitoare în statul național român reîntregit. Congresul partidului din 1921, *Marele Congres* cum a fost numit în epocă, reprezenta o încoronare a întregii activități desfășurată cu consecvență de mișcarea muncitorească, de

partidul clasei muncitoare de la afirmarea sa în viața social-politică a țării. „Proletariatul, în frunte cu partidul său revoluționar, își propune sarcini noi, impuse de transformarea democratică a societății românești, devine stegarul luptei pentru salvgardarea suveranității și independenței naționale a României, pentru înfăptuirea aspirațiilor ei fundamentale" [1], sublinia cu deplin temei tovarășul Nicolae Ceaușescu.

Lupta fiecărui popor pentru apărarea libertății sale, pentru afirmarea lui într-un stat independent este o permanență a istoriei societății omenești. În cursul istoriei s-au constituit formațiuni statale specifice timpului, stadiului atins în dezvoltarea social-economică și politică ; unele popoare au reușit să realizeze acest obiectiv mai repede și pentru o durată mai îndelungată, altele, din diferite motive, și-au cucerit independența mai tîrziu sau foarte tîrziu, abia în epoca modernă sau în zilele noastre. Nu încape îndoială însă că secolul al XIX-lea a constituit, în istoria Europei, un adevărat salt în afirmarea identității naționale a popoarelor, a constituirii statelor naționale, în concordanță cu acest proces revoluționar.

Trezirea la viața națională a unei serii întregi de popoare, constituirea sau centralizarea unor noi state naționale în Europa, la mijlocul veacului trecut — între acestea, cele ale românilor, italienilor și germanilor s-au aflat cel mai mult în centrul atenției opiniei publice — a coincis în timp cu elaborarea socialismului științific — ideologia revoluționară a clasei muncitoare — cu crearea și activitatea primelor organizații ale acesteia în mai multe țări și cu perioada de existență a Internaționalei întîi. În această privință, faptul cel mai elocvent, poate, l-a constituit însuși momentul istoric al creării *Asociației Internaționale a Muncitorilor*, în septembrie 1864, în cadrul adunării muncitorești al cărei obiectiv era de a-și ex-

[1] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 14, Editura politică, București, 1977, p. 337.

prima solidaritatea cu lupta de eliberare națională a poporului polonez.

Născută în acest context social-politic, prima organizație muncitorească cu caracter internațional a reflectat în activitatea sa și a înscris în documentele sale programatice o serie de principii referitoare la problema dreptului popoarelor, a fiecărui popor, la libertate și independență națională. Însuși Karl Marx, conducătorul recunoscut al Internaționalei, a insistat necontenit ca Asociația Internațională a Muncitorilor să cuprindă în sfera activității sale problemele social-politice și naționale din viața popoarelor, care reflectau și năzuințele acestora spre eliberare de sub dominații străine, spre desăvîrșirea procesului istoric progresist al făuririi și consolidării statelor naționale. Este semnificativ că unul dintre punctele principale ale instrucțiunilor sale pentru delegația engleză ce participa la Congresul Internaționalei de la Geneva (septembrie 1866) era consacrat problemei luptei de eliberare națională a poporului polonez. Ca și în celelalte lucrări ale sale, în care cercetează relațiile internaționale și rolul politicii țariste în cadrul acestora, în *Instrucțiuni* Marx atrăgea din nou atenția că „mișcarea muncitorească va avea mereu de întîmpinat piedici, va suferi înfrîngeri, iar dezvoltarea ei va fi frînată cît timp această importantă problemă europeană nu va fi rezolvată“ [2].

O explicație mai largă a necesității dezbaterii și însușirii problemei eliberării popoarelor de sub dominație străină în organizațiile proletariatului era dată de Marx în partea finală a *Manifestului Constitutiv*, unde se arăta că în condițiile cînd clasele dominante și guvernele burgheze duceau o politică externă bazată pe războaie de jaf și cotropire, proletariatului îi revenea sarcina „să facă în așa fel încît legile simple ale moralei și echității, care trebuie să reglementeze

[2] K. Marx, F. Engels, *Opere*, vol. 16, Editura politică, București, 1963, p. 211.

relațiile dintre persoanele particulare, să devină legi supreme în relațiile dintre națiuni". Prin aceste cuvinte Marx întrevedea un nou tip de relații internaționale între națiuni egale și independente, relații bazate pe colaborare și respect reciproc. De aceea, Marx încheia *Manifestul Constitutiv* întărind încă o dată această idee, prin precizarea că „lupta pentru o asemenea politică externă face parte din lupta generală pentru eliberarea clasei muncitoare" [3].

În aceeași epocă istorică, în care mișcarea socialistă internațională elabora asemenea linii directoare, s-a desfășurat și procesul de unire a Țărilor Române, de formare a statului român modern și de cucerire a independenței lui depline.

Faptul că după proclamarea republicii în Franța, în septembrie 1870, sute de români au luptat ca voluntari pentru apărarea republicii, că unii dintre aceștia se vor afla sub drapelul Comunei din Paris era o formă concretă de identificare a lozincilor de luptă socială ale clasei muncitoare cu aspirațiile de libertate națională a popoarelor. Nu trebuie să se uite că însăși proclamarea Comunei din Paris — primul stat al clasei muncitoare din lume — a fost expresia celui mai fierbinte patriotism al maselor populare din Paris, care doreau să continue lupta împotriva invadatorilor străini, pentru apărarea libertății și demnității poporului francez, a integrității teritoriale a Franței [4].

În condițiile specifice ale dezvoltării societății românești, cînd își făceau apariția primele organizații muncitorești, idealurile patriotice ale acestora cuprindeau în mod firesc problemele fundamentale care interesau în chip vital poporul român. Astfel, de pildă, *Asociația generală a tuturor lucrătorilor din România*, creată în 1872, la București, prevedea în statutele sale necesitatea dezvoltării industriei în România, pentru că, așa cum spunea unul dintre fruntașii ei în

---

[3] *Ibid.*, p. 14.

[4] Nicolae Copoiu, *Istoria Comunei din Paris*, Editura științifică, București, 1971, p. 50.

discursul de inaugurare, dezvoltarea economică era o chezășie a întăririi țării, pentru afirmarea independenței sale depline.

În același spirit, de participare entuziastă la toate marile acte privitoare la dezvoltarea poporului și a țării sale, s-a înscris poziția cercurilor socialiste în timpul războiului din 1877—1878. Gazeta „Socialistul", organul Cercului socialist din București, scria la 26 mai 1877 că „azi însă e timpul cînd românii în avîntul și entuziasmul suvenirilor trecute, iau arma pentru a-și apăra independența". Cuvinte emoționante, în legătură cu datoria patriotică de a participa la război, așternea pe hîrtie tînărul socialist român Nicolae Codreanu: „M-am gîndit și eu neapărat, scria el unui prieten, despre ceea ce trebuie eu să fac în împrejurările de față ale țării noastre, prin ce chip să mă arăt că sînt vrednic fiu al națiunii române și m-am hotărît ca, în împrejurările de față, să părăsesc pentru cîtva timp serviciul de medic de plasă, să mă duc acolo unde arma inamicului României zdrobește vieți tinere și forțe ale conaționalilor mei, unde se varsă pentru o cauză sfîntă sîngele românesc: m-am hotărît a intra în armată ca medic". Ca și tînărul medic Codreanu, alți studenți, adepți ai ideilor socialiste s-au angajat cu entuziasm voluntari în războiul care evoca „suveniri trecute", adică luptele lui Decebal, Mircea cel Bătrîn, Ștefan cel Mare, Vlad Țepeș, Mihai Viteazul, Ioan Vodă — toate duse în scopul apărării independenței țărilor române.

Nu este greu de asociat atitudinea mediciniștilor socialiști români de la 1877 cu a celor de la 1870—1871, cînd colegii lor mai mari adoptaseră aceeași poziție, în timpul războiului franco-prusian. Ei împleteau, în felul acesta, convingerile lor socialiste, încrederea lor în viitorul istoric al clasei muncitoare, cu imperativele politice și naționale fundamentale ale poporului căruia aparțineau.

Epoca începutului afirmării clasei muncitoare în viața social-politică a țării a coincis, în mare, cu epoca formării statului român modern, a obținerii și consolidării independenței

sale naționale. Mișcarea de eliberare națională care dominase mijlocul veacului în țările române își încheiase o etapă, odată cu războiul de independență. Se știa foarte bine însă că provincii românești importante continuau să se afle sub jugul dominației străine. Dar Austro-Ungaria nu era în situația Turciei, aflată de un secol în continuă decădere și retragere din teritoriile pe care le stăpînise sute de ani. Dimpotrivă, această mare putere ducea o politică activă expansionistă : după anexarea Bosniei și Herțegovinei, în 1908, Austro-Ungaria țintea să cotropească și Serbia. Politica externă a României era obligată să țină seama imperios de starea de fapt existentă. Guvernul de la București se interesa de soarta conaționalilor săi din Transilvania și Bucovina pe calea cultivării amiciției cu Viena, care reprezenta, într-o anumită măsură, o contrapondere a politicii ungurești. El însă nu putea să-și afirme deschis intențiile fără să stîrnească riposte din partea guvernului austro-ungar. Cînd D. A. Sturdza, liderul partidului liberal, aflat în opoziție a amintit într-un discurs despre sprijinirea luptei românilor din Transilvania, în anul 1894, el a fost nevoit, cînd a devenit prim ministru, să retracteze afirmațiile făcute. În aceeași imposibilitate se afla și celălalt partid de guvernămînt din România — partidul conservator.

În aceste împrejurări, cînd partidele de guvernămînt nu puteau stărui deschis în afirmarea drepturilor României de a-și întregi hotarele, organizațiile clasei muncitoare și-au dovedit profundul lor patriotism și poziția cea mai clarvăzătoare din societatea românească cu privire la necesitatea unității întregului popor român. Nici un alt partid — la guvern sau în opoziție — nu a afirmat în documentele sale programatice, teoretice sau în publicații oficioase legitimitatea desăvîrșirii statului unitar român așa cum au făcut-o organizațiile și partidul clasei muncitoare. Mai mult : nici un alt partid nu a desfășurat o activitate directă pe linie politică în direcția afirmării unității românilor de pe ambele versante

ale Carpaților. Partidul clasei muncitoare, avînd o concepție clară, științifică asupra dezvoltării societății, izvorîtă din principiile fundamentale ale socialismului științific, a așezat la baza activității sale elementele specifice ale dezvoltării poporului român, ale experienței sale istorice. Se știe, de altfel, că socialiștii români au afirmat nu numai o dată, încă din ultimele decenii ale veacului trecut, că adevăratul continuator al revoluției române de la 1848 era partidul clasei muncitoare, că obiectivele acestei revoluții rămase neînfăptuite erau preluate integral de noua forță socială și politică a țării. Or, un principal obiectiv al revoluției de la 1848 fusese unirea tuturor românilor, pe vatra vechii Dacii. De altfel, așa cum reliefează secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, „ideea unității naționale a fost înscrisă pe frontispiciul tuturor mișcărilor sociale ale românilor în perioada istoriei moderne“ [5].

Pentru a susține refacerea statului unitar român, socialiștii au întreprins cercetări și analize profunde ale istoriei vechi a poporului nostru, evocînd măreția statului dac din antichitate, lupta eroică a dacilor pentru apărarea libertății și ființei lor, permanența multimilenară a poporului român pe pămîntul său. Este deosebit de sugestiv că una dintre primele publicații socialiste a purtat titlul „Dacia viitoare“ și că în paginile ei se publicau fapte din toate provinciile românești într-o rubrică permanentă intitulată „Știri din Dacia“ [6]. Sînt cunoscute, de asemenea, articolele semnate de *Ion Dacul* — pseudonim cu adînci semnificații — în revista „Dacia viitoare“, care, analizînd stadiul de dezvoltare a poporului român, după unirea din 1859, scria că „astă unire e incompletă“, că „voim... ca românii să fie toți liberi și să formeze un stat,

---

[5] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 17, Editura politică, București, 1979, p. 269.

[6] *Vechimea, permanența și unitatea poporului român în scrierile socialiștilor*, Editura politică, București, 1980, p. 26.

iar nu să geamă sub dominaţiuni străine şi vitrege“ [7]. Acelaşi autor sublinia lipsa de viabilitate a Austro-Ungariei şi interesul României faţă de prăbuşirea acesteia. „Austro-Ungaria, stat intrat în stare de descompoziţiune, nu poate dura mult timp, cu toate veleităţile sale care nu pot fi decît convulsii de muribund... România nu poate decît să se bucure de dispariţiunea acestui monstru din alte timpuri [8].

Faptul că mişcarea noastră muncitorească se afirma viguros în viaţa social-politică a ţării, că ea îşi însuşise şi acţiona pe temeiul ideilor socialismului ştiinţific au amplificat interesul lui Friedrich Engels, „capul teoretic al partidei social-democratice din lumea întreagă“, cum îl caracteriza revista socialistă „Contemporanul“. Problema luptei împotriva asupririi românilor din Austro-Ungaria, care preocupa în cel mai înalt grad pe socialiştii români, a fost abordată şi de Engels, care, în cunoscuta scrisoare adresată lui Ioan Nădejde, declara că „nu mi-a fost cu putinţă să scriu unui român fără a-i spune părerea mea în aceste chestii arzătoare“. Analizînd relaţiile internaţionale şi poziţia României în contextul acestora, mai ales a rivalităţilor dintre Rusia şi Austro-Ungaria, Engels dezvăluie, cu impresionantă pătrundere, acea „piedică uriaşă care opreşte dezvoltarea liberă a tuturor popoarelor şi a fiecărui popor în parte“. Denunţînd caracterul reacţionar al politicii concertate a marilor puteri, Engels arată că „dacă mîine despotismul din Petersburg ar cădea, poimîine n-ar mai fi în Europa nici o Austro-Ungarie“ [9].

Dezvoltarea şi afirmarea clasei muncitoare în viaţa politică a ţării au reprezentat unul dintre evenimentele cele mai importante, cu profunde rezonanţe pentru destinele României. Proletariatul devine forţa cea mai înaintată a societăţii, pur-

---

[7] „Dacia viitoare“, nr. 2/1883, p. 20—22.

[8] *Ibidem.*

[9] „Contemporanul“, vol. VI, ianuarie 1888. Vezi şi *Presa muncitorească şi socialistă din România*, vol. I, partea I, Editura politică, 1964, p. 188—190.

tătorul consecvent al idealurilor de progres, de eliberare socială și națională a poporului român. O trăsătură esențială a istoriei mișcării noastre muncitorești constă în aceea că, pe măsura creșterii spiritului combativ, proletariatul și-a pus de timpuriu problema organizării ca clasă, a organizării sale politice la scară națională, înțelegînd aceasta ca o condiție hotărîtoare pentru dezvoltarea cu succes a luptei împotriva exploatatorilor, pentru realizarea țelurilor sale revoluționare. Partidul politic al clasei muncitoare, rezultat obiectiv al dezvoltării economice-sociale a României, al existenței clasei muncitoare, a purtat pecetea realităților sociale și naționale în care s-a creat și a acționat. Ceea ce i-a conferit partidului posibilitatea de a se afirma, de a conduce clasa muncitoare la înfăptuirea misiunii sale istorice a fost tocmai capacitatea sa de înțelegere profundă, în lumina ideilor socialismului științific, a coordonatelor istoriei patriei, a realităților concrete, specifice, social-economice și politice naționale, de a sluji interesele, dezideratele și idealurile poporului din sînul căruia s-a născut. În aceste împrejurări, „partidul clasei muncitoare a înscris ca unul din țelurile importante ale programului său revoluționar înfăptuirea unității de stat a poporului nostru. Ca urmare, s-a imprimat luptei proletariatului român un pregnant caracter patriotic, ceea ce a favorizat afirmarea partidului muncitoresc pe scena politică și socială, a contribuit la crearea climatului politic și spiritual propice unirii eforturilor maselor muncitoare, ale forțelor avansate ale societății pentru promovarea intereselor sociale și naționale“ [10].

Socialiștii români s-au găsit în primele rînduri ale luptătorilor pentru eliberarea națională, fapt dovedit cu prisosință și în 1894, cînd au luat atitudine cu toată energia în favoarea memorandiștilor. „Toți oamenii cinstiți și sinceri — scria or-

[10] Ion Popescu-Puțuri, *Concepția tovarășului Nicolae Ceaușescu cu privire la rolul istoriei patriei, a mișcării muncitorești în dezvoltarea și afirmarea poporului român*, în „Anale de istorie“, nr. 1/1978, p. 50.

ganul central al P.S.D.M.R., „Lumea nouă" — simpatizează cu acuzații, cu poporul românesc din Ungaria, care se agită și vrea să aibă drepturile lui. În țară la noi s-au făcut mitinguri de protestare, de solidaritate cu acuzații din Cluj, cu poporul suferind. Purtarea stăpînirii maghiare este nedemnă, procesul intentat românilor este condamnabil din toate punctele de vedere. Aceasta este părerea noastră, a socialiștilor" [11]. La aflarea sentinței, Partidul social-democrat al muncitorilor din România a protestat împotriva condamnărilor. „Noi socialiștii nu putem fi decît pentru drepturile naționalităților și dezrobirea popoarelor, mai ales pentru dezrobirea tuturor românilor. De aceea protestăm contra sentinței juraților de la Cluj" [12].

Puțin mai tîrziu, Ioan Nădejde — unul dintre conducătorii partidului, teoretician de frunte, strălucit enciclopedist — explicînd evoluția poziției partidului muncitorilor în problema națională și a luptei românilor din Transilvania, se referea direct la analiza lui Engels privind viitorul unei revoluții lăuntrice în imperiul țarist și, implicit, iminenta prăbușire a imperiului habsburgic [13].

În această concepție trebuie să vedem cel puțin una dintre cauzele pentru care socialiștii români urmăreau cu deosebită atenție mișcarea revoluționară din Rusia și mai ales solidarizarea și sprijinul pe care l-au acordat acesteia, de cîte ori s-a ivit prilejul, dar îndeosebi în 1905 și în perioada de luptă pentru apărarea Puterii sovietice, pentru autodeterminarea popoarelor în anii 1917—1920.

La începutul secolului al XX-lea, mișcarea muncitorească, atît din vechea Românie, cît și din provinciile aflate sub stăpînire străină, a continuat să cuprindă în obiectivele luptelor sale problema eliberării naționale a românilor și unirea lor într-un singur stat. Însăși activitatea lor se desfășura în di-

---

[11] „Munca", nr. 12 din 15 mai 1894.
[12] „Munca", nr. 13 din 29 mai 1894.
[13] „Munca", nr. 14 din 5 iunie 1894.

recția slujirii cauzei unității românilor. Publicațiile socialiste și muncitorești editate la București și Iași erau difuzate, încă din secolul trecut, în Transilvania și Bucovina, legături directe s-au statornicit între organizațiile muncitorești de pe cele două versante ale Carpaților. În 1906, cînd la conferința socialiștilor de la București s-au aflat și delegați din Transilvania și Bucovina, gazeta „România muncitoare" consemna evenimentul sub titlul „Un moment istoric", conferința fiind o expresie practică a unității clasei muncitoare de pe teritoriile românești, unde „a fost zămislită și trainic închegată marea Românie socialistă" [14].

Cu toate că obiectivul principal al luptei clasei muncitoare, al mișcării socialiste din România înainte de primul război mondial privea transformarea social-economică și politică a țării, socialiștii români și-au pus cu fermitate cuvîntul în lucrările lor teoretice, în lumina socialismului științific, privitor la problema națională din Austro-Ungaria, care preocupa într-un grad înalt masele largi ale întregului popor român. „O țară cu un organism social — scria C. Dobrogeanu-Gherea în 1911 — trebuie să se dezvolte ca un organism întreg în marginile sale etnice. Împărțită în mai multe părți, cum e Polonia sau cum e în parte România, dezvoltarea sa devine anormală și nesănătoasă în cel mai înalt grad". Arătînd pe ce poziție se situa „social-democrația noastră internaționalistă", autorul scria că „social-democrația tinde de fapt să apropie ceasul liberării și întregirii poporului românesc..." [15].

Pe bună dreptate subliniază secretarul general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu, că în contextul dezvoltării generale economico-sociale a țării, al

---

[14] „România muncitoare" din 20—27 august 1906.

[15] Constantin Dobrogeanu-Gherea, *Asupra socialismului în țările înapoiate*, în *Opere complete*, vol. V, Editura politică, București, 1978, p. 59—60.

schimbărilor care au loc în raportul de forțe politice, „lupta proletariatului are drept scop principal eliberarea sa și a maselor muncitoare de exploatare și asuprire, căpătînd, totodată, și un caracter național, patriotic, prin aceea că țintea la apărarea independenței și suveranității țării, la salvgardarea dreptului sacru al poporului român de a se dezvolta de-sine-stătător“ [16].

Analizele publicate de fruntași socialiști români, bazate pe o profundă cunoaștere a relațiilor internaționale, a concepției lui Marx și Engels asupra evoluției acestora, reprezintă o contribuție originală la tezaurul socialismului științific, la lămurirea problemelor războiului, statului național și poziției clasei muncitoare. „Între socialism și patrie — scria Mihail Gh. Bujor în 1916 — între interesele proletariatului și ale poporului nu este, nu poate fi antagonism. Patriile sînt cadre naturale și istorice de dezvoltare a popoarelor. Cu aceste cadre s-a întemeiat pentru fiecare națiune o existență proprie, cu tradițiile ei, cu viața ei sufletească, cu idealurile ei, cu civilizația ei, element prețios și indispensabil în concertul civilizației generale. În acest înțeles patriile sînt necesare, căci numai înăuntrul acestor cadre popoarele și-ar putea dezvolta în voie și pe deplin toată originalitatea și toată puterea lor de creațiune. Acesta e unul — evident, nu singurul — din motivele pentru care social-democrația se ridică împotriva ciuntirii țărilor constituite, împotriva frîngerii popoarelor în bucăți, împotriva suprimării vieții naționale a popoarelor“. De aceea — argumenta în continuare Mihail Gh. Bujor — cînd se opune planurilor de război, ea „nu are în vedere strict și numai interesul de viață și dezvoltare al proletariatului român, ci alături de acesta și întemeiat pe acesta, interesul mai mare și mai general de viață al poporului întreg. Ea vrea să păzească acest popor bătut în decursul

---

[16] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, București, 1973, p. 257

veacurilor de vînturile vitrege ale soartei şi de răutatea oamenilor, de a fi aruncat într-o crîncenă şi inextricabilă situaţiune internaţională de unde izvorăsc toate primejdiile şi toate cauzele nu ale unei întregiri naţionale pe care social-democraţia nu o poate combate, ci a pierderii neatîrnării chiar a României libere“ [17].

În revista „Convorbiri sociale“ din 1916, acelaşi autor a dezvăluit situaţia internaţională a României în condiţiile războiului, arătînd că „nici neutralitatea nu este o soluţiune“, deoarece ea depindea de atitudinea marilor puteri care erau gata, în caz de necesităţi strategice, „să-şi facă drum cu sila peste trupul nostru“. El aprecia că „social-democraţia română a împărtăşit întotdeauna în cei patruzeci de ani de cînd există, acest punct de vedere“, de a fi apreciat politica Rusiei ţariste ca o „primejdie naţională“ [18]. O victorie a Imperiului ţarist, care formulase obiectivele lui expansioniste spre Dardanele, punea, în concepţia socialiştilor români, sub semnul întrebării însăşi existenţa statului român independent.

Constantin Dobrogeanu-Gherea, în studiile sale „Asupra socialismului în ţările înapoiate“, „Social-democraţia şi epoca cadrilateră“, „Război sau neutralitate“ şi altele, publicate în anii 1911—1915, a prezentat pe larg poziţia mişcării socialiste şi muncitoreşti faţă de problema luptei pentru apărarea independenţei statului român şi pentru desăvîrşirea unităţii naţionale. „Sîntem una din puţinele ţări — scria Constantin Dobrogeanu-Gherea — care n-au robit neamuri străine. În schimb, ţara românească a fost victima banditismului cuceritor al vecinilor noştri, care ne-au răpit şi ne stăpînesc un teritoriu şi un număr de locuitori români aproape egal cu acela al României libere“. El dădea o apreciere pozitivă politicii externe române, „o *politică de defensivă naţională*, adică

[17] Mihail Gheorghiu-Bujor, *Scrieri social-politice (1905—1961), Studiu introductiv*, antologie şi note de Nicolae Copoiu, Colecţia Biblioteca de istorie, Editura politică, Bucureşti, 1979, p. 269—270.

[18] *Ibid.*, p. 270—271.

o politică avînd de scop apărarea a ceea ce avem și revendicarea pentru viitor a ceea ce ni s-a răpit“ [19]; în consecință, social-democrația „nu e și nu poate fi necondiționat împotriva oricărui război“, socialiștii „trebuie să fie de partea altor războaie: războaiele de liberare, războaiele cotropiților împotriva cotropitorilor“ [20]. Dar, scria Constantin Dobrogeanu-Gherea înainte chiar de declanșarea războiului din 1914, „socialiștii români, cu bunul lor simț realist și robust, cred că un război al României împotriva Rusiei sau Austriei pentru realizarea revendicărilor sale naționale e un complet nonsens“, deși „noi sîntem ferm convinși că întregirea noastră națională va rezulta în mod legic și fatal din însăși dezvoltarea societăților capitaliste moderne“ [21]. În studiul „Război sau neutralitate“, publicat în toamna anului 1914, el sublinia din nou că „întregirea țării e o dorință comună tuturor cetățenilor“, dar că era în discuție „forma și felul acestei întregiri, împrejurările, consecințele, putința realizării ei“ [22]. Fruntașul socialist aducea un elogiu luptei românilor transilvăneni pentru unirea cu țara, avînd certitudinea că — indiferent care aveau să fie consecințele evenimentelor — pe multiple planuri, Transilvania era deja unită: „Întregirea neamului întrucît privește Transilvania e îndeplinită mai de mult“, scria Dobrogeanu-Gherea. „Ardelenii au creat o frumoasă cultură și o literatură românească, au creat un simțămînt și o conștiință unitară de neam românesc“ [23]. Pentru Constantin Dobrogeanu-Gherea, ca și pentru toți gînditorii socialismului românesc, unirea Transilvaniei era *inevitabilă*, în situația de la sfîrșitul războiului, cînd Austro-Ungaria s-ar fi dezintegrat. Pentru aceasta, după opinia lui, era necesar de a avea

---

[19] Constantin Dobrogeanu-Gherea, *Opere complete*, vol. 5, București, Editura politică, 1978, p. 105.
[20] *Ibid*, p. 141—142.
[21] *Ibid*, p. 154—155.
[22] *Ibid*, p. 242.
[23] *Ibid*, p 268.

o armată puternică — „forțele neatinse" — spre a sprijini, la nevoie, un proces istoric legic. O idee deosebit de importantă, enunțată de Constantin Dobrogeanu-Gherea cu privire la unirea Transilvaniei cu România, era aceea de a nu se accepta în nici un caz „obținerea unei părți din Transilvania", deoarece „ruperea Transilvaniei în bucăți ar fi un adevărat dezastru pentru întregirea neamului" [24].

Intrarea României în război, în vara anului 1916, a fost întîmpinată cu bucurie de populația românească atît din țara liberă cît și din teritoriile aflate sub stăpînire străină, care simțeau că a sosit momentul mult așteptat al unirii cu țara. Pătrunși de un puternic entuziasm patriotic, mii și mii de tineri transilvăneni și bucovineni s-au înrolat în unitățile de luptă ale armatei române.

Descriind atmosfera bucureșteană, după hotărîrea Consiliului de coroană privind intrarea României în război, dr. Cristian Racovski nota : „Se înserase, însă orașul era splendid iluminat. Bucureștiul viețuia ultima sa noapte feerică. Pe străzi se auzeau strigăte «Trăiască România Mare». Pe la colțuri și în grădini pline de vizitatori se cînta în acompaniamentul orchestrelor cunoscutul marș militar al decedatului poet Iosif, «La arme» !" [25]. De menționat că în armata română au luptat un mare număr de muncitori însuflețiți de dorința de a-și elibera glia strămoșească de cotropitorii străini. Eroismul înălțător al fiilor poporului român care și-au jertfit viața, înscriind pagini de vitejie, mai ales în memorabilele lupte de la Mărăști, Mărășești și Oituz, era închinat luptei pentru salvarea ființei naționale a poporului, pentru apărarea independenței patriei, pentru desăvîrșirea unificării statului național român.

---

[24] *Ibid*, p. 274.

[25] Biblioteca Academiei R.S.R., Arhiva Ion I. C. Brătianu, II mss. 6, Cristian Racovsky, Declararea războiului (fragment „Arest și libertate").

Dacă timp îndelungat o seamă de condiții externe nefavorabile au întîrziat unirea țărilor românești, noile împrejurări externe de la sfîrșitul celui de al doilea deceniu al secolului nostru nu numai că au favorizat, dar au stimulat lupta poporului român pentru eliberarea națională a teritoriilor aflate sub dominație străină și într-un șuvoi unic, ce avea să înroleze toate forțele de care dispunea, să acționeze hotărît pentru desăvîrșirea statului național unitar.

La apariția acestor împrejurări noi au concurat prin rezultatele lor atît mari mișcări sociale și naționale care au cuprins omenirea datorită adîncirii crizei generale a capitalismului, ascuțirii contradicțiilor sociale și naționale ca urmare a desfășurării primului război mondial, cît și revoluțiile din Rusia din februarie și octombrie 1917, care au răsturnat țarismul. Este pe deplin explicabilă uriașa rezonanță în rîndurile popoarelor asuprite de pretutindeni a ideilor Revoluției Socialiste din Octombrie, care, prin „Declarația drepturilor popoarelor din Rusia", a proclamat dreptul națiunilor la autodeterminare pînă la crearea statelor de-sine-stătătoare.

Privită în contextul evenimentelor care au avut loc pe plan european, unirea cu țara a tuturor provinciilor românești asuprite, în 1918, apare nu ca un act singular, ci ca parte integrantă a luptelor de eliberare națională și socială desfășurate în acea perioadă istorică în centrul și răsăritul Europei, ca un moment de seamă în procesul de formare sau desăvîrșire a statelor naționale unitare moderne.

În toamna anului 1918, lupta poporului român pentru îndeplinirea dezideratului său capital — desăvîrșirea statului național — intrase într-o fază decisivă. Într-o succesiune rapidă se desfășurau momentele procesului de desăvîrșire a statului național. Ceea ce îl caracterizează, înainte de toate, este maturitatea și responsabilitatea tuturor actelor și acțiunilor unui popor hotărît să-și făurească viitorul potrivit cu interesele fundamentale, după secole de nedreptate și opresiune.

Urmarea firească a fost constituirea, la 27 octombrie, a Consiliului Național al Bucovinei și, la 30 octombrie 1918, a Consiliului Național Central Român din Transilvania, alcătuit din inițiativa socialiștilor pe baze paritare — 6 reprezentanți ai P.N.R. și 6 ai P.S.D. — cu atribuții guvernamentale. Ziarul socialiștilor români „Adevărul" a publicat manifestul cu titlul *Revoluția a învins. S-a constituit Consiliul Național Român*, considerat „unicul for care reprezintă voința poporului român și se bazează pe libera hotărîre, asigurată de curentul vremii și de voința popoarelor libere" [26].

În Transilvania, Banat, Crișana, Maramureș și Bucovina, mișcarea pentru unirea cu țara cuprinsese toate clasele sociale, se dezvolta într-o puternică mișcare de masă, avînd obiective clare: înlăturarea dominației claselor asupritoare austro-ungare, autodeterminarea națională prin unirea acestor provincii istorice românești cu Țara.

În primele rînduri ale mișcării pășea clasa muncitoare. Desfășurînd largi acțiuni greviste, muncitorii au trecut, începînd din luna octombrie, la alungarea autorităților austriece și ungare și la organizarea sfaturilor muncitorești, care, într-un șir de localități, au și preluat puterea. Alături de acțiunile muncitorești, au izbucnit, pe cuprinsul acestor provincii istorice, flăcările răscoalelor țărănești. Țăranii alungau autoritățile fostei monarhii dualiste, atacau conacele, iar în unele locuri împărțeau pămînturile moșierești.

Voința maselor și-a găsit un cadru larg de afirmare prin constituirea consiliilor naționale locale — județene, orășenești, comunale — purtînd, în unele locuri, numele de sfaturi, iar în altele de senate, comitete, consilii etc. Reprezentanții muncitorimii și țărănimii s-au înrolat în consilii, aducînd o contribuție de mare importanță la activitatea acestora. În localitățile unde trăiau și naționalități conlocuitoare, din comitetele alese au făcut parte și reprezentanții lor.

---

[26] „Adevărul" din 1 octombrie/3 noiembrie 1918.

În acelaşi timp, au fost organizate gărzile naţionale, alcătuite din populaţia aptă de serviciu militar. Prezenţa socialiştilor şi a altor muncitori înaintaţi în aceste organe a imprimat activităţii lor un caracter profund democratic.

Pe temeiul celor mai de seamă năzuinţe sociale şi naţionale ale poporului român, lupta pentru unire a fost încununată prin Marea Adunare Naţională de la Alba Iulia, din 1 decembrie 1918, care a încheiat făurirea statului naţional român unitar, independent şi suveran, proces început în martie acelaşi an.

Din cei 1 228 de delegaţi prezenţi la istorica Adunare, aleşi prin vot deschis, în toate circumscripţiile electorale, de organizaţiile politice, economice, profesionale, culturale, religioase, militare, feminine, studenţeşti şi sportive de pe întreg teritoriul Ardealului, Banatului, Crişanei, Maramureşului şi împuterniciţi de alegători să voteze unirea, 150 de delegaţi reprezentau pe cei 70 000 de muncitori organizaţi [27].

De remarcat că în conducerea Marii Adunări au fost aleşi Ion Flueraş, ca vicepreşedinte, şi Iosif Cizer, secretar, din partea organizaţiilor muncitoreşti.

Votul delegaţilor a fost întărit de prezenţa, la memorabilul eveniment, a peste 130 000 de oameni din toate regiunile transilvănene dintre care peste 10 000 de muncitori, de sutele de mii de semnături care acreditau mandatele (credenţionale) delegaţilor. Această largă prezenţă naţională conferea actului unirii un caracter plebiscitar şi era cea mai elocventă expresie a voinţei şi hotărîrii unanime a poporului român de a se reuni într-un singur corp politic statal.

Printre principalii vorbitori de la Marea Adunare Constituantă ţinută la Alba Iulia la 1 decembrie 1918, s-a numărat şi reprezentantul organizaţiilor socialiste muncitoreşti, Iosif

---

[27] Vezi pe larg: *1918. Unirea Transilvaniei cu România*, Ediţia a III-a, revăzută şi adăugită, sub redacţia Ion Popescu-Puţuri şi Augustin Deac, Editura politică, Bucureşti, 1978, p. 611 şi urm.

Jumanca. Relevînd de la tribuna Adunării Naţionale importanţa actului de pe poziţiile clasei muncitoare, el a declarat : „Astăzi venim şi noi aici, adevăraţii reprezentanţi ai muncitorimii române din Transilvania şi Banat, venim să declarăm în faţa dumneavoastră, în faţa Internaţionalei socialiste şi în faţa întregii lumi că vrem unirea tuturor românilor. Noi vrem şi sîntem gata de a lupta cu toate mijloacele pentru înfăptuirea şi apărarea unirii". Social-democraţia, arăta vorbitorul în continuare, „nu-i identică cu lipsa simţului naţional. Noi nu zicem *ubi bene ibi patria*, ci zicem că «acolo unde ţi-e patria, acolo să-ţi creezi fericirea vieţii tale». Şi noi n-avem teamă că poporul muncitor român, care a rupt acum cătuşele unei robii seculare, nu va avea destulă putere ca şi în România să-şi asigure drepturile la o viaţă liberă".[28]

Proclamarea unirii Transilvaniei cu ţara a desăvîrşit procesul de formare a statului naţional român unitar, proces care a început în anul 1859. El a fost încheiat ca rezultat al luptei revoluţionare a maselor populare de la oraşe şi sate, luptă la care muncitorimea română şi-a adus o contribuţie valoroasă. Cu îndreptăţirea experienţei istoriei, tovarăşul Nicolae Ceauşescu aprecia că „un rol deosebit de activ în mişcarea pentru unirea Transilvaniei cu România l-au jucat proletariatul, mişcarea muncitorească şi socialistă... Rolul clasei muncitoare s-a manifestat pregnant şi prin influenţa pe care a exercitat-o asupra programului politic al Unirii, în exprimarea revendicărilor cu caracter democratic muncitoresc" [29].

Marea Unire din 1918 — victorie epocală a maselor populare din întreaga ţară, la realizarea căreia clasa muncitoare, mişcarea socialistă au adus o preţioasă contribuţie — a constituit încununarea firească a năzuinţelor seculare de unitate a poporului nostru, împlinirea unui deziderat major înscris

---

[28] *1918. Unirea Transilvaniei cu România*, p. 620—621.

[29] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul desăvîrşirii construcţiei socialiste*, vol. 3, Editura politică, Bucureşti, 1969, p. 715—716.

de la începuturi pe steagul de luptă al partidului clasei muncitoare din România.

Înfăptuirea unității statului român a realizat cadrul național și social-economic pentru dezvoltarea României moderne, a avut o înrîurire pozitivă asupra întregii evoluții economice, politice, sociale și culturale a țării. S-au creat condiții pentru dezvoltarea forțelor progresiste ale societății, ale clasei muncitoare, ale partidului său politic.

Ansamblul de reforme de după anul 1918, reclamate de necesitățile istorice obiective — în primul rînd cea agrară și electorală —, pentru care partidul clasei muncitoare a militat decenii de-a rîndul, a generat schimbări profunde în structura internă a claselor sociale, în fizionomia partidelor politice, schimbînd raportul de forțe între ele, paralel cu afirmarea tot mai puternică a proletariatului ca forță social-politică de bază a societății românești. Drept urmare, unele partide, ca cel conservator, dispar de pe scena politică a țării, iar, pe de altă parte, apar altele noi — din rîndul cărora s-a detașat Partidul țărănesc. Dintre partidele tradiționale se mențin și își consolidează pozițiile Partidul socialist, Partidul liberal și Partidul național din Transilvania.

Toate partidele politice s-au străduit, în primii ani postbelici, să reformuleze sau să adopte programe corespunzătoare noilor realități ale țării, să schițeze doctrine și ideologii în spiritul noilor vremuri. Concomitent, și-au propus ca preocupare centrală cuprinderea în rețeaua lor a provinciilor istorice reunite. Din cauza ciocnirilor de interese economice, partidele burgheze n-au reușit să se extindă la nivelul întregii țări, continuînd să rămînă, pînă în anul 1921, mai mult sau mai puțin partide regionale. Singurul partid care, în acest răstimp, s-a organizat pe temelia României reîntregite a fost Partidul socialist. Cu deplin temei, ziarul „Socialismul" din 20 octombrie 1919, scria că „cheagul" României reîntregite „nu sînt burgheziile, care veșnic se vor hărțui între ele", ci proletariatul unit și solidar în rîndurile partidului clasei mun-

citoare, care simbolizează garanţia propăşirii şi dezvoltării libere a ţării.

Forţa proletariatului român a ieşit cu pregnanţă în evidenţă imediat după înfrîngerea Puterilor centrale şi izgonirea trupelor lor de ocupaţie (noiembrie 1918), cînd organizaţiile socialiste, sindicale şi de tineret şi-au reluat activitatea legală pe teritoriul întregii ţări. Odată cu reorganizarea şi reactivizarea mişcării muncitoreşti, a început un puternic aflux al maselor spre organizaţiile proletariatului.

Prestigiul mişcării socialiste s-a datorat liniei sale profund patriotice, exprimată cu putere de-a lungul deceniilor de activitate, cît şi programului ei realist şi avansat de înnoire a vieţii social-economice şi politice a României reîntregite. Aşa se şi explică puterea de atracţie a Partidului socialist care, prin numărul de aderenţi, a devenit un partid de masă, reunind, în toamna anului 1919, aproape 150 000 de membri, detaşîndu-se ca unul din cele mai mari partide din sud-estul Europei.

Concomitent cu dezvoltarea mişcării socialiste s-a desfăşurat un amplu proces de reconstituire a sindicatelor. Referindu-se la afluxul muncitorilor spre sindicate, ziarul „Socialismul" constata: „Un puternic curent de sindicalizare pătrunde în rîndul muncitorimii. În măsura în care industriile şi meseriile se refac, făcînd ca fabricile şi atelierele să reia zi cu zi aspectul normal dinaintea războiului, în aceeaşi măsură sînt îngroşate cu noi şi numeroşi membri rîndurile sindicatelor muncitoreşti" [30]. În toamna anului 1919, numărul membrilor sindicatelor a atins cifra de peste 250 000.

Un proces de creştere simţitoare a înregistrat mişcarea tineretului muncitor, care, în 1919, era apreciată printre cele mai puternice organizaţii de tineret din ţările europene. În iulie, acelaşi an, mişcarea tineretului muncitoresc a luat denumirea de Mişcarea tineretului socialist din România, fapt

[30] „Socialismul" din 21 noiembrie 1918.

ce semnifica — după cum menţiona gazeta „Tineretul socialist“ — „ceea ce sîntem şi ceea ce vrem să fim“.

Un mare avînt a cunoscut presa organizaţiilor muncitoreşti. Un rol important de organizator şi mobilizator al maselor la lupta pentru progresul şi propăşirea ţării l-a avut ziarul de mare tiraj „Socialismul“, organul central al Partidului socialist şi al Uniunii Sindicatelor din România, continuator al cotidienelor din trecut ale mişcării socialiste şi sindicale.

După eliberarea ţării de trupele de ocupaţie, Bucureştiul a devenit nu numai capitala ţării reîntregite, dar şi centrul politic şi ideologic al mişcării muncitoreşti şi revoluţionare din România. Aici îşi aveau sediul Comitetul Executiv al Partidului socialist, Comisia generală a sindicatelor, Comitetul Central al Tineretului socialist, grupul parlamentar al deputaţilor socialişti, organele centrale de presă ale mişcării socialiste, sindicale şi de tineret.

Amplul proces de reorganizare a mişcării muncitoreşti era însoţit de căutări programatice care să corespundă noii etape de dezvoltare în care păşise România după desăvîrşirea unităţii sale statale. Receptiv de fiecare dată la idealurile vremii şi la aspiraţiile maselor populare, partidul clasei muncitoare, cu mult înaintea celorlalte partide politice din ţară, şi-a reformulat punctele sale programatice, în funcţie de noua situaţie internă şi internaţională. Încă din vara anului 1918, Comitetul executiv al Partidului socialist, împreună cu secţiunea din Bucureşti, a trasat jaloanele unui program care s-a concretizat în documentul programatic intitulat „Declaraţia de principii“, publicat la 9 decembrie 1918. Comentîndu-i conţinutul, organul central al partidului, „Socialismul“, scria că acest program tinde să precizeze „noua orientare tactică a partidului nostru, orientare izvorîtă din principiile doctrinei socialiste, puse în lumina faptelor recente“. Ziarul preciza : „Nu e vorba de a face inovaţie în materie de doctrină socialistă“, ci, dimpotrivă, „avem credinţa că în formu-

larea programului nostru sîntem în spiritul adevăratului socialism, al socialismului aşa cum el se desprinde din opera lui Marx". Că nu era vorba de „o inovaţie" rezultă din faptul că, o serie de teze din „Declaraţia de principii" cu privire la obiectul fundamental al partidului — lupta revoluţionară pentru cucerirea puterii politice în stat şi instaurarea dictaturii proletariatului — le întîlnim încă în primul program marxist din ţara noastră — din 1886 — intitulat „Ce vor socialiştii români". Documentul sesizează ca element nou aprecierea cu privire la „intrarea omenirii în faza revoluţiei sociale", fază în care „triumful proletariatului se apropie" [31].

Concepută înainte de desăvîrşirea statului unitar român, „Declaraţia de principii" din decembrie 1918 nu putea să devină programul întregii suflări socialiste din România reîntregită ; ea n-a fost validată de nici o conferinţă sau congres. Cu toate acestea, documentul se înscrie ca o mărturie a spiritului revoluţionar în gîndirea socialistă românească.

O problemă fundamentală care polariza atenţia mişcării socialiste din România era centralizarea ei la scară naţională şi înarmarea partidului unificat cu un program unitar, corespunzător noii etape de dezvoltare a ţării. Pentru acest deziderat major s-au pronunţat, din primul moment, în consens, atît Partidul socialist din vechea Românie cît şi partidele socialiste din provinciile istorice româneşti reunite cu Ţara. Reflectînd această voinţă, gazeta „Socialismul" consemna cu satisfacţie că partidele surori din România reîntregită „se adună azi, prin forţa istoriei, într-o singură casă spre a conlucra şi mai cu spor spre binele poporului acestei case" [32].

Unificarea mişcării socialiste a fost un deziderat formulat de socialişti chiar în timpul adunărilor plebiscitare de unire cu ţara. Aşa, de pildă, delegaţii socialişti ardeleni, prezenţi la Marea Adunare de la Alba Iulia din 1 Decembrie

---

[31] *Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România. 1916—1921*, Editura politică, Bucureşti, 1966, p. 123 şi urm.

[32] „Socialismul", 20 octombrie 1919.

1918, s-au întrunit, în acea zi istorică, într-o conferință, care a dat mandat partidului să reia imediat legătura cu partidul socialist din vechea Românie în vederea unificării mișcării socialiste.

Dînd glas acestor năzuințe, Comitetul executiv provizoriu al Partidului Socialist din România și Comisia generală provizorie a Sindicatelor din România au publicat, la 13 februarie 1919, un document programatic oficial de o deosebită semnificație. Prin acest document, intitulat *Declarație*, în numele organizațiilor socialiste și sindicale se saluta cu bucurie „dezrobirea națională a poporului român din provinciile subjugate", angajîndu-se în mod solemn să respecte „legămintele de unire hotărîtă". Se făcea, totodată, un apel „tuturor forțelor proletare și socialiste", pentru unificarea lor, formînd „un singur partid proletar", care să ducă înainte lupta clasei muncitoare din România reîntregită spre realizarea idealului ei socialist de dezrobire de sub apăsarea burghezo-capitalistă. „România nouă de astăzi — se sublinia în document — trebuie să devie România socialistă de mîine" [33].

Forumul suprem care urma să consfințească unificarea organizatorică a mișcării socialiste trebuia să fie congresul general, menit să înarmeze partidul unic cu program și statut. Momentul care a prilejuit, pe de o parte, întrunirea în cadrul unui forum oficial a partidelor socialiste din România, iar pe de alta o conlucrare în vederea elaborării unui program comun, a fost Conferința mișcării socialiste din 23—26 mai 1919 de la București, cu invitați reprezentînd partidele socialiste din Transilvania, Banat și Bucovina. Prin semnificația ei pentru unificarea mișcării socialiste, această reuniune a depășit cadrele unei conferințe, întrucît, pentru prima dată după desăvîrșirea unității statale s-au întîlnit într-un forum oficial, în capitala României reîntregite, delegați ai organizațiilor socialiste de pe întreg cuprinsul țării. În același timp,

[33] *Documente din istoria mișcării muncitorești din România. 1916—1921*, Editura politică, București, 1966, p. 166—167.

Conferința a adoptat programul comun al întregii mișcări socialiste din țară, punîndu-se astfel bazele unității ideologice ale acesteia. Documentele elaborate de conferință au fost emanația tuturor organizațiilor enunțate mai sus.

Programul adoptat de conferință reprezenta o sinteză a preocupărilor programatice ale mișcării socialiste de după război. El reafirma teza potrivit căreia „societatea omenească a intrat într-o nouă fază istorică, aceea a revoluției sociale". Într-un capitol consacrat condițiilor economice, politice și sociale ale țării noastre, se conchide că „odată cu dezvoltarea industriei s-a creat și în România un proletariat industrial care, ca și proletariatul din țările înaintate, este o clasă revoluționară chemată a-și îndeplini misiunea istorică în evoluția societății românești". Precizîndu-și poziția față de celelalte partide și grupări politice, Programul declara : „Partidul socialist din România, prin firea lui, se găsește în opoziție completă cu toate partidele politice burgheze, fie ele oricît de înaintate", și aceasta pentru că activitatea lor „nu poate trece de marginile societății actuale". Partidul socialist — arăta Programul în continuare — este un partid revoluționar deoarece acționează pentru „schimbarea totală a organizației sociale burgheze", scopul său fundamental fiind „cucerirea puterii politice și introducerea dictaturii proletariatului pentru ca prin socializarea mijloacelor de producere să ajungem la transformarea societății capitaliste în societate socialistă" [34]. Așadar, partidul clasei muncitoare era singurul partid care oferea o perspectivă luminoasă dezvoltării țării, poporului român.

Semnificația conferinței din mai 1919 constă în aceea că a adoptat un program politic și electoral unic, valabil pentru întreaga mișcare socialistă din România, marcînd o etapă esențială pe linia realizării unității de acțiune a mișcării socialiste, a unificării la nivel național a organizațiilor socialiste regionale. Remarcînd acest fapt, ziarul „Socialismul" arăta că

[34] *Ibid.*, p. 199—205.

Conferința de la București, „la care s-au votat declarația de principii și programul electoral al partidului, a fost preludiul unificării mișcării socialiste din întreaga Românie“ [35]. „Calendarul muncii“ scria, la rîndul său, că această reuniune „s-au ocupat de organizarea mișcării și a votat programul partidului, pe baza căruia s-a făcut prima unire între partidul nostru (socialist din vechea Românie — *n.n.)* cu cel din Ardeal și Bucovina, deschizînd drumul unificării complete pe care urmează s-o realizeze un apropiat congres general“ [36]. Aprecieri asemănătoare se întîlnesc în presa vremii și din partea reprezentanților organizațiilor socialiste din Transilvania, Banat și Bucovina.

Așadar, partidul clasei muncitoare se afirma în viața politică românească ca singurul dintre partidele politice care la acea dată avea organizații în întreaga țară. Opinia publică democratică din țara noastră privea cu multă simpatie creșterea influenței și autorității partidului socialist. Comentînd valoarea documentelor adoptate la Conferința socialistă din mai 1919 de la București, scriitorul Mihail Sadoveanu releva rolul mișcării muncitorești în „primenirea vieții politice a țării“. El aprecia că socialismul românesc „se înfățișează ca o putere politică, cu un program limpede și practic de guvernămînt“ [37]. Chiar și reprezentanți politici ai burgheziei recunoșteau acest fapt. De pidă, Take Ionescu, într-un interviu acordat în 1919, vorbea despre influența partidului socialist, care, declara el, „nu se va putea nici împiedica, nici tăgădui“ [38].

Într-adevăr, partidul clasei muncitoare a luat parte activă la toate momentele menite a consolida și dezvolta pe principii larg democratice statul național român unitar, la a cărui făurire și-a adus din plin contribuția. Partidul socialist s-a nu-

---

[35] „Socialismul“ din 24 septembrie 1919.
[36] „Calendarul muncii“, 1920, p. 57.
[37] „Socialismul“ din 12 iulie 1919.
[38] *Ibidem*, din 5 iunie 1919.

mărat printre primele partide care a militat pentru urgentarea fixării datei alegerilor pentru primul parlament al României reîntregite, izvorît din sufragiul universal. Relevînd acest fapt, ziarul „Socialismul" scria : „Primul partid care şi-a depus lista candidaţilor, care zilnic a cerut fixarea datei alegerilor, a fost partidul socialist care dorea să se avînte în lupta electorală cu toată căldura, tocmai pentru a contribui la operele mari sociale şi de adîncă prefacere a statului" [39].

Prin participarea la campania electorală, socialiştii români urmăreau să facă cunoscut programul lor de luptă în rîndul unor categorii sociale largi, iar prin activitatea parlamentară să impună legiferarea drepturilor democratice obţinute prin luptă, să realizeze noi cuceriri politice, economice şi sociale, menite să contribuie la dezvoltarea României. În acest sens, militanţii socialişti au organizat, în a doua jumătate a anului 1919, adunări, mitinguri, întruniri electorale în care au expus şi popularizat programul electoral al partidului, adoptat la Conferinţa din mai 1919, care era, în fond, programul de acţiune imediată al mişcării socialiste adaptat la noua etapă istorică de dezvoltare a României.

Marile postulate cuprinse în programul partidului demonstrează că socialiştii au ţinut seama de realităţile concrete ale societăţii româneşti în etapa dată, de cerinţele specifice ale dezvoltării României. Partidul socialist şi-a spus cuvîntul faţă de problemele majore ale progresului societăţii, preconizînd soluţii realiste, avansate, în conformitate cu interesele clasei muncitoare, ale întregului popor român.

Astfel, în politica economică internă, partidul socialist a preconizat naţionalizarea marilor întreprinderi şi uzine şi punerea lor sub controlul muncitoresc, etatizarea mijloacelor de transport, a instituţiilor de credit şi a societăţilor de asigurare. El s-a pronunţat pentru dezvoltarea industriei naţionale şi pentru îngrădirea capitalului străin ; în acelaşi timp,

[39] „Socialismul" din 24 octombrie 1919.

a susținut necesitatea adoptării unei legislații moderne a muncii, care să ușureze condițiile de muncă și de trai ale celor ce muncesc.

În problema agrară, programul partidului socialist prevedea exproprierea totală a latifundiarilor, fiecărei familii țărănești revenindu-i atît pămînt cît putea munci fără muncă salariată. Militînd pentru dezvoltarea alianței muncitorești-țărănești, Partidul socialist a preluat, în noile condiții, tradiția cluburilor socialiste create la sate, la finele secolului trecut.

Importante soluții propuse de socialiști se refereau la adîncirea drepturilor și libertăților politice ale maselor populare. Se revendica extinderea dreptului de vot „pentru toți locuitorii, fără deosebire de religie, neam sau sex, de la 18 ani în sus". Partidul clasei muncitoare a militat ferm pentru lichidarea oricăror discriminări naționale, pentru egalitatea deplină în drepturi între toți cetățenii țării, fără deosebire de naționalitate.

Partidul socialist a acordat o atenție deosebită dezvoltării instrucției publice, pentru ridicarea nivelului de cultură și civilizație al maselor populare, pentru accesul la învățătură al tuturor fiilor patriei.

În ceea ce privește atitudinea față de politica externă a țării, Partidul socialist s-a situat pe poziții înaintate, subliniind necesitatea stabilirii de relații amicale cu toate țările, în primul rînd cu cele vecine, rezolvarea pe cale pașnică a diferendelor dintre state, pentru dreptul imprescriptibil și inviolabil al națiunii noastre, ca, de altfel, al tuturor națiunilor, la o viață liberă și independentă.

Manifestîndu-se cu putere ca o forță politică națională, patriotică, Partidul socialist a continuat, totodată, tradițiile de solidaritate cu lupta proletariatului, a popoarelor din celelalte țări, pentru eliberare socială și națională. Mișcarea muncitorească și democratică din România și-a exprimat, în ample manifestații, solidaritatea cu Revoluția din Octombrie, cu Republica Sfaturilor din Ungaria, cu puternicele mișcări re-

voluționare din China, Germania, Turcia ș.a. După război, Partidul socialist și-a reluat legăturile sale tradiționale cu mișcarea muncitorească din Bulgaria, Iugoslavia, Grecia, Cehoslovacia, Franța etc. Paginile presei muncitorești și socialiste constituie o mărturie grăitoare a solidarității proletariatului român cu lupta de eliberare națională a popoarelor din Asia, Africa și America Latină.

Poziția avansată a Partidului socialist față de marile probleme ale țării a atras noi pături sociale sub steagul de luptă al clasei muncitoare. Popularitatea de care se bucura partidul în rîndul maselor s-a reflectat cu prilejul primelor alegeri din România reîntregită organizate pe baza sufragiului universal, în noiembrie 1919. Deși Congresul extrardinar al Partidului socialist din 13—14 octombrie 1919 a hotărît abținerea de a participa la alegeri, socialiștii au întrunit 273 303 voturi, obținînd 7 mandate în Camera Deputaților [40]. După aproape 20 de ani s-a putut auzi din nou în parlamentul României cuvîntul reprezentanților clasei muncitoare.

Un moment deosebit în activitatea grupului socialist în parlament l-a constituit prezentarea de către Gh. Cristescu a „Declarației partidului socialist în problema unirii". În textul declarației se sublinia faptul că mișcarea socialistă din țara noastră a luptat întotdeauna pentru unire și, chiar din primul moment al înfăptuirii acestui act istoric, socialiștii au stabilit strînse legături cu organizațiile socialiste din regiunile care s-au aflat sub dominația străină, „înjghebînd împreună un singur partid unitar, al întregii clase muncitoare de toate neamurile din România nouă, primul partid politic al întregii Românii" [41].

Pentru a conferi o putere mai mare unității de acțiune a mișcării socialiste, Conferința partidului socialist, ținută la

---

[40] Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *Viața politică în România, 1918—1921*, Ediția a II-a, completată, Editura politică, București, 1976, p. 343.
[41] *Ibid*, p. 344.

Iaşi la 7 şi 8 decembrie 1919, a hotărît crearea Consiliului general al partidului, organ reprezentativ, format din exponenţi ai tuturor organizaţiilor socialiste din ţară. De menţionat că, urmînd pilda Partidului socialist şi avînd sprijinul acestuia, s-a accentuat şi procesul de unificare pe scară naţională a organizaţiilor sindicale şi de tineret. Aşa, de pildă, proiectul statutului general al sindicatelor din România, publicat în martie 1920, conferea o concepţie unitară mişcării sindicale din ţară.

Puterea pe care o oferea unitatea mişcării muncitoreşti s-a reflectat din nou cu prilejul alegerilor parlamentare din mai 1920, la care partidul clasei muncitoare a luat parte activă. Succesele obţinute de partid în aceste alegeri au reafirmat atît popularitatea socialiştilor în rîndul maselor largi populare, cît şi viabilitatea programului de luptă al Partidului socialist. Astfel, la aceste alegeri, partidul clasei muncitoare a obţinut 20 de mandate în Cameră şi 3 mandate în Senat [42].

Prezent în primele două legislaturi ale României reîntregite, Partidul socialist, prin deputaţii săi, şi-a dat concursul, propunînd soluţii avansate, la rezolvarea problemelor fundamentale ale ţării, la consolidarea şi dezvoltarea democratică a statului naţional unitar român.

Politica de înnoire a societăţii româneşti, promovată de Partidul socialist, a fost susţinută, totodată şi printr-o amplă luptă de clasă, materializată prin viguroase acţiuni politice şi economice, cu profund ecou în rîndurile oamenilor muncii. Din rîndul acestora se detaşează greva generală din octombrie 1920, prima acţiune de amploare desfăşurată unitar pe teritoriul naţional [43].

Concomitent, în atenţia partidului clasei muncitoare s-a situat pregătirea Congresului general care să consfinţească unificarea politico-organizatorică, pe scară naţională, a miş-

---

[42] *Ibid*, p. 347.

[43] Vezi pe larg : *Greva generală din România. 1920*, Bucureşti, 1970, p. 236 şi următoarele.

cării muncitoreşti. Cu deplin temei, conducerea partidului a apreciat că, în prealabil, era necesară organizarea congreselor regionale, unde — după cum arăta revista teoretică „Lupta de clasă" — să se dezbată la faţa locului problemele aflate la ordinea de zi, urmînd ca apoi congresul general „să le dea formă definitivă şi să proclame în deplină claritate, unificarea" [44].

Conform acestui stil democratic, cu tradiţii adînci în mişcarea noastră muncitorească, în a doua jumătate a anului 1920, Congresele organizaţiilor socialiste, sindicale şi de tineret din Transilvania, Banat şi Bucovina şi-au reafirmat cu putere dorinţa „pentru desăvîrşita lor unificare" cu organizaţiile din vechea Românie, dînd mandat conducerii mişcării muncitoreşti de la Bucureşti, în care ele însele aveau reprezentanţi, de a pregăti marele congres care să consfinţească o situaţie de fapt.

La începutul anului 1921 întreaga atenţie a mişcării muncitoreşti era concentrată spre pregătirea marelui congres, a cărui dată a fost fixată pentru 8 mai 1921. Perioada premergătoare congresului general s-a caracterizat printr-o activitate politico-ideologică deosebit de intensă, cu mult înainte publicîndu-se textele proiectelor de rapoarte destinate dezbaterilor la congres. Într-o puternică efervescenţă politică, secţiunile partidului au organizat adunări de dări de seamă şi alegeri de delegaţi pentru congres.

Marele congres al Partidului socialist, căruia îi revenea sarcina istorică de a consfinţi unificarea mişcării muncitoreşti din România şi de a o adapta, prin documentele şi hotărîrile votate, la noile sarcini legate de transformările apărute în societatea românească postbelică, şi-a deschis lucrările la Bucureşti, într-o atmosferă de mare însufleţire, în dimineaţa zilei de 8 mai 1921. Congresul a reprezentat, prin cele 540 de mandate, un număr mare de localităţi de pe întreg cuprinsul ţării.

---

[44] „Lupta de clasă" din 1 august 1920.

S-au întrunit cu toţii animaţi de acelaşi ţel de a statua unificarea mişcării muncitoreşti la nivel naţional [45].

Alături de importanta problemă a organizării partidului clasei muncitoare pe temelia României reîntregite, congresul a discutat şi a aprobat programul partidului pentru noua etapă de dezvoltare a societăţii româneşti, precum şi alte documente de mare valoare. Din acestea se degajă cu pregnanţă linia strategică a partidului organizat la scara întregii ţări, prin care se reafirma misiunea istorică a clasei muncitoare de răsturnare a claselor exploatatoare de la putere şi trecerea la făurirea societăţii socialiste. În programul partidului, adoptat de congres, figura ca obiectiv suprem : „trecerea puterii politice şi economice în mîna muncitorilor de la oraşe şi sate". Ancoraţi în realităţile social-politice ale ţării, delegaţii întruniţi în congres au abordat, în spiritul aspiraţiilor poporului muncitor, marile probleme ale dezvoltării societăţii româneşti.

Titulatura Partidului Socialist-Comunist, adoptată de congres, era menită a sublinia unitatea dialectică, a continuităţii şi saltului calitativ în evoluţia mişcării muncitoreşti, a luptei revoluţionare întruchipată în partidul clasei muncitoare, creat în 1893.

Congresul din mai 1921 se înscrie la un loc de seamă în şirul celor 13 congrese (plus 6 conferinţe naţionale) ale partidului clasei muncitoare din ţara noastră. El a intrat în istoria mişcării noastre muncitoreşti ca *Marele Congres de unificare a organizaţiilor socialiste la scara României întregite, de orientare deplină a partidului pe temeiul programului şi acţiunii comuniste.*

Partidul Socialist-Comunist s-a afirmat imediat ca unic reprezentant legitim al proletariatului din întreaga ţară, ca îndrumător şi conducător al tuturor organizaţiilor politice

---

[45] Despre lucrările Congresului din mai 1921, vezi : *Documente din istoria mişcării muncitoreşti din România. 1916—1921*, p. 680—733.

muncitorești de pe cuprinsul României. El și-a organizat forțele la scara întregii țări, în timp ce toate celelalte partide nu atinseseră încă această cerință istorică. Și în acest fel Partidul Socialist-Comunist a fost un partid profund patriotic, național. În același timp, Partidul Socialist-Comunist era singurul partid politic din România care întrunea, alături de membrii din rîndurile oamenilor muncii români, și membri dintre oamenii muncii aparținînd naționalităților conlocuitoare.

Pornind de la analiza noii etape în care intrase România după război, congresul din mai 1921 a pus la temelia acțiunii partidului o strategie și tactică corespunzătoare vremii și noilor împrejurări, potrivit naturii și țelurilor sale comuniste, care se potrivea atît condițiilor concrete ale țării, cît și nevoilor și aspirațiilor clasei muncitoare, poporului român. Relevînd semnificația istorică a congresului din mai 1921, care a statuat unificarea mișcării muncitorești pe temelii comuniste, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, subliniază că „Partidul comunist, continuatorul direct al mișcării revoluționare, socialiste, al partidului clasei muncitoare făurit în 1893, a dus mai departe și a ridicat pe un plan superior, în noile condiții ale dezvoltării României, lupta de eliberare socială și națională“ [46].

Îmbinînd magistral activitatea pentru apărarea intereselor celor ce muncesc de la orașe și sate, fără deosebire de naționalitate, educînd și călăuzind masele muncitoare în lupta împotriva claselor exploatatoare, pentru libertate, dreptate socială și progres, cu acțiunea pentru apărarea intereselor fundamentale ale întregului popor, ale țării, pentru asigurarea independenței, integrității și suveranității sale, Partidul Comunist Român s-a dovedit a fi la înălțimea misiunii sale istorice.

---

[46] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, București, 1973, p. 275.

Ca exponent al intereselor naţionale ale întregului popor, Partidul Comunist Român a fost forţa călăuzitoare a ţării în lupta împotriva pericolului fascist şi revizionist, pentru apărarea integrităţii teritoriale a României, definind cu acuitate obiectivele rezistenţei antifasciste. Stegar al intereselor fundamentale ale naţiunii, singurul partid care prin linia politică promovată a trasat un drum viabil societăţii româneşti, în concordanţă cu progresul istoric, Partidului Comunist Român i-a revenit meritul de a fi fost iniţiatorul, organizatorul şi conducătorul revoluţiei naţionale şi sociale din august 1944, care a deschis calea construcţiei socialiste, calea făuririi unei vieţi noi şi libere pentru poporul nostru.

Privită într-o retrospectivă istorică, vasta activitate desfăşurată de P.C.R., pusă în slujba intereselor şi aspiraţiilor celor mai nobile ale poporului, oferă un tablou măreţ de realizări şi victorii a căror apoteoză o reprezintă făurirea societăţii socialiste multilateral dezvoltate pe pământul României.

Abnegaţia şi capacitatea cu care partidul nostru comunist slujeşte interesele întregului popor reprezintă dezvoltarea şi ridicarea pe un plan superior a tradiţiilor revoluţionare şi patriotice ale trecutului, o componentă verificată istoriceşte a legăturii cu masele. În politica promovată de partid, de secretarul său general, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, este concentrată o îndelungată experienţă istorică de căutare a unor răspunsuri adecvate la realităţile şi problemele ţării, acumulată şi verificată într-un laborios proces de creaţie teoretică şi practică. Promotor al tuturor iniţiativelor şi programelor care contribuie la ridicarea continuă a bunăstării materiale şi spirituale, la înflorirea patriei socialiste, precum şi la aşezarea raporturilor din lumea contemporană pe principiile noi, profund democratice, ale respectării independenţei, suveranităţii şi integrităţii teritoriale a fiecărei ţări, neamestecului în treburile interne ale altor state, ale colaborării şi păcii în lume, Partidul Comunist Român s-a afirmat, în fapt, drept forţa politică conducătoare a societăţii româneşti.

REVOLUȚIA DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ — EVENIMENT DE IMPORTANȚĂ EPOCALĂ PENTRU DESTINELE POPORULUI ROMÂN

Sub semnul istoricelor sale biruințe socialiste, al deplinei unități de cuget și faptă în edificarea noilor trepte ale viitorului, poporul român sărbătorește, an de an, la 23 August, triumful revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă declanșată în August 1944, moment de însemnătate și răsfrîngere cardinală, care a inaugurat epoca cea mai proeminentă din întreaga sa existență, epoca înfăptuirii deplinei independențe naționale, a împlinirii idealurilor sale de dreptate socială și națională, a făuririi României libere, socialiste. Căci această uriașă ridicare la luptă a întregului nostru popor, hotărît să-și ia soarta în propriile mîini și să se exercite nestingherit în istorie, potrivit cu vocația sa, cu năzuințele sale, a însemnat nu numai răsturnarea unei guvernări dictatoriale, opresive, ci a zdruncinat din temelii întregul edificiu politic-social bazat pe exploatarea omului de către om și a creat cadrul propice desfășurării accelerate a procesului revoluționar de adîncime din care s-a născut România socialistă. A scos țara din războiul hitlerist și a alăturat-o, cu toate forțele sale, coaliției Națiunilor Unite, grăbind astfel înfrîngerea Germaniei naziste și încheierea celui de-al doilea război mondial în Europa. A scuturat dominația imperialismului fascist german și a pus bazele dezvoltării libere a Româ-

niei, ale manifestării ei suverane atît pe plan intern, cît și internațional.

Relevînd importanța istorică crucială a revoluției declanșate în August 1944 ca generatoare a celor mai profunde mutații în dezvoltarea progresivă a poporului român, secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, arată că ea „a pus capăt pentru totdeauna dictaturii militaro-fasciste, dar și dominației imperialiste, și a deschis calea marilor transformări revoluționare din patria noastră, a trecerii puterii politice în mîinile clasei muncitoare în alianță cu țărănimea, intelectualitatea și celelalte forțe progresiste, a transformării poporului nostru într-un popor stăpîn pe destinele sale, constructor conștient al socialismului, făuritor liber al propriului său viitor comunist" [1].

Privită în contextul larg al istoriei naționale, cu raportări atît la etapele luptei poporului nostru pentru libertate și neatîrnare care au premers-o, cît și la cele care i-au succedat, revoluția de eliberare socială și națională își reliefează legăturile determinative cu toate înfăptuirile revoluționare din această țară, ancorarea ei în întreaga devenire anterioară a meleagurilor noastre carpato-dunărene-pontice. O numim, pe drept cuvînt, întruchipare și simbol ale întregii evoluții parcurse de înaintași prin secole, fiindcă în fundamentele sale vizează tot ceea ce au clădit și au semnificat bătăliile pentru libertate națională și dreptate socială desfășurate aici.

În revoluția victorioasă din August 1944 și în orizonturile pe care le-a luminat se încorporează mesajul și dreptatea tuturor generațiilor care au edificat istoria românilor. Aici s-au vitalizat rădăcinile ei robuste, înfipte în specificul țării, în

---

[1] Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la Plenara Consiliului Național al Oamenilor Muncii din industrie, construcții, transporturi, circulația mărfurilor și finanțe. 5 mai 1984*, Editura politică, București, 1984, p. 35.

realităţile epocii care au premers-o direct [2]. Este epoca făuririi României moderne, la temeliile căreia stau revoluţiile de la 1784, 1821 şi 1848, toate cu viguroasă forţă de lucrare în timp, Unirea de la 1859, cucerirea independenţei de stat depline a ţării, în 1877, desăvîrşirea statului naţional unitar român, în 1918, momente naţionale fundamentale proiectate şi împlinite ca expresie programatică a revoluţiilor româneşti ale epocii moderne [3], în primul rînd a celei de la 1848, care le sintetizează pe toate. Aşa cum subliniază secretarul general al partidului nostru, „revoluţia începută în 1848 a continuat să se desfăşoare sub diferite forme, găsindu-şi expresie în realizarea unirii principatelor, în înfăptuirea reformelor sociale ulterioare, în toate transformările şi mişcările revoluţionare care au avut loc în ţările româneşti, apoi în România, pînă la revoluţia socialistă“ [4].

În aceeaşi epocă, a apărut şi s-a afirmat vertiginos pe scena politică a ţării cea mai înaintată, mai revoluţioară forţă socială din societatea românească — clasa muncitoare —, care şi-a îndeplinit cu cinste misiunea istorică în unirea tuturor forţelor înaintate ale naţiunii, în înfăptuirea aspiraţiilor de dreptate naţională şi socială ale oamenilor muncii, ale poporului român. Constituirea partidului politic al proletariatului român a reprezentat un moment de importanţă istorică în organizarea politică a clasei muncitoare, în desfăşurarea mişcării revoluţionare, în amplificarea luptei poporului român pentru unitate şi libertate naţională, pentru finalizarea obiectivelor sale, de profundă îndreptăţire istorică, în domeniul naţional. Se poate

---

[2] Ion Popescu-Puţuri, *Rădăcinile istorice ale luptei împotriva dominaţiei Germaniei naziste, pentru înfăptuirea revoluţiei de eliberare naţională şi socială, antifascistă şi antiimperialistă*, în „Anale de istorie“, anul XXVIII, nr. 4/1982, p. 33—57.

[3] A se vedea : Constantin Corbu, *Revoluţia de eliberare socială şi naţională, rezultantă a procesului de continuă radicalizare a luptei poporului român în epoca modernă, în* „Anale de istorie“, anul XXIX, nr. 6/1983, p. 56—70.

[4] Nicolae Ceauşescu, *România pe drumul construirii societăţii socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 8, Editura politică, Bucureşti, 1973, p. 398.

spune că, încă de la intrarea sa în arena vieții social-politice a țării, partidul clasei muncitoare, făurit în 1893, a ținut seama de această experiență istorică a poporului, s-a identificat cu interesele și aspirațiile fundamentale ale poporului, în primul rînd cu unitatea și independența sa, pe care le-a apărat și le-a susținut cu toată puterea.

Partidul Comunist Român, continuatorul nemijlocit al mișcării revoluționare, socialiste, al partidului clasei muncitoare făurit în 1893 [5], a ridicat pe un plan superior, în noile condiții ale dezvoltării României, lupta de eliberare socială și națională, a asigurat conducerea bătăliilor maselor populare, ale întregului popor împotriva regimului exploatator, a opresorilor străini, pentru cucerirea puterii politice și trecerea la construcția socialismului.

Toate marile momente ale epocii moderne a istoriei românești se înscriu, astfel, direct, în cadrul procesului revoluționar unic și mereu ascendent din țara noastră, în rîndul factorilor făuririi revoluției de eliberare națională și socială. Aceste momente — așa cum arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — „constituie un tot unitar în procesul revoluționar din România, care a dus la crearea condițiilor pentru înfăptuirea actului istoric de la 23 August 1944, la răsturnarea dictaturii militaro-fasciste, la trecerea României pe calea dezvoltării democratice și apoi socialiste, deschizînd poporului nostru calea spre o viață nouă, liberă și independentă" [6].

Este un titlu de mîndrie al istoriei noastre că în fruntea marii bătălii pentru libertatea și neatîrnarea țării, ca și în întreaga epocă de ample lupte sociale care a urmat, s-au aflat comuniștii. Făurirea Partidului Comunist Român a marcat

---

[5] A se vedea mai pe larg: Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *Unitate, continuitate și ascensiune în mișcarea muncitorească din România. 1921—1948*, Editura Academiei Republicii Socialiste România, București, 1981, p. 136 și urm.

[6] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste mutilateral dezvoltate*, vol. 16, Editura politică, București, 1979, p. 297.

ridicarea pe o treaptă superioară a luptei clasei muncitoare, a tuturor forțelor progresiste ale societății românești pentru eliberare socială și națională. Prin ideologia și prin programul său consecvent revoluționar și patriotic, prin supleţea strategiei și tacticii sale, prin aprecierea lucidă, realistă a evenimentelor, prin excepționala capacitate de organizare și de influențare a mișcărilor sociale progresiste, Partidul Comunist Român s-a afirmat pe scena vieții politice românești ca marea forță politică a regenerării revoluționare, conducătorul temerar și clarvăzător al luptei maselor și autentic continuator și purtător pe noi trepte de făuriri al tuturor valorilor înaintate zămislite în istoria noastră. Stegar al intereselor naționale fundamentale ale poporului român, P.C.R. a militat pentru continua consolidare a statului național unitar, a mobilizat masele poporului la lupta împotriva dominației străine, pentru respingerea ingerințelor monopolurilor internaționale. Faptul că eroicele ridicări la luptă ale muncitorimii române din anii 1929—1933 pentru drepturi economice și politice, pentru democrație, independență și suveranitate națională au dus la eșuarea „planului de la Geneva" și la retragerea din țară a consilierilor și experților străini, a conferit acestor mari bătălii ale proletariatului din țara noastră, în fruntea cărora s-a situat partidul comunist, o puternică semnificație internațională, înscriindu-se printre primele mari acțiuni ale proletariatului în Europa după înscăunarea la putere a nazismului în Germania [7].

În deceniul al patrulea, cînd la orizontul internațional se ridicau, tot mai amenințători, norii negri ai fascismului, care începea să tulbure liniștea și viața popoarelor lumii, poporul român a avut în partidul comunist acea forță capabilă să pătrundă vremurile și să concentreze energiile și voințele pe poziții combatante. Partidul comunist a descifrat, încă de la început, esența ultrareacționară și antinațională a fascismului, incompatibilitatea lui cu interesele vitale ale poporului

[7] Mircea Mușat, Ion Ardeleanu, *op. cit.*, p. 159—160.

român, primejdia pe care acesta o reprezenta pentru unitatea statală a României întregite la Alba Iulia și a acționat pentru dezvoltarea unei conștiințe de masă asupra pericolului fascist și hitlerist.

În acele împrejurări de grea cumpănă, P.C.R. s-a adresat forțelor democratice și progresiste, întregii națiuni, arătîndu-le gravele primejdii care planau asupra țării, atît din afară, din partea Reichului nazist și a sateliților acestuia, care zăngăneau armele pentru modificarea statuquo-ului teritorial, cît și din interior, din partea agenturilor hitleriste. Înfruntînd cu eroism condițiile grele ale ilegalității, partidul comunist s-a afirmat ca principala forță organizatoare și conducătoare a mișcării antifasciste din România. El a avut un rol deosebit de important în ridicarea maselor, a poporului la rezistență împotriva războiului, a revanșismului german, creînd, în iunie 1933, Comitetul Național Antifascist — organizație de preîntîmpinare a pericolului hitlerist, deschisă tuturor patrioților români, indiferent de clasă socială, de partid politic — în cadrul căruia s-a relevat activitatea dinamică, pilduitoare a tînărului militant comunist Nicolae Ceaușescu. Prin obiectivele sale — de fundamentală însemnătate pentru destinele țării, ale poporului român —, prin cuprinderea unor forțe sociale largi, prin linia întregii sale acțiuni politice, Comitetul Național Antifascist a format, practic, momentul de deschidere pe drumul spre făurirea consensului național de luptă care a stat la baza înfăptuirii revoluției de eliberare socială și națională.

Acțiunile organizate de partidul comunist prin intermediul Comitetului Național Antifascist și al altor organizații de masă create, conduse sau influențate de P.C.R., ca Liga Muncii, Blocul Democratic, Frontul Studențesc Democrat și altele, prin intermediul presei antifasciste, al unor mari întruniri și demonstrații, au înrîurit decisiv opinia publică, determinînd o vie activizare a mișcării antifasciste românești. Starea de spirit antifascistă a celor mai largi mase ale poporului, hotărîrea lor de a apăra libertățile democratice, independența

și integritatea patriei s-au manifestat cu putere în timpul demonstrațiilor de la 31 mai 1936 din București și din alte orașe ale țării. Prin caracterul lor democratic, antifascist, aceste manifestații au avut o mare semnificație politică, arătînd că masa mare a poporului respingea hitlerismul și, mai ales, pretențiile acestuia de a revizui frontierele țării, de a lovi în independența României.

Analizînd în mod realist poziția celorlalte partide față de pericolul fascist, P.C.R. a ajuns la concluzia că era necesară și posibilă o coalizare a tuturor forțelor revoluționare, patriotice, antifasciste și antihitleriste, avînd drept coloană vertebrală mișcarea muncitorească unită [8]. După cum se știe, la începutul deceniului al treilea, datorită unor împrejurări din mișcarea muncitorească internațională, inclusiv presiunilor Cominternului, se produsese scindarea organizațiilor politice și profesionale ale proletariatului român. În lumina imperativelor unității, comuniștii au luat inițiativa unui șir de tratative stăruitoare cu celelalte partide muncitorești, precum și cu partidele burgheze nefasciste — iar în preajma celui de-al doilea război mondial și cu cercurile guvernamentale — pentru a pune bazele unei conlucrări practice pe terenul luptei antifasciste.

În condițiile în care obiectivele politice-tactice ale P.C.R., ale celorlalte organizații ale clasei muncitoare au așezat pe prim plan concentrarea tuturor forțelor vii ale țării într-un atotcuprinzător front național antihitlerist al poporului român, unitatea de acțiune a clasei muncitoare, ca forță fundamentală, a dobîndit o și mai mare însemnătate. Pe temeiul acestei orientări, Partidul Comunist Român a adresat repetate apeluri Partidului Social-Democrat și Partidului Socialist Unitar pentru realizarea frontului unic al tuturor muncitorilor ca axul

---

[8] A se vedea pe larg: Ion Popescu-Puțuri, *Unitatea clasei muncitoare, factor fundamental în afirmarea sa ca forță socială conducătoare a României*, în „Era socialistă", anul LXIV, nr. 7 din 10 aprilie 1984, p. 12—15.

luptei antifasciste, antihitleriste a poporului român. „Sîntem gata să ne înțelegem asupra oricărui punct, cît de minimal, care ar contribui la mobilizarea antifascistă a maselor, la întărirea unității de acțiune, la grăbirea unității sindicale, la oprirea și respingerea ofensivei de înfometare a capitalismului, la împiedicarea triumfului fascismului" — se arăta în Scrisoarea adresată în 1935 a C.C. al P.C.R. Comitetului Executiv al P.S.D. [9].

În climatul de luptă și colaborare a muncitorimii române, între organizațiile locale ale P.C.R., P.S.D. și P.S.U. au fost încheiate, la mijlocul deceniului al patrulea, numeroase acorduri de acțiune comună la Bacău, Piatra Neamț, Tîrgu Mureș, Cluj, Ploiești, Turnu Severin, Craiova, Galați. Un puternic ecou a avut acțiunea comună din anul 1936 a muncitorilor comuniști și social-democrați în apărarea „Casei poporului" — sediul Confederației Generale a Muncii — împotriva atacului bandelor fasciste, care urmăreau s-o ocupe.

Spiritul de colaborare statornicit între comuniști și social-democrați și, deopotrivă, experiența dobîndită cu prilejul conlucrării în organizarea unor ample acțiuni pentru apărarea intereselor fundamentale ale clasei muncitoare — acțiuni cu puternic și durabil ecou în epocă — au creat condițiile pentru gruparea, în anii 1935—1936, a muncitorilor comuniști, socialiști și a celor fără de partid într-o singură centrală sindicală — care continua să activeze legal — Confederația Generală a Muncii. Această măsură a contribuit la lărgirea forțelor militante pentru unitatea proletară, a conferit muncitorimii vigoare sporită în lupta pentru revendicări economice și politice.

Militînd pentru ralierea pe o platformă comună a partidelor, grupărilor și organizațiilor democratice, P.C.R. a strîns legăturile cu Frontul Plugarilor, organizație democratică a ță-

[9] Arhiva Institului de Studii Istorice și Social-Politice de pe lîngă C.C. al P.C.R. (în continuare : A.I.S.I.S.P.), cota A XIX-23.

rănimii, care avea să joace un rol important în realizarea alianței muncitorești-țărănești, cu Uniunea Oamenilor Muncii Maghiari (MADOSZ), a stabilit contacte cu diferite fracțiuni ale forțelor politice burgheze și cu un mare număr de personalități politice. Acordul de front unic încheiat la București, în 1934, între Comitetul Național Antifascist, Liga Muncii și Partidul Socialist Unitar, acordurile din 1935 de la Băcia, București, Țebea dintre organizații de masă legale conduse sau influențate de P.C.R. — Frontul Plugarilor, Blocul pentru Apărarea Libertăților Democratice, MADOSZ — și Partidul Socialist, precum și succesele înregistrate în realizarea unității de acțiune în principalele centre ale țării cu prilejul unor lupte greviste, alegeri pentru camerele de muncă, întruniri și demonstrații antifasciste au dat un nou impuls luptei antifasciste. Totodată, comuniștii au participat la numeroase întruniri ale organizațiilor de circumscripție, de sectoare, orășenești și județene ale partidelor național-țărănesc și radical-țărănesc, influențînd transformarea lor în puternice manifestări antifasciste sub lozinca frontului național antifascist. Rezultatul acestei largi activități politice desfășurate de comuniști — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu — a fost făurirea Frontului Democratic, care înmănunchea Partidul Comunist din România, Partidul Socialist, Partidul Socialist-Unitar, Frontul Plugarilor, Uniunea Oamenilor Muncii Maghiari din România, unele organizații locale ale Partidului Social-Democrat, ale Partidului Național-Țărănesc, Partidului Radical-Țărănesc și Partidului Țărănesc al doctorului Lupu“ [10].

Roadele acțiunii unite s-au vădit nemijlocit, forțele democratice coalizate reușind să obțină o serie de succese însemnate în viața politică a țării. Ele au înfrînt cercurile reacționare în alegerile parlamentare din 1936 în județele Mehedinți și Hu-

[10] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul desăvîrșirii construcției socialiste*, vol. I, Editura politică, București, 1968, p. 370—371.

nedoara, iar în 1937 în alegerile pentru consiliile județene la Ploiești, Iași, Cluj, Bihor și în multe alte localități.

Documentele vremii vorbesc cu puternica lor forță de convingere despre preocupările consecvente ale partidelor clasei muncitoare din România pentru apărarea țării în fața primejdiei externe reprezentate de Germania hitleristă și sateliții ei. „Pericole grave amenință națiunea — avertiza Partidul Comunist Român. Independența poporului este amenințată de statele din blocul fascist central european, zis bloc revizionist, format sub hegemonia imperialismului german, care se înarmează în goana nemaivăzută pentru cotropirea în primul rînd a orientului european. Încercuirea României este un fapt" [11]. Rezoluția Plenarei a V-a lărgite a C.C. al P.C.R. din iulie 1936 arăta că „Triumful imperialismului german ar duce la triumful fascismului ungar, bulgar etc., la dezmembrarea României în folosul țărilor vecine fasciste și la înrobirea străină a poporului român, la acapararea tuturor bogățiilor țării de către imperialismul german". Plenara preciza că, în cazul în care Germania hitleristă va ataca România cu ajutorul Ungariei hortyhste, „comuniștii vor considera necesară apărarea fiecărei palme de pămînt a țării noastre" [12]. Cînd, la 1 noiembrie 1936, Mussolini a făcut, la Milano, o declarație provocatoare, cerînd revizuirea granițelor țărilor dunărene în favoarea „Ungariei mutilate", C.C. al P.C.R. a lansat un manifest în care își exprima încă o dată hotărîrea de a lupta împotriva oricărei revizuiri a tratatelor de pace [13]. La rîndul său, Comitetul Executiv al P.S.D. a adoptat o hotărîre în care se arăta : „Partidul Social-Democrat a exprimat public punctul său de vedere că este hotărît să lupte împotriva fascismului, atîțător de război, atît în ordine internă, cît și în ordine externă, fiind gata să apere țara împotriva oricărei agresiuni și să susțină,

[11] A.I.S.I.S.P., cota Ab XX-5, nr. 958.
[12] *Loc cit.*, cota Ab XX-3, nr. 916.
[13] *Loc. cit.*, cota XX-22, nr. 947.

pînă la ultimele ei consecinţe, aplicarea politicii de securitate colectivă în sînul Societăţii Naţiunilor“ [14].

Acţiunile ferme şi variate ale forţelor revoluţionare, democratice, patriotice din România anilor 1934—1937 au împiedicat pentru un timp ascensiunea la putere a fascismului în ţara noastră. Ele au constituit, totodată, o experienţă de mare preţ, folosită cu succes în perioada următoare, cînd frontul unic al clasei muncitoare se va dezvolta, şi se va întări atît la bază, cît şi la nivelul forurilor conducătoare.

În perioada dictaturii regale, unitatea de acţiune a clasei muncitoare s-a manifestat cu succes în bresle, în cadrul cărora comuniştii, socialiştii, social-democraţii au acţionat uniţi pentru promovarea intereselor de clasă ale muncitorimii. Totodată, s-a lărgit colaborarea cu oameni politici din rîndul partidelor burgheze, precum şi cu unii membri ai guvernului de dictatură regală care se opuneau ascensiunii fascismului pe plan intern şi agresivităţii Germaniei naziste. Este de relevat că, în spiritul liniei sale politice, partidul comunist a reprezentat, în acelaşi timp, principala şi cea mai hotărîtă forţă politică a luptei împotriva regimului dictaturii regale şi a metodelor reacţionare de guvernare ale acestuia. „Masele populare din România nu vor dictatura regelui, ci un regim democratic parlamentar şi constituţional, care să întărească alianţa cu Franţa democratică, Uniunea Sovietică, Mica Antantă, Înţelegerea Balcanică, să susţină cu toată tăria politica de pace şi de securitate colectivă, să îmbunătăţească cît mai neîntîrziat situaţia lor materială, culturală şi morală“ [15] — arătau documentele P.C.R.

Prin activitatea energică şi neobosită a partidului comunist în slujba intereselor poporului, ale ţării, lupta antifascistă a maselor a continuat să se amplifice şi să se intensifice pe măsură ce situaţia internaţională a României devenea din ce

[14] „Lumea nouă“ din 15 noiembrie 1936.
[15] A.I.S.I.S.P., cota Ab XXII-9, inv. nr. 1011.

în ce mai grea. „Astăzi, cînd independența națională a poporului român și unitatea României sînt din nou primejduite — scria ziarul „Scînteia", organul central de presă al P.C.R., în articolul simbolic intitulat : *24 ianuarie 1859—1939* —, amintirea luptelor duse pentru Unire trebuie să îndemne la o luptă dîrză și hotărîtă contra dușmanilor din afară și a agenților lor dinăuntru" [16]. În martie 1939, partidul comunist își ridica glasul cu putere împotriva pericolului cotropirii României de către Germania hitleristă și sateliții ei, și dădea alarma pentru pregătirea de luptă a națiunii. „Trupele de asalt ale lui Hitler au invadat Cehoslovacia și se găsesc la granița țării noastre — avertiza Manifestul C.C. al P.C.R. din 17 martie 1939 —. Întreg poporul să se pună în stare de alarmă... Partidul Comunist din România dă alarma ! Să fie pregătit de luptă întreg poporul român și toate popoarele [naționalitățile] conlocuitoare pentru apărarea țării împotriva cotropitorilor fasciști" [17].

În lumina acestor coordonate ale activității partidului comunist și a celorlalte forțe revoluționare, a stării de spirit patriotice și antifasciste a maselor largi populare se evidențiază și legătura organică dintre amploarea și caracterul demonstrațiilor de la 1 Mai 1939 și întreaga muncă desfășurată de comuniști, de socialiști și social-democrați pentru mobilizarea tuturor forțelor social-politice la lupta împotriva fascismului agresiv, pentru apărarea patriei. Momentul culminant al manifestațiilor și demonstrațiilor antifasciste din acea perioadă l-a constituit, după cum se știe, marea demonstrație patriotică, antifascistă, antirăzboinică și antirevizionistă de la 1 Mai 1939, care s-a desfășurat pe fundalul Congresului general al breslelor, convocat în acea zi. În acest scop a fost constituită o comisie de partid îndrumată nemijlocit de Secretariatul C.C. al P.C.R. și de Biroul Organizației P.C.R. București,

[16] „Scînteia" din februarie 1939.
[17] A.I.S.I.S.P., cota Ab XXII-9, inv. nr. 1011.

cu sarcina concretă a orientării delegaților la Congresul breslelor și a organizării demonstrației de la 1 Mai. Din această comisie, alături de activiști din conducerea partidului, a făcut parte tovarășul Nicolae Ceaușescu, cunoscut pentru patriotismul său înflăcărat și capacitatea sa de organizator, care aducea, totodată, experiența din activitatea Comitetului Național Antifascist.

Marea demonstrație de masă de la 1 Mai 1939, prin care poporul român și-a afirmat poziția sa antihitleristă, a relevat din nou cu putere exemplara dăruire, devotamentul fierbinte ale tovarășului Nicolae Ceaușescu față de cauza partidului comunist, înaltele sale calități politice și organizatorice, remarcabila capacitate de a mobiliza și îmbărbăta, de a convinge masele. Toate acestea izvorau din adevărurile clasei muncitoare, ale poporului român, din marele său patriotism revoluționar, care i-au călăuzit viața și i-au caracterizat lupta demnă și curajoasă din anii cei mai tineri. Se reliefează viguros faptul că epoca acelor lupte antifasciste de mare importanță, datorită cărora s-a reușit să se frîneze pentru o vreme ascensiunea legionarilor spre putere și împingerea României în orbita Germaniei naziste, a prefigurat puternic personalitatea marelui conducător al partidului și poporului român, pe care istoria îl desemna să împlinească cele mai nobile aspirații și idealuri de libertate, de progres și bunăstare în anii edificării socialismului în România. După cum, în aceleași momente cruciale ale luptei pentru apărarea suveranității și independenței naționale, s-au evidențiat calitățile de eminent militant revoluționar ale tovarășei Elena Ceaușescu, care s-a remarcat printr-o atitudine fermă, revoluționară, printr-o bogată activitate politico-organizatorică, prin lupta dîrză, neînfricată împotriva asupririi, nedreptății și exploatării împotriva pericolului fascist, prin devotamentul față de clasa mun-

citoare, de poporul român, ale căror năzuințe pentru o viață demnă, liberă, fericită le-a slujit cu pilduitoare abnegație.

Prin marea demonstrație de la 1 Mai 1939 — prima, după mai mulți ani, de o asemenea amploare organizată pe baza Frontului Unic, împreună, de către P.C.R., P.S.D. și alte forțe democratice și revoluționare — s-au ilustrat puternic idei programatice fundamentale ale luptei antifasciste românești, idei făurite de partidul comunist. Ea a evidențiat rolul clasei muncitoare ca principal adversar al fascismului și, în același timp, ca unic factor al concentrării tuturor claselor și categoriilor sociale interesate, dintr-un motiv sau altul, în salvgardarea democrației, independenței și integrității țării. Acționînd în strînsă coeziune, clasa muncitoare făcea atunci un important pas pe drumul care avea să ducă, în aprilie 1944, la realizarea Frontului Unic Muncitoresc, iar apoi — pe această bază — la făurirea partidului său unic, în februarie 1948. Alături de clasa muncitoare au acționat masele țărănești, imensa majoritate a intelectualității, celelalte forțe social-politice care încheiaseră acorduri de colaborare pe tărîm antifascist cu comuniștii și cu organizațiile de masă create, conduse sau influențate de P.C.R.

În același timp, momentul 1 Mai 1939 a proiectat în fața opiniei publice mondiale imaginea unui popor dornic de pace și libertate, hotărît să înfrunte forțele fasciste pentru a-și apăra independența. El a constituit un mare semnal pe care România îl adresa Europei pentru concentrarea eforturilor în vederea împiedicării dezlănțuirii celui de-al doilea război mondial de către Germania nazistă. „Cînd în multe țări era o oarecare stare de așteptare — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, muncitorimea română, sub conducerea comuniștilor, s-a ridicat și a demonstrat că nu trebuie să ne plecăm în fața fascismului, că trebuie să ridicăm steagul luptei și că, unită, muncitorimea, popoarele, pot bara calea fascismului!

Și dacă în 1939 popoarele ar fi acționat unite, hitlerismul nu ar fi dezlănțuit al doilea război mondial!" [18].

Guvernele marilor puteri, precum se știe, în loc să coopereze pentru a pune capăt politicii statelor fasciste de cotropiri teritoriale, au încercat să abată agresiunea acestora în direcții care să nu le afecteze nemijlocit interesele. Ca urmare a politicii marilor state europene în anii 1939—1940, România a fost complet izolată pe plan internațional. Aflată singură în fața agresiunii fascismului german, lipsită de orice sprijin din afară, ea a devenit victima politicii imperialiste de forță și dictat, de subjugare și asuprire, de acaparare a unei părți a teritoriului și de uzurpare a unității sale naționale. Intrarea României în sfera de dominație a Reichului hitlerist, instaurarea dictaturii militare-fasciste la conducerea statului, pătrunderea trupelor germane în țară și împingerea ei, contrar voinței poporului nostru, în război, alături de Germania nazistă au afectat grav interesele vitale ale întregului popor. În noile condiții, partidele și grupările politice revoluționare și democratice au trecut la organizarea mișcării de rezistență antihitleristă, care s-a înscris ca o pagină eroică în lupta popoarelor împotriva fascismului, pentru libertate, pentru apărarea culturii și civilizației umane.

Organizatorul și factorul cel mai combativ al rezistenței antihitleriste din țara noastră a fost Partidul Comunist Român. Integrat organic în larga mișcare patriotică, antihitleristă care s-a dezvoltat în acei ani, P.C.R. s-a detașat prin superioritatea sa de concepție strategică, tactică și organizatorică, printr-o înțelegere superioară a înseși intereselor naționale vitale pentru asigurarea cărora se purta lupta, prin legarea — pe plan strategic — a eliberării naționale de cea so-

---

[18] Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la Plenara Consiliului Național al Oamenilor Muncii din industrie, construcții, transporturi, circulația mărfurilor și finanțe. 5 mai 1984*, p. 34.

cială [19]. Partidul Comunist Român a înțeles că problema majoră care se punea în acele circumstanțe ale istoriei era aceea a mobilizării tuturor forțelor revoluționare, patriotice, antihitleriste în cadrul frontului unic național al poporului român la lupta pentru doborîrea dictaturii antonesciene, pentru libertate și independență națională. Spre deosebire de forțele burgheze, care au evoluat de la atitudini și soluții parțiale, de compromis, ineficiente, spre acceptarea, în ultimă instanță, a necesității înlăturării lui Antonescu de la putere, partidul comunist a fixat în platforma sa de luptă de la 6 septembrie 1941 obiective ce și-au păstrat valabilitatea pe întreaga perioadă, s-au dovedit corespunzătoare realităților și tendințelor de dezvoltare a acesteia, oferind o soluție realistă pentru scoaterea României din impas. Esența acestei soluții consta în faptul că poporul român nu trebuia să aștepte pasiv rezolvarea destinului său pe fronturile luptei purtate de coaliția antihitleristă, ci să se ridice cu propriile sale forțe la luptă, asigurîndu-și, în felul acesta, un viitor demn. Tocmai de aceea, obiectivele formulate de P.C.R., acceptate pe deplin și susținute în întreaga perioadă de forțele patriotice populare, au devenit, apoi, în esență, platforma pe care s-a realizat coalizarea tuturor forțelor antihitleriste din țară.

Clarviziunea politică a partidului comunist, capacitatea sa de a elabora conceptul general al luptei naționale, antifasciste și antihitleriste s-au manifestat și în înțelegerea adîncă a strînsei interdependențe dintre principalele obiective formulate, a condiționării lor reciproce, în timp ce liderii partidelor burgheze au manifestat, din motive de clasă, pînă în ultimul moment, ezitări în ceea ce privește necesitatea unei acțiuni hotărîte de înlăturare a guvernului antonescian, au recurs la

---

[19] A se vedea pe larg în acest sens: Ion Popescu-Puțuri, *Spiritul creator al Partidului Comunist Român în pregătirea și înfăptuirea insurecției naționale armate, antifasciste și antiimperialiste, în Insurecția din august 1944 și semnificația ei istorică*, Editura militară, 1974, p. 17—29.

pertractări şi compromisuri cu acesta, la încercări de a găsi soluţii numai în tratative cu puterile occidentale, ocolind Uniunea Sovietică. Cu alte cuvinte, o poziţie nerealistă şi păgubitoare dezvoltării rezistenţei cu o intensitate maximă.

Urmărind cu consecvenţă linia sa de raliere a tuturor forţelor antihitleriste, P.C.R. a pus în centrul activităţii sale înfăptuirea unităţii de acţiune şi de vederi a Partidului Comunist Român şi a Partidului Social-Democrat în legătură cu sarcinile care reveneau clasei muncitoare în acea etapă de răscruce în istoria ţării. „Fără unitatea clasei muncitoare nu se poate organiza cu succes nici unitatea de luptă pentru dezrobirea naţională a poporului român" — sublinia Circulara C.C. al P.C.R. din iulie 1941 [20], iar Platforma-program a partidului din 6 septembrie 1941 trasa ca sarcină principală tuturor comuniştilor „să lucreze la crearea Frontului Unic al clasei muncitoare în întreprinderi cu muncitorii social-democraţi, naţional-ţărănişti şi fără partid. Însă, în acelaşi timp, trebuie realizat Frontul Unic cu P.S.D., cu conducătorii săi centrali şi locali, împotriva fascismului, duşmanul comun" [21].

Tratativele dintre conducerile P.C.R. şi P.S.D. au intrat într-o etapă nouă odată cu autodizolvarea, în mai 1943, a Internaţionalei Comuniste — eveniment apreciat pozitiv, atît de comunişti, cît şi de social-democraţi — şi au fost finalizate prin făurirea, în primăvara anului 1944, a Frontului Unic Muncitoresc, care — aşa cum subliniază secretarul general al partidului — „a marcat refacerea unităţii clasei muncitoare în România, ceea ce a determinat creşterea rolului muncitorimii din ţara noastră în întreaga activitate, în lupta împotriva dictaturii şi pentru înfăptuirea revoluţiei de eliberare socială şi naţională, antifascistă şi antiimperialistă, constituind factorul determinant al tuturor victoriilor pe care le-am reali-

[20] A.I.S.I.S.P., cota A XXX-10.
[21] *Loc. cit.*, cota Ab XXV-2.

zat ulterior, inclusiv al făuririi cu succes a socialismului în România“ [22].

O valoare națională deosebită în cadrul politicii P.C.R. a avut poziția adoptată față de armată. Partidul comunist a apreciat just legătura marii majorități a militarilor cu interesele vitale ale poporului, ale țării, starea de spirit antihitleristă care se dezvolta și deplasările ce aveau loc în rîndurile acestora [23]. Organizînd rezistența antihitleristă și pregătind acțiunea de scoatere a României din războiul hitlerist, comuniștii nu s-au orientat spre provocarea unui conflict cu armata, nici spre evidențierea și ascuțirea contradicțiilor interne de clasă inerente oricărei armate burgheze. Linia esențială, de importanță fundamentală a partidului a fost atragerea armatei, în totalitatea ei, inclusiv a corpului de comandă, alături de popor, la lupta pentru eliberarea națională a României de sub dominația imperialismului hitlerist.

Pe fondul factorilor care generau posibilitatea unei asemenea rezolvări, această orientare a P.C.R., activitatea practică multilaterală desfășurată în această direcție au asigurat întoarcerea armelor de către întreaga armată, ceea ce a constituit o trăsătură esențială a acțiunii istorice din August 1944, prin care România a fost scoasă din războiul hitlerist și alăturată coaliției Națiunilor Unite. „România — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — s-a alăturat, cu întreaga forță, armatelor sovietice, împotriva Germaniei hitleriste, pentru eliberarea deplină a patriei de sub dominația hitleristo-horthystă, și apoi a luptat, dînd jertfe grele, pentru eliberarea

---

[22] Nicolae Ceaușescu, *Cuvîntare la Plenara Consiliului Național al Oamenilor Muncii din industrie, construcții, transporturi, circulația mărfurilor și finanțe, 5 mai 1984*, p. 33.

[23] A se vedea pe larg : General-maior dr. Ilie Ceaușescu, *Atitudinea și activitatea Marelui Stat-Major român în perioada septembrie 1940—23 august 1944 ostile politicii duse de Germania hitleristă în România, pentru contracararea unor măsuri antipopulare ale dictaturii antonesciene*, în *File din istoria militară a poporului român*, vol. 5 și 6, Editura militară, București, 1979, p. 190—237.

Ungariei și Cehoslovaciei, pînă la zdrobirea deplină a fascismului“ [24].

Este meritul istoric al Partidului Comunist Român de a fi reușit, orientîndu-se creator în situația complexă în care se afla țara, să promoveze cu consecvență linia de unire a tuturor forțelor antihitleriste, să înfăptuiască acea coaliție politică largă care a fost în măsură să asigure efortul unanim al națiunii în realizarea marelui act din August 1944. Vigoarea și fermitatea cu care întregul popor s-a ridicat la luptă și a asigurat istorica izbîndă a revoluției de eliberare socială și națională demonstrează că August 1944 a reprezentat un energic și determinant act de voință al întregii noastre națiuni, o strălucită afirmare a hotărîrii poporului nostru de a zdrobi orice dominație străină, de a fi liber și deplin stăpîn în țara sa, de a-și hotărî singur viitorul. „Insurecția din august 1944 — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — a marcat începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care a dus la cucerirea adevăratei independențe a patriei, la transformarea revoluționară, socialistă a României. Masele populare și-au dobîndit, cu arma în mînă, dreptul la libertate și neatîrnare, dreptul de a fi deplin stăpîne pe bogățiile naționale, de a-și făuri destinele potrivit intereselor și aspirațiilor proprii, precum și posibilitatea de a construi pe pămîntul patriei cea mai dreaptă și mai înaintată orînduire socială — orînduirea socialistă și comunistă“ [25].

Evenimentele de acum peste patru decenii — încununare a unui trecut glorios de luptă purtată de-a lungul vremii pentru libertate și progres — se înscriu ca un moment de

---

[24] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 24, Editura politică, București, 1983, p. 17.

[25] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 18, Editura politică, București, 1979, p. 578.

importanță epocală în întreaga istorie a României, care au inaugurat un ev nou în destinele țării noastre — evul socialist —, au dus la înfăptuirea celor mai înalte idealuri de libertate și dreptate socială, spre care au aspirat și pentru care au luptat de-a lungul secolelor generații după generații, patrioții cei mai luminați, forțele cele mai înaintate ale națiunii române.

INSURECȚIA DIN AUGUST 1944, ÎNCEPUT AL REVOLUȚIEI DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ

Marele eveniment din August 1944 a marcat, totodată, începutul unui amplu și profund proces de transformare a structurilor sociale și politice, ceea ce a determinat ca, pe întreg parcursul său, războiul antihitlerist purtat de poporul român să se împletească organic cu revoluția aflată în plină desfășurare. Intrarea României în războiul împotriva Reichului hitlerist la 23 august 1944 a avut toate atributele unui act de deplină și legitimă suveranitate națională, a fost expresia voinței de neclintit a poporului român de a-și salva independența propriului stat, de a-și croi de sine stătător viitorul.

Documentele politice fundamentale care au fost făcute cunoscute întregii opinii publice internaționale odată cu declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă au evidențiat în chip limpede caracterul noii orientări interne și internaționale a României. Ele au definit, fără echivoc, caracterul *suveran* al hotărîrii României de a se angaja plenar în lupta împotriva fascismului, decizie conformă în totalitate intereselor fundamentale ale statului și națiunii, corespunzătoare sensului evoluției istorice pe plan universal, în care înfrîngerea fascismului devenise condiția sine-qua-non a progresului.

Forța politică fundamentală înfăptuitoare a mărețului act de suveranitate și independență a României din august 1944

— Partidul Comunist Român — a reliefat, în consens cu obiectivele revoluției a cărei declanșare o pregătise cu minuțiozitate, coordonatele esențiale ale statutului internațional al țării. Poporul român a fost chemat la luptă împotriva Germaniei hitleriste, pentru apărarea intereselor vitale ale națiunii : independența, suveranitatea, eliberarea țării de sub ocupația străină, regim de drepturi și libertăți publice.

Partidul comunist, instanțele supreme ale statului român au declarat deschis, odată cu declanșarea revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, hotărîrea nestrămutată a poporului român de a-și apăra cu toate forțele drepturile sale imprescriptibile : independența, suveranitatea și integritatea teritorială a României. Acestea au fost în fapt și mobilurile în virtutea cărora România a declarat război Germaniei naziste, armata română, sprijinită de întregul popor, începînd lupta împotriva trupelor ocupante.

România a declarat război Germaniei hitleriste fără a cere asentimentul vreunei puteri din coaliția Națiunilor Unite, urmărind să înlăture dominația Germaniei naziste, să elibereze partea de nord-vest a țării de sub ocupația hitleristo-horthystă, să-și aducă contribuția la înfrîngerea definitivă a fascismului. Cînd puterile alianței Națiunilor Unite au luat cunoștință de fapta României, armata și întregul popor român se găseau în luptă împotriva trupelor germane aflate pe teritoriul național. *Intrarea României în războiul împotriva Germaniei naziste a fost un act suveran, independent, efectuat prin opțiunea liberă a întregului popor.*

Înfăptuire definitorie pentru istoria contemporană a României, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, declanșată prin insurecția din August 1944, s-a desfășurat ca un proces istoric profund, complex și multilateral, cuprinzînd o întreagă etapă istorică în care au fost soluționate sarcini multiple, interdependente, ce au determinat conținutul și caracterul revoluției. Revoluția nu a fost urmarea conjuncturii istorice interne și internaționale con-

crete care, firește, și-a pus amprenta pe momentul declanșării, pe formele, metodele și ritmurile ei, ci rezultatul necesar al unei îndelungate evoluții istorice, al acumulării și maturizării condițiilor obiective și subiective ale trecerii societății românești într-un stadiu superior al permanentei sale deveniri.

Generată de profundele procese care exprimau necesitățile istorice de dezvoltare a României pe calea progresului, născută în condițiile maturizate în cadrul unei îndelungate evoluții economice, sociale și politice a societății românești și ale situației revoluționare create ca urmare a adîncirii, în anii celui de-al doilea război mondial, atît a antagonismelor de clasă cît și a antagonismului ireductibil dintre națiunea română și dominația hitleristă, revoluția din România a fost un fenomen istoric social și național legic.

Contradicțiile sociale și sarcinile pe care revoluția le avea de îndeplinit în România după insurecție îi imprimau un caracter complex. Fiind vorba de o revoluție în mod necesar condusă de proletariat și cu o pondere mare în ea a intereselor maselor țărănești și ale altor categorii neproletare de oameni ai muncii, aceasta căpăta, în mod inevitabil, un caracter specific pentru stadiul respectiv de dezvoltare a societății românești. Era vorba de un proces revoluționar înfăptuit de mase foarte largi, menit să rezolve sarcini general-democratice și apoi socialiste, strîns legate între ele, într-un ritm și într-o ordine de succesiune ce nu țineau de o determinare obiectivă dată dinainte, ci erau în funcție de împrejurările concrete interne și internaționale în care se desfășura.

Contradicțiile acumulate pe parcursul unei dezvoltări îndelungate au intrat într-o fază de puternică agravare în anii dictaturii militare-fasciste și ai dominației Germaniei hitleriste asupra României. Mutilarea teritoriului național în vara anului 1940, împingerea țării în război, contrar voinței poporului român, guvernarea dictatorială, dominația Germaniei naziste și soarta pe care aceasta o rezerva României în cadrul politicii sale europene, au făcut ca, pe prim-plan, să treacă sarcinile

vitale cu caracter național și antifascist : restabilirea deplină a independenței și suveranității țării, lupta întregii națiuni împotriva imperialismului hitlerist. Tocmai importanța acestor sarcini și, totodată, stadiul de dezvoltare social-economică atins, existența premiselor materiale pentru o profundă transformare socială, natura contradicțiilor fundamentale ale societății românești și maturizarea forțelor sociale capabile să le rezolve i-au conferit revoluției caracterul de eliberare națională și socială, antifascistă și antiimperialistă.

Națională și antinazistă prin țelurile sale și prin forțele care au înfăptuit-o, insurecția din August 1944 a realizat o cotitură radicală, cu caracter democratic, național și social. Ea a dat o puternică lovitură pozițiilor generale deținute de grupările cele mai reacționare ale burgheziei, al căror produs fusese dictatura răsturnată. În felul acesta, eliberarea țării de sub dominația Germaniei naziste, prin răsturnarea dictaturii militare-fasciste pe calea insurecției — ale cărei forțe motrice au fost masele muncitorești și țărănești, inclusiv țăranii și muncitorii aflați sub arme —, a reprezentat mai mult decît o simplă schimbare de regim politic. Privită în perspectivă și luînd în considerare forțele motrice și influența decisivă a forțelor politice de stînga, insurecția din August 1944 a însemnat începutul revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă.

Rolul decisiv avut de clasa muncitoare, în frunte cu Partidul Comunist Român — unificatorul mișcării de rezistență, inițiatorul insurecției și principala ei forță organizatoare și conducătoare —, hotărîrea maselor muncitoare de a merge mai departe pe calea unor importante și profunde transformări politice și sociale, capacitatea partidului comunist de a dirija energiile revoluționare ale națiunii au făcut ca revoluția să se dezvolte nemijlocit din mișcarea antifascistă a întregului popor. Astfel, insurecția din August 1944 a deschis poporului român calea spre realizarea năzuințelor sale multiseculare de libertate națională, independență, progres economic și social

neîntrerupt, înscriindu-se în hronicul de aur al neamului drept chintesența istoriei românești.

Factorul principal care a asigurat întregii evoluții de după 23 August 1944 caracterul unei revoluții victorioase de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a fost puternica angajare în luptă a maselor populare, larga lor organizare și acțiune hotărîtă pentru consolidarea și dezvoltarea cuceririlor dobîndite. Sub înrîurirea partidului comunist, masele populare, bucurîndu-se de drepturi și libertăți publice cum nu cunoscuseră pînă atunci, și-au croit drum larg pe scena politică a țării, unde se desfășura, cu o forță irezistibilă, un proces de continuă modificare a raportului forțelor de clasă.

După victoria insurecției, încheiată la 31 august 1944 — prin care a fost eliminată definitiv și irevocabil prezența Wehrmachtului din sudul Moldovei, din Dobrogea, Muntenia, Oltenia și o parte a Transilvaniei —, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă a continuat să se desfășoare într-un ritm tot mai trepidant. Condus cu clarviziune de Partidul comunist, poporul nostru avea să parcurgă mai multe etape istorice — de la orînduirea bazată pe exploatare și asuprire, la orînduirea socialistă. Ca atare, lupta antifascistă și de eliberare națională s-a dezvoltat rapid într-o amplă mișcare socială, care a cuprins principalele forțe revoluționare ale societății — clasa muncitoare, țărănimea, masele largi populare — hotărîte să pună capăt exploatării și asupririi din trecut, dependenței față de puterile străine, să asigure un curs nou, socialist, societății românești.

Partidul Comunist Român s-a dovedit la înălțimea noii ere istorice, afirmîndu-se ca singura forță politică în stare să organizeze și să conducă lupta revoluționară a maselor. Ieșind din ilegalitate, partidul și-a reorganizat întreaga activitate, reușind să constituie, în scurt timp, organizații puternice în principalele întreprinderi industriale, la sate, în instituții de cultură și învățămînt, în toate centrele țării. Comuniștii eliberați din închisori și lagăre au alcătuit nucleul care a polarizat

toate forțele partidului, jucînd un rol de seamă în organizarea activității sale în noile condiții.

Conducînd desfășurarea victorioasă a revoluției începute la 23 August 1944, partidul a stăpînit cu succes toate formele luptei revoluționare, toate posibilitățile pentru cucerirea puterii de stat, a asigurat alianțele de clasă și politice adecvate și o asemenea succesiune în înfăptuirea sarcinilor de natură diferită a revoluției, încît experiența desfășurării ei în România a adus elemente noi, originale în strategia trecerii neîntrerupte de la desăvîrșirea transformărilor de ordin general democratic la cele de ordin socialist. Caracterul hotărît, radical pe care l-au avut aceste transformări în România și orientarea întregului proces spre trecerea la socialism au fost imprimate de rolul conducător al clasei muncitoare unite, în frunte cu partidul comunist, rol ce s-a manifestat, chiar de la început cu putere, ca o trăsătură fundamentală a revoluției, care și-a pus amprenta pe întreaga evoluție a evenimentelor.

Desfășurarea unor ample lupte politice, economice și sociale a determinat continua schimbare a raportului de forțe, slăbirea pozițiilor claselor exploatatoare și ale principalilor lor exponenți — Partidul Național-Liberal și Partidul Național-Țărănesc —, creșterea rolului și influenței maselor populare în viața politică. În decurs de numai cîteva luni au fost răsturnate, rînd pe rînd, trei guverne în care reprezentanții claselor exploatatoare dețineau majoritatea și a fost instaurat, la 6 martie 1945, primul guvern în care precumpăneau reprezentanții clasei muncitoare și ai țărănimii. Aceasta a constituit un moment deosebit de important în desfășurarea revoluției de eliberare socială și națională, marcînd instaurarea puterii populare și trecerea la înfăptuirea programului de transformare democratică, revoluționară a societății românești [1].

---

[1] Vezi, pe larg: Gheorghe Zaharia, Ion Alexandrescu, *Lupta maselor populare pentru cucerirea puterii politice. Instaurarea regimului revoluționar-democratic la 6 martie 1945*, în „Anale de istorie", anul XXXI, nr. 1/1985, p. 44—59.

În perioada care a urmat, lupta maselor, conduse de partid, a dus la izolarea și la înfrîngerea rezistenței grupărilor politice ale claselor exploatatoare, la cucerirea întregii puteri politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea, cu celelalte categorii de oameni ai muncii, la abolirea monarhiei și proclamarea Republicii, creîndu-se condiții pentru trecerea la înfăptuirea obiectivelor economice ale revoluției și construcției socialiste [2].

Odată cu abolirea monarhiei, revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, începută prin insurecția armată din august 1944, era în linii generale încheiată. Marile sale obiective fuseseră realizate. Rămînea de rezolvat eliminarea proprietății capitaliste din industrie și din agricultură pentru ca sistemul socialist să devină predominant nu numai în ceea ce privește puterea politică, ci și cea economică. Erau realizări epocale, ce urmau să se înfăptuiască în anii 1949 și 1962, premise sigure și capitale pentru crearea unei Românii independente și suverane în planul relațiilor internaționale.

Pornind de la necesitățile impuse de făurirea socialismului într-o țară rămasă în urmă, ca dezvoltare capitalistă, comparativ cu țările Occidentului capitalist, și aflată în curs de dezvoltare ca nivel general al potențialului economic, Partidul Comunist Român, pășind în fruntea întregului popor, a întins României o punte solidă spre viitor. În epoca nouă, socialistă, istorice ște scurtă, dar de mari transformări revoluționare, poporul român a înfăptuit o operă materială și spirituală care relevă că acum a avut loc cea mai importantă împlinire a evoluției sociale, cu cea mai mare densitate istorică. Au fost lichidate, pentru totdeauna proprietatea capitalistă-moșierească asupra mijloacelor de producție, exploatarea și asuprirea de

---

[2] Ion Alexandrescu, Ștefan Lache, *Înfăptuirea revoluției democratice și instaurarea puterii clasei muncitoare și a aliaților ei. Proclamarea Republicii. 6 martie 1945—30 decembrie 1947* (I—II), în „Anale de istorie", anul XXXI, nr. 2/1985, p. 71—88 și nr. 3/1985, p. 104—124.

clasă. S-a făurit o economie socialistă unitară în industrie, agricultură, bazată pe proprietatea comună a oamenilor muncii, ca proprietate a întregului popor și pe proprietatea cooperatistă asupra mijloacelor de producție. S-a realizat înfăptuirea principiului socialist de repartiție a produsului social și a venitului național. Pe această bază, forțele de producție au cunoscut o dezvoltare puternică, România devenind un stat industrial-agrar, cu o industrie puternică, modernă și cu o agricultură socialistă dezvoltată, cu un nivel de civilizație materială și spirituală tot mai ridicat.

Datorită unor condiții interne și internaționale deosebit de grele, edificarea socialismului nu a constituit un drum neted, ci o operă eroică, care a cerut și numeroase sacrificii, superioare chiar celorlalte epoci ale existenței poporului nostru. Misiunea de a conduce această operă de o înaltă complexitate a revenit Partidului Comunist Român, care, pe baza bogatei sale experiențe de luptă revoluționară și ținînd seama de legile obiective ale noii orînduiri sociale, de gradul de dezvoltare socială, de tradițiile trecutului istoric național, de interesele și aspirațiile fundamentale ale poporului român a definit cu clarviziune, în mod științific, etapele dezvoltării României și a elaborat o politică adecvată fiecăreia dintre aceste etape. „Am avut întotdeauna în vedere — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu — de a ține seama de legitățile generale, de legitățile dialectice ale dezvoltării societății, dar întotdeauna am studiat bine condițiile concrete din țara noastră — economice, sociale, naționale, istorice —, inclusiv gradul de dezvoltare al poporului și am căutat ca aceste legități generale să le aplicăm la condițiile din țara noastră, să găsim pentru problemele pe care le avem în față acele soluții care corespund condițiilor din România“ [3].

[3] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 20, Editura politică, București, 1981, p. 100.

Pe drumul mereu ascendent deschis de revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, se detașează, prin luminoasele sale contururi, epoca de remarcabile împliniri socialiste inaugurată de Congresul al IX-lea al Partidului Comunist Român, din iulie 1965, epocă de un dinamism fără precedent în dezvoltarea societății românești, de un uriaș avînt creator al poporului. Abordînd lucid, creator problemele construcției socialiste în strînsă legătură cu realitățile din România, propunînd modalități noi, revoluționare, de soluționare a problemelor, Congresul al IX-lea, care a ales în fruntea partidului pe militantul în măsură, ca nimeni altul, să călăuzească marea operă a muncii și dezvoltării în România socialistă, tovarășul Nicolae Ceaușescu — a deschis cîmp larg pentru înlăturarea ideilor preconcepute, a dogmelor și principiilor simpliste, rigide, pentru promovarea puternică a unui curent de gîndire curajos, novator, întemeiat pe analiza lipsită de orice prejudecăți a faptelor vieții social-politice și spirituale.

Prin larga deschidere spre înnoiri și perfecționări pe care a declanșat-o în toate domeniile de activitate, Congresul al IX-lea al P.C.R. a generat un nou și eficient stil de muncă, înrîurind radical și fertil înfăptuirea întregii opere de edificare socialistă multilateral dezvoltată a țării, descătușînd toate energiile națiunii, punînd puternic în valoare capacitatea de creație a comuniștilor, a maselor largi de oameni ai muncii, însuflețindu-le încrederea nestrămutată în victoria cauzei pentru care luptă, propășirea multilaterală a patriei libere și independente, ridicarea continuă a nivelului de trai al poporului. Astfel a fost posibil ca, într-un timp relativ scurt, în numai două decenii, țara noastră să înregistreze un spectaculos salt în dezvoltarea sa — de la așezarea construcției socialiste pe temeiul legilor obiective pînă la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate, în cuprinsul căreia se află, deopotrivă, ridicarea țării în rîndul statelor cu nivel mediu de dezvoltare economică, cît și formarea unor oameni cu înaltă conștiință socialistă.

Rezultatele marcante ale acestei perioade — consecință directă a revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă declanșată în acel biruitor August 1944, expresie vie a marilor cuceriri ale poporului român sub steagul socialismului — se impun cu deosebire atenției. Este mai mult decît concludent faptul că producția industrială a țării este, în prezent, de peste 50 de ori mai mare, iar producția agricolă de circa 3,5 ori mai mare decît în 1938. Comparînd creșterea venitului național, putem afirma cu îndreptățită mîndrie patriotică că România este astăzi de 15 ori mai bogată decît în trecut.

În centrul strategiei de dezvoltare economico-socială, partidul a situat și situează politica de industrializare, factorul decisiv al creșterii și stabilității economice, a folosirii raționale a potențialului nostru material și uman, al ridicării gradului de civilizație al întregii societăți, al întăririi independenței naționale, al amplificării schimburilor externe și cooperării cu alte state. Marile orientări de politică industrială promovate consecvent de partidul nostru au urmărit stabilirea unor raporturi corespunzătoare între ramurile producătoare de mijloace de producție și cele producătoare de bunuri de consum, asigurarea unui echilibru dinamic între industrie și agricultură, între acestea și celelalte ramuri ale economiei ; promovarea progresului tehnic în cel mai deplin consens cu revoluția tehnico-științifică mondială ; creșterea rolului gîndirii și cercetării științifice proprii ; dezvoltarea prioritară a ramurilor moderne, de vîrf ; amplasarea industriei pe întreg teritoriul țării și dezvoltarea industrială a tuturor județelor și localităților, pentru soluționarea decalajelor între județe ; dezvoltarea bazei proprii de materii prime și energie, utilizarea cu înaltă eficiență a resurselor naturale, a combustibililor și energiei.

Premisa esențială pentru creșterea, la o scară nemaiîntîlnită, a dinamismului și modernizării procesului de industrializare a constituit-o efortul de acumulare. Pe temeiul acestei

radicale reorientări s-a reușit remarcabila performanță ca aproape totalitatea fondurilor fixe perfecționate din economia noastră națională să fie rezultatul investițiilor din ultimele două decenii. Viața a confirmat pe deplin această orientare, infirmînd definitiv teoria atît de mult vehiculată peste hotare, după care România trebuia să rămînă o țară „eminamente agrară", cît și teoriile care puneau sub semnul întrebării sau chiar negau, capacitatea și posibilitățile regimului social-politic de la noi de a asigura dezvoltarea multilaterală a patriei, necesitatea industrializării ei puternice, în pas cu ultimele cuceriri tehnico-științifice pe plan mondial.

În răstimpul de la Congresul al IX-lea al partidului, teoria și practica industrializării socialiste au cunoscut un proces amplu de îmbogățire și perfecționare. Industria socialistă românească a înregistrat o dezvoltare fără precedent, dispunînd astăzi de un potențial considerabil, care îi permite să producă cele mai complexe mijloace tehnice, să rezolve cele mai complicate probleme ale progresului multilateral al patriei. O serie de ramuri au cunoscut o dezvoltare deosebită — industria chimică, de exemplu, a cărei producție este de peste 200 de ori mai mare. Dar și mai relevant este, poate, faptul că am creat, în acești ani ramuri noi, moderne, necunoscute în trecut în România.

Alături de o industrie modernă, puternică, procesul amplu și complex al dezvoltării istorice din țara noastră se bazează pe o agricultură modernă, de înaltă productivitate, ramură care, în perioada inaugurată de Congresul al IX-lea al partidului, a înregistrat o cotitură însemnată în dezvoltarea și modernizarea ei. Reflectînd creator și profund problemele agriculturii, partidul nostru a situat și situează acest domeniu pe același plan de atenție cu industria, considerîndu-le ramuri de bază, hotărîtoare pentru dezvoltarea armonioasă a economiei românești, pentru ridicarea nivelului de trai, material și spiritual al poporului.

Pornind de la această premisă, partidul nostru a fundamentat conceptul noii revoluții agrare — desfășurată pe fondul revoluției tehnico-științifice, al prefacerilor structurale din toate domeniile vieții sociale —, care vizează producția agricolă, productivitatea muncii, nivelul tehnic, eficiența economică, activitatea socială generală a satelor. Vastele programe adoptate în această direcție se înscriu în ansamblul preocupărilor constante pentru dezvoltarea și modernizarea tuturor componentelor bazei tehnice-materiale a agriculturii — de care depinde transformarea muncii agricole într-o variantă a muncii industriale —, perfecționarea continuă a relațiilor de producție în agricultură, pentru promovarea cu fermitate a acelor măsuri care asigură valorificarea integrală a potențialului agriculturii noastre și, cu deosebire a pămîntului, în vederea realizării unor producții agricole sporite, sigure și stabile.

Manifestînd o preocupare statornică pentru progresul continuu al națiunii noastre socialiste, pentru creșterea nivelului de trai, material și spiritual al poporului, partidul nostru a acordat și acordă o atenție aparte promovării largi în producție a cuceririlor științei și tehnicii moderne, dezvoltării și perfecționării necontenite a învățămîntului, făuririi unui om nou, cu un vast orizont. Știința, învățămîntul, cultura au devenit, astfel, mai mult decît oricînd, puternice forțe materiale puse în slujba transformării revoluționare a societății, a dezvoltării economice-sociale a patriei, a bunăstării materiale și spirituale a tuturor oamenilor muncii. Opțiunea pentru om, pentru popor, pentru prezentul lui socialist, constituie, totodată, expresia înaltei răspunderi cu care partidul acționează consecvent pentru a asigura însuși viitorul națiunii noastre, ascensiunea ei neîntreruptă spre culmile luminoase ale comunismului.

Pornind de la necesitatea înfăptuirii unei conduceri unitare, științifice, democratice a întregii activități politice, economice și social-culturale, Partidul Comunist Român a acordat o

atenție aparte elaborării unei concepții științifice privind conducerea societății. În anii de după Congresul al IX-lea, s-a afirmat cu putere în viața țării, în viața fiecărui colectiv de muncă, rolul de conducător politic al partidului, inspiratorul celor mai nobile idealuri de civilizație socialistă și comunistă, organizatorul energiilor poporului consacrate propășirii multilaterale a României.

La fel ca orice organism social, partidul nostru s-a dezvoltat neîntrerupt în aceste ultime două decenii, și-a perfecționat necontenit activitatea și formele de organizare, înregistrînd profunde transformări în felul în care își îndeplinește rolul de forță politică conducătoare a societății socialiste românești. Pentru a putea înfăptui misiunea sa istorică în societatea socialistă — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu — partidul „trebuie să se perfecționeze, mergînd în pas cu marile transformări sociale, revoluționare. El trebuie să fie mereu forța care să asigure înlăturarea din viața economico-socială a tot ceea ce este vechi, perimat, nu mai corespunde noilor condiții, noii etape de dezvoltare și promovarea cu îndrăzneală a noului în toate sectoarele de activitate. Partidul trebuie să emită lumina care să călăuzească întreaga națiune pe drumul luminos al comunismului“ [4].

O caracteristică esențială a înfăptuirii de către partid a rolului său de forță politică conducătoare în condițiile actuale ale amplificării procesului de omogenizare socială și ale dezvoltării democrației socialiste o constituie integrarea sa organică în viața economică și socială a țării, prin participarea maselor construcției socialiste, prin dialogul permanent cu oamenii muncii, exercitîndu-și astfel rolul conducător împreună cu clasa muncitoare, cu întregul popor. Partidul se

---

[4] Nicolae Ceaușescu, *România pe drumul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate*, vol. 24, Editura politică, București, 1983, p. 54.

afirmă ca promotor consecvent al perfecționării relațiilor sociale, a cadrului organizatoric de participare a clasei muncitoare, a întregului popor la conducerea societății În concepția P.C.R., socialismul și democrația sînt de nedespărțit, democrația socialistă constituind o componentă inseparabilă a socialismului, o necesitate obiectivă a făuririi noii orînduiri sociale.

În perioada marcată de Congresele al IX-lea, al X-lea, al XI-lea și al XII-lea, partidul nostru a desfășurat o activitate intensă, multilaterală, pentru perfecționarea și diversificarea cadrului organizatoric de participare nemijlocită a maselor la conducerea societății. Ca urmare, s-a realizat un sistem unitar de conducere democratică a țării de către clasa muncitoare, de către întregul popor, o democrație economică și socială care permite valorificarea largă a inițiativei, experienței și capacității creatoare a maselor în înfăptuirea programului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate. Astfel, prin instituționalizarea, la toate nivelurile și în întreaga viață economică-socială, a principiului muncii și conducerii colective prin crearea organismelor autoconducerii muncitorești — adunările generale ale oamenilor muncii și consiliile oamenilor muncii —, prin introducerea autogestiunii, a noului mecanism economic-financiar, a fost așezată pe baze profund democratice conducerea activității întreprinderilor, a unităților economice.

Mutațiile profunde care au avut loc în societatea românească în anii revoluției și construcției socialiste — instaurarea formelor de proprietate, de producție și de repartiție socialiste, caracterul democratic al puterii politice și de stat, manifestarea largă a democrației muncitorești, participarea conștientă a clasei muncitoare, a întregului popor la conducerea societății, formarea și cimentarea unității social-politice a poporului — au determinat transformarea statului român din instrument al dominației de clasă în reprezentantul suprem al întregului popor, al tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate. Ținînd seama de aceste mutații, Conferința

Națională a partidului din decembrie 1982 a apreciat că statul nostru, odată cu adîncirea procesului democratic, a dobîndit caracterul de stat al democrației muncitorești, revoluționare, fapt ce conferă o perspectivă nouă, superioară evoluției societății românești, pe baza căreia se stabilesc raporturile dintre partidul comunist și statul socialist, dintre organismele democratice și organismele de stat.

Pornind de la considerentul că activitatea pentru făurirea premiselor materiale și spirituale ale socialismului alcătuiește un tot dialectic, partidul nostru a desfășurat o amplă activitate ideologică și politică-educativă pentru formarea și dezvoltarea conștiinței socialiste a maselor. Congresele și Conferințele Naționale ale partidului, plenarele Comitetului Central, au situat în centrul atenției activității politico-ideologice și cultural-educative sarcina adecvării acesteia la nivelul marilor realizări obținute în construcția socialistă, realizarea unei noi calități, superioare, în pregătirea politică-ideologică a comuniștilor, a maselor largi populare. Caracterul cuprinzător conferit de partid activității ideologice și politice-educative a implicat și implică o temeinică pregătire politică-ideologică, bazată pe însușirea materialismului dialectic și istoric, lărgirea orizontului general de cunoaștere, creșterea spiritului de responsabilitate socială și generalizarea în întreaga societate a atitudinii noi, înaintate, față de muncă, față de proprietatea socialistă, dezvoltarea continuă a spiritului patriotic al tuturor cetățenilor, a devotamentului față de cauza socialismului.

Pe temeiul impresionantelor valori, materiale și spirituale, făurite în ultimele două decenii, obiectivele de importanță majoră ale cincinalului 1986—1990 și pentru perioada de perspectivă pînă în anul 2000, cuprinse în documentele istorice adoptate de Congresul al XIII-lea al partidului, asigură trecerea României în cea de-a treia etapă a dezvoltării sale — a dezvoltării intensive în care obiectivul fundamental îl constituie înfăptuirea, în linii generale, a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, crearea

condițiilor necesare trecerii, în perioada următoare, la realizarea fazei superioare a societății socialiste, la edificarea comunismului în patria noastră.

În condițiile în care în lume are loc o nouă revoluție în știință și tehnică, iar economia mondială este zguduită puternic de crize structurale profunde și dezechilibre grave, partidul nostru militează pentru o dezvoltare pe baze intensive, calitative a forțelor de producție și creșterea prioritară a ramurilor și subramurilor industriale de înaltă tehnicitate, prin extinderea automatizării, electronizării și robotizării, să asigure sporirea mai puternică a productivității muncii sociale, valorificarea cu maximum de eficiență a resurselor materiale și energetice, ridicarea permanentă a nivelului tehnic și calitativ al produselor, care trebuie să devină competitive cu cele mai bune realizări din lume. Restructurarea pe baze moderne a industriei prin dezvoltarea prioritară a ramurilor de prelucrare avansată nu este o măsură de conjunctură, ci o orientare fermă, sănătoasă și de durată adoptată de partidul nostru, singura în măsură să asigure mersul înainte al economiei românești, realizarea unor indici superiori de eficiență în utilizarea muncii sociale.

Un amplu proces de profunde prefaceri calitative va înregistra și cea de-a doua ramură de bază a economiei naționale — agricultura — prin înfăptuirea noii revoluții agrare care presupune transformarea generală a felului de muncă, de viață și de gîndire al țărănimii noastre cooperatiste, realizarea unei producții agricole care să satisfacă pe deplin necesitățile de consum ale întregului popor, precum și alte cerințe ale dezvoltării economiei naționale. Continuarea căii intensive de dezvoltare a agriculturii răspunde unei cerințe legice, unei necesități obiective a progresului economic și social al țării. Principala premisă a creșterii contribuției agriculturii la sporirea avuției societății, a venitului național o constituie dezvoltarea puternică a bazei tehnice-materiale a acestei ramuri, aplicarea largă a realizărilor cercetării științifice agricole,

perfecționarea organizării agriculturii și creșterea gradului de calificare a țărănimii.

Pe baza dezvoltării puternice și modernizării forțelor de producție, perfecționării bazei tehnice-materiale a societății noastre, dezvoltării intensive a industriei și a agriculturii, accentuării factorilor calitativi, de eficiență ai dezvoltării economice se vor crea condițiile obiective, materiale și umane, absolut necesare pentru consolidarea tuturor realizărilor obținute în edificarea noii orînduiri, pentru întărirea pozițiilor României de țară socialistă mediu dezvoltată și trecerea ei într-un stadiu nou, superior — cel de țară socialistă dezvoltată.

Întregul proces al creșterii economice intensive, al accentuării laturilor calitative ale dezvoltării economice sociale impune, ca o necesitate obiectivă, sporirea și mai puternică a rolului statului, perfecționarea continuă a funcțiilor sale în planificarea, organizarea și conducerea unitară a întregii societăți, pe baza planului național unic de dezvoltare economica-socială. Perfecționarea activității statului democrației muncitorești revoluționare, dezvoltarea sistemului de organisme democratice ale oamenilor muncii din diferite sectoare, vor conduce la creșterea continuă a participării active a maselor populare la conducerea statului, a întregii vieți economico-sociale, la democratizarea tot mai largă a societății noastre. Îndeplinindu-și importantele atribuții ce-i revin, sistemul democrației noastre socialiste — care dă expresie voinței și intereselor întregii națiuni și asigură înfăptuirea socialismului cu poporul și pentru popor —, își va afirma tot mai puternic forța și perenitatea, superioritatea față de democrația burgheză, față de orice orînduire.

Noua etapă în care a pășit România odată cu Congresul al XIII-lea pune și mai pregnant în lumină rolul partidului ca strateg al construcției socialiste, centrul vital al națiunii, forța cea mai dinamică și factorul hotărîtor al progresului multilateral al patriei. Procesul complex al dezvoltării Româ-

niei în etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate, creșterea calitativă și diversificarea obiectivelor social-politice și cultural-educative, gradul tot mai înalt de organizare a proceselor sociale determină trăsături și aspecte noi în afirmarea rolului partidului de forță politică conducătoare a societății, implicarea sa tot mai profundă în studierea realităților în continuă evoluție, în scopul cunoașterii temeinice a mecanismelor vieții economice și sociale, al promovării unei politici care să oglindească fenomenele și tendințele noi, economice, politice, ideologice din societatea socialistă românească.

Promovarea noului sub toate aspectele sale constituie principala formă de existență și manifestare a spiritului revoluționar. În acest cadru, activității ideologice îi revine rolul de forță motrice a progresului multilateral al patriei. Mai mult ca oricînd, astăzi, activitatea teoretică-ideologică condiționează succesul de ansamblu al grandioasei opere de construcție socialistă. De la definirea elementelor de bază ale strategiei revoluționare în etapa actuală la stabilirea unor măsuri pentru perfecționarea activității într-un domeniu sau altul — totul solicită o viziune teoretică limpede, de perspectivă. Și aceasta pentru că, totul este interdependență, devenire rapidă, prefacere spectaculoasă.

A existat dintotdeauna, și cu deosebire în ultimele două decenii, o legătură indisolubilă dintre politica internă și cea externă a partidului și statului nostru, dintre procesul de edificare a noii orînduiri, socialiste și strădaniile permanente pentru asigurarea condițiilor de liniște și securitate necesare progresului țării. Datorită profundelor prefaceri înnoitoare inaugurate de revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, România înseamnă astăzi în lume o prezență demnă și viguroasă, o țară care se afirmă puternic, deopotrivă, prin valorile materiale și spirituale ale operei de construire a societății socialiste multilateral dezvoltate și prin activitatea rodnică și consecventă pe arena internațională, în

slujba idealurilor de pace, destindere, dezarmare, cooperare și înțelegere ale întregii umanități. Rolul determinant și meritul esențial în elaborarea și transpunerea în viață a ansamblului politicii interne și externe a țării noastre revine tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România, care a adus și aduce o contribuție de o însemnătate deosebită la afirmarea pe plan internațional a principiului unității tuturor forțelor muncitorești, democratice, antiimperialiste, a tuturor popoarelor pentru făurirea noii societăți, socialiste, pentru eliberarea întregii umanități de asuprire și exploatare, pentru izbînda nobilei cauze a înțelegerii între toate națiunile lumii, pentru salvarea civilizației umane de pericolul unui cataclism nuclear și apărarea dreptului fundamental al omului — dreptul la pace, la viață, la libertate.

În acest context, Raportul prezentat de secretarul general al partidului la Congresul al XIII-lea se constituie, prin ampla și profunda analiză a proceselor și tendințelor fundamentale de pe arena mondială, prin soluțiile cutezătoare, realiste și lucide pe care le propune problemelor majore ale contemporaneității, în vederea împlinirii năzuințelor celor mai scumpe ale popoarelor — pacea, libertatea, progresul —, într-un document programatic de cea mai mare însemnătate nu numai pentru destinele poporului român, ci și pentru ansamblul vieții politice internaționale, într-o contribuție de inestimabilă valoare la tezaurul gîndirii și acțiunii practice revoluționare. Inaugurînd o etapă nouă, superioară în ascensiunea socialistă și comunistă a patriei, marele forum al comuniștilor români va rămîne, totodată, în conștiința umanității ca un eveniment de seamă în marea luptă pentru afirmarea cauzei păcii și socialismului, a democrației și progresului, a independenței și dezvoltării libere a tuturor popoarelor — țeluri pentru împlinirea cărora partidul și statul nostru vor milita cu hotărîre și consecvență și de acum înainte.

Eliberînd țara de exploatarea omului de către om și consolidîndu-i independența și suveranitatea națională, punînd pe deplin în valoare rolul maselor în făurirea noii societăți socialiste, asigurîndu-i trainice legături de prietenie cu popoarele vecine și multiple relații cu popoarele lumii în general, eliberînd societatea de ceea ce este vechi, depășit, Partidul Comunist Român a știut să insufle națiunii încrederea deplină în forțele sale și, o dată ales drumul socialismului, s-o conducă spre folosirea energică a șansei istorice ce i se oferea de a se situa la un loc de seamă în rîndul națiunilor avansate ale lumii. Mărețele ctitorii ale celor peste patru decenii de viață liberă și demnă, angajarea plenară a întregii națiuni pentru a da viață istoricelor hotărîri adoptate de Congresul al XIII-lea al partidului constituie suportul de trăinicie al evoluției noastre pe traiectele de sus ale viitorului, chezășia însăși a dezvoltării proeminente a socialismului în România, a înaintării spre comunism.

ROMÂNIA SOCIALISTĂ — EXPRESIA CONTINUITĂȚII ȘI ASCENSIUNII ISTORICE A POPORULUI NOSTRU

Istoria noastră contemporană este istoria dezvoltării socialiste a României, pregătită pas cu pas de creația materială și spirituală, de lupta tuturor generațiilor de înaintași, care, timp de peste două milenii, au lucrat și s-au jertfit pentru propășirea acestor străvechi meleaguri dacice. Se încorporează în arhitectura socialistă a țării valorile civilizației unui popor de statornicie și construcție mereu ascendentă în vatra sa de viață, experiența lui istorică, înțelepciunea, luciditatea și dîrzenia în înfruntarea potrivnicilor de tot felul, pentru a face triumfătoare făgașurile de progres.

Din realitățile intime ale acestei istorii s-a născut, ca o necesitate firească, obiectivă a propulsării României în evul modern, forța social-politică cea mai viguroasă, mai revoluționară a țării — clasa muncitoare —, chemată la rolul de înaintemergător, dinamizator și făptuitor de vremuri noi de toți factorii lăuntrici care generau și cereau mersul spre înnoirea fundamentală a societății românești. În frunte cu partidul său revoluționar, care s-a afirmat drept centrul dezvoltării și afirmării valorilor libertății sociale și naționale, clasa muncitoare a fost resortul de temelie în epopeea luptei revoluționare a poporului nostru, care a dus la cea mai grandioasă izbîndă din întreaga sa existență — socialismul.

Epoca circumscrisă de începuturile mişcării noastre muncitoreşti şi victoria insurecţiei din August 1944 este jalonată de nenumărate bătălii de clasă purtate de oamenii muncii împotriva exploatării şi dominaţiei capitalului străin, pentru dreptate socială şi independenţă naţională. Viaţa politică a României a fost puternic dominată de mişcarea revoluţionară a proletariatului nostru, care, sub conducerea partidului său politic, a luptat neînfricat împotriva regimului nedrept al burgheziei, pentru realizarea aspiraţiilor celor ce muncesc.

Această luptă, purtătoare a noului cutezant, este oglinda vie, supremul simbol a ceea ce înseamnă continuitate de acţiune istorică la poporul român în epoca modernă, pentru că ea aduce în prim-planul gîndirii şi acţiunii revoluţionare ţelurile cardinale — şi sociale, şi naţionale — năzuite de oamenii acestui pămînt, le ridică pe treapta cea mai înaltă, imprimîndu-le sensul şi măreţia idealului proletar. Se identifică în aceasta înţelesurile adînci ale ideii relevate de secretarul general al partidului nostru, tovarăşul Nicolae Ceauşescu, potrivit căreia Partidul Comunist Român este „continuator al luptei revoluţionare şi democratice a poporului român, al tradiţiilor mişcării muncitoreşti şi socialiste din România". Se poate conchide astfel, cu îndreptăţit temei — şi faptele o dovedesc în chip elocvent —, că istoria poporului nostru înfăţişează, în substanţa lucrării sale, un proces revoluţionar unic, care, de la etapă la etapă, de la epocă la epocă, a urcat trepte noi, oricît de mari şi de multe au fost opreliştile şi vicisitudinile interpuse în cale. Este un proces al devenirii de zi cu zi, din care au ţîşnit numeroasele momente de acţiune incandescentă a maselor, adevărate sinteze ce au pregătit şi au proiectat noi orizonturi transformatoare.

Pe firul acestui drum, ne apare în întreaga sa semnificaţie rolul insurecţiei naţionale armate, antifasciste şi antiimperialiste, din August 1944 ca făurire dinlăuntrul istoriei noastre şi ca deschizătoare de pe acest temei a noii epoci, socialiste, a României. Gîndită şi pregătită de partidul comu-

nist al clasei muncitoare de la noi, insurecția își are rădăcinile în toate înfăptuirile revoluționare — naționale și sociale — care au pus bazele României moderne și se ancorează în acest chip în întreaga devenire anterioară a poporului român. Glăsuiesc în această bătălie Posada, Vaslui și Călugăreni, Plevna și Mărășești, Bobîlna, Doja, Horea și Vladimirescu, Bălcescu, Iancu și Cuza și, pe un plan superior, glorioasele lupte ale mișcării noastre muncitorești. Toate aceste momente stau în fundamentele remarcabilelor acte ale edificării României moderne, care s-au transpus cu întreaga lor încărcătură valorică în insurecție. Este o corelație organică — pe care secretarul general al partidului nostru a pătruns-o în marea ei complexitate — între Unirea Principatelor, întîia înfăptuire practică a prevederilor programatice ale revoluției române de la 1848 în domeniul național, și insurecția victorioasă din 1944. Unirea de la 1859 a stat la baza tuturor evenimentelor ulterioare — războiul pentru independență, realizarea statului național unitar, în urmă cu 60 de ani, dezvoltarea forțelor de producție, a științei și culturii, ridicarea bunăstării poporului.

Idealurile de libertate națională și dreptate socială promovate de partidul comuniștilor români au fost liantul și resortul de viață în bătăliile oștirii, ale întregii națiuni, cheia marii biruințe din 1944, înscrise sub semnul preluării în mîinile proprii de către popor a destinului său. Se tălmăcește în aceasta faptul că necesitatea regenerării societății românești, căreia i-a corespuns opțiunea socialistă a maselor, a adus în prim-planul creației istorice partidul clasei care a dovedit atașamentul său la cauza celor mulți, la cauza țării și care a oferit soluțiile științei revoluționare pentru înfăptuirea aspirațiilor celor mai cutezante ale oamenilor acestui pămînt în evul contemporan. Insurecția este astfel sinteza și veriga cea mai puternică pe drumul spre limanurile visate și năzuite de cei mai luminoși vizionari ai acestui popor, spre concretizarea

idealului socialist, îmbrățișat și promovat aici încă în urmă cu peste un veac.

De la datele solului național își relevă insurecția rolul de moment de importanță cardinală în dezvoltarea României contemporane, de continuator și propulsor pe trepte superioare a acțiunii istorice a poporului român. Odată cu victoria insurecției, România a pășit pe calea dezvoltării independente, punînd capăt cu desăvîrșire dominației, sub orice formă, a imperialismului. S-a trecut astfel la dezvoltarea democratică și apoi socialistă a țării. În perioada istoricește scurtă, care a urmat insurecției, poporul român a înfăptuit o operă materială și spirituală care arată că acum a avut loc cea mai importantă împlinire a evoluției sociale, de cea mai mare densitate istorică. Relevarea acestei istorii este un comandament politic-științific, aparține atitudinii noastre civice, militante, cu atît mai mult cu cît am făurit-o nemijlocit, ne identificăm în ea și ne revine misiunea de înaltă cinste și responsabilitate de a-i asigura continuitatea în comunism. Generațiile viitoare vor vorbi cu mîndrie și demnitate despre acești ani, în care se cuprind, deopotrivă, valorile materiale, politice și morale, cugetul nostru despre vremea noastră.

România a parcurs, în anii noștri, mai multe etape, fiecare cu un rol precis, bine definit, în cadrul urcușului nostru continuu pe treptele noi, deosebite, ale progresului contemporan. Acum a fost instaurată puterea oamenilor muncii și lichidată exploatarea omului de către om ; mijloacele de producție, toate bogățiile țării au trecut în mîinile poporului, care a devenit stăpîn pe avuția națională și pe roadele muncii lui ; a fost creată economia socialistă unitară, baza trainică a ridicării bunăstării oamenilor muncii ; s-a consolidat construcția socialistă, trecîndu-se apoi la o nouă etapă, superioară, la făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate. S-a dovedit, prin graiul faptelor, că socialismul și comunismul împlinesc aspirațiile de dreptate socială și libertate națională ale tuturor celor ce muncesc și trăiesc pe pămîntul patriei.

O cuprindere a istoriei revoluției și construcției socialiste din țara noastră evidențiază cu o deosebită forță că ea este bogată în valoroase învățăminte, în rezolvări științifice originale, concretizate în înaintarea în ritm rapid și ferm a societății românești pe treptele civilizației socialiste, permițînd desprinderea unui prețios fond de teze și principii care dezvoltă tezaurul socialismului științific. Întreaga această operă pune în relief experiența prodigioasă în soluționarea problemelor fundamentale ale societății din țara noastră, contribuția istorică proprie și a partidului nostru atît la patrimoniul mondial al experienței edificării noii orînduiri, cît și la tendințele din istoria universală care urmăresc înfăptuirea unei lumi mai drepte și mai bune, a unei noi ordini economice și politice internaționale, instaurarea unor relații noi, de conlucrare pe baze egale și echitabile între toate statele și națiunile lumii.

Firește că, datorită condițiilor deosebit de grele în care a avut loc pe plan intern și internațional construcția socialismului, aceasta nu a constituit cîtuși de puțin un drum neted, ci o operă eroică cu nimic mai prejos, ba, dimpotrivă, la o altitudine superioară celorlalte epoci ale existenței poporului nostru, ea ancorîndu-se în chip necesar și întemeindu-se pe lucrarea istoriei românești în general și a celei socialist-muncitorești în special. Tocmai de pe terenul solid al unei istorii de constantă creație și luptă în numele progresului și libertății, poporul nostru a găsit făgașul de certitudine și eficiență al devenirii sale socialiste, a decantat soluțiile corespunzătoare abordării fiecărei etape, fiecărui obiectiv. Misiunea de a conduce această operă de o înaltă complexitate a revenit Partidului Comunist Român, care, folosind bogata sa experiență de luptă dobîndită de-a lungul întregii sale existențe și ținînd seama de legile obiective ale noii orînduiri sociale, de trecutul istoric național, de gradul de dezvoltare socială, de tradițiile și interesele fundamentale ale poporului român, a definit etapele dezvoltării României, a elaborat o politică

adecvată fiecăreia din aceste etape, a desfășurat o amplă activitate teoretică și practică pentru rezolvarea problemelor social-economice, politice, ideologice și culturale puse de edificarea societății socialiste. Partidul a ținut seama de adevărul fundamental al materialismului dialectic și istoric potrivit căruia socialismul, care exprimă o esență comună, există numai în diversitate, în multitudinea de manifestări concrete și, ca atare, nu e posibilă o uniformitate a formelor și metodelor de construire a noii societăți. S-a avut întotdeauna în vedere — după cum sublinia secretarul general al partidului nostru — să se țină seama de legitățile generale, de legitățile dialectice ale dezvoltării societății, dar întotdeauna s-au studiat bine condițiile concrete din țara noastră — economice, sociale, naționale, istorice —, inclusiv gradul de dezvoltare al poporului, și s-a căutat ca aceste legități generale să fie aplicate la condițiile din țara noastră, să se găsească pentru problemele pe care le ridica etapa acele soluții care corespundeau condițiilor din România.

Ca un filon roșu străbate în orientarea și activitatea partidului nostru, încă din anii revoluției popular-democratice (1944—1947), preocuparea pentru aplicarea soluțiilor originale conforme cerințelor specifice societății noastre în mersul său revoluționar spre socialism. În această primă etapă, Partidul Comunist Român, împreună cu Partidul Social-Democrat și cu celelalte forțe revoluționare și democratice, a reunit în lupta antifascistă, democratică, principalele forțe ale națiunii — clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea, păturile mijlocii de la orașe și sate. Era ridicarea pe o nouă treaptă și în noi condiții istorice a tradițiilor proprii ale P.C.R. de polarizare în forme specifice a celor mai largi forțe sociale, în frunte cu clasa muncitoare, în vederea abordării obiectivelor de fundament ale evoluției istorice a țării pe calea progresului social. Aceasta a creat posibilitatea realizării unor profunde mutații sociale, a înfăptuirii unui șir de reforme economice și sociale în interesul maselor populare, a instau-

rării puterii politice a clasei muncitoare, în alianță cu țărănimea muncitoare și cu celelalte categorii de oameni ai muncii, a victoriei socialismului. Trecerea spre noua orînduire a fost, astfel, actul conștient al istoriei noastre, generat de evoluția societății românești, de avîntul forțelor sociale avansate.

În etapa construirii bazelor societății socialiste (1948—1965), poporul român, luptînd pentru făurirea unei economii noi, pentru lichidarea rămînerii în urmă față de țările dezvoltate economic-industrial, a realizat economia socialistă unitară, care a marcat victoria socialismului în toate sectoarele de activitate, desființarea deplină și pentru totdeauna a exploatării omului de către om, afirmarea principiilor socialiste fundamentale în viața socială. Este meritul partidului nostru, al secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, de a fi apreciat, pe baza abordării dialectice, procesuale, a problemelor edificării societății socialiste, că, prin construirea în linii esențiale a socialismului și asigurarea victoriei lui asupra capitalismului, încă nu a fost soluționat ansamblul problemelor sociale pe care le implică înfăptuirea plenară a principiilor noii orînduiri. În acest sens, Congresele P.C.R. au elaborat programul unitar al consolidării socialismului, al făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate. Partidul Comunist Român a desfășurat o amplă activitate de fundamentare a tacticii și strategiei în etapa edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării treptate a țării spre comunism, de aprofundare și aplicare a conceptelor, aprecierilor și tezelor despre socialism la conținutul și sarcinile etapelor pe care, în continuare, construirea socialismului le are de parcurs, la nivel superior, în condițiile concrete ale României, de abordare teoretică a problemelor noi interne ale edificării societății socialiste, ale relațiilor internaționale, pe temeiul analizei profunde a fenomenelor și proceselor social-politice.

Se relevă puternic, în istoria contemporană a țării, semnificația deosebită a celui de-al IX-lea Congres al partidu-

lui, care a dat un suflu nou societății românești, caracterizată printr-un dinamism fără precedent, amplificat mereu în acest deceniu și jumătate de Congresele, de Conferințele naționale ale partidului. Perioada inaugurată de acest Congres a determinat prefaceri profunde în toate domeniile vieții economice, politice și sociale, progrese grandioase în dezvoltarea României pe calea socialismului fiind cea mai fertilă în realizări înnoitoare din întreaga noastră istorie. Ea ilustrează forța și superioritatea socialismului pentru dezvoltarea economică susținută a patriei, ridicarea nivelului de viață material și cultural al poporului, adîncirea procesului de omogenizare socială, politică, morală a societății, înflorirea plenară a națiunii române și afirmarea amplă, fără precedent, a României socialiste pe plan mondial.

Marile succese pe care le-a dobîndit poporul nostru în perioada de după Congresul al IX-lea al partidului în procesul de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și tot ceea ce și-a proiectat pentru construirea viitorului său comunist sînt indisolubil legate de gîndirea cutezătoare și de activitatea practică desfășurată de tovarășul Nicolae Ceaușescu, de capacitatea sa de a descifra cerințele mereu noi ale dezvoltării sociale și de a le da expresie clară în elaborarea strategiei și tacticii Partidului Comunist Român, concretizate în programe realiste, în toate sferele vieții sociale. În fruntea partidului și statului, tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a afirmat ca înflăcărat promotor al noului, ca militant hotărît împotriva a tot ceea ce este învechit, depășit de realitate, a tot ceea ce frînează mersul înainte, veghind neobosit ca întreaga politică a partidului să fie cu adevărat emanația voinței și aspirațiilor clasei muncitoare, ale poporului, în deplină concordanță cu cerințele vremii, cu schimbările care au loc în societate. Vasta activitate desfășurată de secretarul general al partidului pe tărîmul gîndirii social-politice, al generalizării teoretice a practicii revoluționare — activitate concretizată în elaborarea și fundamentarea unor teze și con-

cepte de mare valoare teoretică și practică cu privire la problemele de bază ale făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism — a înarmat partidul și poporul cu orientări principiale și clare, a îmbogățit patrimoniul cunoașterii științifice și creației istorice a epocii noastre.

Originalitatea concepției partidului nostru, a secretarului său general despre făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate se exprimă, înainte de toate, în faptul că această operă este concepută ca un proces complex și atotcuprinzător, care vizează dezvoltarea armonioasă și perfecționarea necontenită a sistemului forțelor de producție, realizarea unei puternice și susținute creșteri economice a țării, transformări revoluționare corespunzătoare în ansamblul relațiilor de producție și sociale, în existența și conștiința socială a maselor, perfecționarea permanentă a întregului sistem al suprastructurii, promovarea eticii și echității socialiste, afirmarea personalității umane, a umanismului nou, care pune în primul plan omul cu aspirațiile lui, stăpîn pe destinele sale, constructor liber și activ al viitorului său.

Strategia, orientările tactice ale făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism și-au găsit o formulare aprofundată în Programul Partidului Comunist Român adoptat de Congresul al XI-lea. Bazat pe principiile materialismului dialectic și istoric, pe experiența practicii proprii, Programul dezvoltă concepția partidului nostru asupra problemelor fundamentale ale transformării revoluționare a societății din România și ale dezvoltării lumii contemporane. Prin conținutul său și prin modalitățile de acțiune preconizate, Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism pune în evidență capacitatea P.C.R. de analizare temeinică a fenomenelor din societatea românească și din viața internațională, conceperea teoriei socialismului științific ca știință revoluționară vie și dinamică,

a cărei viabilitate constă în permanenta înnoire, în raport cu dezvoltarea societății, cu marile cuceriri ale cunoașterii științifice.

Partidul Comunist Român concepe făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate în contextul amplului proces revoluționar mondial, în firească relație cu preocuparea activă pentru întărirea coeziunii și unității țărilor socialiste, a mișcării comuniste și muncitorești, a tuturor forțelor progresiste, cu promovarea colaborării fructuoase cu toate statele lumii, cu afirmarea cursului spre destindere, securitate, colaborare și pace în lume.

Sprijinindu-se pe forțele poporului, P.C.R. a pus în centrul politicii sale problemele construcției economice, domeniu hotărîtor al progresului general al societății, al înfloririi națiunii, temelia de granit a suveranității și independenței patriei. Partidul a urmărit dezvoltarea economiei naționale ca un complex armonios, dinamic și eficient, în cadrul căruia să se dezvolte, într-o strînsă corelare, industria și agricultura, ramurile extractive și cele prelucrătoare, ramurile generatoare de progres tehnic și cele clasice, sectorul mijloacelor de producție și cel al bunurilor de consum. Această concepție și-a găsit materializarea în politica de industrializare a țării, promovată într-o concepție unitară și de largă perspectivă, în contextul revoluției tehnice-științifice contemporane.

Experiența României demonstrează că un popor care pășește pe calea unei vieți noi și vrea să fie stăpîn pe bogățiile sale, liber și independent, trebuie să-și făurească o puternică industrie proprie, bazată pe cele mai noi cuceriri ale științei și tehnicii contemporane. Ea relevă, totodată, că politica de industrializare concepută pe această bază, urmărind amplasarea armonioasă a forțelor de producție pe întreg teritoriul țării, armonizarea criteriilor economice și sociale, perfecționarea structurii economiei naționale și dezvoltarea complexului economic național, în condițiile adîncirii interdependen-

ţei universale, reprezintă factorul decisiv al progresului material şi spiritual.

Industrializarea a determinat schimbări calitative în structura socială şi profesională a populaţiei, a asigurat ocuparea deplină, raţională a forţei de muncă, creşterea venitului naţional şi a nivelului de trai al poporului, promovarea de legături trainice, echitabile cu celelalte ţări ale lumii. Ea a favorizat substanţial condiţiile pentru cooperativizarea agriculturii, extinderea mecanizării, chimizării, irigaţiilor, aplicarea tot mai largă a cuceririlor ştiinţei, creşterea producţiei agricole, a deschis perspective pentru transformarea agriculturii într-o variantă a muncii industriale.

În etapa actuală, caracteristica dezvoltării economiei naţionale o formează puternica afirmare a factorilor calitativi în valorificarea superioară, cu eficienţă înaltă, a resurselor ţării, orientarea hotărîtă a operei de industrializare spre dezvoltarea ramurilor şi subramurilor de vîrf, purtătoare ale progresului tehnic-electronic, mecanica fină, industria maşinilor-unelte, petrochimia —, modernizarea tuturor ramurilor economiei pe baza celor mai noi cuceriri ale revoluţiei tehnice-ştiinţifice, concomitent cu eforturile pentru crearea unei agriculturi intensive, de înaltă productivitate.

Construcţia societăţii socialiste în România demonstrează justeţea politicii consecvente de industrializare a ţării, de organizare pe baze socialiste a agriculturii — condiţii obligatorii pentru realizarea economiei socialiste unitare, pentru victoria socialismului. Ea relevă că intensificarea dezvoltării economiei naţionale poate fi asigurată numai prin mobilizarea maximă şi prin folosirea eficientă a tuturor mijloacelor materiale, financiare şi umane proprii, prin realizarea unui raport bine întemeiat, just între fondul de acumulare şi fondul de consum, prin conjugarea efortului poporului cu o amplă colaborare şi cooperare internaţională. Punerea în valoare a resurselor interne, a muncii şi forţei creatoare a naţiunii a asigurat edificarea cu succes a economiei socialiste moderne.

Partidul și statul au acționat pentru a asigura o astfel de utilizare a venitului național care, potrivit condițiilor existente în fiecare etapă a dezvoltării țării, să determine creșterea rapidă a forțelor de producție, a venitului național și, pe această bază, satisfacerea necesităților materiale și culturale mereu crescînde ale poporului. Momente decisive în strategia repartizării venitului național pentru dezvoltare și pentru consum au reprezentat Congresele partidului, care au fundamentat științific necesitatea imperioasă pentru România de a folosi o rată înaltă a acumulării, în măsură să asigure atît creșterea venitului național, deci și posibilitățile ca societatea să dispună de un venit net mai mare, în scopul dezvoltării, cît și pentru ridicarea nivelului de viață al poporului. În condițiile țării noastre, rata înaltă a acumulării este o cerință obiectivă, determinată de necesitatea depășirii într-un timp cît mai scurt a stadiului de țară în curs de dezvoltare — cerință ce devine și mai imperioasă în condițiile revoluției tehnice-științifice mondiale, care determină o dezvoltare vertiginoasă a forțelor de producție.

Într-un timp istoric foarte scurt, a fost înlăturată complet neștiința de carte, s-a ridicat nivelul de cultură generală al întregului popor. Învățămîntul asigură pregătirea întregului necesar de cadre de specialitate și contribuie la pregătirea a mii de cadre naționale din țările în curs de dezvoltare. Potrivit concepției partidului nostru, menirea istorică a socialismului este nu numai de a elibera omul de asuprire și exploatare, de a asigura bunăstarea lui materială, ci și de a făuri o civilizație spirituală superioară, care se realizează prin formarea unui om cu o înaltă conștiință și temeinică pregătire culturală, profesională, cu un profil moral-politic înaintat.

În anii socialismului, știința, cultura și arta au devenit bun al întregului popor, România înfățișîndu-se astăzi lumii ca o țară cu un nivel de instruire a populației dintre cele mai înaintate, cu o creație artistică înfloritoare, cu o intelectualitate numeroasă și valoroasă, capabilă să se adapteze creator

la revoluția științifică-tehnică contemporană, să contribuie la îmbogățirea patrimoniului științei și culturii universale.

Se știe foarte bine că tocmai realizarea în fapt a socialismului, desființarea tuturor inegalităților sociale au constituit baza obiectivă a afirmării democrației, a drepturilor și libertăților cetățenești reale pentru oamenii muncii. Pornind de la unitatea dialectică dintre socialism și democrație, Partidul Comunist Român a acționat și acționează consecvent pentru asigurarea conducerii științifice a operei de edificare a noii orînduiri sociale, pentru perfecționarea permanentă a cadrului organizatoric menit să faciliteze participarea la conducerea societății a clasei muncitoare — care și-a dovedit pe deplin capacitatea de clasă conducătoare a societății —, a țărănimii, a intelectualității, a tuturor oamenilor muncii. În perioada marcată de Congresele partidului, au fost create noi forme și structuri de conducere democratică a întregii vieți economice-sociale, societatea noastră dispunînd, atît la nivel național, cît și la nivelul unităților economice-sociale, al orașelor și comunelor, de cadrul organizatoric care asigură efectiv tuturor oamenilor muncii cele mai largi posibilități de a participa la conducerea statului, a treburilor obștești. Frontul Unității Socialiste, creat în 1968, organism cu caracter larg democratic, reunind toate forțele politice și sociale ale țării, constituie un adevărat forum național al tuturor claselor și categoriilor sociale, care exprimă întărirea unității sociale și politice a întregii societăți pe linia omogenizării ei treptate, adîncirea democratismului socialist, printr-o participare tot mai activă a tuturor oamenilor muncii la procesul decizional, la conducerea statului și societății.

Dînd un înalt exemplu, tovarășul Nicolae Ceaușescu a inspirat partidului un stil de muncă avînd drept trăsături definitorii legătura indisolubilă cu masele largi ale poporului, consultarea permanentă a oamenilor muncii și atragerea lor activă la întreaga activitate de conducere, investigarea aprofundată a realităților, examinarea minuțioasă a problemelor,

abordarea lor într-o viziune de largă perspectivă. Este un titlu de mîndrie socialistă a țării noastre că, în perioada deschisă de Congresul al IX-lea al P.C.R., politica partidului a fost în mod organic elaborată prin consultarea permanentă a poporului, cu participarea sa nemijlocită, dialogul viu cu masele cele mai largi, atragerea lor la dezbaterea tuturor problemelor care privesc dezvoltarea țării afirmîndu-se ca principala metodă de conducere.

Experiența României socialiste demonstrează că numai asigurînd o conducere științifică și democratică partidul poate cunoaște stările de fapt, contradicțiile și greutățile, că numai printr-o legătură strînsă cu masele, cu sprijinul efectiv al oamenilor există garanția desfășurării normale a întregului proces de edificare a societății socialiste.

În anii socialismului, și-a găsit deplină întruchipare aspirația legitimă ca poporul să-și fie sieși stăpîn, propriul său suveran. Socialismul a deschis calea pentru întărirea și dezvoltarea pe baze noi a națiunii române, i-a creat condiții pentru ridicarea ei pe o treaptă nouă, calitativ superioară. Națiunea română este astăzi alcătuită din clase și categorii sociale prietene — clasa muncitoare, țărănimea, intelectualitatea și alți oameni ai muncii, uniți prin interese fundamentale comune —, se întemeiază pe economia socialistă unitară, îi sînt proprii o cultură, o conștiință socialistă și o organizare statală unitară, independentă și suverană, statul socialist unitar român. În lumina marilor posibilități de progres ale națiunii, ale statului național în cadrul formațiunii sociale, pe de o parte, și în sistemul relațiilor internaționale, pe de altă parte, Partidul Comunist Român relevă că națiunea, statul național își păstrează deplina valabilitate în zilele noastre, avînd încă mult timp de îndeplinit un rol de cea mai mare însemnătate în progresul societății omenești. În acest sens, partidul nostru se preocupă de asigurarea condițiilor pentru înflorirea necontenită a națiunii, întărirea statului național, afirmarea independenței și suveranității sale, odată cu pro-

ocuparea privind dezvoltarea colaborării internaţionale cu toate naţiunile lumii.

Înaintarea ţării noastre pe calea socialismului a avut şi are loc în condiţiile asigurării unei unităţi strînse, dialectice, între politica internă şi externă. În activitatea internaţională, partidul şi statul nostru au promovat şi promovează o amplă politică de dezvoltare multilaterală a relaţiilor cu toate ţările socialiste, de întărire a colaborării cu ţările în curs de dezvoltare, cu ţările nealiniate, cu toate statele lumii, fără deosebire de orînduire socială, în scopul consolidării păcii şi securităţii internaţionale, al edificării unei lumi mai bune şi mai drepte. La baza activităţii internaţionale a României socialiste stau principiile independenţei şi suveranităţii naţionale, neamestecului în treburile interne, egalităţii în drepturi, renunţării la folosirea forţei şi la ameninţarea cu forţa în relaţiile dintre state — principii care se afirmă ca singurele în măsură să asigure pacea, securitatea şi cooperarea între naţiuni şi care capătă o tot mai largă recunoaştere internaţională. O asemenea politică a adus patriei noastre numeroşi prieteni, înalt respect şi profundă preţuire pe toate meridianele lumii, ca niciodată în întreaga sa istorie. Ea a impus România prin spiritul constructiv şi poziţiile principiale susţinute în abordarea marilor probleme ale lumii contemporane, prin preocuparea constantă de a găsi acestora soluţii corespunzătoare cu interesele tuturor popoarelor.

Organic animat de spiritul solidarităţii revoluţionare internaţionale, P.C.R. a desfăşurat şi desfăşoară o vastă şi rodnică activitate de întărire a colaborării şi solidarităţii cu toate partidele comuniste, cu partidele socialiste şi democratice, cu toate forţele progresiste, revoluţionare, antiimperialiste. Partidul nostru a dezvoltat concepţia privind întărirea solidarităţii muncitoreşti în epoca contemporană, fiind unul dintre primele partide comuniste care s-au ridicat cu fermitate pentru promovarea şi respectarea pe arena mondială, în raporturile dintre partide şi state, a unui sistem de relaţii noi, întemeiate

pe principiile independenței și suveranității naționale, egalității în drepturi, avantajului reciproc, neamestecului în treburile interne. Partidul Comunist Român a abordat conceptul de solidaritate internațională în spirit dialectic, în contextul transformărilor ce se produc în lume, astfel încît acesta să înglobeze atît unitatea țărilor socialiste, a partidelor comuniste și muncitorești, a clasei muncitoare, cît și mișcările de eliberare națională, lupta împotriva imperialismului, colonialismului și neocolonialismului, împotriva subdezvoltării, pentru făurirea noii ordini economice și politice internaționale, realizarea dezarmării, respectarea dreptului fiecărui popor de a fi stăpîn pe destinele sale. Forța și vitalitatea politicii externe românești decurg din analiza și interpretarea științifică, în lumina materialismului dialectic și istoric, a fenomenelor vieții internaționale, din aprecierea realistă a tendințelor evoluției lumii contemporane, din caracterul principial și constructiv al acestei politici, din adeziunea și sprijinul deplin de care se bucură din partea întregului popor.

Politica internă și externă a României poartă amprenta puternicei personalități a tovarășului Nicolae Ceaușescu, exprimînd astfel îmbinarea rigurozității științifice cu îndrăzneala, cutezanța spiritului revoluționar, novator, a intransigenței principiale cu o mare dragoste de oameni, cu un profund umanism comunist. Un rol determinant în dezvoltarea întregului ansamblu al relațiilor externe ale României au avut vizitele întreprinse de tovarășul Nicolae Ceaușescu în zeci și zeci de țări ale lumii, practic pe întregul glob — manifestări memorabile ale prieteniei dintre poporul român și popoarele țărilor respective. Tratatele, declarațiile solemne, celelalte documente semnate cu aceste prilejuri, ca, dealtfel, și cu ocazia vizitelor în România a numeroși șefi de state și guverne, au creat teren fertil colaborării bilaterale, conlucrării pe arena internațională în interesul destinderii, înțelegerii și păcii. Pe toate meridianele globului, numele președintelui țării noastre, tovarășul Nicolae Ceaușescu, este rostit

cu profund respect, semnificînd înalta considerație față de una din personalitățile proeminente ale vieții politice contemporane.

Marile realizări obținute de poporul român în anii socialismului au cerut, desigur, eforturi uriașe din partea clasei muncitoare, a țărănimii, a intelectualității, a tuturor oamenilor muncii. A trebuit să fie învinse multe greutăți, să fie făcute, uneori, sacrificii materiale, să se renunțe, vremelnic, la satisfacerea unor necesități, dacă toate acestea erau inevitabile pentru a se putea soluționa marile probleme ale progresului general istoric mai rapid. În momentul trecerii la construirea socialismului, România era o țară slab dezvoltată din punct de vedere economic, care suferise serioase distrugeri în timpul războiului, avînd, totodată, mari obligații de plăți externe. În același timp, în desfășurarea procesului complex al edificării societății socialiste s-au săvîrșit și greșeli, și chiar unele abuzuri, încălcări ale legalității socialiste, datorită subiectivismului sau altor cauze. De fiecare dată însă Partidul Comunist Român a găsit în sine forța necesară pentru a depăși dificultățile, a arătat deschis în fața poporului, odată cu realizările, și neajunsurile, a știut să înlăture lipsurile, greșelile, să asigure mersul neabătut înainte al construcției socialiste. În toate împrejurările, partidul nostru comunist s-a afirmat ca forța politică conducătoare a societății, ca exponentul intereselor vitale ale celor ce muncesc și tocmai de aceea el s-a bucurat și se bucură de stima și dragostea întregului popor, a oamenilor muncii, care înfăptuiesc politica sa internă și externă, văzînd în ea expresia intereselor vitale ale întregii noastre națiuni socialiste. Sutele de mii de comuniști, dînd dovadă de înalt devotament pentru cauza socialismului, s-au aflat în posturile cele mai avansate ale luptei pentru construirea societății socialiste. Cu fiecare nouă treaptă urcată pe drumul socialismului, s-a cimentat și mai mult unitatea poporului în jurul partidului, au crescut și mai mult

prestigiul și autoritatea sa în rîndul maselor largi ale poporului.

Impresionantele înfăptuiri socialiste ale poporului nostru, în frunte cu comuniștii, sînt pretutindeni identificabile pe pămîntul acestei țări, la dimensiuni proeminente, reliefînd în mod direct că principiile pe care le afirmăm au o integrală acoperire în realitatea nemijlocită, că acordul dintre principii și fapte este modul nostru comunist de a fi, lucrînd ca o puternică forță mobilizatoare și dîndu-ne prestigiu în lume.

Pe temelia realizărilor de pînă acum, a unității social-politice a întregului popor în jurul partidului, a deplinei independențe și suveranității naționale, a afirmării sale largi în lume, România abordează cu certitudine perspectivele grandioase conturate de Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, program care, în fond, înseamnă făurirea unei înalte civilizații materiale și spirituale în folosul omului, al păcii și bunăstării, întruchiparea, la nivel superior, a progresului istoric multimilenar necontenit realizat prin lupta și munca sa creatoare de către poporul român.

Experiența țării noastre, ca și experiența acumulată pe plan mondial, dovedesc că, în prezent, în condițiile revoluției științifice-tehnice, ritmul creșterii economice, al dezvoltării și modernizării forțelor de producție depinde din ce în ce mai mult nu numai de efortul făcut pentru asigurarea reproducției lărgite, de mărimea resurselor materiale, de muncă și financiare angrenate în circuitul productiv, ci și de capacitatea societății de a gospodări cu înaltă eficiență resursele de care dispune, de a asigura un raport optim între eforturile depuse și rezultatele obținute. Tocmai de aceea, o sarcină fundamentală o constituie concentrarea eforturilor asupra laturilor de ordin calitativ ale activității economice și sociale, creșterea eficienței economice în toate domeniile, încorporarea rapidă a cuceririlor revoluției științifice-tehnice. „Consider necesar —

arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu — să trecem de la faza acumulării cantitative la o fază nouă, superioară, aceea a luptei pentru calitate. A venit timpul să transformăm cantitatea într-o nouă calitate. Aceasta este cerința primordială de care depinde viitorul industriei românești, viitorul întregii economii naționale. Numai realizînd acest mare salt calitativ revoluționar putem transpune în viață obiectivul stabilit de Congresul al XI-lea cu privire la afirmarea plenară a revoluției tehnico-științifice în acest cincinal".

Perfecționarea pregătirii profesionale a tuturor oamenilor muncii în concordanță cu cerințele progresului tehnic-științific dobîndește semnificația unor mutații calitative — ridicarea pe o treaptă mai înaltă a nivelului de cultură al poporului, asigurarea unor noi posibilități de afirmare a personalității umane pe baza apropierii condițiilor de pregătire cultural-științifică a tuturor cetățenilor. Toate acestea influențează favorabil asupra procesului treptat al lichidării deosebirilor esențiale dintre munca fizică și cea intelectuală. Partidul Comunist Român concepe pregătirea și instruirea profesională de specialitate a oamenilor nu în sens îngust, pur tehnicist. Cunoștințele de specialitate trebuie sădite pe terenul fertil al filozofiei materialist-dialectice, al unui mod de gîndire înaintat, revoluționar. Omul societății socialiste, făuritor al societății viitoare, comuniste, trebuie să fie, deopotrivă, un bun specialist și un om politic, un luptător pentru progresul patriei pe drumul edificării noii orînduiri.

Obiectivele înscrise pentru perioada 1981—1985 marchează o nouă etapă, calitativ superioară, în înfăptuirea politicii de industrializare socialistă și dezvoltare a agriculturii, în creșterea și modernizarea forțelor de producție pe baza cuceririlor revoluției tehnice-științifice, a perfecționării tuturor tehnologiilor de fabricație — condiție esențială a progresului continuu, economic și social al țării, a mersului înainte al societății, a ridicării nivelului de bunăstare și civilizație a întregului popor. Puternicul dinamism ce va ca-

racteriza dezvoltarea economică în următoarea etapă va crea condiții pentru creșterea mai substanțială a produsului social și venitului național, ceea ce va permite apropierea României de nivelul statelor avansate economic. În același timp, se va acționa pentru perfecționarea activității de conducere și a cadrului de participare democratică a poporului la conducerea tuturor sectoarelor de activitate, a întregii societăți.

În politica sa economică și socială, Partidul Comunist Român acordă un loc important modernizării agriculturii, creării unei agriculturi intensive, a unui raport just între industrie și agricultură. Prin politica sa, partidul urmărește asigurarea în condiții optime de către agricultură a cerințelor populației, a necesităților industriei și a altor nevoi ale economiei. Modernizarea agriculturii reprezintă terenul pe care au loc dezvoltarea generală a satului, îmbogățirea nivelului de cunoștințe a lucrătorilor de pe ogoare, o înnoire a vieții lor spirituale, prin apropierea caracterului muncii agricole de cel al muncii industriale, a condițiilor de viață de la sate de cele de la orașe.

Principalul obiectiv al măsurilor vizînd îmbunătățirea, în continuare, a conducerii, organizării și planificării agriculturii este asigurarea conducerii unitare a agriculturii, integrarea tot mai profundă a activității de producție și economice a unităților agricole de stat și cooperatiste în vederea utilizării cu eficiență maximă a fondului funciar, a mijloacelor tehnice și a forței de muncă, perfecționarea structurii organizatorice de la unitățile de bază pînă la minister pentru crearea cadrului prielnic manifestării inițiativei oamenilor muncii, întăririi răspunderii în desfășurarea întregii activități, stimulării eforturilor în scopul creșterii producției vegetale și animale în toate sectoarele agriculturii.

Așezarea agriculturii pe temelii noi este o necesitate imperioasă a dezvoltării prezente și viitoare a țării și se fundează pe faptul că există posibilități reale, certe pentru

a fi smulse pămîntului producții de cîteva ori mai mari. Ea înseamnă folosirea cît mai eficientă a cuceririlor științifice, cu tot ce a înzestrat statul nostru acest sector, pentru ca el să-și sporească la noi parametri contribuția la dezvoltarea industriei, să asigure ridicarea continuă a bunăstării unei populații în continuă creștere, care va trebui să fie hrănită și îmbrăcată prin cultivarea aceleiași suprafețe de teren.

Pe baza dezvoltării susținute a economiei și sporirii venitului național, se realizează creșterea, în continuare, a nivelului de trai material și spiritual al populației. Corespunzător sporirii veniturilor bănești ale populației, vor continua să se producă deplasări în structura consumului acesteia spre produsele alimentare de calitate superioară și spre bunuri de confort de o valoare mare și de lungă durată. În etapa edificării societății socialiste multilateral dezvoltate — se arată în Programul P.C.R. —, producția bunurilor de consum va asigura satisfacerea tot mai deplină a necesităților oamenilor muncii stabilite în mod rațional, urmărindu-se, totodată, împiedicarea risipei de materii prime și materiale. Se vor crea condiții pentru realizarea unei alimentații în concordanță cu recomandările științei.

Creșterea gradului de dotare a economiei cu mijloacele tehnice moderne, perfecționarea continuă a organizării producției și a muncii, ridicarea nivelului general de pregătire a cadrelor, sporirea necontenită a productivității muncii au creat condiții pentru înfăptuirea hotărîrii adoptate de partid de trecere treptată la reducerea duratei timpului de lucru pentru toți oamenii muncii.

Paralel cu măsurile de reducere a timpului de lucru săptămînal, vor fi create și condițiile necesare — așa cum prevede Programul P.C.R. — în vederea folosirii cît mai eficiente a timpului liber al oamenilor muncii, atît pentru odihnă, cît și pentru educație, pentru acumularea unei bogate informații științifice și de cultură generală, pentru lărgirea continuă a orizontului lor de cunoaștere. În acest scop, se

dezvoltă baza materială pentru odihnă și petrecerea timpului liber al oamenilor muncii.

Toate aceste transformări calitative în nivelul de dezvoltare a forțelor de producție, în structura socială a țării vor produce modificări radicale și în modul de viață și gîndire al poporului, al întregii societăți românești. Astfel, se va accentua procesul de dispariție treptată a deosebirilor dintre clase și categorii sociale, de apropiere a condițiilor lor de muncă și de viață, a nivelului lor de cunoștințe profesionale, culturale și politice, ceea ce va avea ca rezultat accentuarea procesului de omogenizare a societății, de formare a poporului muncitor unic, animat de aceleași interese și idealuri.

Desigur, acesta va fi un proces îndelungat, care presupune transformări radicale calitative în baza economică a societății, în componența, natura și relațiile reciproce dintre clase, în suprastructura societății, proces care, în ultima instanță, înseamnă acea dezvoltare uriașă a forțelor de producție menite să asigure societății un belșug de bunuri, concomitent cu perfecționarea și armonizarea relațiilor sociale, cu ridicarea pe cele mai înalte trepte a conștiinței tuturor membrilor societății. Dar premisele materiale și spirituale ale acestui proces se făuresc încă de pe acum, prin munca creatoare și neobosită a poporului, care, sub conducerea Partidului Comunist Român, edifică societatea socialistă multilateral dezvoltată în vederea trecerii treptate la construirea societății fără clase — societatea comunistă.

Acest vast și impunător program de construcție materială și spirituală implică desfășurarea unei munci intense, eforturi susținute din partea întregului popor. Tot ceea ce am realizat pînă acum este rezultatul muncii eroice a clasei muncitoare, a întregului popor, că în lupta pentru cucerirea puterii a trebuit să dăm multe jertfe, iar în anii construcției socialismului să facem multe sacrificii pentru a obține succesele cu care ne mîndrim astăzi. Trebuie să fim pe deplin conștienți că nimic nu se cucerește fără luptă, fără muncă.

Făurirea programului de viitor cere unirea forțelor și energiei întregului popor în jurul partidului — forța politică conducătoare a societății. Va trebui să știm să învingem orice fel de greutăți, să facem față oricăror încercări, pentru a asigura mersul ferm înainte al României pe drumul edificării societății socialiste multilateral dezvoltate și al comunismului.

Avem un orizont clar de acțiune istorică, dispunem de forța necesară abordării lui cu succes, pentru ca România să-și atingă pe deplin obiectivele asigurării progresului societății, creșterii bunăstării întregului popor. Acesta este cursul de înaintare al țării în lumea contemporană, în care continuitatea și ascendența noastră istorică se exprimă la parametrii cei mai înalți și al cărui specific de proeminență îl constituie evoluția dinamică și robustă pe făgașul socialismului și comunismului, într-o unică întemeiere trecut-prezent-viitor, izvorîtă din cerințele și glasul străvechilor noastre meleaguri natale.

UN ROL ISTORIC ÎN DEZVOLTAREA CONTEMPORANĂ A ROMÂNIEI

Este în tradiția partidului nostru, profund îmbogățită și ridicată la cote valorice superioare după anul 1965, ca forumurile Partidului Comunist Român să afirme idei călăuzitoare pentru activitatea întregului partid, pentru cursul istoric al întregii țări, să reprezinte o contribuție nemijlocită la îmbogățirea gîndirii și practicii revoluționare. Prin aceasta, Congresele IX, X, XI, XII, ca și Conferințele naționale din 1967, 1972, 1977, 1982, s-au înscris și cel de-al XIII-lea se va înscrie — cu siguranță — ca evenimente de importanță covîrșitoare în viața partidului și a întregului popor, marcînd, prin documentele elaborate, noile etape ale ascensiunii națiunii noastre pe calea construcției socialiste, a înfloririi și prosperității patriei, marea regenerare a societății românești în evul său socialist, propulsarea țării la noi altitudini de creație conștientă istorică.

Congresele partidului din ultimele două decenii detașează, totodată, cu distinsă strălucire rolul partidului comunist de motor al evoluției noastre colective, de centru vital în exercitarea personalității depline a poporului român în lumea de azi și de mîine.

Generat de realitățile și imperativele naționale, Partidul Comunist Român este prin cugetul și acțiunea sa purtătorul și promotorul celei mai grandioase istorii făurite pe pămîntul

strămoşesc. În el glăsuiesc vocaţia luptătoare şi transformatoare a muncitorilor, ţăranilor şi cărturarilor luminaţi, demnitatea unei naţiuni care s-a voit dintotdeauna stăpînă la ea acasă, dornică şi capabilă de a asigura progresul neîntrerupt pe meleagurile natale şi de a-şi aduce o contribuţie la îmbogăţirea continuă a tezaurului material şi spiritual al omenirii. Întreaga sa istorie este proba vie a faptului — după cum relevă tovarăşul Nicolae Ceauşescu — că Partidul Comunist Român este *„continuator al luptei revoluţionare şi democratice a poporului român, al tradiţiilor mişcării muncitoreşti şi socialiste din România"*.

De la afirmarea sa în 1893 în viaţa social-politică a ţării, partidul revoluţionar al clasei muncitoare a reprezentat portdrapelul regenerării structurale, socialiste a societăţii româneşti, acţionînd ca cel mai fidel mesager al idealurilor şi intereselor clasei muncitoare, ale tuturor oamenilor muncii, cucerindu-şi, prin grele lupte revoluţionare, poziţia de forţă politică conducătoare în patria noastră, s-a identificat cu năzuinţele naţiunii române, fiind primul partid politic din această ţară care şi-a făcut un titlu de cinste, de onoare şi de demnitate revoluţionară, din lupta pentru necontenita înaintare a ţării pe treptele cele mai de sus ale timpurilor moderne şi contemporane, pentru statornicirea şi întărirea independenţei naţionale, pentru o nouă condiţie, de prosperitate şi libertate a fiilor ţării.

Experienţa istorică a ţării noastre demonstrează cu putere că marile aspiraţii de libertate şi prosperitate ale poporului pot fi îndeplinite numai în condiţiile în care în fruntea luptei clasei muncitoare, a maselor largi, se află partidul înarmat cu concepţia ştiinţifică a materialismului dialectic şi istoric, strîns legat de mase, de popor, reprezentant autentic al naţiunii. Numai astfel, ca exponentul politic cel mai fidel al năzuinţelor maselor, ale naţiunii, el şi-a spus cuvîntul cel mai realist şi a acţionat ferm, avînd un rol de frunte pentru înfăptuirea marilor deziderate care stăteau în faţa poporului român la sfîrşitul secolului XIX şi în primele decenii ale se-

colului XX ; dezvoltarea industrială ca pîrghie principală a progresului, a asigurării şi consolidării independenţei naţionale ; soluţionarea reală a chestiunii agrar-ţărăneşti ; ridicarea nivelului general, material şi cultural al maselor largi populare ; accesul lor la viaţa politică, legitimitatea şi necesitatea reunirii tuturor provinciilor româneşti în cadrul aceluiaşi stat naţional, unitar şi independent.

În noua etapă istorică de după desăvîrşirea statului naţional unitar din 1918, care a asigurat înaintarea mai rapidă a României moderne pe calea progresului economic şi social, Partidul Comunist Român, folosind bogata experienţă acumulată şi afirmîndu-se ca forţa de prim-plan a vieţii naţionale, a reuşit să polarizeze în jurul programului său masele largi de oameni ai muncii, fără deosebire de naţionalitate, forţele progresiste ale naţiunii, să organizeze şi să conducă lupta clasei muncitoare, a maselor largi populare împotriva regimului burghez, împotriva acaparării resurselor ţării de către capitalul străin, pentru dreptul nestingherit al poporului de a se manifesta liber, de-sine-stătător, pentru progresul României.

Trebuie subliniat faptul că partidul clasei muncitoare a fost cel mai puternic partid din România, după primul război mondial, prin forţa sa numerică (cu peste 150 000 membri, cărora li se alăturau peste 400 000 membri ai sindicatelor), prin influenţa şi legăturile pe care le avea cu toate marile categorii sociale ale poporului român, prin prezenţa în rîndurile sale, alături de români, a tuturor naţionalităţilor conlocuitoare — maghiari, germani, evrei etc. —, puternic prin ideologia sa, prin clarviziunea sa, prin programul său de luptă privind viitorul poporului român. Partidul comuniştilor români s-a aflat consecvent în fruntea forţelor care s-au împotrivit ştirbirii prerogativelor suverane ale ţării de către monopolurile imperialiste, s-a ridicat cu cea mai mare fermitate la lupta împotriva fascismului, care ameninţa grav independenţa, suveranitatea şi integritatea teritorială a patriei. El a devenit sufletul

și creierul rezistenței antihitleriste, acționînd decisiv pentru realizarea unității de acțiune a clasei muncitoare, pentru ralierea în jurul platformei sale programatice a tuturor forțelor antifasciste, democratice, patriotice, în vederea asaltului decisiv împotriva dictaturii militaro-fasciste și a cotropitorilor germani, pentru salvarea națională. Realizarea acestui front larg, al cărui nucleu l-a constituit clasa muncitoare română, a fost condiția sine-qua-non a victoriei actului istoric de la 23 August 1944.

Revoluția de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din august 1944 a inaugurat o epocă nouă în istoria patriei, a deschis calea împlinirii idealurilor socialiste și năzuințelor de dreptate și libertate ale poporului român.

Convingîndu-se prin propria experiență că politica partidului comunist este expresia fidelă a intereselor sale supreme, poporul nostru a urmat neabătut Partidul Comunist Român, înfăptuind cu devotament și abnegație programul său de desăvîrșire a revoluției burghezo-democratice, de preluare rapidă a puterii politice de către clasa muncitoare și aliații ei firești, de naționalizare a principalelor mijloace de producție și de edificare a socialismului în România.

În noile condiții determinate de victoria socialismului în toate sectoarele de activitate, de desființarea definitivă a exploatării omului de către om, România socialistă a trecut la o nouă etapă care implica o vastă operă de consolidare și dezvoltare multilaterală a socialismului, de înfăptuire plenară a principiilor socialiste. Este noua epocă deschisă în anul 1965 de *Congresul IX al P.C.R.*, care, prin orientările programatice și generalizările teoretice aduse, prin spiritul novator imprimat întregii evoluții a societății, a inaugurat începutul unei noi perioade în viața partidului și a poporului, perioada cea mai prodigioasă în realizări calitativ superioare. O perioadă a cărei caracteristică dominantă este exprimată de noile dimensiuni ale teoriei și practicii construcției socialiste, imprimate de gîndirea științifică, novatoare, creatoare, profund revoluționară,

a secretarului general al Partidului Comunist Român, tovarășul Nicolae Ceaușescu.

În acest cadru, etapa inaugurată de Congresul IX este marcată de mutații profunde în planul dezvoltării într-un ritm susținut a forțelor de producție, cu accent pe ramurile de vîrf ale industriei, pe modernizarea continuă a bazei tehnico-materiale a agriculturii, și — pe acest temei — pe creșterea nivelului de viață, material și spiritual al întregului popor. Congresul a promovat politica de repartizare echitabilă a forțelor de producție pe întreg teritoriul patriei, pentru înlăturarea rămînerii în urmă a unor zone și dezvoltarea armonioasă, în ritm rapid, a tuturor județelor. În lumina hotărîrilor Congresului IX al partidului a avut loc reorganizarea administrativ-teritorială a țării, care înlăturînd o serie de verigi intermediare, a apropiat organele de decizie de unitățile de bază, de activitatea de producție. Perioada deschisă de Congresul IX s-a caracterizat, totodată, printr-un continuu proces de creare și perfecționare a unui vast și original sistem de organisme democratice, printr-un puternic avînt al creației spirituale, prin creșterea conștiinței socialiste a maselor, prin afirmarea amplă, fără precedent, a României pe plan internațional. Pe baza și în conformitate cu hotărîrile Congresului IX al partidului, a fost adoptată, la 21 august 1965, Constituția Republicii Socialiste România, considerată, pe bună dreptate, constituția socialismului victorios.

Realizările obținute de poporul nostru, sub conducerea partidului, în transpunerea în viață a orientărilor și hotărîrilor Congresului IX al P.C.R., au permis *Congresului X* al partidului, ținut în august 1969, să fundamenteze necesitatea și posibilitatea trecerii la o etapă nouă, superioară a dezvoltării țării — *etapa făuririi societății socialiste multilateral dezvoltate în patria noastră*. Originalitatea concepției partidului comunist, a secretarului său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu, privind făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate se exprimă, înainte de toate, în faptul că această

operă este concepută ca un proces complex și atotcuprinzător, care vizează dezvoltarea armonioasă și perfecționarea necontenită a forțelor de producție și sociale, perfecționarea permanentă a întregului sistem al suprastructurii, promovarea fermă a principiilor eticii și echității socialiste, afirmarea personalității umane, a umanismului nou care pune pe primul plan omul cu necesitățile și năzuințele sale.

O pagină strălucită în istoria României a înscris *Congresul XI*, ale cărui lucrări au avut loc în noiembrie 1974. Congresul a adoptat *Programul Partidului Comunist Român de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism*, carta fundamentală ideologică, teoretică și practică a partidului. Programul — în a cărui inițiere și elaborare rolul hotărîtor l-a avut tovarășul Nicolae Ceaușescu — a trasat linia strategică generală și orientările tactice ale politicii interne și externe a partidului și statului nostru, pentru întreaga perioadă de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare a României spre comunism, perioadă care cuprinde mai multe cincinale. Este pentru prima oară cînd partidul, spre deosebire de întreaga sa evoluție anterioară, dispune de un program privind toate laturile vieții sociale și de o largă perspectivă, bazat pe o concepție unitară, pornind de la teoria socialismului științific, a materialismului dialectic și istoric, de la generalizarea experienței României și a altor țări, aplicînd creator adevărurile generale, universal valabile, la condițiile istorice sociale și naționale concrete ale țării noastre.

Într-o continuitate proeminentă a istoriei socialiste a țării, *Congresul XII*, care a avut loc în noiembrie 1979, generalizînd experiența dobîndită în anii edificării socialismului, a trasat viitorul dezvoltării societății românești în noua etapă 1980—1985, stabilind ca obiectiv fundamental trecerea României la un nou stadiu de dezvoltare, realizarea unei noi calități a muncii și vieții în toate domeniile de activitate. Directivele și programele-directivă cu privire la dezvoltarea României

adoptate de acest congres constituie — așa cum relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu — „o *continuare legică a eforturilor pentru înfăptuirea programului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate*".

Cu deosebită forță evidențiază documentele congresului trăsăturile fundamentale ale dezvoltării societății noastre socialiste, care se caracterizează prin integrarea mai profundă a dezvoltării economiei naționale în contextul revoluției tehnico-științifice, modernizarea tot mai accentuată a forțelor de producție, restructurarea modernă a întregii producții materiale și economice, menite să asigure o nouă calitate în toate sectoarele de activitate, creșterea susținută a productivității muncii, a eficienței producției, prin perfecționarea relațiilor de producție, sociale, și lărgirea continuă a democrației muncitorești, dezvoltarea învățământului, științei și culturii, ridicarea continuă a bunăstării întregului popor și crearea unei noi calități a vieții. Astfel, pe drumul continuității istorice a revoluției și construcției socialiste, Congresul XII a deschis perspectiva *afirmării plenare a principiilor socialismului* în toate sferele vieții sociale.

Suflul nou deschis de Congresul IX și amplificat mereu de Congresele X, XI și XII, de Conferințele naționale ale partidului — adevărate platforme de lansare în mersul ascendent al țării pe calea socialismului și comunismului — a determinat un dinamism fără precedent în toate domeniile vieții economice, politice, sociale și culturale, progrese grandioase în dezvoltarea României pe calea socialismului. Meritul istoric al Congreselor IX, X, XI și XII constă în faptul că au rupt ferm cu manifestările de neîncredere în forța maselor populare, cu concepțiile dogmatice, rigide, ceea ce a permis descătușarea uriașelor energii creatoare ale clasei muncitoare, ale țărănimii și intelectualității, ale tuturor categoriilor sociale, ale tuturor oamenilor muncii, fără deosebire de naționalitate. În noua perioadă istorică inaugurată de Congresul IX, partidul a acționat stăruitor pentru ca oamenii muncii să gîndească mai

bine, să înțeleagă mai bine ce se întîmplă în țară și în lume, să se clarifice asupra a ceea ce au de făcut pentru înfăptuirea măreților obiective ale noii etape de dezvoltare a țării, să înțeleagă că certitudinile zilei de mîine nu se pot naște de la sine, că ele cer strădanii în plus, o superioară valorificare a competenței profesionale, a resurselor de creativitate, o exemplară organizare a activității productive și o continuă creștere a productivității muncii. Iată de ce aceste congrese au făcut să sporească rolul maselor în creația istorică a noii societăți românești.

Partidul, secretarul său general fac totul pentru ca tot ceea ce reprezintă în patrimoniul României socialiste valoare materială ori spirituală să se integreze într-un proces a cărui condiție esențială este asigurarea randamentului maxim, pentru ca energiile națiunii să fie canalizate pe făgașul înfăptuirii unor programe cutezătoare de dezvoltare a industriei, a agriculturii, de perfecționare a întregii activități economico-sociale, de valorificare superioară a tuturor resurselor țării. Tocmai pe această bază a fost posibilă înfăptuirea prevederilor Programului partidului, a celorlalte hotărîri ale Congreselor IX, X, XI, XII, au fost posibile marile succese obținute, accelerarea ritmului de dezvoltare economico-socială a țării, angrenarea tuturor județelor țării în orbita progresului, adîncirea democrației, perfecționările aduse organizării și desfășurării întregii vieți sociale, dezvoltarea activității internaționale a partidului și statului și creșterea la un nivel fără precedent a prestigiului României în lume.

Epoca deschisă de Congresul IX al partidului, prin amploarea și densitatea realizărilor în toate domeniile, prin înnoirile petrecute în însăși viața partidului a impus în conștiința întregului popor numele, gîndirea și fapta marelui om politic de care ele sînt indisolubil legate, ale încercatului și curajosului conducător, înflăcăratului patriot și eminentului revoluționar, identificat din fragedă tinerețe cu idealurile și năzuințele poporului din rîndul căruia s-a ridicat, numele,

gîndirea și fapta tovarășului Nicolae Ceaușescu, secretarul general al Partidului Comunist Român, președintele Republicii Socialiste România.

Dacă acum, după *Congresul al XIII-lea* al partidului — eveniment de cea mai mare însemnătate în viața comuniștilor și a poporului —, vrem să definim istoricește cum s-au schimbat din temelii înfățișarea țării, cu deosebire în „Epoca Nicolae Ceaușescu", modul de viață al românilor, trebuie să spunem că România s-a transformat într-o perioadă istorică scurtă dintr-o țară cu un pronunțat caracter agrar, cu o industrie slab dezvoltată și o agricultură înapoiată, într-un stat industrial-agrar, cu un nivel de civilizație materială și spirituală tot mai ridicat. În procesul făuririi economiei socialiste s-au înregistrat realizări fără precedent.

Societatea noastră socialistă este formată astăzi din clase și categorii sociale legate prin interese și aspirații comune, acționînd în strînsă unitate și colaborare pentru înfăptuirea programului partidului, pentru ridicarea României pe noi culmi de civilizație. O cucerire istorică a acestor ani o constituie rezolvarea în spiritul principiilor socialismului a problemei naționale, asigurarea deplinei egalități în drepturi a tuturor cetățenilor patriei, fără deosebire de naționalitate, posibilități de afirmare în viața politică, socială și culturală a tuturor fiilor țării.

Este o mîndrie pentru noi faptul că țara are o democrație nouă, de tip superior, care asigură participarea clasei muncitoare, a tuturor oamenilor muncii la conducerea unităților economice, a instituțiilor științifice, cultural-educative, a unităților administrativ-teritoriale, la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a statului nostru, la conducerea întregii societăți.

O uriașă dezvoltare au cunoscut învățămîntul, cercetarea științifică, cultura socialistă, asigurările sociale etc.

Saltul uriaș înregistrat de România socialistă în cele patru decenii care au trecut de la 23 August 1944, cu precădere în

ultimii douăzeci de ani, s-a materializat într-o bază tehnico-materială modernă, care asigură dezvoltarea puternică a întregii economii naționale și înfăptuirea neabătută a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintare spre comunism. „*Intrăm în cel de-al 5-lea deceniu al dezvoltării noastre libere, socialiste* — arăta tovarășul Nicolae Ceaușescu —, *avînd în față o perspectivă clară, luminoasă. În cel de-al 5-lea deceniu va trebui să punem în centrul activității consolidarea tuturor realizărilor de pînă acum, întărirea pozițiilor României de țară socialistă mediu dezvoltată și trecerea ei într-un stadiu nou, superior — cel de țară socialistă dezvoltată*".

În deplină concordanță cu linia lor politică generală, partidul și statul nostru se manifestă ca factori activi în viața internațională, promovează relații largi de colaborare rodnică cu toate statele socialiste, cu statele în curs de dezvoltare, cu cele nealiniate, cu toate statele lumii, indiferent de orînduirea lor socială, la baza acestor relații aflîndu-se în mod ferm principiile respectării independenței și suveranității naționale, deplinei egalități în drepturi, neamestecului în treburile interne și avantajului reciproc, respectării dreptului fiecărui popor de a-și hotărî de-sine-stătător destinele.

Participînd activ la viața internațională, România, președinții ei s-au impus prin spiritul constructiv și pozițiile principiale susținute în abordarea marilor probleme ale lumii contemporane, prin manifestarea constantă de a se găsi acestora soluții corespunzătoare cu interesele tuturor popoarelor. Înalta principialitate și dinamismul politicii externe promovate de partid, de tovarășul Nicolae Ceaușescu, inițiativele și propunerile judicioase au făcut să crească la un nivel fără precedent prestigiul României socialiste în lume, exprimat în înaltele aprecieri făcute pe toate meridianele globului pămîntesc.

Partidul și întregul popor român au întîmpinat cu noi și importante realizări Congresul al XIII-lea, care, la rîndu-i, a avut o deosebită însemnătate pentru destinele poporului nostru. Directivele adoptate în unanimitate de Plenara C.C. al P.C.R. din iunie 1984 privind dezvoltarea economico-socială a României în anii 1986—1990 și în perspectivă pînă în anul 2000 au la bază prevederile Programului partidului de edificare a societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea țării spre comunism, intrarea societății românești într-o nouă fază a dezvoltării sale : „*Se poate afirma că, în anul 2000, România va fi o țară socialistă multilateral dezvoltată, atît din punct de vedere al industriei, agriculturii, învățămîntului, științei și culturii, cît și al nivelului general de viață și de civilizație al poporului* — sublinia tovarășul Nicolae Ceaușescu. *Pe această bază se vor crea condițiile materiale necesare care vor asigura trecerea la înfăptuirea și la manifestarea tot mai largă, în societatea noastră, a principiilor comuniste de repartiție, de muncă și de viață în toate domeniile de activitate.*" Prin înfăptuirea tuturor acestor obiective și orientări dezbătute și aprobate la Congresul al XIII-lea al partidului, poporul nostru va face un mare și important pas înainte pe calea dezvoltării și mai puternice a marilor realizări obținute în cele peste patru decenii de viață liberă, pe drumul luminos al înfăptuirii visului de aur al omenirii — spre comunism.

Știm cu toții că marele arhitect al României moderne de azi, cu marile ctitorii ale industriei socialiste, cu o agricultură în plin progres, cu orașele și satele înfloritoare, cu viața nouă ce o trăim, este Partidul Comunist Român, în frunte cu secretarul său general, tovarășul Nicolae Ceaușescu. Iată de ce întregul nostru popor, într-o strînsă unitate, a aprobat cu nețărmurită bucurie și satisfacție, cu profundă și legitimă mîndrie, propunerea privind realegerea, la Congresul XIII, a tovarășului Nicolae Ceaușescu în funcția supremă de secretar

general al partidului, văzînd în aceasta garanția progresului continuu al patriei noastre, chezășia de neclintit a înfăptuirii în continuare a grandioaselor planuri elaborate de partid pentru înălțarea României pe noi culmi ale civilizației și progresului.

REALEGEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU ÎN SUPREMA FUNCȚIE DE SECRETAR GENERAL AL P.C.R. — CHEZĂȘIE A MERSULUI NEABĂTUT PE CALEA EDIFICĂRII SOCIALISTE ȘI COMUNISTE A ROMÂNIEI

În suișul necontenit al țării în epoca sa contemporană, Congresul al XIII-lea al partidului formează un moment cardinal. Pentru că istoricul forum al comuniștilor români a dezbătut și a adoptat, într-un climat de înaltă responsabilitate politică și socială, hotărîri de temelie, care alcătuiesc, într-un tot unitar, programul de muncă și de viață al națiunii noastre pentru anii unui întreg cincinal și în perspectivă, pînă la sfîrșitul acestui secol. De aici au străluminat marile idei novatoare privind mersul și mai impetuos al României socialiste în viitorul său, prospectat cu discernămînt și rigoare științifică. Aici a răsunat Raportul secretarului general al partidului, chintesență a gîndirii sale științifice originale, profund creatoare, strălucită analiză a drumului parcurs pînă acum, magistrală expunere a opțiunilor strategice pe calea edificării progresului și prosperității patriei. Prin conținutul și prin nivelul său, Raportul prezentat la Congres — nou moment de istorie românească — este, cu drept cuvînt, Carta devenirii comuniste a țării, expresia cea mai grăitoare a spiritului revoluționar în acțiune, a voinței poporului nostru de a merge cu hotărîre pe făgașul ascensiunii sale socialiste și comuniste.

Congresul a învederat într-un chip deosebit realitatea pregnantă, caracteristică societății românești, a unității de neclintit dintre partid și popor, adeziunea unanimă a oamenilor acestei

țări, fără deosebire de naționalitate, la politica partidului, în care ei văd propriul lor program de exprimare în istorie. Expresia cea mai vibrantă a unității de gînd și de simțire a comuniștilor, a întregului nostru popor a constituit-o actul politic de însemnătate istorică al reînvestirii în fruntea partidului în funcția de secretar general a celui mai iubit fiu al națiunii, a marelui nostru gînditor și conducător revoluționar, tovarășul Nicolae Ceaușescu, genial strateg și ctitor al României socialiste, personalitate de înalt prestigiu și autoritate a vieții politice contemporane. Se îngemănează în acest act o multitudine de semnificații, toate tălmăcind valori și virtuți scumpe acestui popor, se exprimă altitudinile și deschiderile istorice inaugurate odată cu Congresul al IX-lea al partidului, ca și minunatele antecedente venind din tradiția înaintată specifică a românilor. Tovarășul Nicolae Ceaușescu este, în acest fel, identitatea și portdrapelul unui curs istoric nou, profund regenerator, al creativității, al aripilor larg desfășurate, identitatea cugetului și voinței de progres material și spiritual, simbolul unității, libertății și demnității națiunii noastre socialiste în lumea contemporană. Marea reînvestire semnifică, de aceea, confirmarea de către partid, de către popor, a drumului parcurs — un drum pe deplin și puternic verificat istoricește, căci el este suprema opțiune a unei întregi națiuni — și, deopotrivă, actul de acreditare unanimă a acestui drum în viitor. Ea reprezintă legătura lăuntrică dintre aspirațiile cele mai adînci și mai trainice ale poporului și gîndul și fapta cutezătoare ale conducătorului său.

Votul exprimat de delegații la Congres într-o atmosferă de impresionantă unanimitate — expresie a intereselor comune ale întregii națiuni — reprezintă, astfel, corolarul hotărîrii și voinței nestrămutate pe care o exprimaseră larg, mai înainte, toți comuniștii, întreaga noastră națiune, a acordului deplin al tuturor conștiințelor țării ca tovarășul Nicolae Ceaușescu să fie reales în suprema funcție de secretar general al partidului. Dînd expresie acestei voințe generale a partidului și a țării,

Plenara C.C. al P.C.R. din 27 iunie 1984 a adoptat Hotărîrea prin care a propus reînvestirea tovarăşului Nicolae Ceauşescu în suprema funcţie de partid. Propunerea a fost dezbătută şi aprobată cu vie satisfacţie de adunările generale ale tuturor organizaţiilor de partid din întreprinderi, instituţii, unităţi agricole, în toate conferinţele organizaţiilor de partid comunale, orăşeneşti, municipale şi judeţene.

Congresul a consfinţit astfel voinţa fermă a comuniştilor, a tuturor oamenilor muncii din România. Votul său poartă, de aceea, semnătura întregii ţări, stînd mărturie sudurii de aur a conştiinţelor, osmozei sufleteşti care leagă într-o unică şi puternică familie pe toţi fiii ţării. El arată, în acelaşi timp, simţul istoric, luciditatea şi clarviziunea proprii poporului nostru, care, în decursul existenţei sale multimilenare, în momentele hotărîtoare pentru destinele acestor meleaguri, a ştiut să aleagă în fruntea sa patrioţi luminaţi, înzestraţi cu înţelepciune şi cu înalta capacitate de a pătrunde vremurile, de a scruta cu demnitate şi curaj viitorul şi a duce ţara la izbîndă. Forţa marilor săi conducători a izvorît din năzuinţa lor fierbinte de a păstra şi a consolida aici, în vatra de viaţă a neamului, un stat puternic, unitar, liber şi independent, aşa cum fusese odinioară Dacia strămoşească, din trainica lor legătură cu masele. Unii dintre ei, cum au fost Burebista sau Mircea cel Bătrîn, Alexandru cel Bun sau Ştefan cel Mare, au ocîrmuit perioade mai îndelungi, şi aceasta le-a dat răgazul să întemeieze importante înfăptuiri, să le dezvolte şi să le înrădăcineze între factorii dăinuirii şi înaintării poporului nostru prin veacuri.

Încrederea nestrămutată de care se bucură tovarăşul Nicolae Ceauşescu din partea clasei muncitoare, a ţărănimii şi intelectualităţii, a tuturor cetăţenilor patriei îşi are izvorul în îndelungata sa activitate revoluţionară de peste cinci decenii, desfăşurată în numele celor mai scumpe valori ale poporului român, în aportul său hotărîtor, novator şi de profund orizont ştiinţific la elaborarea şi realizarea politicii

partidului, în abnegația și eroismul cu care a apărat și apără interesele supreme de bunăstare, independență și pace ale națiunii noastre. Din fragedă tinerețe, a intrat în rîndurile mișcării muncitorești, ale Uniunii Tineretului Comunist și ale Partidului Comunist Român, înțelegînd că drumul drept al vieții oricît de greu ar fi, este unul singur : de partea dreptății pentru cei mulți, a adevărului, a gîndului și năzuințelor maselor, de partea viitorului viabil. În clocotul luptei s-au dezvoltat înaltele sale calități de comunist și revoluționar ferm și consecvent, afirmate cu strălucire încă din cei mai tineri ani ai vieții, în marile bătălii purtate de partid pentru apărarea intereselor clasei muncitoare, ale poporului român împotriva exploatării și asupririi, pentru libertate și dreptate socială și națională, împotriva fascismului și războiului, pentru cauza independenței și suveranității patriei. În anii de suplicii ai ilegalității, tovarășul Nicolae Ceaușescu — alături de revoluționari marcanți ai mișcării noastre muncitorești din epocă — a militat cu dîrzenie și neînfricare, înfruntînd teroarea dezlănțuită de regimul burghez, închisorile și lagărele, pentru organizarea și ridicarea la acțiune revoluționară a tineretului, a clasei muncitoare, însuflețit permanent de o nestrămutată credință în cauza dreaptă a poporului, a libertății și a demnității sale.

Această luptă, pătrunsă de o deosebită acuitate și cutezanță, distinsele sale trăsături de militant revoluționar și patriot l-au situat în primele rînduri ale cadrelor mișcării noastre muncitorești, ale Partidului Comunist Român.

Alături de reprezentanții iluștri ai acestei perioade, al căror simbol marcant îl constituie secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu, o strălucită permanență o reprezintă proeminenta activitate și personalitate a tovarășei Elena Ceaușescu, a cărei contribuție la lupta pentru libertatea, independența și suveranitatea României, pentru dezvoltarea economică-socială și construirea unui destin nou, comunist,

este prețuită de toți locuitorii acestor străvechi meleaguri românești.

Minunatele calități de revoluționar și patriot înflăcărat ale tovarășului Nicolae Ceaușescu au fost continuu dezvoltate în condițiile nou create în țara noastră ca urmare a victoriei revoluției de eliberare socială și națională din 1944, în luptele purtate de masele muncitoare, conduse de partid, pentru înfrîngerea forțelor reacțiunii și cucerirea puterii politice și economice în stat, în activitatea de refacere și reconstrucție a economiei naționale, de democratizare a țării, de organizare a societății românești pe baze socialiste. Întreaga sa viață s-a împletit în modul cel mai strîns cu toate marile momente ale luptei gloriosului nostru partid pentru victoria revoluției și construcției socialismului în România.

Prin funcțiile pe care le-a deținut în acea perioadă în conducerea partidului și a U.T.C., tovarășul Nicolae Ceaușescu s-a aflat în primele rînduri ale conducerii revoluției de eliberare socială și națională, acumulînd un uriaș tezaur de experiență politică. S-a aflat în fruntea unor comitete regionale de partid, s-a pregătit ca ofițer superior în armata română, a făcut parte din cadrele de conducere ale agriculturii, a activat intens în conducerea partidului în toată perioada de după eliberare. Toată această experiență de partid și de stat, de viață politică, a forjat caracterul și orientările sale principiale privind dezvoltarea poporului român, orientări pe care avea să le propună Congresului al IX-lea al partidului din 1965, Congreselor X, XI, XII și XIII, Conferințelor Naționale din 1967, 1972, 1977 și 1982, orientări înscrise în Programul partidului.

Alegerea prin voința unanimă a partidului și poporului, la Congresul al IX-lea, a tovarășului Nicolae Ceaușescu ca secretar general al P.C.R. a asigurat ca destinele națiunii noastre să fie încredințate unei personalități politice de excepție, unui încercat militant revoluționar, pătruns de o imensă dragoste de țară și poporul ei muncitor, dotat cu o gîndire și o voință cutezătoare, de profundă originalitate. În toți acești 20 de ani,

prin modul în care și-a exercitat și își exercită mandatul de mare răspundere încredințat de partid și de popor, a dovedit că nobilul său țel este ridicarea necontenită a patriei pe cele mai înalte culmi de progres și civilizație socialistă. Secretarul general al partidului a gîndit cu luciditate drumul patriei noastre prin ani și decenii, spre acel viitor de aur pe care l-au visat înaintașii, angajîndu-se cu întreaga ființă în înfăptuirea lui. Pe acest drum de lumină și glorie a fost urmat, este urmat ca flacără vie a acestui timp de prefaceri de către întregul nostru partid, de către întregul popor.

Istoria a validat cît de înțeleaptă s-a dovedit a fi alegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu în fruntea partidului, alegere primită cu vie satisfacție de toți oamenii muncii din țara noastră, fără deosebire de naționalitate. Acești peste 20 de ani încorporează înfăptuiri atît de mari în toate domeniile de activitate, iar țara noastră ocupă un loc atît de prestigios în lume, încît, pe bună dreptate, istoricii i-au numit „*EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU*", prin analogie cu marile perioade de dezvoltare și înflorire a poporului nostru din trecut, cum au fost epoca lui Burebista, apoi a lui Decebal, a lui Mircea cel Bătrîn, epoca lui Ștefan cel Mare, a lui Mihai Viteazul, epoca lui Matei Basarab și Vasile Lupu, epoca lui Cuza ș.a. În epoca nouă de profunde transformări revoluționare în viața partidului și a țării inaugurată de Congresul al IX-lea, poporul nostru a dobîndit cele mai de seamă succese din întreaga sa existență multimilenară. Suflet în sufletul neamului său, tovarășul Nicolae Ceaușescu a mobilizat, în toți acești ani, partidul, poporul la o activitate titanică pentru dinamizarea întregii noastre vieți economice-sociale și pentru înscrierea civilizației românești pe o orbită superioară. Marile sale calități de om politic și de stat — spiritul revoluționar, patriotismul înflăcărat, clarviziunea în tot ceea ce înfăptuiește — l-au impus pentru totdeauna ca marele arhitect al noii Românii, personalitate proeminentă a lumii contemporane. Sub conducerea nemijlocită și din inițiativa sa revoluționară a fost declanșată o vastă

ofensivă a înnoirii și modernizării bazei tehnice-materiale, s-a afirmat puternic rolul factorilor calitativi în toate sectoarele vieții sociale, s-a desfășurat o amplă activitate de perfecționare a structurilor social-politice, a organizării și conducerii societății, s-a deschis un cîmp larg de acțiune procesului modelării conștiinței socialiste, formării profilului omului nou, capabil să-și asume marile răspunderi ce-i revin ca făuritor conștient al propriului său destin socialist și comunist.

Aceste peste două decenii s-au caracterizat printr-un vast efort constructiv, de amplă încordare a energiilor, pe temelia cărora am putut să comprimăm timpul, să urcăm într-o perioadă scurtă trepte pe care alții le-au urcat în sute de ani, să facem din România o țară înfloritoare, cu o economie ce se dezvoltă în ritmuri dinamice, să schimbăm din temelii chipul așezărilor noastre, întinerindu-l.

În anii de după Congresul al IX-lea, economia națională și-a dezvoltat puternic potențialul productiv. Opțiunea fundamentală în politica economică a partidului a reprezentat-o industrializarea socialistă, operă de o măreție fără seamăn. Această orientare s-a dovedit pe deplin justă, fiind o necesitate, un imperativ al societății românești, intrate definitiv pe făgașul transformărilor revoluționare fundamentale. Pe harta industrială a României a apărut o adevărată constelație de uzine de prim rang, vechile uzine au fost reînnoite din temelii. „Dacă nu am fi realizat o asemenea industrializare a țării — arată tovarășul Nicolae Ceaușescu —, România ar fi rămas pentru o vreme îndelungată într-o stare de înapoiere care ar fi afectat grav construcția socialismului, munca și viața poporului nostru". În definirea strategiei industrializării, secretarul general al partidului a avut în vedere că un asemenea proces se înfăptuiește într-o țară în curs de dezvoltare și că legile generale ale revoluției socialiste trebuie aplicate în condițiile concrete din țara noastră. Este meritul partidului nostru, al secretarului său general că în stabilirea orientărilor industrializării, în rezolvarea unor sarcini complexe ale con-

strucției socialiste a avut în vedere realitățile din țara noastră, esența și spiritul socialismului științific, legile generale ale revoluției și construcției socialiste fiind riguros aplicate la aceste realități.

Roadele politicii partidului de industrializare socialistă sînt multilaterale și decisive. Prin înfăptuirea ei neabătută, economia României a cunoscut un ritm susținut de dezvoltare, situîndu-se din acest punct de vedere printre primele țări din lume.

Congresul al IX-lea a marcat, de asemenea, o cotitură de substanță în politica agrară a partidului, în dezvoltarea și modernizarea agriculturii românești. Secretarul general al partidului a fundamentat teze și idei originale, novatoare privind reconsiderarea și redimensionarea locului și rolului agriculturii în strategia dezvoltării generale a economiei naționale, în ridicarea bunăstării poporului, teze care își găsesc o strălucită confirmare în practică în marile progrese pe care le-a înregistrat această ramură în ultimele două decenii. Ele demonstrează superioritatea agriculturii socialiste, care dă posibilitatea folosirii largi a mecanizării, a chimizării, a aplicării cuceririlor științei, ea înscriindu-se cu pași fermi pe calea noii revoluții agrare, care înseamnă atît transformarea omului, cît și ridicarea producției agricole la un nivel superior. Satul românesc a cunoscut prefaceri înnoitoare, ca rezultat nemijlocit al noilor relații sociale, al puternicei sale dezvoltări economice, al bazei sale materiale. Prefacerile care au avut loc au permis ridicarea gradului general de civilizație și o schimbare radicală a înfățișării localităților rurale, a traiului oamenilor muncii de la sate.

Acumulările cantitative în dezvoltarea industriei și agriculturii au fost însoțite de mutații pe planul accentuării proceselor calitative din economie, îmbunătățirii continue a structurilor producției materiale, dezvoltării ramurilor și subramurilor purtătoare de progres, promovării revoluției tehnice-științifice, sporirii gradului de eficiență a întregii activități econo-

mice, a posibilităților de participare a României la diviziunea internațională a muncii.

Este mai mult decît grăitor că, într-o perioadă de mare tensiune în viața internațională, cînd lumea întreagă se confruntă cu o criză de proporții, care macină economia națională a atîtor țări, România își urmează statornic cursul dezvoltării ascendente, oferind tabloul unei economii sănătoase și viguroase. Au fost alese căi și metode noi, care nu numai că ne feresc de efectele grave ale crizei mondiale, ci îngăduie înfăptuirea necontenită a progresului multilateral, dinamic al țării și, mai mult, edificarea unor obiective grandioase, pe care nici cei mai îndrăzneți visători nu și le-au putut închipui în urmă cu patru decenii. Să remarcăm între acestea hidrocentralele de pe Dunăre, Metroul din Capitală, Canalul Dunăre—Marea Neagră — cea mai impunătoare construcție din istoria patriei, pagină eroică a epocii de puternică înflorire socialistă, „EPOCA NICOLAE CEAUȘESCU" —, la care se adaugă acum construirea căilor navigabile Poarta Albă—Midia—Năvodari și Dunăre—București, lucrări reprezentative pentru forța și capacitatea economiei românești, deschizătoare de noi perspective privind folosirea resurselor de apă ale țării pentru irigații, navigație și producerea de energie electrică. În anul 1984 am fost martorii emoționați ai istoricului moment care deschide o pagină de aur în devenirea Bucureștiului : inaugurarea lucrărilor de construcție la Casa Republicii și Bulevardul Victoria Socialismului. Construirea acestor obiective, precum și realizarea programului de sistematizare și regularizarea cursului Dîmboviței sînt lucrări de o înaltă cutezanță, punînd în evidență vocația constructivă a poporului român, capacitatea sa de a realiza asemenea opere cu adevărat reprezentative pentru cei 40 de ani de libertate, pentru măreața epopee a făuririi noii societăți pe pămîntul patriei.

Statornic preocupat de asigurarea progresului continuu al națiunii noastre socialiste, de creșterea nivelului de trai al

poporului, partidul nostru, secretarul său general au acordat o mare atenție aplicării largi în producție a cuceririlor științei și tehnicii moderne, dezvoltării și perfecționării neîntrerupte a învățămîntului, făuririi unui om nou, cu un amplu orizont de cultură. Știința, învățămîntul, cultura au devenit astfel, mai mult decît oricînd, puternice forțe materiale puse în slujba transformării revoluționare a societății, a propășirii economice-sociale a patriei, a bunăstării materiale și spirituale a tuturor celor ce muncesc. Opțiune pentru om, pentru popor, pentru prezentul lui socialist, înflorirea științei, învățămîntului și culturii constituie, în același timp, expresia înaltei răspunderi cu care partidul, conducerea sa acționează consecvent pentru a asigura însuși viitorul națiunii noastre, ascensiunea ei neîntreruptă spre culmile însorite ale comunismului.

Am investit mult în toată această perioadă pentru a așeza temelii solide progresului nostru economic și social. Așa s-au asigurat dezvoltarea puternică și modernizarea forțelor de producție, a bazei tehnice-materiale a societății, creșterea în ritm înalt a economiei naționale, ridicarea economică a județelor și a zonelor țării mai puțin dezvoltate, s-au asigurat creșterea impresionantă a numărului locurilor de muncă și mutațiile esențiale în structura forței de muncă, sporirea susținută a avuției naționale și creșterea continuă a bunăstării întregului popor. Dacă România se înfățișează astăzi ca o țară cu o industrie modernă, de înaltă productivitate și eficiență, cu o agricultură avansată și un potențial puternic de cercetare științifică, acesta este rezultatul nemijlocit al aplicării unei politici științifice, ferme de acumulare, al înfăptuirii sistematice a unor ample programe de investiții. Această opțiune politică și socială fundamentală pentru o rată înaltă, optimă a acumulării reprezintă, în viziunea partidului nostru, a secretarului său general condiția hotărîtoare de care depind dezvoltarea și modernizarea în ritm înalt a forțelor de producție, pe fundamentul solid al industrializării socialiste, sporirea continuă a puterii economice a țării și a venitului na-

țional și ridicarea, pe această bază, a gradului de civilizație a întregului popor.

Calculele economice arată, dealtminteri, că dacă România ar fi mers pe linia unor acumulări reduse i-ar fi trebuit cîteva decenii de acum încolo pentru a realiza actualul nivel al venitului național. Cu alte cuvinte, stadiul din prezent de dezvoltare economică-socială a țării ar fi fost atins abia după anul 2000. Or, prin politica înaltei acumulări, am atins mult mai devreme un stadiu superior de dezvoltare, am lichidat cu cîteva decenii mai repede marile rămîneri în urmă moștenite de la vechiul regim.

Partidul a acționat susținut, în perioada care a trecut de la Congresul al IX-lea, pentru întărirea statului socialist — ca organizator al întregii opere de construcție socialistă — pentru perfecționarea funcțiilor și a formelor sale de activitate în deplină concordanță cu stadiul și cerințele obiective concrete ale dezvoltării societății noastre în actuala etapă și în perspectivă, pentru dezvoltarea democrației socialiste, muncitorești. A fost instituit un sistem larg democratic, revoluționar — unic în felul său —, care asigură participarea nemijlocită a tuturor categoriilor de oameni ai muncii la elaborarea și înfăptuirea politicii interne și externe a partidului și statului, la conducerea societății.

S-a ilustrat și se ilustrează cu deosebită pregnanță modul exemplar în care partidul își exercită misiunea de înaltă răspundere cu care a fost învestit de istorie, aceea de forță politică conducătoare a operei de construcție socialistă. Aplicînd creator socialismul științific, concepția revoluționară materialist-dialectică și istorică la condițiile concrete ale țării noastre și identificîndu-se deplin cu interesele maselor populare, Partidul Comunist Român își îndeplinește cu cinste rolul de centru vital al societății, de forță dinamizatoare a energiilor creatoare ale întregului popor pe calea socialismului și comunismului. Dacă astăzi partidul este mai mult ca oricînd inima mereu tînără a națiunii noastre, întruchiparea gîndu-

rilor, voinței și idealurilor sale, aceasta se datorează faptului că, de-a lungul deceniilor de necurmată luptă revoluționară, dar, mai ales, în ultimii 20 de ani, de cînd în fruntea sa se află tovarășul Nicolae Ceaușescu, el a știut să făurească și să consolideze, ca bunul cel mai de preț, legătura strînsă cu masele, cu poporul din rîndurile căruia s-a născut. Este un adevăr profund gravat în conștiința poporului nostru că toate victoriile acestei perioade sînt legate nemijlocit de activitatea prodigioasă a tovarășului Nicolae Ceaușescu, de rolul său decisiv în regîndirea, într-o perspectivă novatoare, a întregului proces de edificare a noii societăți și, în acest cadru, de definire într-o concepție originală a locului partidului în societate, a modalităților de înfăptuire a rolului său de forță politică conducătoare.

Expresia cea mai grăitoare a modului cum concepe și realizează partidul rolul său conducător o constituie dezvoltarea statornică a țării, crearea condițiilor pentru progresul său accelerat. Pentru partidul nostru, ridicarea necontenită a patriei reprezintă un superior legămînt politic, un veritabil examen în fața istoriei. Partidul este moștenitorul și continuatorul tradițiilor celor mai înaintate de luptă ale poporului nostru, în cadrul cărora ideea de dezvoltare a țării a constituit un fierbinte ideal de viață a generații și generații de înaintași.

Pornind de la adevărurile fundamentale ale socialismului științific, partidul nostru a desfășurat o vastă muncă de generalizare teoretică a experienței țării noastre în edificarea noii societăți, de veritabilă îmbogățire a teoriei revoluționare. Activitatea teoretică-ideologică, aflată într-un firesc și necesar proces de continuitate cu orientările profund novatoare trasate de Congresul al IX-lea, de celelalte congrese și conferințe naționale care au urmat, a cunoscut momente de remarcabilă efervescență creatoare în anii ce au trecut de la Congresul al XII-lea. Este perioada în care, pe baza aplicării creatoare a legităților general obiective la condițiile concrete din țara

noastră, a studierii aprofundate a realităţilor specifice actualei etape, s-au formulat o serie de aprecieri noi cu privire la importanţa cunoaşterii istoriei patriei pentru întreaga activitate teoretică-ideologică şi politică-educativă, la esenţa statului nostru socialist, la dialectica relaţiilor partid-stat, existenţă-conştiinţă socială, la permanenţa spiritului revoluţionar, ca şi în alte domenii. În această perioadă, activitatea teoretică-ideologică, bucurîndu-se de o importanţă deosebită, a format obiectul unor analize largi la Congresul al XII-lea, la Conferinţa Naţională din 1982, la Plenara Comitetului Central din iunie 1982, la Consfătuirea de lucru de la Mangalia din 1983, la cele trei Congrese ale educaţiei politice şi culturii socialiste.

Toate înfăptuirile şi izbînzile din ultimii 20 de ani, fără egal în întreaga noastră istorie, dovedesc cu forţa faptelor palpabile preocuparea statornică şi nemijlocită a partidului, a secretarului său general pentru exprimarea la mari valori a poporului român în epoca sa contemporană. De aceea, ţara l-a voit în continuare cîrmaci al destinelor ei, în noua etapă deschisă de cel de-al XIII-lea Congres, pe cel care a semnat cu fapta şi cu gîndul său construcţia României socialiste moderne, tovarăşul Nicolae Ceauşescu. Reînvestirea sa de către Congres în suprema funcţie de partid constituie expresia unanimei satisfacţii că acel care a gîndit şi a elaborat cu spiritul său revoluţionar, creator grandioasele programe ale înaintării noastre pe noi culmi de civilizaţie şi progres ne va conduce cu aceeaşi fermitate comunistă pe drumul luminos al unui nou timp istoric. Acest act politic de însemnătate fundamentală, în deplină concordanţă cu interesele vitale ale naţiunii noastre socialiste, întruchipează crezul istoric, vocaţia constructivă a poporului nostru, vrerea sa de a da viaţă programelor de dezvoltare economică-socială a patriei, de a înălţa necontenit edificiul ei socialist şi comunist.

Sînt programe care fundamentează cu clarviziune, ştiinţific, direcţiile principale spre care trebuie concentrate prio-

ritar, în cincinalul 1986—1990 și în deceniul următor, eforturile partidului, ale întregului popor pentru transpunerea în fapt a obiectivelor celei de-a treia etape de realizare a Programului partidului. Precum se știe, în prima etapă, care se deschide prin victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă din 1944 și se încheie la finele anului 1947, prin preluarea deplinei puteri politice de către clasa muncitoare, în alianță cu țărănimea și cu intelectualitatea, au fost rupte cătușele vechii societăți. În cea de-a doua etapă, care începe odată cu acest din urmă moment și este consacrată prin Congresul al XII-lea al partidului, a fost umplut acel gol propriu unei țări înapoiate. S-a creat o largă bază tehnică-materială a orînduirii socialiste, aceasta începînd să se manifeste ca atare. Structura economiei s-a diversificat, au apărut noi ramuri și sectoare ale producției materiale. A fost dezvoltată puternic industria în general, industriile chimică, electrotehnică și atomică. A crescut substanțial rolul cercetării științifice, în general al creativității oamenilor muncii în desfășurarea activității productive. Toate acestea au grăbit înaintarea țării noastre, intrarea ei în rîndul țărilor mediu dezvoltate.

În cea de-a treia etapă, obiectivul fundamental îl constituie înfăptuirea, în linii generale, a Programului partidului de făurire a societății socialiste multilateral dezvoltate, crearea condițiilor necesare trecerii, în perioada următoare, la realizarea fazei superioare a societății socialiste, la construcția comunismului în România. În acest scop, se va acorda o atenție deosebită dezvoltării puternice, în continuare, a forțelor de producție, precum și perfecționării relațiilor sociale și de producție pe o bază nouă, continuîndu-se cu fermitate procesul de transformare revoluționară a societății, o societate în care s-a creat posibilitatea omogenizării întregii națiuni — națiunea socialistă română —, ceea ce a întărit spiritul de unitate și coeziune în jurul partidului și al statului. Se vădește, astfel, o dată mai mult, continuitatea și consecvența cu care

acționează partidul nostru, în frunte cu secretarul său general, pentru înfăptuirea neabătută a Programului partidului — Carta fundamentală a edificării comunismului în România. Dar în condițiile în care în lume se desfășoară o nouă revoluție în știință și tehnică, iar economia mondială este zguduită puternic de crize structurale profunde și dezechilibre grave, partidul militează nu pentru orice dezvoltare a forțelor de producție, ci numai pentru o dezvoltare pe baze intensive, calitative a acestora, care, prin modernizarea în continuare a structurilor de producție și creșterea prioritară a ramurilor și subramurilor industriale de înaltă tehnicitate, prin extinderea automatizării, electronizării și robotizării, să asigure sporirea mai puternică a productivității muncii sociale, valorificarea cu maximum de eficiență a resurselor materiale și energetice, ridicarea permanentă a nivelului tehnic și calitativ al produselor și, pe această bază, asigurarea unor performanțe competitive cu cele mai bune realizări din lume.

Sînt acestea direcții determinante pentru dezvoltarea dinamică multilaterală și echilibrată a societății și ridicarea continuă a gradului de civilizație a națiunii noastre socialiste. Pe drept cuvînt, obiectivele de importanță majoră ale cincinalului 1986—1990 și pentru perioada de perspectivă pînă în anul 2000 cuprinse în documentele Congresului al XIII-lea al partidului asigură înfăptuirea unui amplu proces de profunde transformări calitative, structurale în întreaga viață economică și socială a țării, trecerea de la etapa a doua de dezvoltare la cea de-a treia etapă — a dezvoltării intensive. Firește, investiții se vor face permanent, dar accentul va fi pus pe continua modernizare, pe continua introducere a noului, care cere înalte cunoștințe și o înaltă conștiință, aplicarea mereu mai largă și în toate domeniile a revoluției științifice și tehnice.

Așa cum subliniază documentele Congresului al XIII-lea al partidului, o orientare de bază a viitorului cincinal o reprezintă modernizarea, în continuare, a structurilor de pro-

ducție. În cincinalul viitor va fi accentuată dezvoltarea intensivă a tuturor ramurilor industriale și va fi asigurat un echilibru mai bun între diferite sectoare. În acest cadru, se va situa, în continuare, pe primul plan, lărgirea bazei energetice și de materii prime — condiție hotărîtoare pentru dezvoltarea dinamică a întregii economii naționale —, creșterea prioritară a ramurilor industriale de prelucrare avansată, capabile să utilizeze superior materiile prime, materialele și energia, să înglobeze în produsele realizate mai multă inteligență și creativitate tehnică românească, să valorifice la cote tot mai înalte potențialul tehnic, material și uman de care dispun unitățile industriale. O asemenea orientare nu înseamnă nicidecum stagnarea creșterii unor ramuri industriale, dezvoltarea unor sectoare în detrimentul altora, ci o regrupare a forțelor și a potențialului industrial. Tocmai pe baza dezvoltării ample a ramurilor industriale purtătoare ale progresului tehnic se creează condiții pentru realizarea, în cincinalul viitor, a unor ritmuri medii anuale mai mari de creștere a producției în industria ușoară și în industria alimentară. Sînt prevederi care dovedesc că restructurarea pe baze moderne a industriei prin dezvoltarea prioritară a ramurilor de prelucrare avansată nu este o măsură de conjunctură, ci o orientare fermă, sănătoasă și de durată menită să asigure mersul înainte al economiei românești, realizarea de indici superiori de eficiență în utilizarea muncii sociale.

În agricultură — a doua ramură de bază a economiei naționale — obiectivul fundamental îl va constitui realizarea noii revoluții agrare, care presupune transformarea generală a felului de muncă, de viață și de gîndire al țărănimii noastre cooperatiste, realizarea unei producții agricole care să satisfacă din plin necesitățile de consum ale întregului popor, precum și alte cerințe ale dezvoltării economiei naționale. Continuarea căii intensive de dezvoltare a agriculturii răspunde unei cerințe legice, unei necesități obiective a progresului economic și social al țării. Pentru țara noastră, unde dezvoltarea

și modernizarea continuă a economiei naționale se bazează pe forțele proprii, ceea ce presupune asigurarea unui raport optim între industrie și agricultură, principala premisă a creșterii contribuției agriculturii la sporirea avuției societății, a venitului național o constituie dezvoltarea puternică a bazei tehnice-materiale a acestei ramuri, aplicarea largă a realizărilor cercetării științifice agricole, perfecționarea organizării agriculturii și creșterea gradului de calificare a țărănimii. Numai acționîndu-se stăruitor în aceste direcții este posibilă înfăptuirea obiectivelor noii revoluții agrare, care înseamnă, de fapt, realizarea de producții sigure, înalte și stabile, o creștere substanțială a productivității muncii și eficienței economice în această ramură.

Pe baza dezvoltării puternice și modernizării forțelor de producție, perfecționării bazei tehnice-materiale a societății noastre, dezvoltării intensive a industriei și a agriculturii, accentuării factorilor calitativi, de eficiență ai dezvoltării economice se vor crea condițiile obiective, materiale și umane, absolut necesare pentru consolidarea tuturor realizărilor obținute în edificarea noii orînduiri, pentru întărirea pozițiilor României de țară socialistă mediu dezvoltată și trecerea ei într-un stadiu nou, superior — cel de țară socialistă dezvoltată.

Întregul proces al creșterii economice intensive, al accentuării laturilor calitative ale dezvoltării economice-sociale este fundamentat pe creșterea puternică a rolului cercetării științifice și dezvoltării tehnologice în toate domeniile de activitate. Așa cum se degajă din Directivele Congresului al XIII-lea al partidului, alături de caracterul de forță nemijlocită de producție, știința se va afirma în cincinalul viitor și ca un puternic instrument de conducere și de organizare a întregii activități economice-sociale. „Trebuie să fim pe deplin conștienți că dezvoltarea economică-socială a patriei noastre, făurirea comunismului nu se pot realiza decît pe baza celor mai noi cuceriri ale științei și tehnicii, ale cunoașterii umane în general — subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu —. Numai

în măsura în care știința românească se va angaja cu toate forțele în activitatea de cunoaștere și înțelegere a tainelor naturii și universului, patria noastră va putea să se mențină la un nivel de dezvoltare ridicat, va putea obține noi și noi succese pe calea progresului economico-social, își va întări continuu independența și suveranitatea națională, contribuind la dezvoltarea colaborării internaționale și realizarea păcii în lume".

Cercetarea științifică românească are marea răspundere de a soluționa mai rapid o serie de probleme de importanță hotărîtoare pentru dezvoltarea economică-socială a patriei noastre. Aceasta marchează o treaptă superioară în direcția dezvoltării tehnologice, progresului tehnic, creației științifice și tehnice de masă, a nivelului de pregătire tehnică-științifică și a educației revoluționare a întregului popor ca factori hotărîtori ai procesului de dezvoltare economică și socială a țării, ca elemente-cheie ale înfăptuirii unei dezvoltări de tip superior, cu caracter calitativ. Din această concepție, reprezentînd una dintre cele mai strălucite contribuții ale secretarului general al partidului la proiectarea originală a dialecticii dezvoltării în societatea socialistă, la teoria și practica edificării socialismului, decurg sarcinile concrete privind realizarea unor mutații structurale, cerute de revoluția tehnică-științifică, în industrie, în agricultură și în celelalte sectoare ale economiei, în organizarea producției și a muncii, în conducerea tuturor sectoarelor de activitate, structura și conținutul învățămîntului, formarea și reciclarea forței de muncă, perfecționarea continuă a întregului personal, în educația tuturor oamenilor în spiritul noului, al angajării pentru promovarea creației științifice originale.

Potrivit prevederilor Programului de cercetare științifică, dezvoltare tehnologică și introducere a progresului tehnic pe perioada 1986—1990, activitatea de cercetare va trebui să aducă o contribuție deosebită la dezvoltarea bazei energetice și de materii prime a țării, să asigure creșterea substanțială

a nivelului tehnic și calitativ al produselor, îmbunătățirea structurii producției, sporirea gradului de competitivitate a produselor românești. Un rol hotărîtor revine cercetării științifice în promovarea unor tehnologii cu consumuri materiale și energetice reduse, ridicarea mai accentuată a productivității muncii, creșterea gradului de valorificare a materiilor prime, materialelor, energiei și combustibilului, a tuturor resurselor.

Congresul relevă că în întreaga activitate științifică trebuie să se manifeste cu putere spiritul revoluționar în abordarea marilor probleme ale dezvoltării noastre economice și sociale, să se acționeze permanent pentru descoperirea a noi și noi taine ale naturii și universului, pentru îmbogățirea cu noi realizări a tezaurului cunoașterii științifice universale.

Toate acestea cer ca institutele de cercetare să se situeze la un înalt nivel, atît sub raportul cercetării și proiectării, cît și al finalizării. Avem în vedere institutele de toate genurile — tehnice, economice, social-umaniste în genere, inclusiv institutele de cercetare istorică.

Se detașează pregnant din documentele Congresului concepția originală a secretarului general al partidului nostru cu privire la creșterea continuă a rolului statului, la perfecționarea continuă a funcțiilor sale în organizarea și conducerea întregii societăți, pe baza planului național unic de dezvoltare economică-socială. Înfăptuirea obiectivelor cincinalului viitor și ale dezvoltării în perspectivă a României pînă în anul 2000 — se arată în acest context — impune, ca necesitate obiectivă, creșterea și mai puternică a rolului statului în planificarea, organizarea și conducerea unitară a întregii activități economice-sociale, pe baza planului național unic. „Se poate afirma, fără teama de a greși, că nu se poate pune în nici un fel problema diminuării rolului statului în conducerea unitară a societății — relevă tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul la Congres —. Dimpotrivă, puternica dezvoltare a forțelor de producție, amplificarea fără precedent a activi-

tăților economico-sociale impun ca o necesitate obiectivă perfecționarea și creșterea rolului statului pentru asigurarea dezvoltării unitare și armonioase a societății. Înlăturarea birocratismului, lărgirea atribuțiilor organelor locale, ale centralelor și întreprinderilor sînt cerințe importante în perfecționarea activității de conducere și planificare, care trebuie să ducă la creșterea și nu la reducerea rolului statului. Este, de asemenea, necesară îmbinarea armonioasă a activității organelor de stat cu aceea a noilor organisme democratice. Conducerea pe baza planului național unic necesită lărgirea rolului și atribuțiilor ministerelor, centralelor și consiliilor oamenilor muncii din toate unitățile economico-sociale. Aceasta trebuie să se realizeze pe baza principiului centralismului democratic, ce îmbină armonios inițiativa largă a maselor, a consiliilor oamenilor muncii cu principiul conducerii unice a tuturor sectoarelor".

Perfecționarea activității statului democrației muncitorești revoluționare, dezvoltarea sistemului de organisme democratice ale oamenilor muncii din diferite sectoare — se subliniază în continuare — vor duce la creșterea continuă a participării active a maselor populare la conducerea statului, a întregii vieți economice-sociale, la democratizarea tot mai largă a societății noastre. Îndeplinindu-și importantele atribuții ce-i revin, sistemul democrației noastre socialiste, care dă expresie voinței și intereselor întregii națiuni și asigură înfăptuirea socialismului cu poporul și pentru popor, își va afirma tot mai puternic forța și trăinicia, superioritatea față de democrația burgheză, față de orice orînduire.

În această perioadă, se va realiza un înalt nivel al calității muncii și vieții întregului popor, se va asigura satisfacerea cerințelor de consum, în conformitate cu normele științifice, pentru dezvoltarea și apărarea sănătății poporului, înflorirea deplină, fizică și intelectuală, a personalității umane. „În anul 2000 — arată secretarul general al partidului — România va fi o țară socialistă multilateral dezvoltată atît din punctul de

vedere al industriei, agriculturii, învățămîntului, științei și culturii, cît și al nivelului general de viață și civilizație al poporului. Se poate afirma că România va încheia o întreagă epocă revoluționară de dezvoltare, realizînd condițiile trecerii la manifestarea tot mai largă în societatea noastră a principiilor comuniste de repartiție, de muncă și de viață.

Realizarea măreților obiective ale dezvoltării economico-sociale, ce vor fi adoptate de Congresul al XIII-lea al partidului, va deschide poporului nostru drumul luminos de trecere spre o eră nouă — era comunismului !".

Documentele Congresului al XIII-lea subliniază cu putere rolul partidului ca strateg al construcției socialiste, ca factor hotărîtor al progresului multilateral al patriei. Raportul prezentat la Congres este o ilustrare convingătoare a preocupării constante a tovarășului Nicolae Ceaușescu de a îmbunătăți permanent activitatea partidului, de a asigura toate condițiile ca partidul comuniștilor, de care poporul nostru și-a legat cele mai scumpe aspirații de progres și prosperitate, să-și îndeplinească într-un mod exemplar misiunea istorică. Aprecierile formulate în acest document de inestimabilă valoare îmbogățesc strategia privind creșterea rolului conducător al partidului în societate. Expresia cea mai grăitoare a modului cum tovarășul Nicolae Ceaușescu fundamentează rolul conducător al partidului se regăsește și se sintetizează în dezvoltarea necontenită a țării, în crearea condițiilor pentru progresul său accelerat. Pentru partidul nostru ridicarea necontenită a patriei reprezintă un superior legămînt politic, un veritabil examen în fața istoriei. Tovarășul Nicolae Ceaușescu subliniază, astfel, în Raport că „Rolul conducător al partidului nu reprezintă o lozincă sau o cerință abstractă, el se materializează în munca de zi cu zi a fiecărei organizații, a fiecărui organism de partid, a fiecărui comunist. Comuniștii nu au și nu pot avea țeluri mai măreț decît de a face totul pentru înfăptuirea neabătută a Programului partidului, a politicii interne și externe, de a servi în orice împrejurări in-

teresele poporului, ale patriei, ale socialismului și comunismului".

Dezvoltarea în continuare a României solicită din partea tuturor o puternică angajare și răspundere, pricepere și dăruire. În acest context, spiritul revoluționar, afirmarea sa plenară în viață se constituie într-o premisă esențială a exercitării în bune condiții a rolului conducător al partidului, a însuși progresului nostru economic-social. Așa cum subliniază tovarășul Nicolae Ceaușescu în Raportul prezentat în fața Congresului, „Vom urca și vom străbate noi căi nebătătorite, necunoscute — ceea ce impune să fim animați permanent de un spirit cutezător, de hotărîrea de a promova tot ceea ce este nou și înaintat în gîndirea și practica socială, de a însuși și aplica în viață cele mai noi cuceriri ale geniului uman, tezaurul cunoașterii universale. Pornind pe noul drum, să fim conștienți că nimic nu se poate realiza fără muncă, fără eforturi, fără consum de energie și inteligență creatoare, fără spirit revoluționar, devotament și abnegație".

Promovarea noului sub toate ipostazele sale și, cu precădere, a științei ca principală forță de propulsare a noului, a societății în ansamblu, constituie principala ipostază de existență a spiritului revoluționar. Așa cum relevă secretarul general al partidului, a fi revoluționar astăzi înseamnă, în primul rînd, a face din promovarea noului un țel de viață, înseamnă a urmări tendințele noi care apar în viața socială, a sesiza factorii decisivi ai dezvoltării, a le crea cîmp larg de acțiune, a milita pentru soluții într-adevăr novatoare, care să aibă în vedere evoluția în perspectivă a lucrurilor, să creeze o perspectivă clară a muncii.

Activității ideologice îi revine în acest cadru rolul de forță motrice a progresului multilateral al patriei. Astăzi, mai mult ca oricînd, activitatea teoretică-ideologică condiționează succesul de ansamblu al grandioasei opere de construcție socialistă. De la definirea liniamentelor de bază ale strategiei revoluționare în etapa actuală la stabilirea unor măsuri pentru

perfecționarea activității într-un domeniu sau altul — totul solicită o viziune teoretică limpede, de perspectivă. Pentru că totul este interdependență, devenire rapidă, prefacere spectaculoasă.

Un rol fundamental pe planul activității ideologice, al creșterii conștiinței socialiste revoluționare în procesul de înfăptuire a noii etape de dezvoltare socialistă multilaterală a patriei și înaintare spre comunism îl are opera secretarului general al partidului, inestimabilă contribuție la dezvoltarea creatoare a materialismului dialectic și istoric, la elucidarea unor complexe probleme ale gîndirii social-politice, economice și filosofice, reprezentînd un fond de aur al gîndirii revoluționare contemporane.

Congresul al XIII-lea a pus din nou în lumină legătura indisolubilă dintre politica internă și cea externă a partidului și statului nostru, dintre procesul de edificare a orînduirii noi, socialiste și eforturile permanente pentru asigurarea condițiilor de liniște și securitate necesare progresului țării. Stabilind un vast program de acțiune pentru făurirea societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintarea României spre comunism, Raportul prezentat la Congres de secretarul general al partidului cuprinde, în același timp, o amplă și profundă analiză a proceselor și tendințelor fundamentale de pe arena mondială, propune soluții cutezătoare, realiste și lucide problemelor majore ale contemporaneității, în vederea împlinirii năzuințelor celor mai scumpe ale popoarelor — pacea, libertatea, progresul.

Sînt acestea argumente care îndreptățesc întru totul aprecierea că Raportul prezentat la Congres constituie un document programatic de cea mai mare însemnătate nu numai pentru destinele poporului nostru, ci și pentru ansamblul vieții politice internaționale, un aport de preț la tezaurul gîndirii și acțiunii practice revoluționare. Sînt, în același timp, argumente de necontestat că marele forum democratic al comuniștilor români a depășit prin importanță cadrul național,

impunîndu-se pe primul plan al actualității mondiale. De altfel, această caracteristică și-a găsit expresie în prezența la lucrările Congresului a unui mare număr de delegații de peste hotare, în amplul ecou în rîndurile opiniei publice, ca și în paginile presei internaționale, care a reflectat pe larg dezbaterile marelui forum de la București, în mesajele de felicitare adresate de pe toate meridianele lumii tovarășului Nicolae Ceaușescu pentru realegerea sa în suprema funcție de partid.

Se poate astfel aprecia că, prin întreaga sa desfășurare, Congresul al XIII-lea a reliefat din plin marele prestigiu de care se bucură astăzi în lume țara noastră, secretarul general al partidului, încercat conducător revoluționar, arhitectul și promotorul neabătut al întregii politici interne și externe românești, militantul dîrz pentru împlinirea idealurilor celor mai înalte ale tuturor popoarelor, eroul păcii al cărui cuvînt și a cărui prodigioasă activitate sînt unanim prețuite și recunoscute.

Exprimînd voința unanimă a întregului partid, a întregului popor, care văd în realegerea tovarășului Nicolae Ceaușescu certitudinea înaintării ferme a României spre culmi tot mai înalte ale civilizației și progresului, actul istoric îndeplinit de Congresul al XIII-lea îmbracă, în același timp, o largă semnificație internațională, oferă garanția că pacea, destinderea, securitatea și libertatea popoarelor vor avea și de acum înainte în secretarul general al Partidului Comunist Român un dîrz și neînfricat apărător.

Aceste solide temeiuri permit să se afirme că marele forum al comuniștilor români, inaugurînd o etapă nouă, superioară în ascensiunea socialistă și comunistă a țării, va rămîne, totodată, în conștiința umanității ca un eveniment de seamă în marea luptă pentru afirmarea cauzei păcii și socialismului, a democrației și progresului, a independenței și dezvoltării libere a tuturor popoarelor — țeluri pentru înfăptuirea cărora partidul și statul nostru vor milita cu hotărîre și de acum înainte.

III
MISCELLANEA HISTORICA

IMPORTANȚA ISTORICĂ A FĂURIRII P.C.R. PENTRU DEZVOLTAREA LUPTEI REVOLUȚIONARE A MASELOR MUNCITOARE DIN ROMÂNIA

Anii de la sfîrșitul primului război mondial au cuprins evenimentele multiple, complexe și de mare anvergură : urmările celei mai mari conflagrații sîngeroase, cunoscută pînă atunci în istorie, la fel de fără precedent și pentru istoria noastră națională, prăbușirea a două imperii — amîndouă vecine cu țara noastră, victoria revoluției clasei muncitoare în Rusia care inaugură o epocă nouă în istorie — epoca revoluțiilor proletare și a făuririi noii societăți socialiste — crearea unor noi state naționale și desăvîrșirea unității naționale a altora în sud-estul și centrul Europei.

În această avalanșă de evenimente, drumul partidului politic al clasei muncitoare din țara noastră a cunoscut greutățile inerente confruntării cu ele. Experiența îndelungată, maturitatea sa politică și ideologică, profundul său atașament față de poporul din care făcea parte — toate acestea au asigurat partidului o orientare justă din punct de vedere istoric, care a fost pusă în evidență la Congresul Partidului din mai 1921. Acesta a fost primul congres general al partidului clasei muncitoare organizat după făurirea statului unitar român, care a reprezentat momentul culminant al procesului de radicalizare a mișcării muncitorești din țara noastră ce a dus la făurirea partidului comunist.

Congresul a marcat unificarea tuturor organizațiilor muncitorești de pe teritoriul României reîntregite. De la 1 Decembrie 1918, pînă la 8 mai 1921 clasa muncitoare din vechea Românie, din Transilvania, Banat și Bucovina, a dat ea însăși, prin congrese și conferințe regionale, prin documentele programatice publicate, tărie și legitimitate marelui act istoric al Unirii.

Consecvent poziției sale, afirmată încă din ultimele decenii ale veacului trecut, cînd inaugurase lupta pentru o „Dacie viitoare", partidul clasei muncitoare care fusese un adevărat portdrapel al cauzei luptei pentru eliberarea românilor de sub asupriri străine și pentru unitatea întregului popor român a fost primul partid politic din România organizat în conformitate cu noile realități istorice ale țării.

Congresul din mai 1921 a consființit transformarea Partidului Socialist în Partidul Comunist din România, marcînd în felul acesta făurirea partidului a cărui misiune istorică fusese formulată încă din 1919 : „un singur partid care să ducă lupta clasei muncitoare din noua Românie spre realizarea idealului ei socialist", scop în care „România nouă de astăzi trebuie să devină România socialistă de mîine".

Există un specific al gîndirii istorice : cu un prilej sau altul, atunci cînd este marcat un moment important al istoriei naționale sau universale, ea tinde spre ample retrospective. Dar, departe de a se constitui în scopuri în sine, aceste retrospective — independent chiar de măsura în care este conștient de acest lucru istoricul — își asumă destinația de a ajuta la înțelegerea prezentului și de a juca un substanțial rol prospectiv. Și aceasta pentru că, fiind ea însăși o importantă parte componentă a practicii umane — și anume a practicii de cunoaștere — gîndirea istorică se străduiește să pătrundă profund sensul evoluției îndelungate a practicii generale umane, adică tocmai a acelui liant, care leagă într-un *tot complex* trecutul, prezentul și viitorul.

Practica, ca nucleu al însăşi esenţei omului, practica generală, avînd în centrul ei practica producţiei materiale şi practica socială, dar neredusă în mod metafizic numai la aceste laturi ale ei, ci înţeleasă larg, ca abordare a realităţii şi factor de transformare a ei, ca activitate creatoare complexă în toate domeniile, dialectică, dinamică şi multidimensională, este, în fond, cheia cea mai importantă pentru înţelegerea esenţei omului, a istoriei sale trecute, prezente şi viitoare, pentru înţelegerea istoriei comunităţilor de oameni, a naţiunilor şi întregii umanităţi şi pentru găsirea soluţiilor la problemele fundamentale ale contemporaneităţii şi viitorului.

Privită în complexitatea ei, nu simplist şi unilateral, ci în practica istorică şi prezentă generală a umanităţii se compune, în unul dintre planurile articulării ei, din practica distinctă a unor comunităţi istorice de oameni, a comunităţilor naţionale în speţă, practica fiecăreia din ele aflîndu-se cu celelalte într-un raport de identitate şi diversitate cantitativă şi calitativă.

În definitiv, tocmai practica unei comunităţi, unei naţiuni — în măsura în care ea a asigurat în ritmul necesar progresul acesteia —, a conectat activ istoria naţiunii respective la istoria universală.

Privind, sub acest aspect, istoria noastră naţională, vom remarca faptul relevant că aici practica istorică a comunităţii umane — constituită din cele mai vechi timpuri — a făcut să se succeadă principalele formaţiuni social-economice cunoscute în istoria universală, că în pofida numeroaselor vicisitudini ale istoriei, a frînelor şi întîrzierilor — determinate adeseori de factori exteriori — dezvoltarea forţelor de producţie, lupta necurmată a forţelor sociale avansate au asigurat cursul ascendent al vieţii materiale şi spirituale a României. Acest curs a fost puternic accelerat o dată cu intrarea României pe făgaşul dezvoltării capitaliste în secolul al XIX-lea, cu dezvoltarea şi constituirea într-un tot unitar şi contradictoriu aici a trăsăturilor societăţii moderne.

Un rol important în această privință a jucat, pe lîngă noua practică economică capitalistă, constituirea trăsăturilor moderne ale practicii sociale și politice, atît pe planul activităților politice și statale ale burgheziei ca nouă clasă dominantă, cît și, mai ales, pe planul dezvoltării clasei muncitoare, a mișcării ei socialiste, deoarece tocmai aceste aspecte ale practicii istorice din România acelei perioade au impulsionat puternic fluxuri ale istoriei universale moderne și contemporane.

În mod deosebit, nașterea în 1893, după o activitate pregătitoare de peste 14 ani, a partidului clasei muncitoare — Partidul Social-Democrat al Muncitorilor din România —, a dat expresie voinței proletariatului român, ca forță înaintată a națiunii, de a nu aștepta doar ca istoria să-i fie făurită în altă parte, de a asigura progresul social și național al societății românești.

Gloriosul jubileu al aniversării făuririi Partidului Comunist Român ne prilejuiește sublinierea cu putere a faptului că cei peste 90 de ani de existență a mișcării politice muncitorești organizate, crearea P.S.D.M.R., dezvoltarea ulterioară a mișcării socialiste, trecerea ei într-o etapă superioară ca urmare a marelui congres din mai 1921 — cînd pe baze organizatorice, ideologice, programatice comune, ale socialismului științific revoluționar, s-au unificat în cadrul continuatorului firesc al mișcării socialiste, Partidul Comunist Român, organizațiile revoluționare ale clasei muncitoare de pe întreg cuprinsul României întregite —, lupta plină de abnegație desfășurată de partid în condițiile în care realizarea în 1918 a cerinței istorice a formării statului național unitar a creat un cadru nou, mult mai favorabil din punct de vedere național și social-economic, progresului general al țării, un cadru care a permis modificări de ordin calitativ în însăși natura partidului, în strategia și tactica sa, toate acestea au relevat însemnătatea deosebită pentru întreaga istorie națională a *practicii revoluționare* a clasei celei mai înaintate a societății.

Marele salt istoric, în urma căruia România, ajunsă deja în pas cu prezentul, *s-a aliniat în pas cu viitorul*, intrînd pe făgaşul tendinţei dominante a epocii contemporane —, aceea a trecerii spre o formaţiune social-economică superioară, l-a constituit revoluţia de eliberare naţională şi socială, antifascistă şi antiimperialistă începută în august 1944, care a deschis calea consolidării deplinei independenţe şi suveranităţi naţionale a României, calea împlinirii idealurilor de dreptate socială şi naţională ale poporului.

Preluînd, în perioada care a urmat, întreaga putere în propriile mîini, poporul român a depus o activitate intensă în vederea construirii vieţii sale noi.

Caracterul creator al noii practici istorice a poporului român a dobîndit un impuls deosebit, valenţe noi, superioare, în activitatea multilaterală desfăşurată pe căile deschise de Congresul al IX-lea al P.C.R. în vederea realizării ansamblului de sarcini complexe ce stau în faţa societăţii româneşti, formulate apoi sintetic şi cu deosebită claritate în cadrul conceptului de făurire a societăţii socialiste multilateral dezvoltate şi înaintare a României spre comunism, expus în Raportul tovarăşului Nicolae Ceauşescu prezentat la Congresul al X-lea al partidului şi în Programul P.C.R.

Orientată spre aceste ţeluri istorice, practica, sub toate aspectele ei — practica producţiei industriale, cea socială, politică, ştiinţifico-tehnică, morală, culturală etc. — a asigurat României pe toate aceste tărîmuri realizări remarcabile, pe baza cărora în deceniile următoare ţara noastră urmează să treacă de la stadiul de ţară în curs de dezvoltare la o fază superioară a dezvoltării, care îi va permite să-şi propună obiective măreţe spre atingerea nivelurilor celor mai avansate. O trăsătură a acestei dezvoltări şi, totodată, o condiţie primordială a ei o reprezintă, în concepţia partidului nostru, perfecţionarea şi dezvoltarea democraţiei socialiste. O cerinţă esenţială a acesteia, a însăşi înfăptuirii cu succes a socialismului şi comunismului, o constituie crearea şi perfecţionarea unui

cadru organizatoric larg de participare a maselor la conducerea societății. Consiliile oamenilor muncii și adunările generale, instituționalizarea unor asemenea forme noi precum Congresul oamenilor muncii și Congresul agriculturii — întrunind 11 000 de delegați și invitați —, Congresul educației politice și culturii socialiste și alte congrese pe ramuri asigură, într-o formă unitară, participarea largă a maselor la adoptarea deciziilor, la elaborarea și înfăptuirea politicii generale.

În funcție de stadiile atinse în dezvoltarea societății se nasc, astfel, și se instituționalizează forme noi, care — o dată cu continuarea și modificarea funcțiilor social-politice ale unor organisme statornicite mai de mult — preiau din mers importante aspecte ale activității de conducere a societății, la care participă în mod direct zeci și sute de mii de oameni.

Puternicele transformări revoluționare din societatea românească, realizările obținute și perspectivele deschise stau mărturie faptului că Partidul Comunist Român și-a îndeplinit și își îndeplinește cu cinste misiunea de a conduce întreaga națiune pe calea luminoasă a socialismului și comunismului.

Factor activ și determinant al transformării socialiste, partidul s-a schimbat el însuși în raport cu transformările care au avut loc în societate, rolul lui a corespuns în fiecare etapă realităților sociale respective, s-a redefinit și îmbogățit, și-a adăugat noi sensuri și conținuturi în funcție de fiecare nouă etapă de dezvoltare a societății românești. El a parcurs, astfel, drumul de la un partid de revoluționari de profesie, de la o avangardă combativă, la un mare partid de masă, centrul vital al întregii națiuni, factor conștient și conducător al unei societăți complexe în plină dezvoltare multilaterală, care orientează această dezvoltare rămînînd parte integrantă a ei.

În fiecare dintre aceste etape, ansamblul condițiilor sociale și politice confereau semnificații deosebite atribuțiilor, funcției sociale și istorice a partidului. Tocmai de aceea, cu peste șase decenii în urmă, odată cu desăvîrșirea formării sta-

tului național unitar, P.C.R. și-a asumat misiunea de a lupta în acest cadru nou pentru trecerea revoluționară de la capitalism la socialism ca următor pas de progres al națiunii și țării, iar în prezent funcțiile sale derivă din stadiul construirii societății socialiste multilateral dezvoltate și înaintării României spre comunism, din sarcinile consolidării independenței și suveranității naționale.

Condițiile reale ale lumii contemporane, practica, impun azi mai mult ca oricînd națiunii noastre, statului, partidului ca factor conducător, o preocupare intensă pentru a asigura participarea activă și creatoare la analiza și soluționarea marilor probleme ale umanității. Însăși evoluția relațiilor internaționale și lupta pentru așezarea lor pe temelii noi implică răspunderea fiecărei națiuni, fiecărei țări, indiferent de mărime, pentru soarta societății contemporane.

Este de remarcat faptul, că niciodată România nu și-a spus cu atîta energie și profunzime cuvîntul în problemele vitale ale omenirii, ca *în prezent*. În acest prezent complex, cînd trebuie ținut seama de marile transformări ce s-au produs în lume, de realitatea frămîntată, contradictorie, în rapidă schimbare a epocii trecerii omenirii de la capitalism la socialism.

Cu succesele, greutățile, frămîntările și chiar, uneori, convulsiile inerente începutului, nașterii *noului* în istorie, se dezvoltă în lume noua formațiune social-economică — cea mai avansată în succesiunea celor cunoscute în istorie. O perioadă — îndelungată, poate, pentru generațiile prezente, dar extrem de scurtă din punct de vedere istoric — practica socialismului s-a concentrat în primul rînd asupra înfrîngerii trecutului, consolidării noii puteri, dezvoltării mai rapide a producției materiale, a unei democrații care să evolueze, totodată, pe făgașul creării necesarei discipline de producție și politice a societății în țări în care, în majoritatea cazurilor, predominase factorul social și mentalitatea mic-burgheză.

Acum însă, ca urmare a dezvoltării pe propria sa bază, a progreselor imense realizate şi a noilor contradicţii, specifice lui, socialismul este din ce în ce mai intens preocupat de rezolvarea unor probleme, devenite esenţiale, ca : raportul dintre dezvoltarea economică şi democraţia socialistă, autoconducerea ; raportul dintre societate şi personalitatea socialistă ; dintre economie, etică şi echitate, politică şi cultură ; dintre valorile materiale şi cele creatoare ; dintre tehnica dezvoltată şi sistemele moderne de conducere, pe de o parte, şi creativitate, dezvoltare spirituală pe de altă parte. Toate acestea, însă, sînt probleme ale unei societăţi în creştere, care dispune *în interiorul ei* de forţele sociale şi morale necesare pentru a le rezolva.

În lumea de astăzi, puternic schimbată şi infinit mai complexă decît cea din trecut, şi capitalismul dezvoltat a suferit serioase modificări, atît de ordin suprastructural, cît şi la bază. Dar aceste modificări înseamnă, în fond, încă un aspect al dezvoltării în interiorul capitalismului a unor elemente *generate* de el, dar *opuse* lui, dezvoltarea unor noi contradicţii.

Dintre acestea, una dintre cele mai profunde este aceea dintre posibilităţile pe care le oferă gradul de pe acum atins al dezvoltării producţiei materiale, pe de o parte, şi imensa rămînere în urmă, ca dezvoltare şi ca nivel de trai, a unei mari părţi din omenire, pe de altă parte. Numai instaurarea unei noi orînduiri internaţionale, ale cărei principii de bază au fost formulate cu claritate de partidul nostru, poate deschide calea lichidării enormelor decalaje, poate acorda *o egalitate a şanselor dezvoltării*, pentru ca ţările respective să-şi formeze, pe baza, în primul rînd, a propriilor lor eforturi, o industrie proprie, o economie independentă.

Capitalismul nu mai poate găsi în sine însuşi, fără a accepta realitatea existenţei lumii socialiste şi necesitatea coexistenţei, cooperării cu aceasta, nici soluţia altor contradicţii acute, mai ales a celor dintre uriaşele cuceriri ale ştiinţei şi

tehnicii și modul lor de folosire. Practica contemporană demonstrează cu evidență, că omul, cu posibilitățile sale creatoare, este capabil de ceea ce nu poate face nici un animal — de distrugerea propriei sale specii în întregime. Progresul nu este o fatalitate, el depinde de om. Focul prometeic al omului poate da o strălucire imensă viitorului, dar se poate transforma și într-un incendiu apocaliptic.

Unei asemenea alternative omenirea trebuie să-i opună — și tocmai în această direcție acționează cu fermitate România socialistă — președintele Nicolae Ceaușescu — promovarea principiilor destinderii internaționale, dezarmării generale, în primul rînd celei nucleare, asigurării egalității, independenței și suveranității tuturor statelor, indiferent de mărimea lor, cooperării internaționale — toate acestea reprezentînd, alături de problema echilibrului ecologic, de cea a asigurării resurselor energetice și alimentare, tot atîtea probleme *globale*, adică interesînd nu unul sau altul dintre sistemele social-economice existente, ci întreaga umanitate.

Pentru că există *un ideal general uman* real, care pornește de la problemele cele mai generale reale ale omenirii, a căror soluționare este posibilă și se sprijină pe *forțele reale ale întregii omeniri*, care în cooperare și mergînd pe calea cea mai bună de urmat — cea pe care ne-o oferă zi de zi *practica vieții* — sînt în măsură să rezolve problemele fundamentale ale societății contemporane.

ISTORIA ȘI SPIRITUL REVOLUȚIONAR

Secretarul general al partidului nostru a revenit de mai multe ori în ultimul timp asupra problemei spiritului revoluționar, a necesității adoptării și manifestării permanente în activitatea noastră — și în toate domeniile de activitate — a spiritului revoluționar. Ca un corolar în domeniul practicii al acestui concept teoretic, tovarășul Nicolae Ceaușescu a subliniat necesitatea adoptării unei atitudini de încredere în capacitatea omului, a societății de a înfăptui ceea ce își propune. Exemplul cel mai grăitor, citat de secretarul general al partidului a fost extras din istoria glorioasă a partidului nostru. Chiar în condițiile cele mai grele — în anii ilegalității — militanții partidului și-au păstrat încrederea în posibilitatea răsturnării claselor dominante de la putere, în dărîmarea societății capitaliste și construirea unei noi societăți. Ei au putut, în felul acesta să înfrunte prigoana din partea claselor dominante, să reziste tuturor greutăților, întăriți tot timpul de convingerea în justețea luptei lor revoluționare.

Aceste enunțuri ale conducătorului partidului nostru au un bogat subtext filozofic și istoric. În fond, chemarea la acțiune într-o direcție nouă (spiritul revoluționar), însoțită de încrederea în capacitatea de realizare a acesteia, este îndemnul la creație, la sprijinirea *noului*, împotriva *vechiului*. Se știe că arma de luptă a vechiului — și ne referim, firește, la do-

meniul vieții sociale —, este rutina, tendința de a conserva formele de viață existente, neîncrederea în forțele (pîrghiile) de transformare, de schimbare, de înnoire a acestor forme. Toate forțele reacționare din istorie și-au motivat ideologic existența — chiar atunci cînd ele se aflau la capătul evident al acesteia, prin filosofia lui „nu se poate". Cartea de istorie a popoarelor, din acest punct de vedere este plină de învățăminte, în sensul că de regulă — și aceasta este de fapt legea implacabilă a societății — cînd a învins teoria neîncrederii și a lipsei de voință, a învins dispariția, moartea acelor popoare.

Dacă noi, istoricii, îndemnați neîncetat de secretarul general al partidului, investigăm trecutul poporului român — și marile aniversări ale unor evenimente și personalități din istoria noastră națională au tocmai acest scop — este pentru a releva capacitatea poporului nostru și a marilor lui conducători de a învinge, de a depăși împrejurări ce păreau greu de învins.

Avem, spre pildă, o imagine exactă — datorită documentației bogate — asupra bătăliei pentru unirea românilor în anii 1857—1859 și realizăm adevăratul eroism și spirit revoluționar pe care l-au dovedit masele populare și conducătorii lor în acele evenimente.

Fie datorită unor împrejurări specifice, fie datorită unei tradiții moștenite, spiritul revoluționar în epoca modernă a poporului nostru însoțește toate marile evenimente și el însuflețește masele populare, prezente activ la făurirea istoriei, în sensul cel mai real al expresiei. Unirea de la 1859 a fost de fapt o acțiune revoluționară din toate punctele de vedere. Cerința poporului român de a se uni stîrnea împotrivirea marilor imperii vecine. Pentru a depăși această opoziție poporul român a dovedit un excepțional spirit revoluționar, ceea ce l-a dus, în cele din urmă la biruință.

Partidul nostru, după cum se știe, s-a născut și a acționat ca un partid revoluționar. Esența revoluționară a partidului clasei muncitoare din țara noastră, intrat în arena vieții so-

cial-politice a României în 1893, a fost încorporată în programele sale, care — toate, fără excepţie —, preconizau răsturnarea claselor dominante de la putere şi cucerirea acesteia de către clasa muncitoare şi aliaţii ei, transformarea societăţii capitalisto-moşiereşti într-o nouă societate, socialistă.

Experienţa istorică a popoarelor, a partidelor revoluţionare pe scară mondială ilustrează foarte sugestiv conceptul spiritului revoluţionar de care ne ocupăm în aceste rînduri. Partidul nostru s-a înscris la loc de onoare în cartea de istorie a popoarelor în lumea modernă reuşind să traducă în viaţă, ceea ce îşi propusese în documentele sale programatice încă din 1893 şi, printr-o luptă tenace să devină înaintea declanşării celui de-al doilea război mondial adevăratul exponent al intereselor fundamentale ale poporului român. Fie că era vorba despre desavuarea regimului politic pentru incapacitatea sa de a face faţă împrejurărilor social-economice şi politice, generate de criza economică şi de venirea lui Hitler la putere — cum au fost luptele muncitorimii din ianuarie-februarie 1933, fie că se punea problema organizării luptei împotriva pericolului fascisto-hitlerist, cum au fost crearea Comitetului Naţional Antifascist, procesele militanţilor partidului nostru sau marea demonstraţie antifascistă şi antirăzboinică de la 1 Mai 1939 — în toate aceste situaţii partidul a acţionat cu un neslăbit spirit revoluţionar, astfel încît evenimentele, oricît au fost ele de tumultuoase, nu l-au luat prin surprindere. A doua zi după 23 August 1944 — act istoric epocal, organizat şi condus spre victorie de comunişti, împreună cu celelalte forţe patriotice — spiritul revoluţionar a fost prezent în întreaga activitate a partidului, ceea ce a făcut posibilă transformarea evenimentului răsturnării unui guvern, în declanşarea unei profunde revoluţii în cadrul căreia elementul specific momentului, de eliberare naţională în cadrul războiului antihitlerist se împletea cu lupta de eliberare socială pe care partidul o ducea de peste o jumătate de veac.

Rezultatele se cunosc : în numai cîteva luni de zile, masele populare în fruntea cărora se afla muncitorimea, călită în numeroasele bătălii de clasă din perioada anterioară şi ţărănimea în amintirea căreia trăia încă vie marea sa ridicare la luptă împotriva moşierimii din 1907, călăuzite de acelaşi partid care o sprijinise în 1907, au impus un *guvern al lor*, înlăturînd de la putere vechile partide care guvernaseră ţara înainte de război, vinovate, fără îndoială şi de nenorocirile cunoscute de poporul român în timpul marii conflagraţii mondiale. Spiritul revoluţionar insuflat de partid maselor largi populare, care ocupau străzile Capitalei şi ale altor oraşe din ţară, zi de zi, pe timp de iarnă, a fost determinant pentru doborîrea guvernului generalului Rădescu, în pofida împotrivirii acestuia. Raportul de forţă între partidele politice ale acelui moment era zdrobitor în favoarea partidului revoluţionar al clasei muncitoare. Ţăranii din jurul Capitalei nu numai că nu au urmat partidul care le purta numele, dar s-au ataşat şi ei muncitorilor, fraţilor lor care cereau aducerea la putere a reprezentanţilor lor reali. Mulţi dintre ţăranii aflaţi pe Calea Victoriei la 24 şi 25 februarie 1945, ţineau minte, desigur, sîngeroasa represiune condusă de partidul liberal în 1907 şi vedeau în desfăşurarea evenimentelor de la începutul anului 1945 posibilitatea de a realiza acum ceea ce nu reuşiseră în 1907.

Epoca celor 44 de ani, de construire a socialismului a fost o epocă eroică, de neîncetată afirmare a spiritului revoluţionar. Numai în felul acesta poporul român a putut obţine marile victorii istorice care definesc fizionomia patriei noastre astăzi. Este drept să subliniem că în cadrul acestei perioade de peste 44 de ani, epoca deschisă de Congresul al IX-lea al partidului, de alegerea tovarăşului Nicolae Ceauşescu în fruntea sa a marcat o identificare totală a conducătorului, cu spiritul revoluţionar în toate domeniile de activitate.

Istoricii care cercetează trecutul partidului nostru încă de la naşterea sa simt o mare satisfacţie în a sublinia consecvenţa, clarviziunea şi spiritul revoluţionar al primilor socialişti ro-

mâni, verificate în experienţa practică a înfăptuirii societăţii socialiste.

Partidul muncitorilor din ţara noastră a desfăşurat o adevărată campanie cu privire la necesitatea creării unei puternice industrii româneşti, combătînd, printre alţii, pe teoreticienii poporanişti. O asemenea industrie s-a putut crea în România socialistă. Statisticile internaţionale consemnează la loc de frunte poziţia ţării noastre în cîteva sectoare de bază, cum ar fi producţia de oţel, industria chimică, construirea unor produse de cea mai înaltă tehnicitate (aviaţia, de pildă).

Cooperativizarea, ca o formă superioară de organizare a muncii în agricultură, a marcat o revoluţie în lumea satelor, desăvîrşită în 1962. S-a dovedit însă că numai, prin această formă organizatorică agricultura nu poate ţine pasul cu dezvoltarea celorlalte sectoare ale economiei. Se simţea nevoia unor noi schimbări de conţinut a muncii în agricultură care să dea roadele, în sensul propriu, de cea mai bună calitate. Secretarul general al partidului a numit acest proces transformator în activitatea din agricultură o nouă revoluţie agrară — şi ea se înfăptuieşte cu paşi repezi sub ochii noştri. Aceasta este de fapt a treia revoluţie agrară, după prima înfăptuită prin exproprierea completă a moşierimii în 1945 şi după a doua care s-a realizat în primăvara anului 1962, în urmă cu 25 de ani, prin încheierea procesului de colectivizare a ţărănimii.

Totul se poate cînd cel chemat să realizeze obiectivul propus este însufleţit de un spirit revoluţionar şi pregătit după ultimele cuceriri ale ştiinţei. Istoria poporului nostru certifică şi ea, prin cele cîteva incursiuni de mai sus, tradiţia pe care o moştenim în acest domeniu, vocaţia spiritului revoluţionar.

CUPRINS

I GÎNDIREA ŞI PRACTICA REVOLUŢIONARĂ PROFUND NOVATOARE ALE CONDUCĂTORULUI PARTIDULUI ŞI STATULUI NOSTRU

GÎNDIREA ŞI ACTIVITATEA REVOLUŢIONARĂ CREATOARE ALE TOVARĂŞULUI NICOLAE CEAUŞESCU ÎN CONDUCEREA DESTINELOR POPORULUI ROMÂN . . . 7

CONCEPŢIA TOVARĂŞULUI NICOLAE CEAUŞESCU PRIVIND CUNOAŞTEREA ISTORIEI MULTIMILENARE A POPORULUI ROMÂN — FUNDAMENT AL ACTIVITĂŢII IDEOLOGICE, AL EDUCAŢIEI PATRIOTICE, SOCIALISTE A MASELOR 24

LUPTA POPORULUI ROMÂN PENTRU UNITATE, INDEPENDENŢĂ ŞI SUVERANITATE ÎN OPERA TOVARĂŞULUI NICOLAE CEAUŞESCU 53

VOINŢA PARTIDULUI — VOINŢA POPORULUI . . 82

NICOLAE CEAUŞESCU, PERSONALITATE PROEMINENTĂ A ISTORIEI CONTEMPORANE 86

II ISTORIA UNICĂ ŞI UNITARĂ A POPORULUI ROMÂN

POPOR DE NEMURITORI, POPOR DE EROI . . 99

LUPTA MULTISECULARĂ A POPORULUI ROMÂN PENTRU APĂRAREA DREPTULUI DE LIBERTATE SOCIALĂ ŞI NAŢIONALĂ. P.C.R., CONTINUATORUL TRADIŢIILOR DE LUPTĂ PENTRU SUVERANITATEA ŞI INDEPENDENŢA POPORULUI ROMÂN 105

ANUL ISTORIC 1893 . . . 139

PENTRU O CAUZĂ DREAPTĂ. INTRAREA ROMÂNIEI ÎN RĂZBOI ÎN AUGUST 1916. 161

ORGANIZAREA PARTIDULUI CLASEI MUNCITOARE PE TEMELIA ROMÂNIEI REÎNTREGITE. LOCUL PARTIDULUI CLASEI MUNCITOARE ÎN ISTORIA PATRIEI. . 199

REVOLUȚIA DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ — EVENIMENT DE IMPORTANȚĂ EPOCALĂ PENTRU DESTINELE POPORULUI ROMÂN 233

INSURECȚIA DIN AUGUST 1944, ÎNCEPUT AL REVOLUȚIEI DE ELIBERARE SOCIALĂ ȘI NAȚIONALĂ, ANTIFASCISTĂ ȘI ANTIIMPERIALISTĂ 253

ROMÂNIA SOCIALISTĂ — EXPRESIA CONTINUITĂȚII ȘI ASCENSIUNII ISTORICE A POPORULUI NOSTRU. 273

UN ROL ISTORIC ÎN DEZVOLTAREA CONTEMPORANĂ A ROMÂNIEI 296

REALEGEREA TOVARĂȘULUI NICOLAE CEAUȘESCU ÎN SUPREMA FUNCȚIE DE SECRETAR GENERAL AL P.C.R. — CHEZĂȘIE A MERSULUI NEABĂTUT PE CALEA EDIFICĂRII SOCIALISTE ȘI COMUNISTE A ROMÂNIEI 308

III. **MISCELLANEA HISTORICA**

IMPORTANȚA ISTORICĂ A FĂURIRII P.C.R. PENTRU DEZVOLTAREA LUPTEI REVOLUȚIONARE A MASELOR MUNCITOARE DIN ROMÂNIA 335
ISTORIA ȘI SPIRITUL REVOLUȚIONAR 344

Lector : MARIETA CROICU
Tehnoredactor : CORNEL CRISTESCU

Bun de tipar : 01.XII.1987. Apărut : 1987.
Comanda nr. 2793.
Coli de tipar : 22.

Tiparul executat sub comanda
nr. 551 la
Întreprinderea Poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
București,
Republica Socialistă România

Lei 15